

การสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรม
ภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)

ศรายุทธ สิริระพร

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารการจัดการ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
กรกฎาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณวุฒิบัตรและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัตร ได้พิจารณา
คุณวุฒิบัตรของ ศรายุทธ ศรีระพร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณวุฒิบัตร

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิ ประศาสนเศรษฐ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิ ประศาสนเศรษฐ)

..... กรรมการ
(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

..... กรรมการ
(ดร. สกฤติ อีสริยานนท์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัตรฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่ 31 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561

ประกาศคุณูปการ

คุณุณิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ สุทธิ
ปราศรัย เศรษฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้
คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการศึกษาที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความ
ละเอียดถี่ถ้วนและดูแลเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ
โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานสอบคุณุณิพนธ์
ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและวิจารณ์ผลงาน ทำให้งานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึง
ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการตรวจสอบและแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากคุณุณิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตาแด่
บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จ
มาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ศรายุทธ สรีระพร

56820043: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ; ร.ด. (เศรษฐศาสตร์การเมือง
และการบริหารจัดการ)

คำสำคัญ: การสะสมทุน/ ธุรกิจครอบครัว/ ความขัดแย้ง/ การพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก

สรายุทธ สิริระพร: การสะสมทุนเครือธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนา

อุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษา บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) (CAPITAL

ACCUMULATION OF A FAMILY BUSINESS GROUP AND THE CONFLICT IN THE

EASTERN INDUSTRIAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF TPI PUBLIC COMPANY

LIMITED) คณะกรรมการควบคุมคดียุติพันธุ์: สุทธิ ประศาสน์เศรษฐ, Ph.D., ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์,
ร.ด., 279 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ การสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัว ความ
ขัดแย้งและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสะสมทุน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง กรณีศึกษา
บริษัททีพีไอ จำกัด(มหาชน) วิธีวิทยาในการศึกษาจะใช้วิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ การรวบรวมข้อมูล
หลากหลายรูปแบบเชิงประสมประสาน เช่น การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม ซึ่งผลจากการศึกษา
พบว่า ในการสะสมทุนครอบครัว ตระกูลเดี่ยวไพรंटน์แบ่งออกเป็น สามช่วง ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจ
ครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502 ช่วงการสะสมทุนโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536 ช่วงการพัฒนา
อุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ.2537 – 2545 โดยเริ่มทำการค้าแบบซื้อมาและขายไป การบริหารจัดการแบบกงสี
ต่อมาได้มีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มทุนที่มีอำนาจ ได้รับโอกาสช่วยเหลือจากกลุ่มทุนดังกล่าว จึงมีการขยายธุรกิจ
เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยทุนจากการค้ามาเป็นทุนอุตสาหกรรมและทุนการเงิน ทั้งนี้ในการขยายทุนอุตสาหกรรมได้กู้
เงินมาลงทุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งเป็นรายแรกของประเทศไทย
และใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่จังหวัดระยอง ในขณะที่มีการขยายกิจการ การก่อสร้างและ
กระบวนการผลิตทำให้เกิดมลพิษทางเสียง อากาศ และน้ำขึ้นทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในชุมชนรอบ
โรงงานอุตสาหกรรมทีพีไอ ต่อมาเกิดวิกฤติทางการเงินปี 2540 ในประเทศไทย ทีพีไอต้องเข้าสู่แผนฟื้นฟูและเกิด
ความขัดแย้งในการแย่งอำนาจการบริหารแผนฟื้นฟูระหว่างกลุ่มทุนข้ามชาติ(เจ้าหนี้) กับ เจ้าของกิจการเดิมและ
กลุ่มทุนรัฐวิสาหกิจจนสุดท้ายกลุ่มทุนรัฐวิสาหกิจเข้ามาบริหารแผนและยังเกิดความขัดแย้งอีกระหว่างผู้บริหาร
แผนกับเจ้าของกิจการเดิมและสหภาพแรงงานทีพีไอ มีการฟ้องร้องกันไปมาหลายคดีจนในที่สุดได้เจรจากันตกลง
กันได้ ความขัดแย้งต่างๆสิ้นสุดไป ผู้วิจัยพบว่า ในการสะสมทุนธุรกิจครอบครัวตระกูลเดี่ยวไพรंटน์ ที่ประสบ
ผลสำเร็จได้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ เช่นการบริหารจัดการที่เป็นสากลใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทั่วโลก
ยอมรับ ต้องบริหารจัดการให้เกิดการหมุนเวียนของทุนให้ครบทั้งสามทุนประกอบไปด้วยทุนการค้า ทุนการเงิน
และทุนอุตสาหกรรม โดยมี Techno structure ผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้และความสามารถในด้านต่างๆเข้ามาช่วย
บริหารจัดการ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีอำนาจเป็นเกราะป้องกันและสนับสนุน ทั้งนี้ต้องมีอุปทานเงินทุนอย่าง
เพียงพอในการลงทุน โดยกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ อย่างไรก็ตามในการลงทุนทางโรงงานอุตสาหกรรมนั้นก็มี
ผลกระทบในด้านมลพิษชีวอนามัยสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ส่วนปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถ
แก้ปัญหาโดยการเจรจาและแบ่งปันผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกันจึงยุติความขัดแย้งได้

56820043: MAJOR: POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE; D.POL.SC. (POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE)

KEYWORD: CAPITAL ACCUMULATION / FAMILY BUSINESS / CONFLICT / EASTERN INDUSTRIAL DEVELOPMENT

SARAYUT SAREERAPORN: CAPITAL ACCUMULATION OF A FAMILY BUSINESS GROUP AND THE CONFLICT IN THE EASTERN INDUSTRIAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF TPI PUBLIC COMPANY LIMITED. ADVISORY COMMITTEE: SUTHY PRASARTSET, Ph.D., PREECHA PIAMPONGSAN, Ph.D., 279 P. 2018

The aim of this research is to study the development of the capital accumulation in family businesses group, the conflict and factors causing conflicts in capital accumulation as well as effects from conflicts. The case study will be focused on TPI Public Company Limited. The methodology used in the research will focus on the historical qualitative research and gathering of information in different concise forms for example research papers, interviews and participation. From the study, it is found that the capital accumulation of the “Laewphairat” family is separated into three phases including; the family business capital accumulation during the period 1916-1959, the industrial capital accumulation in 1960-1993 and the development of petrochemical industry in 1994-2002. Starting off as a buy-sell business and administer as a family management system, the company has continued to have exceptional relationship with powerful investors and have received help and collaboration from the mentioned investors. This allow the firm to expand the business by relying on capital gained from retail to support as industrial and financial funds. In the expansion of the industrial funds, domestic and international loans are used to develop the petrochemical industry. Transforming the firm to being the first and largest in Thailand and the Southeast Asian region. Located in Rayong province, during the expansion of the firm, construction and the production processes have caused pollutions through noise, air and water; creating conflicts with people living in the surrounding areas of the TPI industry estate. With the subsequent financial crises in 1997 in Thailand, TPI needs to enter rehabilitation plan which triggers conflicts between international investors (creditor) and original owner together with state enterprise investors to gain power in managing the rehabilitation plan. The power of managing the plan have fallen on the state enterprise investors, but still causes conflict with the managing of the rehabilitation plan between the original owner and TPI Labor Union. During that time, several lawsuits were executed, but negotiations were made and many conflicts ended. The researcher has found out the success in the accumulating capital processes of the “Laewphairat” family, significant factors such as international management systems, using modern technology and is acceptable globally, managing the flow in three types of capital includes trade capital, financial capital and industrial capital. Alongside Techno Structure; with experts with knowledge and ability to manage in various fields, good relationship with those in power acts as a shield and support. However, there must a sufficient imply of finance in the form of loans from different sources. Besides, Industrial investment causes occupational health pollution and the environmental pollution, while solutions to issues involving conflicts provoked are negotiation and sharing of equal benefits.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
นิยามศัพท์.....	8
2 การสำรวจองค์ความรู้.....	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุน.....	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	43
การสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์.....	56
แนวคิดทางเทคนิค.....	57
การสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวในประเทศไทย.....	59
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
กรอบแนวคิด.....	98
3 วิธีการศึกษา.....	99
วิธีวิทยาการวิจัย.....	99
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	99
การตรวจสอบข้อมูล.....	102
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
4 พัฒนาการในการสะสมทุน.....	103
ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502.....	103

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ช่วงการสะสมทุนโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536	104
ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545	107
สรุปท้ายบท	119
5 ความขัดแย้งในการสะสมทุน	121
ความขัดแย้งระหว่างองค์กร	121
ความขัดแย้งภายในองค์กรระหว่างนายทุนกับแรงงาน	145
สรุปท้ายบท	161
6 ผลที่เกิดจากความขัดแย้งในการสะสมทุน	163
ผลกระทบภายนอกบริษัท	163
ผลกระทบภายในบริษัท	170
มาตรการการแก้ไข	170
สรุปท้ายบท	174
7 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	176
สรุปผลการวิจัย	176
อภิปรายผลการวิจัย	192
ข้อเสนอแนะ	204
บรรณานุกรม	205
ภาคผนวก	213
ประวัติย่อของผู้วิจัย	279

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปริมาณทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นของ 3 ตระกูลตามปี พ.ศ.	77
2	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากบุคคล ที่เกี่ยวข้อง	101
3	จำนวนการแข่งขันทางธุรกิจ ในประเทศไทย พ.ศ. 2503 – 2540	111
4	สรุปผลประกอบการของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)	118
5	เปรียบเทียบธุรกิจครอบครัวไทย 4 ตระกูล	118
6	ตัวอย่างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัทไออาร์พีซีกับกลุ่มเครือไพรด์นั	142
7	ข้อเรียกร้องจากสภาพแรงงาน นอกเหนือจากกฎหมาย พ.ศ. 2543 – 2559	148
8	ข้อเรียกร้องจากสภาพแรงงานที่ไม่ได้รับการพิจารณา	155
9	การใช้ทรัพย์สินร่วมกันระหว่างบริษัท ทีพีไอและบริษัท ไออาร์พีซี	171
10	การขยายตัวของธุรกิจตระกูล เลี้ยวไพรด์นั (พ.ศ. 2489 - 2543)	180
11	หนี้กู้ยืมมาลงทุนของบริษัท ทีพีไอ	198
12	การประเมินความเสี่ยงของการต่อสู้ในชั้นศาล	201

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างองค์ความรู้และหน้าที่ของความเชี่ยวชาญทางเทคนิคของ John kenneth Galbraith.....	59
2	วงจรการสะสมทุน.....	78
3	กรอบแนวคิด.....	98
4	แผนที่เขตประกอบการบริษัทที่ฟิไอและพื้นที่รอบบริษัท.....	125
5	กระบวนการนำเสนอผู้บริหารแผน.....	128
6	การแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้โครงสร้างทฤษฎีเกมมาดัดแปลงประยุกต์.....	202

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสะสมทุนเป็นกระบวนการที่นำมาสู่การยกระดับ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของปัจเจกบุคคลและองค์กร ซึ่งเส้นทางการสะสมทุน ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ที่ผ่านมาในการสำรวจการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของทุนหลักในประเทศไทยจะพบว่ามี การสนับสนุนกระบวนการในการพัฒนาที่สำคัญ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบไปด้วย กลุ่มกิจการภายใต้การ ควบคุมของรัฐหรือทุนราชการ (State capital) กลุ่มผู้ผลิตนานาชาติและบริษัทการค้าข้ามชาติหรือ ทุนข้ามชาติ (Multinational capital) และกลุ่มอุตสาหกรรมและการเงินในประเทศหรือทุนท้องถิ่น (Local capital) การสะสมทุนในประเทศไทยที่ผ่านมามีทั้ง 3 กลุ่มได้แสดงบทบาทหลักใน เศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะทุนกลุ่มชาวจีนนั้นแต่เดิมอยู่ในกลุ่มทุนต่างชาติในช่วงก่อน สงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่กลางทศวรรษ 2493-2503 เป็นต้นมา (ไว จามรมาน และสุรัช ชรรณทวิริกุล, 2529, หน้า 46, 73)

พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ลักษณะเฉพาะของสังคม ศักดินาไทย ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่สอง อิทธิพลจาก ภายนอกทั้งของจีนในตอนต้น และทุนนิยมจากตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง การค้าและทางการผลิตที่เกิดขึ้นในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศไทย ปัจจัยที่สาม ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทุนต่าง ๆ (ทั้งทุนภายในและทุนภายนอก) และปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทุนต่าง ๆ เหล่านี้กับสังคมไทย การมองความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนไม่ ควรมองเฉพาะภายในกลุ่มทุนเท่านั้นแต่ควรขยายไปสู่กลุ่มอื่นที่มีใช้ทุนด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มากขึ้น (พรณี บัวเล็ก, ม.ป.ป., หน้า 2)

ในประเทศไทยได้มีการพัฒนาการในการสะสมทุนในช่วงแรกโดยพบว่าการลงทุนเน้น ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นสำคัญ เพราะมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่ เหมาะสมกับการลงทุนหรือเปิดกิจการโรงงานอุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร ถนน การขนส่ง ท่าเรือ ฯลฯ ในขณะที่ต่างจังหวัดนั้นยังไม่มี ความพร้อมและอำนวยความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ ต่อมารัฐบาลได้มีแผนการพัฒนา อุตสาหกรรมกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม ภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคหนึ่งที่ รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเกิดอุตสาหกรรมตาม โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลอนุภาค

ตะวันออกซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด และสระแก้ว (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2553, หน้า 2-5)

อุตสาหกรรมดั้งเดิมของอนุภาคตะวันออกนับตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา เป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่สถาปนาขึ้นโดยคนจีนอพยพ คนจีนกลุ่มนี้มีวิถีคิดแบบผู้ประกอบการที่มีความรู้ต่าง ๆ เช่น การเดินเรือ การต่อเรือ การประมง การค้าขาย ดังนั้น เมื่อมาตั้งฐานในเขตชายฝั่งทะเลตะวันออก ชาวจีนอพยพเหล่านี้จึงได้ดำเนินการประกอบการอุตสาหกรรมตามลักษณะพื้นฐานวัตถุดิบของอนุภาคตะวันออก และหลังสนธิสัญญาเบาริง ในปี พ.ศ. 2398 ระบบทุนนิยมโลกในยุคล่าอาณานิคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมอนุภาคตะวันออก กล่าวคือ สนธิสัญญาเบาริง ได้ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรรูปแบบใหม่ในอนุภาคตะวันออก เช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อย (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2548, หน้า 1)

หลังจากการสร้างถนนสุขุมวิทอุตสาหกรรมเกษตรของอนุภาคตะวันออกก็ยังคงมีพลวัตอยู่จนถึงปัจจุบันแม้จะได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของทุนนิยมแห่งชาติและโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก พลวัตของอุตสาหกรรมเกษตรในปัจจุบันได้ปรากฏมาเป็นโรงงานสมัยใหม่ เช่น โรงปลาป่น โรงน้ำแข็ง โรงงานอาหารกระป๋อง โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง โรงงานห้องเย็น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2548, หน้า 1)

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่งในอนุภาคตะวันออกที่ดั้งเดิมนั้นเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมงพื้นบ้าน และมีอาชีพที่เป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่เริ่มมาจากคนจีนอพยพเข้ามาเป็นเจ้าของร้านค้าเป็นเจ้าของกิจการเช่น โรงหีบน้ำตาล โรงเหล้า โรงงานบ่มไบยาสูบ โรงงานเลื่อยไม้ อู่ต่อเรือ เดินเรือ โรงงานน้ำปลา ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณรอบ ๆ อ่าวไทย บ้างก็เข้าไปตั้งรกรากบนแผ่นดินลึกเข้าไปจากทะเลเพื่อปลูกยางพารา พริกไทย (คริส เบเกอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557, หน้า 70)

และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 กำหนดให้เป็นพื้นที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นจุดที่ขึ้นของทอผ้าธรรมชาติจากอ่าวไทย ทำให้เป็นพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมหลัก จากการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบได้โดยเฉพาะบริเวณการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยโครงการพัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออก (Eastern Sea Board) ซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อทดแทนการนำเข้าสินค้าประเภทพลังงานและเพื่อเป็นฐานในการส่งออก หารายได้เข้าประเทศโดยคาดว่าจะแผนการหนึ่ง ที่จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตขึ้นได้และรัฐบาลได้ร่วมลงทุนในโครงการดังกล่าวหลายโครงการในนามรัฐวิสาหกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2526, หน้า 50)

พร เลี้ยวไพรัตน์ เริ่มต้นการค้าตามโมเดลของการสะสมทุนในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2459 โดยการค้าข้าวที่สระบุรีซึ่งมีโรงสีเป็นหัวใจของธุรกิจในยุคนั้นการค้าข้าวมีมูลค่าสูงมาก จากนั้นมาก็ก้าวเป็นผู้ส่งออกข้าวซึ่งถือเป็นธุรกิจทรงอิทธิพลอย่างมากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

พรจึงได้เปิด บริษัทนาพรชัยค้าข้าวขึ้น ในปี พ.ศ. 2489 หลังธนาคารกรุงเทพก่อตั้งขึ้นเพียงสองปี ซึ่งนายชิน โสภณพนิชในขณะนั้นมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนกิจการค้าข้าวหลายแห่ง จนในที่สุด บริษัท นาพรชัยก็ติดอันดับ กลุ่ม 5 บริษัทค้าข้าวยุคใหม่ ที่เติบโตอย่างมาก ภายใต้การสนับสนุนของธนาคารกรุงเทพ ของ ชิน โสภณพนิช (บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2542, หน้า 1-5)

ธนาคารกรุงเทพในของยุคชิน มีโมเดลการขยายตัวด้วยการถือกุล “เครือข่าย” ให้เติบโต อันเป็นฐานให้ธนาคารเติบโต ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างกับธนาคารระบบครอบครัวอื่น ๆ ซึ่งมุ่งสร้างเครือข่ายธุรกิจของตระกูลเท่านั้น ดังนั้นเมื่อโอกาสใหม่เกิดขึ้น “เครือข่าย-บุญคุณน้ำมิตร” เหล่านี้ก็จะมีโอกาสในการสถาปนาธุรกิจใหม่เกิดขึ้น โดยร่วมกับพร และ เพื่อนเริ่มก่อตั้ง โรงงานทอผ้า ลักที่เท็กซ์ใน ปี 2503 (ต่อมาขายกิจการให้ Toray Group ในปี 2515 แต่ก็ยังเหลือ โรงทอผ้าแห่งอื่น ๆ อีก) โรงปั่นฝ้าย โรงทอกระสอบ เป็นต้น นายพรขยายตัวตามโอกาสตามสถานการณ์ของกลุ่มธุรกิจที่อยู่ในใจกลางสังคมธุรกิจไทย ไม่ว่าจะเป็นบริษัทประกันภัย บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ขณะเดียวกันก็ร่วมกับ เพื่อนในฐานะหุ้นส่วนในการเริ่มต้นแนวคิดธุรกิจปศุสัตว์ ครบวงจร กลุ่มเบทราก (บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2542, หน้า 1-5)

นายพร เลี้ยวไพรัตน์ เติบโตในยุคอำนาจรัฐมีอิทธิพลอย่างมาก จึงเข้าไปอยู่ในเครือข่ายอำนาจทางการเมือง โดยเลือกเดินตาม ชิน โสภณพนิช ที่มีความสัมพันธ์เริ่มต้นกับกลุ่มชอขราชครู ซึ่งบังเอิญ สมาชิกคนสำคัญในกลุ่มชอขราชครู มีพื้นเพจากสระบุรีเหมือนกัน ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการใช้อำนาจนั้น มีการผนวกรวมนโยบายรัฐเข้ากับความรุ่งเรืองส่วนตัวของกลุ่มผู้กุมอำนาจ ทำให้ผู้นำประเทศระดับสูงเกือบทุกคนมีเครือข่ายธุรกิจของตนเอง และนักธุรกิจกับคนชั้นกลางก็เกิดขึ้นมาในประเทศไทยมากมาย จนในที่สุดกลุ่มคนเหล่านี้ก็ขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง โดยออกนโยบายที่เน้นเรื่องการเติบโตมากกว่าการกระจายรายได้ เน้นเมืองมากกว่าชนบท และเน้นการรวมศูนย์อำนาจการเมืองการปกครอง มากกว่าการกระจายอำนาจอย่างมีนัยสำคัญแท้จริง

จะเห็นได้ว่าทุนนิยมแบบไทยมีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับการอุปถัมภ์ค้ำจุน โดยเปลี่ยนอำนาจจากชนชั้นศักดินามาเป็นกลุ่มทุน ทั้งนี้กลุ่มธุรกิจยังคงต้องคอยพึ่งการอุปถัมภ์จากผู้มีอำนาจต่อไปอย่างไรก็ตาม พร เลี้ยวไพรัตน์ เมื่อเห็นสถานการณ์เปลี่ยนจึงได้ปรับตัวตลอดเวลา โดยการส่ง

ลูกไปศึกษาต่างประเทศเพื่อต้องการเพิ่มศักยภาพของธุรกิจที่ทำ โดยหวังว่าลูกจะได้นำความรู้เรื่องการทำธุรกิจสมัยใหม่มาใช้ในกิจการของครอบครัว

ซึ่งในยุคนั้นการขยายตัวทางการค้าข้าวเริ่มมากขึ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบเงินตราเริ่มขยายตัวมากขึ้นซึ่งการขยายตัวนี้ไปมีส่วนสำคัญต่อการตระหนักถึงศักยภาพความสามารถของตนเองคงอยู่หรือเสื่อมสลายไปได้ ด้วย หลักการนี้จึงทำให้ผู้ประกอบการในยุคนั้นโดยเฉพาะชาวจีนจึงได้ส่งบุตรหลานของตนเองไปศึกษาต่างประเทศเป็นจำนวนมากเพื่อนำความรู้สมัยใหม่มาพัฒนาธุรกิจของตนเองให้ทันสมัยสามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้า (รวิพรรณ สาลีพล, 2555, หน้า 8)

ต่อมาประชัย เลี้ยวไพรัตน์เป็นบุตรชายคนโตของพร ก็เข้ามารับช่วงต่อจากบิดา ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของธุรกิจครอบครัวกิจการของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ค่อนข้างกระจุกกระจาย และมีปัญหามากพอสมควร การค้าส่งออกข้าวอยู่ในช่วงการปรับตัวครั้งใหญ่ จากตลาดเดิม ไม่เติบโตต้องแสวงหาตลาดใหม่ ระบบโควตาแบบเดิมที่พวกเขาเคยได้ประโยชน์อย่างคงเส้นคงวา เริ่มผันเปลี่ยนตามการเมือง ประกอบกับผู้ค้ารายใหม่เกิดขึ้นมาอย่างมาก อาทิ กลุ่มเกษตรรุ่งเรืองการค้าปศุสัตว์ที่มุ่งหวังจะครบวงจรประกบกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ซึ่งเริ่มประสบความสำเร็จมากขึ้น และมีเสียงเรียกร้องจากครอบครัวและคนใกล้ชิดให้ถอนตัวออกมาจากธุรกิจนี้ เนื่องจากความเชื่อในครอบครัวเรื่องการฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นบาป ขณะที่ธุรกิจอื่น ๆ ก็เดินไปอย่างช้า ๆ

อย่างไรก็ตาม ประชัยก็ได้ปรับตัวในธุรกิจค้าข้าว โดยการหาตลาดใหม่ ด้วยกลยุทธ์การค้าแบบใหม่ ทำให้ บริษัท ธนาพรชัยเติบโตขึ้นมาในช่วงท้ายของการค้าข้าวที่เฟื่องฟู และเกี่ยวพันกับการเมืองอย่างเต็มที่ช่วงหนึ่ง ประชัยจึงเป็นลูกคนเดียวของพร ที่มีประสบการณ์ที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อ โดยเฉพาะการค้าที่เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง รวมทั้งได้สะสมโมเดลในการทำธุรกิจลักษณะครอบครัวของสังคมไทย บทเรียนของการขยายกิจการอย่างครบวงจร การมุ่งไปที่การสร้างธุรกิจที่มีอำนาจในการบริหารของครอบครัวอย่างเต็มที่มีอำนาจต่อตลาดและสังคม เป็นโมเดลที่สังคมไทยให้ความสนับสนุนตลอดมา ซึ่งถือเป็นโมเดลธุรกิจครอบครัวของไทยหลังสงครามโลกที่สอง ที่ยึดมั่นกันมา (บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด, 2542, หน้า 2)

การก้าวสู่อาณาจักรปิโตรเคมี แสนล้าน "ทีพีไอ" การริเริ่มในการสร้างอาณาจักร ปิโตรเคมีขนาดใหญ่ ที่ครบวงจรและทันสมัยที่สุดในเอเชียอาคเนย์ของ "ประชัย" ถูกจุดประกายขึ้นจากคำพูดของผู้ที่มีอำนาจรัฐในช่วงปี 2521 ที่ระบุว่าประเทศไทยยังไม่มีความพร้อม ในการทำธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ และต้องรออีกหลายปี และด้วยวิสัยทัศน์ของ ประชัย ที่มองเห็นอย่างทะลุปรุโปร่งว่า การจะยกระดับประเทศไทยให้ก้าวหน้าทันอารยะประเทศ โดยเฉพาะการนำประเทศไทยไปสู่แวดวงการค้าโลกจะต้องทำธุรกิจทางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นเข็มทิศทางเศรษฐกิจ

จึงจะทำให้ประเทศไทยสามารถป้อนพลังงานบนแผนที่โลกได้พร้อมได้ตระหนักว่าอุตสาหกรรมปิโตรเคมี คือ ธุรกิจในอนาคตของประเทศไทย เมื่อมีโอกาสทางธุรกิจ ประชัชได้เข้าร่วมกับรัฐ โดยรัฐใช้อำนาจรัฐดึงโอกาสนั้นเข้ามาในกลุ่ม อย่างกรณีอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในช่วงปี 2520 ไทยค้นพบก๊าซในอ่าวไทย แต่สิ่งที่ทำคือมีการจัดตั้งสร้างบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ รวมทุนกับทุนที่พีไอของประชัช เลี้ยวไพรัตน์ จะเห็นว่า เมื่อเกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ โอกาสเหล่านี้จะถูกส่งไปให้อยู่ไปในมือเพียงไม่กี่กลุ่ม ผ่านเส้นสายทางธนาคารที่กุมเงินทุนเอาไว้ บวกกับ ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ น้องชายจบปริญญาเอกทางด้านปิโตรเคมี คนแรกของประเทศไทย จากสถาบันเอ็มไอที ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น โครงการก่อสร้างอาณาจักรปิโตรเคมี มูลค่ากว่า 100,000 ล้านบาท จึงได้ดำเนินโครงการนี้ และมีวาทกรรมให้สำหรับบริษัทและพนักงานสั้น ๆ ว่า “เราสร้างอนาคต” (บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2542, หน้า 3)

บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด(มหาชน)หรือชื่อย่อว่า ทีพีไอหรือบริษัทไออาร์พีซี จำกัด(มหาชน) ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เริ่มโครงการก่อสร้างอาณาจักรอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ของทีพีไอ มีความทันสมัยและครบวงจรที่สุดในเอเชียอาคเนย์ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีได้กว่า 20 ชนิด ประกอบด้วย โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก โรงกลั่นน้ำมัน โดยแยกสายการผลิตเป็นน้ำมันเตา น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซล น้ำมันหล่อลื่น ยางมะตอย แก๊สหุงต้ม (LPG) ฯลฯ รวมถึงโรงไฟฟ้า และท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่กว่าท่าเรือของสิงคโปร์จดทะเบียน แปรสภาพเป็นบริษัท มหาชนเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2537 และจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2538 บริษัทฯเริ่มผลิตเม็ดพลาสติกเพื่อจำหน่ายในปี 2525 และได้ขยายสายการผลิต ผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติกชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งขยายโรงงานและสร้างสาธารณูปโภค พื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ครบวงจร (บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 8)

ในขณะที่บริษัททีพีไอดำเนินการสะสมทุนโดยการขยายการสร้างโรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นและนำสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศเพื่อนำเงินเข้าประเทศให้มากที่สุด ซึ่งหมายถึงกำไรของบริษัทด้วยแต่ในขณะที่มีการเพิ่มผลผลิตทำให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่น ผลกระทบทางอากาศ เสียง น้ำ ที่ไปกระทบกับประชาชน องค์กรต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบริษัทกับภาคประชาชนและภาครัฐโดยประชาชนแสดงออกทางการเมืองร้องเรียน และชุมนุมประท้วง

ต่อมาบริษัทฯ ประสบภาวะวิกฤตทางการเงิน หลังจากรัฐบาลประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินบาทเมื่อปี 2540 ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มเป็น 28 บาท ต่อดอลลาร์สหรัฐ และได้ปิดบริษัทการเงินไป 58 แห่ง เป็นผลให้เกิดความสูญเสียให้กับเศรษฐกิจไทยอย่างมาก

ค่าเงินดอลลาร์ทะยานขึ้นเป็น 52 บาทต่อดอลลาร์ ได้ส่งผลให้กลุ่มทีพีโอ มีหนี้สินพุ่งสูงขึ้นในช่วงเวลาแค่ข้ามคืนกว่า 100,000 ล้านบาท ธนาคารต่างก็เรียกหนี้ที่ยังไม่ครบกำหนดชำระคืนทันที เป็นเหตุให้บริษัท ทีพีโอ ต้องผิคนัดชำระหนี้(บริษัท ทีพีโอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า8)

ก่อนที่ประเทศไทยจะเดินเข้าสู่ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ผลกระทบจากวิกฤตและการปรับตัวของกลุ่มทุนธุรกิจไทยนั้นพบว่า ในช่วงก่อนวิกฤตธุรกิจเอกชนของไทยลงทุนมากจนเกินตัวและสร้างหนี้ต่างประเทศ ส่วนมากเป็นหนี้ระยะสั้นจำนวนมากโดยการกู้ยืมผ่านสถาบันการเงิน สร้างผลตอบแทนได้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เมื่อเกิดวิกฤตค่าเงินบาทจึงมีหนี้เพิ่มขึ้นทันทีจากการขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยน และเมื่อต่างประเทศไม่ต่อสัญญาหนี้ให้และเรียกหนี้คืน ธุรกิจและสถาบันการเงินไทยก็ต้องเร่งหาเงินมาชำระหนี้ ในระยะเวลาอันสั้น ทำให้ธุรกิจเอกชนเริ่มเข้าสู่สภาพล้มละลาย ปัญหาหนี้เสียจึงแพร่หลายไปทั่วระบบการเงินของประเทศ เช่นเดียวกันกับบริษัท ทีพีโอ โดยในช่วงแรกผลประกอบการของทีพีโอ มีกำไรมาโดยตลอด และแม้ว่าเกิดวิกฤตก็ไม่เคยมีหนี้สินล้นพ้นตัว อย่างไรก็ตาม เงินที่นำมาลงทุนในกิจการทีพีโอ ส่วนใหญ่หนี้เงินกู้จากต่างประเทศ ซึ่งในสถานการณ์วิกฤติในช่วงนั้น ทำให้ทีพีโอขาดสภาพคล่องทางการเงินอย่างรุนแรง เพราะเจ้าหนี้ทีพีโอได้เรียกคืนหนี้พร้อมกัน ทั้ง ๆ ที่มีเงินส่วนใหญ่ที่ทีพีโอถือมาลงทุนเป็นการลงทุนที่รอผลตอบแทนในระยะยาว แต่เมื่อถูกเรียกชำระหนี้คืนทันทีทั้ง ๆ ที่ยังไม่ครบกำหนดชำระ ทำให้ทีพีโอมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน จนต้องประกาศหยุดพักการชำระหนี้ในที่สุด ขณะที่ทีพีโอจะถูกส่งเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการนั้นผู้บริหารระดับสูงของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในฐานะเจ้าหนี้รายใหญ่ในประเทศของทีพีโอ ได้รับปากและตกลงกับ ประชัยว่า จะให้ผู้บริหารชุดเดิมของทีพีโอที่มี ประชัยในฐานะประธานเจ้าหน้าที่บริหารทีพีโอ ทำหน้าที่เป็นผู้ทำแผนและเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการทีพีโอ แต่ในที่สุดผู้บริหารสูงสุดของธนาคารกรุงเทพได้กลับลำ ประชัย โดยส่งบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาด้านการเงินของคณะกรรมการเจ้าหนี้ เข้ามาเป็นผู้ทำแผนและบริหารแผนฟื้นฟูกิจการทีพีโอแทนกลุ่มผู้บริหารชุดเดิมของทีพีโอ (คำแถลงการณ์นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์กรณีชี้แจงต่อแผนฟื้นฟูกิจการทีพีโอ, 2543, หน้า 8)

บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัด ได้เข้ามาบริหารและมีแผนที่จะขายสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์หลักของทีพีโอทั้งกิจการทำเรื่อน้ำลึกโรงไฟฟ้าและที่ดินในเขตนิคมอุตสาหกรรมทีพีโอ ลดกำลังการผลิตน้ำมันจาก 125,000 บาร์เรลต่อวัน เหลือเพียง 65,000 บาร์เรลต่อวัน ส่งผลให้ทีพีโอไม่มีรายได้เพียงพอในการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ รวมทั้งยังมีการแปลงหนี้ดอกเบี้ยค้างชำระของ ทีพีโอที่มีต่อเจ้าหนี้ ให้เป็นหุ้นใหม่แก่เจ้าหนี้ และเจ้าหนี้กลายเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทถึง 75% ต่อมาประชัยได้ฟ้องต่อศาลล้มละลายกลางว่าผู้บริหารแผนฟื้นฟูได้ใช้เงินของบริษัท

เป็นค่าตอบแทนถึง 1,779 ล้านบาทโดยที่บริหารงานไม่มีประสิทธิภาพ ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งให้บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ พ้นจากการเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2546 ทำให้การบริหารแผนไม่สำเร็จ แต่ทว่ารัฐบาลไม่สามารถปล่อยให้บริษัทนี้ล้มละลายได้ เนื่องจากบริษัทนี้มีภาระหนี้สูงถึง 2700 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณ หนึ่งแสนกว่าล้านบาทยังไม่รวมดอกเบี้ย หากปล่อยให้ล้มละลายส่งผลกระทบต่อธนาคารของไทยทันที เพราะหนี้ครั้งหนึ่งเป็นของธนาคารไทย และหนี้อีกครั้งหนึ่งเป็นของต่างประเทศซึ่งมีเจ้าหนี้รายใหญ่ เช่น ธนาคารกรุงเทพ IFC KFW ธนาคารนครหลวง และ Deutsche Bank ซึ่งอาจจะได้รับผลกระทบกับความเชื่อมั่นได้ (ไตรทิพย์ ศิวะกฤษณ์กุล, 2543, หน้า 306)

11 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ศาลล้มละลายกลางจึงประกาศแต่งตั้งกระทรวงการคลัง เป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูชุดใหม่และแต่งตั้ง พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ เป็นประธาน, ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา, พล. ตูษเวช, ทนง พิทยะ และอารีย์ วงศ์อารยะ แนวทางการฟื้นฟูของกระทรวงการคลังคือนำรัฐวิสาหกิจในเครือเข้ามาถือหุ้นเพิ่มทุน ประกอบด้วย บริษัท บีโทรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) 36.89 เปอร์เซ็นต์ ธนาคารออมสิน 9.89 เปอร์เซ็นต์ กองทุนวายุภักษ์ 9.2 เปอร์เซ็นต์ และอื่น ๆ อีก 44.02 เปอร์เซ็นต์ (ไตรทิพย์ ศิวะกฤษณ์กุล, 2543, หน้า 306)

ในขณะที่ทางฝ่าย ประชัย ได้พยายามซื้อหุ้นคืนโดยได้ความสนับสนุนจาก ซิดิกรุ๊ป (China International Trust & Investment Corp) รัฐวิสาหกิจจากประเทศจีนเข้ามาซื้อหุ้นโดยฝ่าย นายประชัยเสนอที่จะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ทันที 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐแต่ ศาลฎีกาให้นายทรัพย์ที่กล่าวอ้างมาวางไว้ที่ศาลแต่ประชัยไม่สามารถทำได้ มีคำตัดสินว่าประชัย ไม่มีสิทธิซื้อหุ้น และต่อมากลุ่มปตท.เข้าไปซื้อหุ้นแทน ส่งผลให้ ปตท. เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของ ทีพีไอ และศาลล้มละลายกลาง มีคำสั่งให้ทีพีไอออกจากแผนฟื้นฟูกิจการ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2549 และมีการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นเพื่อเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 ที่ประชุมมีมติให้ปลดนายประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ออกจากทุกตำแหน่งในบริษัท ถือเป็นการสิ้นสุดของอำนาจการบริหารในทีพีไอ ที่ประชัยเป็นผู้ก่อตั้ง (ชรินทร์ แซ่มสาคร, 2550, หน้า 13)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าตระกูล เลี้ยวไพรัตน์เป็นตระกูลที่มีเส้นทางการสะสมทุนที่ยาวนาน ตั้งแต่ธุรกิจของครอบครัวทำการค้าข้าวที่ใหญ่ที่สุดของโลกจนกลายมาเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ครบวงจรที่ใหญ่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเมื่อเกิดวิกฤตทางการเงินในบริษัทฯ จึงมีกลุ่มทุนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ มีทั้งทุนข้ามชาติ ทุนท้องถิ่น และทุนภาครัฐเข้ามาแย่งอำนาจในการครอบครองกิจการของบริษัทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าในกระบวนการสะสมทุนบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) เป็นอย่างไร มีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างไร เกิดจากปัจจัยอะไร และผลกระทบจากความขัดแย้งเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษา ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวกับความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

1. ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502
2. ช่วงการสะสมทุนโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536
3. ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลที่ได้รับจากการศึกษานำมาพัฒนาทฤษฎีในการพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และนำไปใช้ปรับปรุงหรือสนับสนุนนโยบายรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป
2. คาดว่าผลที่ได้รับจากการศึกษาจะต้องมีความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการของธุรกิจครอบครัวที่เจริญเติบโตเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
3. คาดว่าผลที่ได้รับจากการศึกษามีความแตกต่างจากความรู้เดิมเกี่ยวกับการสะสมทุนของต่างประเทศที่มีอยู่ และเป็นการสนับสนุนความรู้เดิมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์

บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกลั๊ไทย จำกัด (มหาชน) หรือชื่อย่อว่า “ทีพีไอ” หมายถึง บริษัทไออาร์พีซีจำกัด (มหาชน) ในปัจจุบัน

เครือธุรกิจครอบครัว หมายถึง บริษัทหรือกลุ่มบริษัทที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเจ้าของควบคุมบริษัทด้วยวิธีการต่าง ๆ และมีอิทธิพลต่อผู้บริหาร โดยได้รับหรือสืบทอดกิจการต่อกันมา

ในที่นี้หมายถึง บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) หรือชื่อย่อว่า “ทีพีไอ” หรือ บริษัทไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ในปัจจุบัน

ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดจากการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) โดยครอบคลุมความขัดแย้งระหว่างองค์กรและภายในองค์กร

ความขัดแย้งระหว่างองค์กร หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) กับกลุ่มบุคคลหรือบุคคลภายนอกบริษัท

ความขัดแย้งภายใน หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) กับสภาพแรงงานและพนักงาน

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวกับความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมานำเสนอดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุน
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
3. การสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์
4. แนวคิดทางเทคนิค
5. การสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวในประเทศไทย
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิด

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุนและความขัดแย้งได้แบ่งการนำเสนอ ออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

1. การสะสมทุนดั้งเดิม (Primitive accumulation)

ในการสะสมทุน ดั้งเดิมหรือทุนบุพกาลนั้นเกิดขึ้นเมื่อสี่ล้านปีที่ผ่านมาซึ่ง มนุษย์ มีการเอื้อเฟื้อต่อกัน หออาหารกินแบ่งปันกัน ต่อมามนุษย์ได้ ค้นพบวิธีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ โดยมนุษย์ มีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน มีหัวหน้ากลุ่ม ทำมาหากินร่วมกัน เมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากมีประชากรมากขึ้น ที่ดิน พืชหญ้าและพื้นที่การเลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอจึงได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ออกไปโดยการไปบุกกรุกกลุ่มหรือชนเผ่าอื่น โดยการทำสงครามไล่ชนเผ่าอื่นออกไป ผู้ชนะก็จะได้ครอบครองพื้นที่ดังกล่าว

ในประเทศอังกฤษหลังศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมาประชากรในประเทศเริ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้นโดยการเริ่มต้นจากการเข้าไปจับจองที่ดิน โดยพวกชนชั้นสูงเข้าไปบุกกรุกขับไล่ ปล้นสะดมที่ดินของชาวนาซึ่งเป็นแบบนี้กันมาถึงช่วงศตวรรษที่ 19 ประมาณ 300 ปี ชาวนาจำนวนหนึ่งได้ถูกขับไล่ออกจากที่นาจนไม่มีที่ทำนา ไม่มีงานทำจนต้องกลายเป็นขอทาน เป็นโจรผู้ร้าย และเป็นคนร่อนเร่พเนจรอย่างไร้จุดหมาย บางคนถูก

จับมาเป็นแรงงานทาส มาทำงานให้กับนายทาสซึ่งจะมีการครอบครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมากโดยให้แรงงานทาสเหล่านี้ทำงานให้ในที่ดินที่มีโดยนายทาสเป็นผู้ดูแลแรงงานทาสทั้งหมดด้านอาหารที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ และเมื่อไม่ต้องการแรงงานทาสเหล่านี้ก็จะมีการซื้อขายแรงงานทาสต่อ ๆ กันไป ต่อมาเมื่อแรงงานทาสเหล่านี้มีมากขึ้นกลุ่มนายทาสซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นสูงเลี้ยงดูแรงงานทาสเหล่านี้ไม่ไหวจึงให้แรงงานทาสเหล่านี้เป็นอิสระ แต่แรงงานทาสเหล่านี้ก็ไม่มีโอกาสที่จะมีที่ดินเป็นของตนเองในการประกอบสัมมาชีพ นายทาสเองจึงจ้างแรงงานเหล่านี้ให้ทำงานให้ในที่ดินของนายทาสโดยไม่ต้องดูแลเพียงแต่จ่ายค่าจ้างให้พอดำรงชีพได้ ต่อมานายทาสหรือเจ้าของที่ดินเหล่านี้ ก็แบ่งที่ดินให้เช่าโดยเอาผลประโยชน์จากการให้เช่าที่ดินจึงเกิดระบบศักดินา ชนชั้นกรรมาชีพ และระบบนายทุนในเวลาต่อมาในส่วนของภาครัฐเองแทนที่รัฐจะเข้ามาดูแลชวาเนาเหล่านี้กลับเป็นตัวแทนหรือจัดการผลประโยชน์ให้แก่ประเทศและของขุนนาง ผู้ดี ชนชั้นนายทุนทำให้กลุ่มเหล่านี้มีความเจริญขึ้นมาและรัฐเองก็ออกกฎหมายคุ้มครองคนเหล่านี้และไปบังคับใช้กับพวกชวาเนาที่ถูกยึดที่ดินและแรงงาน โดยการลงโทษที่เหี้ยมโหด โหดร้ายและทารุณ มีการลงโทษทัณฑ์กับผู้พเนจรทั้งหลาย มีการบีบบังคับให้พวกเขาต้องยอมรับวินัยต่าง ๆ ที่ทางรัฐได้สร้างขึ้นมา (ไตรรงค์ สุวรรณศิริ, 2557)

การสะสมความมั่งคั่งในระยะแรกก็ได้อาศัยพฤติการณ์ต่าง ๆ ของโจรมาดำเนินการ กลุ่มชนชั้นนายทุนที่เจริญขึ้นมาใหม่ในเวลานั้นก็ออกล่าอาณานิคมไปยังประเทศต่าง ๆ โดยใช้อำนาจในการพิชิตอาณานิคมและช่วงชิงอำนาจ โดยการเข่นฆ่าและสังหารคนพื้นเมืองเหล่านั้น ทำการปล้นสะดม ของมีค่าเช่น เพชร นิล ทองและทรัพย์สินอื่น ๆ ของคนพื้นเมืองเหล่านั้น หลังจากนั้นก็ดำเนินการทำการค้าเหมือนลักษณะช่วงชิงเอาด้วยอำนาจ เรขายทาสและยาฝิ่น ดำเนินการทำสงครามการค้าโดยอาศัยกรรมวิธีต่าง ๆ กอบโกยเอาความมั่งคั่งมา ทำการสะสมทุนเงินตราที่จำเป็นเพื่อเร่งการพัฒนาของทุนนิยม

Karl (1967 อ้างในถึง เมธิ เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 289-290) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของการปล้นสะดมเมืองซึ่งได้กล่าวว่า การค้นพบแหล่งทองคำและเงินในทวีปอเมริกา การปราบปรามชาวพื้นเมือง การกดขี่ทาสและการที่พวกเขาถูกฝังทั้งเป็นในบ่อเหมือง การเริ่มดำเนินการพิชิตและปล้นสะดมต่อคนอินเดียตะวันออก การเปลี่ยนอัฟริกาเป็นสถานที่ล่าคนผิวดำเอามาขายเป็นการค้า พฤติกรรมทุกอย่างนี้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงเป็นจุดเริ่มต้นของยุคการผลิตทุนนิยม อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะใช้รูปแบบไหนช่วงวิถีของการสะสมทุนแบบดั้งเดิมเมื่อถึงแก่แก่แล้วก็ยังเป็นช่วงที่ใช้อำนาจแบบป่าเถื่อนปล้นสะดมเอา ทุนอันมหาศาลที่ได้มาของนายทุนยุคแรกเริ่มย่อมไม่ใช่เป็นดอกผลของความขยัน ประหยัดและอดออม แต่เป็นดอกผลในการใช้อำนาจอย่างป่าเถื่อน ทำการปล้นสะดมต่อประชาชนผู้ใช้แรงงานทั้งภายในประเทศของตนเองและเมืองขึ้น

ภายนอกประเทศซึ่งคาร์ลได้ชี้ออกมาอย่างชัดเจนว่า“เมื่อทุนมาถึงโลกมนุษย์เราแล้ว จากหัวจรดเท้า แต่ละชุมชนและหยดหยาดไปด้วยเลือดและของสกปรกทั้งสิ้น” (Karl, 1967 อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 289-290)

หลังจากที่รูปแบบการผลิตทุนนิยมได้เกิดขึ้นแล้ว วิถีแห่งการปล้นสะดมหรือช่วงชิงก็ไม่ได้หยุดลงเพียงแต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขบางประการของประวัติศาสตร์ การปล้นสะดมหรือการช่วงชิงต่อผู้มีกรรมสิทธิ์ส่วนตัวก็ได้ใช้รูปแบบใหม่ กล่าวคือ ในอดีตนายทุนจะแย่งชิงหรือปล้นสะดมจากผู้ไร้แรงงานเฉพาะคน แต่ปัจจุบันได้เกิดการแย่งชิงกันระหว่างนายทุนกับนายทุน

นายทุนต่อนายทุนก็เกิดการแย่งชิงและปล้นสะดมซึ่งกันและกันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการสะสมทุน เป็นการแข่งขันกันอย่างดุเดือดและรุนแรงระหว่างนายทุนด้วยกัน ก่อให้เกิดการรวมศูนย์ของทุนอย่างมากไม่ว่าจะด้วยวิธีกลืนเอาด้วยอำนาจ บีบบังคับหรือจะใช้รูปแบบการก่อตั้งบริษัทก็ตาม แต่ส่วนมากจะเป็นการช่วงชิงของนายทุนใหญ่ที่มีต่อนายทุนขนาดเล็กจนทำให้นายทุนขนาดเล็กได้ล่มสลายไป

หลังจากกลุ่มนายทุนได้มีการสะสมทุนได้จำนวนมากขึ้นการรวมศูนย์ของทุนก็เริ่มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้น โดยนายทุนขนาดใหญ่เกิดการช่วงชิงกันเองปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปคือการเกิดความขัดแย้งขั้นมูลฐานในการสะสมทุนขึ้นนับวันก็ยิ่งเกิดความรุนแรงมากยิ่งขึ้นก็จะทำให้นายทุนนิยมเกิดวิกฤตการณ์ไม่มีที่สิ้นสุดอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

บริษัท อินเดีย ตะวันออกของอังกฤษเป็นบริษัทหนึ่ง ที่ นอกจากจะมีอำนาจการปกครองด้านการเมืองแล้วยังมีอำนาจผูกขาดการค้าใบชา การค้ากับประเทศจีนและการขนส่งสินค้าในเส้นทางไป-มา ระหว่างยุโรปและตามหมู่เกาะต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศด้วย กลับถูกเจ้าพนักงานระดับสูงของบริษัทผูกขาดต่อสินค้า เช่น เกลือ ยาฝิ่น หมาก และสินค้าอื่น ๆ ซึ่งจะดักดวงเอาอย่างไม่มีวันที่จะหมด โดยการกำหนดราคาเอง ชูเชิญชูดริคเอากับชาวอินเดียที่เคราะห์ร้ายตามใจชอบ ผู้ว่าการและบรรดาคนสนิทก็เข้าร่วมในครั้งนี้ด้วยทำให้ทรัพย์สินเพิ่มทวีขึ้นมา การปฏิบัติที่มีต่อชาวพื้นเมืองที่ได้รับ ย่อมเป็นที่น่าสะพรึงกลัว (Karl, 1967 อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 289-290)

หลังจากการสะสมทุนได้ขยายใหญ่ออกไปและอัตราแรงงานการผลิตได้ถีบตัวขึ้นสูง ความต้องการของทุนที่มีต่อกำลังแรงงานไม่เพียงแต่จะลดลง ในส่วนกลับกัน โดยเฉพาะสาขาการผลิตบางสาขาหรือในวิสาหกิจบางแห่งบางครั้งก็จะต้องลดลงหรือสมบูรณ์อย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เนื่องด้วยสาขาการผลิตเหล่านี้ได้ใช้เครื่องจักรใหม่ที่ทันสมัยได้ยกระดับองค์ประกอบของทุนให้สูงขึ้น

อย่างรวดเร็วแล้วก็เบียดกรรมกรตั้งเดิมออกไป (Karl, 1967 อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 289-290)

โดยเงื่อนไขอันดับแรกของทุนคือนายทุนสามารถนำสินค้าของตนเองออกขายได้ พร้อมกับได้เงินตราที่ใหญ่มาอย่างเด็ดขาดจากเหตุนี้มาเปลี่ยนพลิกเป็นทุนอีกต่อไป ให้สมมุติว่าทุนได้ดำเนินการให้ช่วงวิถีการหมุนเวียนของทุนบรรลุผลสำเร็จตามวิถีการปกติธรรมดาของนายทุนที่ทำการผลิตมูลค่าส่วนเกิน นั่นก็คือ ริดแรงงานที่ไม่มีค่าตอบแทนจากร่างของกรรมกรพร้อมกับการได้นำมันไปติดตรึงอยู่ในสินค้านั้น จะเป็นผู้ครอบครองคนแรกของมูลค่าส่วนเกินแต่จะไม่ใช่ผู้เป็นเจ้าของมูลค่าส่วนเกินคนสุดท้ายอย่างแน่นอน ต่อมาในภายหลังเขายังต้องร่วมกันแบ่งสรรปันส่วนมูลค่าส่วนเกินกับนายทุนกับเจ้าของที่ดินเช่นปฏิบัติสมรรถนะอื่น ๆ ในการผลิตทางสังคมทั้งหมด ดังนั้นมูลค่าส่วนเกินได้แบ่งออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ส่วนต่าง ๆ ของมันจะตกไปเป็นของบุคคลที่ต่างประเภทกันพร้อมกับมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกันเป็นอิสระต่อกันและกันดังเช่น ผลกำไร ดอกเบี้ย ผลกำไรทางการค้า ค่าเช่าที่ (Karl, 1967, pp. 728 - 750)

ดังนั้นในด้านหนึ่งนั้นให้ลองสมมุติว่านายทุนที่ทำการผลิตสินค้า ได้นำสินค้าออกขายตามมูลค่าของสินค้าแต่ละจะไม่ศึกษาค้นคว้าเข้าไปอีกขั้นหนึ่งว่า นายทุนได้หวนกลับเข้าสู่ตลาดสินค้าอย่างไรที่ไม่ศึกษาค้นคว้าบรรดารูปแบบใหม่ที่ทุนได้ใช้ในอาณาจักรแห่งการหมุนเวียนและก็ไม่ศึกษาเงื่อนไขอันเป็นรูปธรรมของการผลิตอีก ที่รูปแบบเหล่านี้ซ่อนแฝงอีกด้านหนึ่งนั้น เราได้ถือผู้ทำการผลิตของทุนนิยมเป็นเจ้าของมูลค่าส่วนเกินหรือว่าลงมือเอาเขาเป็นตัวแทนของบุคคลที่เข้าร่วมการแบ่งประโยชน์ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามก่อนอื่นให้มาพิจารณาการสะสมอย่างนามธรรมก่อน นั่นก็คือ ได้มองการสะสมเป็นเพียงปัจจัยสำคัญอันหนึ่งของช่วงวิถีการผลิตโดยตรง (Karl, 1967, pp. 728 - 750)

นอกจากนั้นขอเพียงแต่ให้การสะสมกำลังดำเนินการอยู่เท่านั้น นายทุนที่กำลังนำสินค้าที่ผลิตได้นั้นออกขายพร้อมกับนำเงินตราที่ได้จากการขายสินค้ามาเปลี่ยนพลิกเป็นทุนอีก ยิ่งกว่านั้นมูลค่าส่วนเกินจะแบ่งออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน โดยจะไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะของมันรวมทั้งบรรดาเงื่อนไขที่จำเป็นที่จำเป็นเป็นปัจจัยที่สำคัญของการสะสมไม่ว่าตัวของผู้ทำการผลิตทุนนิยมนี้จะได้กุมอัตราสัดส่วนของมูลค่าส่วนเกินหรือแบ่งให้คนอื่นอย่างไรก็ตามเขายังเป็นผู้ครอบครองมูลค่าส่วนเกินก่อนอยู่ดีนั่นเอง ดังนั้นสภาพที่เราสมมุติในขณะที่เราอธิบายการสะสมนั้น ก็คือ สภาพที่ได้เกิดขึ้นในการดำเนินการสะสม อีกด้านหนึ่งนั้นการแบ่งสรรของมูลค่าส่วนเกินและการเคลื่อนไหวในลักษณะสื่อกลางของการหมุนเวียนได้ทำให้รูปแบบพื้นฐานที่ง่าย ๆ ของช่วงวิถีการสะสมเคลื่อนไป ดังนั้นการวิเคราะห์ส่วน ๆ ต่อช่วงวิถีการสะสมนั้นก็ได้รับรองให้โยนปรากฏการณ์ทั้งหมดของบทบาทภายในที่ได้ปิดบังอำพรางองค์กร (Karl, 1967, pp. 728-750)

Luxemburg (2003, pp. 7-16) ได้เขียนในหนังสือการสะสมทุน ว่าการดำรงอยู่และการพัฒนาของระบบทุนนิยมต้องใช้สภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่ทุนนิยมจากการผลิต แต่ไม่ใช่เพียงแบบเดียว นี้ ทุนนิยมต้องการชนชั้นทางสังคมที่ไม่ใช่ทุนนิยมเป็นตลาดสำหรับมูลค่าส่วนเกินของมันเป็นแหล่งที่มาของการผลิตสำหรับวิธีการของการผลิตและเป็นจุดรวมของกำลังแรงงานในระบบค่าจ้างของคุณ เพื่อวัตถุประสงค์เหล่านี้ในรูปแบบของการผลิตของเศรษฐกิจตามธรรมชาติมีการใช้งานไปยังเมือง ไม่มีในองค์กรทางสังคมทั้งหมด เศรษฐกิจธรรมชาติที่มีชุมชนดั้งเดิมเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกันของระบบศักดินาทาสหรืออะไรในลักษณะนี้ การจัดตั้งระบบทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการตอบสนองความต้องการภายใน ดังนั้นจึงไม่มีความต้องการ สำหรับสินค้าต่างประเทศและยังเป็นกฎที่ไม่มีการผลิตส่วนเกินหรืออย่างน้อยก็ไม่มีควมจำเป็นเร่งด่วนที่จะทิ้งของผลิตภัณฑ์ส่วนเกิน

การได้ค้นพบแหล่งขุมทรัพย์แห่งความมั่งคั่งของสังคมซึ่งมาจากแรงงานส่วนเกินหรือมูลค่าส่วนเกิน การขูดรีดแรงงานเป็นแหล่งขุมทรัพย์ที่ทำให้นายทุนเกิดความร่ำรวย และมาร์กยังได้สาธกกฎเกณฑ์ของระบบทุนนิยมมีสาระที่สำคัญ เช่น

การหมุนเวียน (Circulating) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของทุนนิยมถ้าหากทุนไม่หมุนเวียนเกิดการขังกัน ทุนนิยมก็จะเกิดชบเซาหรืออาจถึงกับเกิดวิกฤติได้ ทั้งนี้ก็เพราะในระบบทุนนิยมก่อนอื่นจะต้องมีทุนเงินตราก่อน และทุนเงินตราจะเปลี่ยนเป็นทุนการผลิต และทุนการผลิตก็จะเปลี่ยนเป็นทุนสินค้าครั้นแล้วทุนสินค้าก็จะเปลี่ยนเป็นทุนอีกครั้ง ซึ่งการหมุนเวียนดังกล่าวนี้ก็จะมีการเพิ่มงอก (Valorization) ของทุนขึ้น

มูลค่าและมูลค่าในการใช้สอย สินค้าอย่างหนึ่งจะมีมูลค่าในการใช้สอย หรือมูลค่าในการใช้สอยไม่สมมูลค่า ถ้ามูลค่าของสินค้านั้น ๆ ไม่เป็นที่ยอมรับหรือไม่มีมูลค่าในการใช้สอย หรือมีมูลค่าในการใช้สอยไม่สมบูรณ์แล้ว สินค้านั้น ๆ ก็จะขายไม่ได้ เมื่อสินค้าขายไม่ได้แล้ว ก็จะต้องเกิดเศรษฐกิจวิกฤติ

การหมุนรอบ (Turnover) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยม การลงทุนใด ๆ ถ้าทุนที่ลงไปแล้วนั้นไม่หมุนกลับก็ต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (Karl, 1967, อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 2-4)

จะเห็นได้ว่าการหมุนเวียนของทุนหรือการไม่หมุนเวียนของทุนในระบบของทุนนิยมย่อมทำให้เศรษฐกิจเฟื่องฟูหรือเศรษฐกิจยุบได้ มูลค่าแลมูลค่าในการใช้สอยของสินค้าเมื่อเกิดขัดแย้งกันย่อมทำให้เศรษฐกิจเกิดวิกฤติได้ การหมุนรอบของทุนช่วยยอมทำให้กิจการค้าของผู้ดำเนินกิจการไม่ประสบผลสำเร็จถ้าทุนไม่หมุนกลับยอมทำให้กิจการของผู้ลงทุนเกิดวิกฤติถ้าทุนหมุนรอบเร็วยอมทำให้กิจการของผู้ลงทุนเจริญขึ้น

การสะสมทุนระดับโลก (World Accumulation)

1. กระบวนการสะสมทุนในระบบทุนนิยมโลก

แนวคิดที่ว่าด้วยระบบโลก เป็นการอธิบายการพัฒนาที่ต่างออกไปคือ มีหน่วยของการวิเคราะห์อยู่ที่ระบบโลกทั้งระบบ เพื่อให้เห็นถึงพลวัตที่เกิดขึ้นในโลก ซึ่งนักวิชาการตามแนวคิดที่ว่าด้วยระบบโลกนี้ เชื่อว่าพลวัตที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระดับรัฐหรือหน่วยย่อยของระบบโลก ซึ่งแนวทฤษฎีหรือแนวคิดที่ให้รัฐเป็นหน่วยการวิเคราะห์ไม่สามารถอธิบายได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง แนวคิดที่ว่าด้วยระบบโลกเป็นการเปิดขอบเขตแห่งความรู้สู่ความจริง ในระดับที่การวิเคราะห์วิจัยในระดับรัฐหรือแม้แต่การเปรียบเทียบระหว่างรัฐ ไม่อาจทำได้การอธิบายการพัฒนาโดยใช้ระบบโลกทั้งระบบเป็นหน่วยการวิเคราะห์นี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลา และในภาพกว้าง เพื่อให้เห็นถึงจังหวะคลื่น แนวโน้ม และการเบี่ยงเบนหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเด็นที่ศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการศึกษาพลวัตที่เกิดขึ้นในแนวคิดที่ว่าด้วยระบบโลก

กระบวนการสะสมทุนในระบบทุนนิยมโลก ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นกระบวนการที่มีการขยายตัวอยู่ตลอดเวลา (Outward expansion) เพื่อผนวกเอาเขตแดนที่อยู่นอกระบบเข้าเชื่อมกับกระบวนการสะสมทุนในเขตแกนนำ ดังนั้นการขยายตัวนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการแบ่งงานกันทำเป็นหนึ่งเดียว (Single division of labor) ภายใต้กระบวนการผลิตและการค้าที่เชื่อมประสานกัน กล่าวคือเป็นการแบ่งงานกันทำระดับโลกซึ่งไม่ถูกจำกัดโดยพรมแดนแห่งชาติที่สำคัญคือกระบวนการสะสมทุนเป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างเหลือมล้าทั้งพื้นที่และกาลเวลา (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2535, หน้า 3)

และเมื่อกลุ่มทุนของประเทศหนึ่งขยายไปลงทุนข้ามพรมแดนแห่งชาติ จึงเป็นการขยายออกสู่ภายนอก โดยกลุ่มทุนสามารถใช้ประโยชน์จากอำนาจรัฐ เข้าช่วยสนับสนุน ดังในอดีตที่มีการไปครอบครองอาณานิคมในดินแดนโพ้นทะเล ซึ่งถือเป็นกระบวนการรวมเขตแดนที่อยู่ภายนอกเข้ามาในระบบทุนนิยมโลก (Incorporation) ในปัจจุบันได้แก่การขยายตัวของกลุ่มทุนทั้งหลายซึ่งมีฐานอยู่ในรัฐหนึ่งออกไปลงทุนในต่างประเทศและมีลักษณะเป็นทุนข้ามชาติ (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2535, หน้า 5)

การพิจารณากระบวนการสะสมทุนในระดับโลกก็ได้แสดงถึงความขัดแย้งภายในระบบได้อย่างชัดเจนในรูปของการพัฒนาที่เหลื่อมล้ำในด้านกาลเวลาและแสดงออกโดยจังหวะการเคลื่อนไหวที่เป็นวัฏจักรหากพิจารณาองค์ประกอบของกระบวนการสะสมทุนระดับโลกพบว่ามิลิ่งที่น่าสังเกต สองประการ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาการแปลงสินค้าที่ผลิตได้ให้เป็นเงินลงทุนในรอบใหม่หรือการแปลมูลค่าส่วนเกินเป็นผลกำไรเป็นปัญหาขั้นรากฐานในระบบเศรษฐกิจโลก กล่าวคือหากระบบไม่

สามารถดำเนินการดังกล่าวได้เพราะอุปสงค์รวมของโลกตกต่ำซึ่งสืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญสองประการคือการใช้เทคโนโลยีแทนคนงานในระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการแข่งขันของกลุ่มทุนต่าง ๆ ทำให้การว่างงานในระบบขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อมีการว่างงานมากขึ้นรายได้ของผู้บริโภครวมทั้งโลกก็ต่ำลงอุปสงค์รวมของสินค้าก็ต่ำลงไปด้วยกลุ่มทุนก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ค่าจ้างแท้จริงลดลง เพราะอำนาจในการขึ้นราคาสินค้ามีสูงกว่าอำนาจต่อรองของคนงานเพื่อขึ้นค่าจ้างในรูปของตัวเงินอุปสงค์รวมของโลกย่อมลดต่ำลง จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันทั่วโลกทั้งที่เป็นแกนนำหรืออื่น ๆ ล้วนพยายามกระตุ้นการบริโภคในประเทศเพื่อเพิ่มอุปสงค์รวม

ประการที่สองในการแก้ปัญหาแม้กลุ่มทุนจะแข่งขันกันแต่ก็ยังมีความร่วมมือกันอย่างไร้เอกภาพในบางด้านเช่นการสนับสนุน เผยแพร่ ส่งเสริมให้ลัทธิบริโภคนิยมขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างเงื่อนไขทางจิตวิทยาให้ผู้บริโภคกลุ่มหลังสินค้าตัวใหม่อยู่ตลอดเวลาโดยอาศัยวิธีการเผยแพร่แบบชาติตะวันตก ตลอดจนมีการวางแผนให้สินค้ามีการล้าสมัยเร็วขึ้น ดังนั้นระบบทุนนิยมโลกจึงมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจอยู่เป็นระยะ ๆ (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2535, หน้า 6)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มทุนข้ามชาติพยายามรักษาผลกำไรในระดับสูงไว้โดยมาตรการต่าง ๆ ที่จะลดต้นทุนการผลิต เช่นการปรับโครงสร้างองค์กร การลดขนาดกิจการ เพื่อปลดแรงงานออก กระบวนการสะสมทุนเป็นแนวโน้มระยะยาวที่สำคัญยิ่งในระบบทุนนิยมโลก ในการอธิบายกระบวนการนี้ นักคิดแนวการวิเคราะห์เชิงระบบ โลกได้อาศัยแนวคิดนี้จากทฤษฎีของมาร์กซิสต์เป็นหลักแต่ได้มีการย้ำพิเศษอยู่สองประการคือเน้นว่ากระบวนการสะสมทุนนี้เป็นกระบวนการระดับโลกไม่ใช่รวมขึ้นมาจากระดับชาติ ประการที่สองกระบวนการสะสมทุนนี้จำเป็นต้องมีการย้ายถ่ายเทและการแปลสภาพของส่วนเกินจากเขตรอบนอก (Surplus) ซึ่งในประเด็นนี้นักคิดเชิงระบบโลกได้เสนอปรับแนวคิดนี้บางประการโดยอธิบายว่า การขยายตัวออกไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ของกระบวนการสะสมทุนและเป็นการสะสมทุนแรกเริ่ม (Original or primitive accumulation) ซึ่งมักจะมีกระบวนการป่าเถื่อนรวมอยู่ มิได้เป็นเพียงเหตุการณ์ประกอบแต่เป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญอันหนึ่ง (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2535, หน้า 7)

ซึ่งกระบวนการสะสมทุนนี้ยังมีการหลอกล้ำในแง่ของการเวลาซึ่งมีสาเหตุมาจากกฎเกณฑ์การทำงานของกระบวนการสะสมทุน กล่าวคือการทำที่กลุ่มทุนต่าง ๆ พยายามขยายผลกำไรของตนให้ได้มากที่สุดทำให้เกิดแรงกดดันขัดแย้งขึ้นสองประการคือ การพยายามลดต้นทุนที่ต้องจ่ายสำหรับพลังงานให้ต่ำที่สุดและการพยายามขยายตลาดสินค้าหรืออุปสงค์แท้จริงเพื่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดทั้งนี้ยังมีกลไกการดูดซับข้อมูลส่วนเกินเช่น

การลดค่าของเงินในระดับที่เกินจำเป็น ในปัจจุบันกลุ่มโครงสร้างอำนาจอำนาจข้ามชาติ โดยเฉพาะกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลกมักเสนอเงื่อนไขให้รัฐหรือลูกหนี้ซึ่งโดยมากอยู่ในเขตรอบนอก ต้องลดค่าของเงินลงมามาก ถ้าลดลงมาพอเหมาะก็ไม่เป็นประเด็นการโอนมูลค่าที่น่าห่วง แต่ส่วนมากมักเสนอให้ลดค่าของเงินมากเกินไปก็เป็นการโอนมูลค่าออกไปให้รัฐและกลุ่มทุนซึ่งอยู่ในกลุ่มแกนนำเพราะเป็นประโยชน์กับทุนข้ามชาติที่สามารถเข้ามาซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ ได้มากขึ้นหลังการลดค่าของเงินยังมีการลดค่าเงินมากเท่าใด กลุ่มข้ามชาติก็ย่อมได้ผลประโยชน์มาก

ดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างประเทศ ดอกเบี้ยชำระหนี้มหาศาลของรัฐในเขตรอบนอกก็อาจจัดเป็นการโอนมูลค่าที่สำคัญโดยเฉพาะในทศวรรษที่ 1980 ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ในด้านหลักการดอกเบี้ยที่พุ่งสูงขึ้นมากมีสาเหตุมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐเขตแกนนำเพื่อมุ่งแก้ปัญหาภายในรัฐนั้น ๆ แต่กลับส่งผลกระทบต่อในเขตรอบนอกด้วยที่สำคัญเป็นกลไกการให้กู้ยืมระหว่างประเทศที่มุ่งรักษาผลประโยชน์ของผู้ให้กู้ยืมซึ่งประกอบไปด้วยแกนนำและบริษัทเงินทุนข้ามชาติ ซึ่งเปลี่ยนมาบีบบังคับให้ผู้กู้ต้องยอมรับอัตราดอกเบี้ยลอยตัวซึ่งสรุปได้ว่าการดำเนินการในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐแกนนำกลายเป็นภาระของประชาชนในรัฐรอบเขตนอกต้องแบกรับไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2535, หน้า25)

และในสังคมทุนนิยมโลกมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจของระบบทุนนิยมโลก แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นี้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า และกินเวลานานทศวรรษกว่าที่จะเห็นภาพได้ชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าศูนย์อำนาจของระบบทุนนิยมโลกเริ่มย้ายจากอังกฤษไปสู่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ทศวรรษ 2430

แต่กว่าที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะปรากฏภาพอย่างชัดเจนก็เป็นช่วงทศวรรษ 2490 ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจยุคใหม่ ศูนย์อำนาจในระบบโลกเดิมอยู่ในบริเวณขอบสมุทรเมดิเตอร์เรเนียน จากนั้นครรัฐอิตาลีไปสู่คาบสมุทรไชบีเรีย ไม่น่าเชื่อว่า ครั้งหนึ่งสเปนและปอร์ตุเกสเคยเป็นมหาอำนาจที่เกรียงไกร แต่เพียงช่วงเวลาสองศตวรรษเศษ ประเทศทั้งสองก็กลายเป็นประเทศล้าหลัง โดยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Asian NICs) มากนัก กลุ่มสมุทรเมดิเตอร์เรเนียนต้องสูญเสียความเป็นผู้นำ ในระบบโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยศูนย์อำนาจของระบบทุนนิยมโลกโยกย้ายไปอยู่กลุ่มสมุทรทะเลเหนือ เนเธอร์แลนด์กลายเป็นผู้นำ ใหม่ และเพียงอีกศตวรรษเศษต่อมา อังกฤษก็ก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าโลกเมื่อประสบความสำเร็จในการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรก (First industrial revolution) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีบนพื้นฐานของการใช้พลังไอน้ำ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้อังกฤษขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ อังกฤษได้ใช้พละานุภาพทางทหารในการยึดครองดินแดนต่าง ๆ

มาเป็นอาณานิคม หรือมีเจตจำนงบังคับให้ประเทศต่าง ๆ จำ ต้องลงนามในสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคเพื่อเปิดประตูการค้าระหว่างประเทศ อาณาจักรของอังกฤษกว้างใหญ่ไพศาลมากพอที่จะเชื่อได้ว่า “พระอาทิตย์ไม่เคยตกในดินแดนของอังกฤษ” อังกฤษได้ชูนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยที่สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกให้ความชอบธรรมทางวิชาการแก่นโยบายดังกล่าวนี้ ภายใต้ันโยบายการค้าเสรี ไม่มีประเทศหนึ่งประเทศใดจะ “ไล่กวด” อังกฤษได้ทัน เพราะอังกฤษไม่เพียงแต่จะมีพหุภาพทางทหารเหนือกว่าประเทศอื่น ๆ เท่านั้น หากทว่ายังมีพหุภาพทางเศรษฐกิจเหนือกว่าอีก อย่างไรก็ตามรัฐบาลบางประเทศเริ่มรู้เท่าทันและไม่ตกอยู่ในกับดักนโยบายการค้าเสรี เพราะตระหนักดีว่า หากยึดถือนโยบายการค้าเสรี จะไม่สามารถแข่งขันกับอังกฤษได้ เพราะอังกฤษยึดครองตลาดและยึดครองแหล่งวัตถุดิบไว้เป็นจำนวนมาก บางประเทศดังเช่น เยอรมนีจึงหันมาใช้นโยบายการปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ กระบวนการไล่กวดทางเศรษฐกิจ (Catching-up process) เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมโลกนับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรกเป็นต้นมา อังกฤษได้วิ่งนำ หน้าชาติอื่น ๆ โดยที่เยอรมนี ฝรั่งเศส รัสเซีย และสหรัฐอเมริกาวิ่งไล่กวดตามมา (ริงสเวิร์ด ธนะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

2. ยุคของการครอบครองโลก

ยุคความเป็นจ้าวโลกของอังกฤษ (Pax britannica) กินเวลาถึงศตวรรษครึ่งและสิ้นสุดลงเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แต่ความเสื่อมถอยของอังกฤษมีอาการปรากฏมาก่อนหน้านี้แล้ว การโยกย้ายศูนย์กลางอำนาจจากระบบทุนนิยมโลกไปสู่สหรัฐอเมริกา ซึ่งอยู่อีกฟากหนึ่งของกลุ่มสมุทรแอตแลนติกเริ่มต้นมาแต่ทศวรรษ 2430 แล้ว เมื่อสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในการก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สอง (Second industrial revolution) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีบนพื้นฐานของพลังงานไฟฟ้าและพลังงานจากการสันดาปภายใน ทำให้สหรัฐอเมริกา ล้ำหน้าชาติอื่น ๆ แต่กว่าที่ความเป็นจ้าวโลกของสหรัฐอเมริกา (Pax americana) จะปรากฏชัดเวลาก็ล่วงเลยมาถึงทศวรรษ 2490 ในทศวรรษ 2500 ประชาคมยุโรปเริ่มเผยโฉมเป็นศูนย์กลางอำนาจใหม่ในระบบทุนนิยมโลก ตามมาด้วยการปรากฏตัวของญี่ปุ่นในทศวรรษ 2510 ในขณะที่ญี่ปุ่นวิ่งไล่กวดสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย อันประกอบด้วยเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ก็กำลังวิ่งไล่กวดญี่ปุ่น การปรากฏโฉมของกลุ่มสี่เสือนี้ทำให้มีการคาดการณ์กันว่า ศูนย์อำนาจจากระบบทุนนิยมโลกกำลังย้ายฐานจากกลุ่มสมุทรแอตแลนติกมาสู่กลุ่มสมุทรแปซิฟิก (Pacific rim or pacific basin) ทั้งนี้โดยมีเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) และไมโครอิเล็กทรอนิกส์ (Micro-electronics) เป็นปัจจัยชี้ขาดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการขาดดุลงบประมาณเป็นปัญหาที่รัฐบาลอเมริกันหุดแล้วหุดเล่าไม่สามารถแก้ไขให้ตกไปได้ ความเสื่อมถอยของภาคหัตถอุตสาหกรรมทำให้สินค้าอเมริกันไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ แต่อำนาจ

และอิทธิพลของกลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมทำให้รัฐบาลอเมริกันยังคงต้องอุ้มชูอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต่อไป โดยที่ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลอเมริกันก็ยังคงให้เงินอุดหนุนในการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากมีอาจทดแทนพลังทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกรได้ ผลที่ตามมาคือ ระบบเศรษฐกิจอเมริกันมีอาจปรับ โครงสร้างการผลิตตามการเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantage) ได้ ตามหลักการเศรษฐกิจเสรีนิยม ประเทศต่าง ๆ ควรจะผลิตสินค้าและบริการที่ตนมีความชำนาญพิเศษและความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เพื่อนำ ไปแลกเปลี่ยนซื้อขายกับสินค้าและบริการที่ตนไม่มีความถนัดในการผลิต แต่ความชำนาญพิเศษและความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบดังกล่าวนี้มีได้ยู่คงที่หากแปรเปลี่ยนตามกาลเวลา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาสัมพัทธ์ของสินค้าและบริการ หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาสัมพัทธ์ของปัจจัยการผลิต หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการเศรษฐกิจเสรีนิยมจึงต้องปรับ โครงสร้างการผลิตเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แต่การปรับ โครงสร้างการผลิตมิใช่เรื่องง่าย เพราะกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม(รังสรรค์ ฐานะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

การแข็งขันต่อการปรับ โครงสร้างการผลิตของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป ทำให้รัฐบาลประเทศเหล่านี้หันมาใช้มาตรการการกีดกันการค้าเพื่อธำรงไว้ซึ่ง โครงสร้างการผลิตเก่า แต่การกีดกันการค้ายุคใหม่ (New protectionism) มิได้ใช้วิธีการสร้างกีดกันภาษีศุลกากร หรือการตั้งกำแพงภาษี (Tariff barriers) ดังสงครามการค้าที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 2460 หากแต่อาศัยมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร (Non-tariff barriers) การกีดกันการค้ายุคใหม่ได้ปรากฏ โฉมอย่างเด่นชัดมาแต่ทศวรรษ 2520 และจะยังคงธำรงต่อไปอย่างน้อยจนถึงสิ้นทศวรรษ 2530 บรรยากาศทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจึงเต็มไปด้วยความตึงเครียด สหรัฐอเมริกาได้แสดงอาการของผู้ที่กำลังสูญเสียความเป็นผู้นำ ในระบบทุนนิยมโลกอย่างเห็นได้ชัด การตรา Omnibus Trade and Competitiveness Act of 1988 และใช้เป็นเครื่องมือในการข่มขู่ประเทศคู่ค้าให้ซื้อสินค้าอเมริกันมากขึ้น และ/หรือลดการส่งสินค้าออกสู่สหรัฐฯ นับเป็นประพฤติกรรมเยี่ยงอันทพาล

3. การโยกย้ายอำนาจของระบบทุนนิยมโลก

ในช่วงที่กระบวนการ โยกย้ายศูนย์กลางอำนาจของระบบทุนนิยมโลกกำลังเกิดขึ้น หากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจยังไม่หมดสิ้นไปความตึงเครียดในระบบทุนนิยมโลกย่อมมีมากขึ้น โดยที่อาการฟาดวงฟาดงาของราชสีห์ที่สิ้นอำนาจอย่าง สหรัฐอเมริกาจะรุนแรงมากกว่าที่ผ่านมา แต่ปี 2535 ไม่เพียงแต่จะให้เห็นการคืนรนของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่าเพื่อธำรงไว้ซึ่งฐานอำนาจดั้งเดิมในระบบทุนนิยมโลกเท่านั้นหากทว่ายัง

ได้เห็นอาการการล่มสลายของกลุ่มโซเวียต (Soviet bloc) อีกด้วย กลุ่มประเทศสังคมนิยมเหล่านี้กำลังโคจรเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลก ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างสำคัญ

ปี 2535 ไม่เพียงแต่จะมีสถานะความไม่แน่นอนอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในระบบทุนนิยมโลกเท่านั้น หากทว่ายังมีสถานะความไม่แน่นอนในด้านระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศอีกด้วย การล่มสลายของระบบเบรตตันวูดส์ (Bretton Woods system) ในปี 2514 ทำให้ระบบทุนนิยมโลกปราศจากระเบียบการเงินระหว่างประเทศ แต่ระเบียบการค้าระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) ซึ่งใช้มาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ขาดความเที่ยงธรรมและมีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมอย่างแท้จริง การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย (Uruguay round) ซึ่งจะต้องมีข้อสรุปในต้นปี 2535 อาจไม่ช่วยลดความตึงเครียดและความขัดแย้งในระบบทุนนิยมโลกได้มากนักขณะเดียวกัน นานาประเทศพากันหันไปจัดระเบียบเศรษฐกิจภายในกลุ่มย่อยด้วยการจัดตั้ง กลุ่มการค้า (Trading bloc) หรือเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) การรวมตัวของประชาคมยุโรปเป็นตลาดเดียว (Single Europe) การเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประชาคมยุโรปกับเขตการค้าเสรียุโรป (EFTA) การจัดตั้งและขยายเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ตลอดจนการฟื้นฟูสัมพันธไมตรีระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวียดนาม เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลกระทบต่อการจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศในชุมชนทุนนิยมโลก (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2537, หน้า 3)

สังคมนิยมโลกกำลังแบ่งซอยเป็นเขตเศรษฐกิจภูมิภาคจำนวนหลายต่อหลายเขต โดยที่ในขณะเดียวกันก็มีกระบวนการก่อตัวของเขตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้มีความเป็นไปได้อย่างสูงที่โลกจะมีเขตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ 3 เขต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือโลกกำลังพัฒนาไปสู่การเป็นไตรอภิวัฒนาการ (Tripolarity) เขตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ 3 เขตประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจยุโรปเขตเศรษฐกิจอเมริกา และเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก ในบรรดาเขตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ทั้งสามนี้เขตเศรษฐกิจยุโรปปรากฏเป็นรูปเป็นร่างมากที่สุด (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2537, หน้า 3)

เขตการค้าเสรียุโรป (EFTA) นั้นถือกำเนิดขึ้นในปี 2503 หลังจากที่มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) สมาชิกดั้งเดิมประกอบด้วยออสเตรีย นอร์เวย์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ปอร์ตุเกส เดนมาร์ก และสหราชอาณาจักร ต่อมาไอซ์แลนด์และฟินแลนด์เข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยที่เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร และปอร์ตุเกส ถอนตัวไปเป็นสมาชิกประชาคมยุโรปเขตการค้าเสรียุโรปปล่อยให้มีการค้าสินค้าहतอุตสาหกรรมภายในเขตโดยไม่เก็บภาษีศุลกากรแต่มิได้กำหนดอัตราอากรขาเข้าร่วมกันสำหรับสินค้าที่นำเข้าจากนอกเขต ขณะเดียวกัน เขตการค้าเสรียุโรปก็ทำข้อตกลงการค้าเสรีหลายต่อหลายเรื่องกับประชาคมยุโรป จนกระทั่งรวมตัวกันเป็นเขตเศรษฐกิจยุโรปในที่สุด โดยที่สวิตเซอร์แลนด์และลิกเตนสไตน์มิได้เข้าร่วมด้วยในช่วงเวลาข้างหน้านี้ ยุโรป

จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ในด้านหนึ่งสหภาพยุโรปจะมีการผนึกตัวทางการเมือง ในอีกด้านหนึ่งเขตการค้าเสรียุโรปจะหล่อหลอมเข้ากับสหภาพยุโรปในทางเศรษฐกิจ โดยที่จะมีการหล่อหลอมทางการเมืองในภายหลัง นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้อย่างสูงที่ยุโรปตะวันออกบางประเทศ ดังเช่น โปแลนด์ ฮังการี และรูมาเนีย จะเข้าร่วมเขตเศรษฐกิจยุโรป ดังนั้นเขตเศรษฐกิจยุโรปจึงอยู่ในกระบวนการพัฒนาเป็นอภิมหารัฐทางเศรษฐกิจ (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2537, หน้า 3)

4. การแบ่งเขตเศรษฐกิจโลก

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA) ในปี 2535 ด้วยการรวมตัวระหว่างสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาไปสู่เขตเศรษฐกิจอเมริกาในภายหลัง ทั้งนี้มีความเป็นไปได้อย่างสูงที่เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือจะขยายตัวไปสู่ละตินอเมริกาและอเมริกาใต้ในขณะที่เขตเศรษฐกิจยุโรปและเขตเศรษฐกิจอเมริกาเก่า ดังปรากฏเป็นรูปเป็นร่างเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกยังเป็นเพียงเงาที่ไม่มีร่าง เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ไม่อยู่ในฐานะที่จะเติบโตเป็นเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกได้ เพราะแม้แต่การผนึกเป็นกลุ่มก็ยังเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากโครงสร้างการผลิตของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนคล้ายคลึงกันเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation: APEC) อยู่ในฐานะที่จะพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกได้ แต่การรวมตัวยังเป็นไปอย่างหลวม ๆ เนื่องจากเป้าประสงค์ในการรวมตัวแตกต่างกัน ออสเตรเลียซึ่งเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้ง APEC ต้องการให้ APEC เป็นเครื่องมือในการคานอำนาจของสหรัฐอเมริกาในเอเชียแปซิฟิก และเป็นกลไกในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของออสเตรเลีย ด้วยเหตุนี้เอง ออสเตรเลียจึงพยายามกันสหรัฐอเมริกาออกไปจาก APEC ตั้งแต่ต้น ส่วนสหรัฐฯ ซึ่งประสบความสำเร็จในการแทรกตัวเข้าสู่ APEC ต้องการให้ APEC เป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์กับญี่ปุ่นพร้อมทั้งผลักดันให้ APEC เป็นเขตการค้าเสรี แต่ญี่ปุ่นซึ่งมีฐานเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิกอยู่แล้วไม่ต้องการให้ APEC เป็นเขตการค้าเสรี เพราะจะมีผลในการเปิดตลาดให้สหรัฐฯ เข้ามาแย่งชิงผลประโยชน์ในอาณาจักรของญี่ปุ่น (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2537, หน้า 3)

5. นโยบายของกลุ่มประเทศอาเซียน

นโยบายของกลุ่มประเทศอาเซียนมีความสำคัญต่อการพัฒนา APEC แต่ภาคอาเซียนก็มีนโยบายในเรื่องนี้แตกต่างกัน โดยที่มาเลเซียแสดงความไม่ยินดียินร้ายกับการรวมกลุ่ม APEC ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็แสดงความไม่แน่ใจว่า การผลักดันให้ APEC เป็นเขตการค้าเสรี โดยที่มีญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ร่วมอยู่ด้วย จะเป็นประโยชน์ต่อตน

ในขณะที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป พยายามรักษาตำแหน่งสัมพัทธ์ของตนใน สังคมเศรษฐกิจโลก ด้วยการขยายเขตเศรษฐกิจภูมิภาค แต่เอเชียแปซิฟิกยังไม่สามารถก่อตั้งเขต เศรษฐกิจของตนได้ ในสภาพการณ์เช่นนี้ ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปไม่เพียงแต่จะรักษา ระยะห่างจากญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Asian NICs) เท่านั้นหากยัง สามารถวิ่งหนีห่างไกลออกไปอีกได้ด้วย ทั้ง ๆ ที่เอเชียแปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพในการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าภูมิภาคอื่นใด แรงกดดันจากกระบวนการวิ่งไล่กวดทางเศรษฐกิจ ในสังคมโลก (Catching-up process) จะทำ ให้เอเชียแปซิฟิกรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างอำนาจ ต่อรองกับเขตเศรษฐกิจยุโรปและเขตเศรษฐกิจอเมริกาในอนาคต

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกจากกลุ่ม APEC เป็นเรื่องยากยิ่ง ความเป็นไปได้ที่มี มากกว่าน่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเอเชียแปซิฟิกที่ มีพื้นฐานวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ถูกครอบงำ โดย 'ระบบทุนนิยมจีน' ซึ่งครอบคลุมไม่เฉพาะแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนและไต้หวัน หากยังรวมถึงประเทศที่กลุ่มทุนจีน โพ้นทะเลเข้าไปมีอิทธิพล ดังเช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และไทย แม้แต่มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ เวียดนามก็มีข้อข้อยกเว้น ในขั้นแรกแม้จะยังมีไม่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก แต่การ ขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ในการลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนามจะมีผลอย่าง สำคัญต่อการเติบโตของ "ระบบทุนนิยมจีน" เครือข่ายความสัมพันธ์การลงทุนระหว่างประเทศ ดังกล่าวนี้ย่อมมีผลในการขยายเครือข่ายการค้าระหว่างประเทศด้วย ในขณะที่มีการเติบโตของ ' ระบบทุนนิยมจีน' ญี่ปุ่นได้เข้ามาสู่เครือข่ายความสัมพันธ์นี้ด้วย การผนึกเข้าด้วยกันระหว่าง "ระบบทุนนิยมจีน" กับ "ระบบทุนนิยมญี่ปุ่น" จะก่อให้เกิด "ระบบทุนนิยมตะเกียบ" (Chopsticks Capitalism) อันเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีวัฒนธรรมการใช้ ตะเกียบ ภายใต้ข้อคาดคะเนดังกล่าวนี้ ประเทศที่จะเข้าร่วมเขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกจะ ประกอบด้วยญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม กลุ่มประเทศอาเซียน และกลุ่มประเทศ อุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย

เขตเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกเกิดการรวมกลุ่มของประเทศที่มีวัฒนธรรมการใช้ ตะเกียบ การรวมกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีผู้นำ ใครจะเป็นผู้นำ ในการรวมกลุ่มนี้ สาธารณรัฐ ประชาชนจีนหรือญี่ปุ่นญี่ปุ่นอยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้นำ ได้ดีกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะ ญี่ปุ่นเหนือกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้งในด้าน พลังคุณภาพทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการ เมืองความเป็นไปได้อันจะมีปัญหาการสืบทอดอำนาจภายหลังมรณกรรมของเติ้งเสี่ยวผิง สงคราม ระหว่างชาติพันธุ์อันเกิดจากปัญหาชนกลุ่มน้อย และความขัดแย้งอันเกิดจากการเติบโตของ ขบวนการประชาธิปไตยทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนอาจไม่อยู่ในฐานะผู้นำการรวมกลุ่มได้

อย่างไรก็ตาม แม้ญี่ปุ่นจะพยายามถืบตัวเองขึ้นมาเป็นผู้นำ อาเซียแปซิฟิก ก็ยังมีปัญหาอีกว่าประเทศอื่น ๆ จะยอมรับความเป็นผู้นำ ของญี่ปุ่นหรือไม่ ปัจจัยเดียวที่จะจุดปะทุการรวมเขตเศรษฐกิจอาเซียแปซิฟิก ก็คือ การที่เขตเศรษฐกิจยุโรปและเขตเศรษฐกิจอเมริกากลายเป็นป้อมปราการที่สกัดสินค้าเข้าจากนอกเขตอย่างเข้มงวดและรุนแรง ถึงตอนนั้น อานิสงส์ของการรวมกลุ่มจะเป็นเรื่องเห็นได้ชัด และในปี ค.ศ.1960 ญี่ปุ่นและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 4% ของโลก ขณะที่อเมริกาเหนือมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถึง 37% ในขณะที่ปัจจุบันมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประมาณ 24% และช่วงทศวรรษที่ 90 มากกว่าครึ่งหนึ่งของความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของโลกได้เกิดขึ้นมาในทวีปเอเชีย (วอลเดน เบลโล, 2554, หน้า 3)

ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในประเทศอังกฤษเป็นอันมาก และได้อาศัยอังกฤษเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อส่งออกไปขายในประชาคมยุโรปและยุโรปตะวันออกสินค้าบางรายการถึงกับข้ามฟากไปสู่อเมริกาเหนือ อังกฤษยอมเป็นฐานที่มั่นทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น นายจาคส์ กัลเวต์ (Jacques Galvet) ประธานบริษัทรถยนต์เปอโยต์ (Peugot) แห่งฝรั่งเศส เคยก่อนและว่า บัดนี้อังกฤษได้กลายเป็น 'เกาะใหญ่เกาะที่ห้า' ของญี่ปุ่น ไปเสียแล้ว (ริงสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

6. การสกัดกั้นอุตสาหกรรมใหม่ (New industry)

ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมเก่า (Old Industrialized Countries: OICs) อื่น ๆ หวาดกลัว 'ภัยเหลือง' โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยอันเกิดจากการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และที่ตามมาเป็นระลอกก็คือ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอาเซีย (Asian NICs) แต่รัฐบาลอังกฤษกลับยึดมั่นในจุดยืนเศรษฐกิจเสรีนิยม โดยต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเต็มที่ ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมเก่าอื่น ๆ พากันตั้งป้อมด้านทาน 'ภัยเหลือง' ในสหรัฐอเมริกาถึงกับมีความพยายามที่จะตรากฎหมายให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีอเมริกันในการห้ามมิให้ชาวต่างชาติเข้าไปลงทุน หากการลงทุนนั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติประเทศอุตสาหกรรมเก่ามีทางเลือกในการด้านทาน 'ภัยเหลือง' หลายหนทางแต่ละหนทางล้วนแล้วแต่มีผลดีและผลเสียแตกต่างกัน (ริงสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

หนทางที่หนึ่ง ได้แก่ การสกัดมิให้สินค้าญี่ปุ่นเข้าประเทศ มาตรการทางนโยบายสำหรับหนทางนี้มีตั้งแต่การห้ามนำเข้า การตั้งกำแพงภาษี (Tariff barriers) ไปจนถึงการใช้มาตรการที่มีใช้ภายใต้การ (Non-tariff barriers) แต่การใช้มาตรการการห้ามนำเข้ามีอาจใช้กับสินค้าอุตสาหกรรมได้ เนื่องจากขัดต่อบทบัญญัติของ GATT ประเทศอุตสาหกรรมเก่าจึงมักจะใช้พลังงานการเมืองระหว่างประเทศในการบีบบังคับให้ญี่ปุ่นทำสัญญาจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary

Export Restraints: VERs) ดังกรณีของสิ่งทอและรถยนต์ การสกัดมิให้สินค้าญี่ปุ่นเข้าประเทศยังเป็นการซ้ำเติมความไร้ประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมในประเทศอุตสาหกรรมเก่าเพราะการสกัดกั้นการนำเข้าทำให้อุตสาหกรรมภายในประเทศไม่ต้องเผชิญกับการแข่งขันจากต่างประเทศ สิ่งจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตจึงอ่อนระโหย ผลที่ตามมาคือประชาชนภายในประเทศต้องซื้อสินค้าราคาแพงกว่าที่ควรจะเป็น และอาจได้สินค้าที่มีคุณภาพต่ำกว่าที่ควรจะเป็น หากสินค้าที่ได้รับการปกป้องนั้นเป็นสินค้าขั้นกลาง (Intermediate goods) หรือสินค้าประเภททุน (Capital goods) นโยบายการปกป้องดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย และต่อฐานะการแข่งขันในตลาดโลกด้วย ตัวอย่างของความข้อนี้อธิบายได้จากกรณีการตั้งกำแพงภาษีของประชาคมยุโรปเพื่อสกัดการนำเข้าอุปกรณ์เซมิคอนดักเตอร์ (Semiconductor) จากญี่ปุ่น โดยเก็บอากรขาเข้าสูงถึง 14% นโยบาย ดังกล่าวนี้แม้จะเป็นการปกป้องการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ในประชาคมยุโรป แต่ก็มีผลกระทบต่อการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพราะทำให้ต้องซื้อเซมิคอนดักเตอร์แพงกว่าที่ควรจะเป็น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ในประชาคมยุโรปจึงเสียต้นทุนการผลิตสูงกว่าปกติ อันกระทบต่อฐานะการแข่งขันในตลาดโลก นโยบายการปกป้องการผลิตเซมิคอนดักเตอร์จึงก่อให้เกิดแรงกดดันให้มีการปกป้องการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เป็นลูกโซ่

เมื่อญี่ปุ่นเผชิญกับการกีดกันการค้า ซึ่งรุนแรงขึ้นตามลำดับ ญี่ปุ่นก็เริ่มหาทางออกด้วยการย้ายโรงงานเข้าไปตั้งในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปด้วยยุทธวิธีเช่นนี้ การกีดกันสินค้าญี่ปุ่นทำได้ยากขึ้นเพราะสินค้าญี่ปุ่นได้เปลี่ยนสัญชาติเป็นสินค้าอเมริกัน หากผลิตในสหรัฐอเมริกา และเปลี่ยนสัญชาติเป็นสินค้ายุโรป หากผลิตในประชาคมยุโรป แต่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่ายังคงตามเล่นงานสินค้าญี่ปุ่นอย่างไม่ลดละ

ดังกรณีที่ประชาคมยุโรปพยายามกดดันให้ญี่ปุ่นจำกัดการส่งออกรถยนต์ไปประชาคมยุโรป โดยยึดหลัก 'เชื้อชาติ' ของสินค้ามากกว่าหลัก 'สัญชาติ' ของสินค้า ทั้งนี้ประชาคมยุโรปถือว่า การนำเข้ารถยนต์ญี่ปุ่นที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาอยู่ในโควต้าเดียวกับการนำเข้ารถยนต์ญี่ปุ่นจากประเทศญี่ปุ่น

หนทางที่สอง ได้แก่ การให้เงินอุดหนุนแก่อุตสาหกรรมที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันจากต่างประเทศ ทั้งนี้โดยหวังว่า นโยบายการให้เงินอุดหนุนจะช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งแก่การผลิตภายในประเทศ จนช่วยให้ฐานะการแข่งขันในตลาดโลกดีขึ้นได้ แต่ประสบการณ์ของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเก่าในการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ค่อนข้างเลวร้าย ทั้งนี้ไม่เพียงแต่การให้เงินอุดหนุนจะไม่ช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นเท่านั้น หากทว่าปริมาณเงินอุดหนุนยังเพิ่มขึ้นจนเป็นภาระทางการคลังอย่างสำคัญอีกด้วย

หนทางที่สาม ได้แก่ การให้เงินอุดหนุนในด้านการศึกษา การพัฒนา และการออกแบบสินค้า (Research, development and design) เงินอุดหนุนในด้านนี้จะช่วยเสริมฐานการผลิตให้

มั่นคง และสามารถแข่งขันกับสินค้าญี่ปุ่นได้ แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่การตัดสินใจว่าจะทุ่มเงินอุดหนุนด้านการวิจัย การพัฒนา และการออกแบบสินค้าประเภทใด รัฐบาลอังกฤษและฝรั่งเศสเคยร่วมกันให้เงินอุดหนุนในการพัฒนาเครื่องบินคอนคอร์ด(Concorde) แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจ เพราะมีแต่สายการบินอังกฤษและฝรั่งเศสเท่านั้นที่ใช้เครื่องบินดังกล่าวนี้ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

อังกฤษเคยเลือกหนทางที่สองในการพัฒนาอุตสาหกรรม กล่าวคือ การให้เงินอุดหนุนในการผลิต โดยที่ในบางกรณีถึงกับแปรรูปเป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งผุดขึ้นราวกับดอกเห็ดในยุคที่พรรคกรรมกรครองเมือง ในบางกรณี นโยบายเงินอุดหนุนมีส่วนผลักดันให้วิสาหกิจเอกชนรวมตัวกันเป็นการประกอบการขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมรถยนต์นับเป็นตัวอย่างที่ดีของความข้อนี้ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงทศวรรษ 2500 และ 2510 บริษัทรถยนต์อังกฤษที่ละบริษัทสองบริษัทค่อย ๆ รวมตัวกันไม่ว่าจะเป็นบริษัท Austin, Morris, Standard, Triumph, Rover และ Jaguar จนท้ายที่สุดรวมเป็นรัฐวิสาหกิจยักษ์ใหญ่ในปี 2529 แต่การรวมหรือควบบริษัทนี้ไม่ได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แต่ประการใดไม่ การณ์กลับปรากฏว่า รัฐวิสาหกิจยักษ์ใหญ่นี้ขาดทุนถึงปีละ 1,000 ล้านปอนด์ จนต้องขายคืนแก่ภาคเอกชนในปี 2531

นับตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา รัฐบาลอังกฤษเริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายในแนวทางเศรษฐกิจเสรีนิยมมากขึ้น ทั้งนี้ด้วยการลดและผ่อนคลายข้อจำกัดในการนำเข้า เพื่อให้อุตสาหกรรมภายในประเทศต้องเผชิญแรงกดดันจากการแข่งขันจากต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มคุณภาพของสินค้าและประสิทธิภาพการผลิต ขณะเดียวกันก็เปิดประตูต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากญี่ปุ่น ทั้งนี้โดยหวังที่จะเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น และหวังที่จะได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นด้วย อังกฤษยอมรับว่าอ่อนด้อยกว่าญี่ปุ่นในด้านการผลิตสินค้าที่ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ทางด้านฟิสิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีด้านสารสนเทศ (Information technology) (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

รัฐบาลอังกฤษไม่เพียงแต่ปรับนโยบายต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศเท่านั้นหากยังมีการปฏิรูปด้านอุปทาน (Supply-side reform) เพื่อให้เกื้อกูลต่อการประกอบการอังกฤษมีบริการสาธารณูปโภคที่ดีเยี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการคมนาคมและโทรคมนาคม ระบบราชการอังกฤษทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีระบบการบริหารราชการแผ่นดินอย่างโปร่งใสอุปสรรคสำคัญในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมอยู่ที่ระบบแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งมีการนัดหยุดงานบ่อยครั้ง รัฐบาลสมัยนางมาร์กาเรต แทตเชอร์ พยายามปราบปรามสหภาพแรงงาน และจัดระบบแรงงานสัมพันธ์เพื่อให้ฝ่ายบริหารจัดการและกรรมกรร่วมกันทำงานในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การนัดหยุดงานลดน้อยถอยลง จนเกือบไม่มีเลยในปลายทศวรรษ 2520 นอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยัง

ลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลเหลือ 35% ในปี 2529 และ 33% ในปี 2535 การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้อังกฤษกลายเป็น 'อู่อ่าวอู่น้ำ' ของนักลงทุนจากต่างประเทศ

นโยบายของรัฐบาลอังกฤษเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศแตกต่างจากรัฐบาลอเมริกันเกือบโดยสิ้นเชิง ในขณะที่ชาวอเมริกันเริ่มมีความรู้สึกเกรงกลัวภัยเหลือ และรัฐสภาอเมริกันถึงกับพยายามตรากฎหมายเพื่อกีดกันการลงทุนจากต่างประเทศ โดยมีญี่ปุ่นเป็นเป้าหมายหลัก แต่รัฐบาลอังกฤษยังคงเชื่อเชิญให้ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในอังกฤษต่อไป นายจอห์น เมเจอร์ (John Major) นายกรัฐมนตรีอังกฤษพยายามตอกย้ำนโยบายดังกล่าวนี้ ในคราวเยือนประเทศญี่ปุ่น เมื่อกลางเดือนกันยายน 2536 ความรู้สึกเกรงกลัวภัยเหลือมีอยู่อย่างเจือจางมากในอังกฤษ ในช่วงทศวรรษเศษที่ผ่านมา อังกฤษได้เรียนรู้เทคโนโลยีและเทคนิคการบริหารจัดการจากญี่ปุ่นเป็นอันมาก อุตสาหกรรมรถยนต์และอุตสาหกรรมผลิตเครื่องรับโทรทัศน์ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนเป็นอันมาก มีประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นเหตุให้การส่งออกขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้เอง รัฐบาลอังกฤษจึงเห็นอานิสงส์ของการลงทุนจากต่างประเทศ (ริงสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

ในปัจจุบัน การลงทุนในต่างประเทศของญี่ปุ่นประมาณ 75% กระจุกอยู่ในสหรัฐอเมริกา ละตินอเมริกา และเอเชีย ประมาณ 20% ไปสู่ยุโรป ข้อมูลในปี 2534 บ่งบอกว่า อังกฤษสามารถดูดซับ 53% ของการลงทุนโดยตรงของญี่ปุ่นในประชาคมยุโรป รองลงมา ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ 19% เยอรมนี 9% และฝรั่งเศส 8% (ริงสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2536, หน้า 3)

สถาบันที่เดิมตั้งขึ้นภายใต้อิทธิพลจากเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ กล่าวคือ สถาบันแห่งเบร็ตตันวูดส์ อันได้แก่ ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ถูกแปลงโฉมให้เหมือนหน่วยรีดทะเลทรายระบบทุนนิยมที่อุดหนุนโดยรัฐ ที่มุ่งปกป้องการค้าภายในของประเทศทางฝ่ายใต้ และประเทศที่เคยอยู่ใต้อำนาจของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออก เพื่อจะสร้างสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า "สนามการค้าโลกที่ราบเสมอกัน" ซึ่งเป็นสิ่งที่บรรษัทข้ามชาติในประเทศฝ่ายเหนือเรียกร้องต้องการ การจัดตั้งองค์การการค้าโลกในปี 1995 (พ.ศ. 2538) คือ กำเนิดของเสาหลักอันที่สามของระบบพหุภาคี และเป็นการแสวงหาหนทางให้กับการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วที่สุดให้เป็นระบบโลกที่แท้จริงที่ขับเคลื่อนโดยบรรษัทข้ามชาติ โดยมีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และเงินทุน แต่เพียงเล็กน้อย

แต่เช่นเดียวกับคลื่นลูกแรกของกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งลงเอยด้วยสงครามโลกครั้งที่ 1 ทุนได้ทำการเลขาขอบเขต พอถึงกลางทศวรรษ 1990 ก็เริ่มมีสัญญาณที่น่าเป็นห่วงเกิดขึ้นทั้งในประเทศฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ กล่าวคือ ความยากจนเพิ่มขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันขยายใหญ่ขึ้น และเศรษฐกิจ

ของประเทศกำลังพัฒนาหลายสิบประเทศ ที่ปฏิบัติตามหลักการปรับโครงสร้างอย่างซื่อสัตย์ ต่างมีอาการชบเซาอย่างเป็นระบบ (วอลเดน เบลโล, 2554, หน้า 3)

แม้ว่าจะมีข้อมูลมากมายจากสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็ไม่มีใครรับว่าเป็นความจริงในช่วงต้นทศวรรษ 1990 ข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ถูกบดบังด้วยความรู้สึกลิงโลดในชัยชนะเมื่อได้เห็นการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและ สหภาพโซเวียต ในช่วงท้ายของทศวรรษนั้น แต่สิ่งที่ทำให้ข้อเท็จจริงนั้นกลายเป็นความจริงที่ชนชั้นสูงจำต้องยอมรับก็คือ วิกฤตการเงินในเอเชีย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการรบที่เมือง สตาลินกราด สำหรับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ กล่าวคือเป็นความพ่ายแพ้อย่างใหญ่หลวงที่เปลี่ยนโฉมหน้าของสงคราม ในช่วงทศวรรษ 1990 เศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกที่เติบโตอย่างเป็นประวัติการณ์ ได้เปิดเสรีภาคการเงินตามแรงกดดันของกองทุนการเงินระหว่างประเทศและกระทรวงการคลังแห่งสหรัฐฯ เงินทุนเพื่อเก็งกำไร 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ได้หลั่งไหลเข้ามาใน "เศรษฐกิจเสือ" ทั้งหลายตั้งแต่ปี 1994 (2537) ถึง 1997 (2540) แล้วเงิน 100,000 ล้านดอลลาร์ก็ไหลออกไปเร็วยิ่งกว่าอีกภายในช่วงฤดูร้อนของปี 1997 (2540) นั่นเอง เมื่อนักลงทุนตื่นตระหนกกับราคาที่ดินและหุ้นที่ตกลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผล มาจากการมีเงินทุนในระบบล้นเกินขนาด (วอลเดน เบลโล, 2554, หน้า 3)

แรงต้านในสังคมที่มีต่อกระบวนโลกาภิวัตน์โดยการชักนำของบริษัท ซึ่งเดิมกระจัดกระจายและไม่สามารถรวมตัวกันได้ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 ได้รวมพลังกันทำ การประท้วงที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ๆ ในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ชุมชนได้ก่อร่างขึ้นเพื่อทำการประท้วงต่อสถาบันต่าง ๆ ของระบบตลาดที่ชักนำโดยบริษัท ซึ่งได้แผ่ ขยายจนเกินตัว และในเดือนธันวาคม 1999 (2542) การระดมพลังมวลชนในท้องถนนครั้งใหญ่ของชุมชนด้านบริษัทนี้ ทำให้การประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 3 ขององค์การการค้าโลกที่เมืองซีแอตเติลต้องยุติลงกลางคัน ทำให้ฝ่ายส่งเสริมโลกาภิวัตน์ต้องถอยร่นเป็นครั้งที่สองหลังจากวิกฤตการเงินในเอเชีย ซี เฟร็ด เบิร์กสแตน ผู้อำนวยการสถาบันเศรษฐศาสตร์นานาชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ ให้การต่อคณะกรรมการไทรภาคีที่กรุงโตเกียว เมื่อเดือนเมษายน 2543 โดยสะท้อน ถึงความหมายของการประท้วงที่ซีแอตเติลว่า "พลังของกลุ่มต่อต้าน โลกาภิวัตน์กำลังขึ้นแล้ว" ในทำนองเดียวกัน ดิ โอ โนมิสต์ ซึ่งเป็นนิตยสารกระแสหลักก็ได้บอกว่า กระบวนการ โลกาภิวัตน์นั้น "ไม่ใช่ทวนกลับไม่ได้" อีกต่อไปแล้ว

พอเริ่มต้นศตวรรษที่ 21 ระบบทุนนิยมโลกก็เข้าสู่ภาวะวิกฤตด้านความชอบธรรมอย่างเต็มที่ กล่าวคือประชาชนจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ หมดความเชื่อมั่น และไม่เห็น ความชอบธรรมของสถาบันหลัก ๆ ของระบบนี้ ซึ่งรวมถึงสถาบันพหุภาคีด้านการเงินและการค้า บริษัทข้ามชาติ และระบบการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ที่ได้ รับการปกป้องด้วยอำนาจด้านการทหารของ

สหรัฐฯ แม้ในช่วงก่อนเกิดเหตุอื้อฉาวของบริษัทเอ็นรอน 72% ของคนอเมริกันบอกว่า ภาคธุรกิจ ได้มีอำนาจเหนือชีวิตพวกเขามากเกินไป ทั้งนี้ตามผลการสำรวจของนิตยสารบิสิเนสวีก และที่กล่าว ขานกันหนาหูได้แก่ความเห็นที่ว่าระบบการเมืองของสหรัฐฯ ได้ถูกเปลี่ยนจากระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบชนาธิปไตย กล่าวคือเป็นการปกครองโดยกลุ่มคนร่ำรวย ดังที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใน สหรัฐเมื่อปี 2543 คนหนึ่งคือวุฒิสมาชิก จอห์น แมคเคน จากพรรครีพับลิกัน เกือบจะชนะการ คัดเลือกให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคด้วยการใช้ประเด็นเดียวหาเสียง คือ การรณรงค์ให้ ปฏิรูปภาคการเงิน

ในการขึ้นครองอำนาจของมากาเร็ต แทตเชอร์ ในประเทศอังกฤษ และ โรนัลด์ เรแกน ใน ประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นช่วงที่เกิดกระบวนการปลดปล่อยระบบตลาดออก จากความผูกพันกับสังคมขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เป็นกระบวนการที่รู้จักกันในนาม “การปฏิรูปตามแนว เสรีนิยมใหม่” ในประเทศโลกฝ่ายเหนือ และในนาม “การปรับโครงสร้าง” สำหรับประเทศโลกฝ่าย ใต้ กระบวนการนี้ได้เร่งความเร็วมากยิ่งขึ้นในทศวรรษ 1990 เมื่อเกิดการล่มสลายของระบบรัฐ สังคมนิยมในยุโรป ตะวันออกและรัสเซีย (วอลเดน เบลโล, 2554, หน้า 12)

อย่างไรก็ตาม ความพยายามที่จะใส่ร้ายต่อต้านรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการก่อการ ร้ายว่าเป็นอาชญากรรมไปด้วย กำลังถูกลบล้างโดยเรื่องอื้อฉาวทางการเงิน ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในตลาดหุ้นวอลล์สตรีท และโดยความล่มสลายของเศรษฐกิจของประเทศอาร์เจนตินา เหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นกับบริษัทเอ็นรอนและเวิลด์คอม จึงให้เห็นว่าหลักการปล่อยเสรีนั้นจะนำไปสู่การคอร์รัปชัน อย่างมหาพารของบรรษัทธุรกิจในที่สุด ในขณะที่การล่มสลายในอาร์เจนตินาเป็นเหมือนธงแดงที่ เตือนประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่ให้งมงายกับหลักการเปิดเสรีและโลกาภิวัตน์ของกองทุน การเงินระหว่างประเทศ

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจกับระบบทุนนิยมโลกไปทั่วโลก ได้แก่ การที่บริษัทเวชภัณฑ์ขนาดใหญ่ไม่ยอมที่จะให้มีการผลิตยาต่อต้าน เชื้อเอชไอวีของตนใน ราคาถูก เพื่อจำหน่ายให้กับคนนับล้าน ๆ คนในประเทศโลกที่สามที่ทนทุกข์ทรมานจากโรคเอดส์ เหตุการณ์นี้นับเป็นตัวอย่างของการยึดถือ กำไรเหนือชีวิตคนอย่างไร้ขบอาย อีกกรณี คือการที่ บริษัทเทคโนโลยีชีวภาพริบเร่งเอาสินค้าที่ดัดแปลงพันธุกรรมออกสู่ตลาด โดยไม่มีการแจ้งให้ ผู้บริโภคได้ทราบ และโดยไม่ใส่ใจกับหลักการป้องกันไว้ก่อน ทั้ง ๆ ที่เป็นหลักการสำคัญเพื่อ ควบคุมการสร้างและการเผยแพร่รูปแบบใหม่ ๆ ของชีวิต

เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความชอบธรรมของระบบทุนนิยมโลกในฐานะกลไกที่ จัดการชีวิตด้านเศรษฐกิจของเรา เริ่มจะสั่นคลอนมากขึ้นยิ่งกว่าในช่วงก่อน เหตุการณ์วันที่ 11 กันยายน เสียอีก ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า โครงสร้างการผลิต การพาณิชย์ และการกระจายสินค้า

และบริการ จะล่มสลายลงในเร็ววันนี้ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์ได้สอนว่า เมื่อใดที่ระบบหนึ่งสูญเสียความชอบธรรมไป หมายถึงสูญเสียความสามารถที่ชักจูงให้คนเชื่อมั่นในความสำเร็จของมัน ก็อาจจะเป็นเพียงเรื่องของเวลาที่โครงสร้างทางสังคมที่ดูภายนอกว่าแข็งแกร่ง จะเริ่มสลายตัวลง

จนกระทั่งต้นทศวรรษที่ 1970 (ประมาณปี พ.ศ. 2513-2518) ลัทธิทุนนิยมก็เริ่มประสบปัญหาใหญ่ 2 ประการ คือ ประการแรก โรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าออกมามากเกินกว่าความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ เรียกว่า มี “การผลิตเกินขนาด” ประการที่สอง บริษัทใหญ่ ๆ หลายบริษัทสะสมกำไรได้เป็นจำนวนมหาศาล แต่ไม่มีที่ทางให้ลงทุนได้ เรียกว่ามี “การสะสมทุนเกินขนาด” เมื่อเศรษฐกิจตะวันตกประสบปัญหาการผลิตเกินขนาด และการสะสมทุนเกินขนาด นายทุนในประเทศตะวันตกจึงต้องมองหาช่องทางอื่นที่จะทำกำไร ซึ่งก็ทำได้หลายวิธี เช่น นายทุนที่ยังคงผลิตสินค้าและบริการต่อไปและจะมองหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อขายสินค้าเป็นเหตุให้บริษัทจำนวนมากย้ายฐานการผลิตบางส่วนมาตั้งในทวีปเอเชียและละตินอเมริกา ซึ่งมีแรงงานราคาถูกกว่า และเป็นตลาดใหม่ที่กำลังขยายตัว สามารถรองรับสินค้าที่ผลิตเพิ่มขึ้นได้ หรือการใช้วิธีว่าจ้างบริษัทในประเทศอื่นให้ผลิตชิ้นส่วนบางอย่างของสินค้าที่สามารถผลิตได้ถูกที่สุดแล้วขนส่งข้ามประเทศมาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์เต็มรูปในอีกประเทศหนึ่ง นายทุนต้องพยายามทำกำไรโดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานที่มีอยู่ หรือนายทุนคนเลิกทำการผลิตแล้วหันไปใช้วิธีการเอากำไรที่สะสมได้ไปปล่อยเงินกู้เพื่อกินดอกเบี้ย และไป “เก็งกำไร” โดยการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์และซื้อขายเงินตรา เพื่อเอาผลต่างระหว่างราคาซื้อกับขายเป็นกำไร ที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตหนี้สินในประเทศเหล่านี้หลายครั้งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งวิกฤตการเงินในเอเชียที่เริ่มต้นที่ประเทศไทย เมื่อปี 2540 ด้วย

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีศูนย์กลางอำนาจอยู่สองทวีปที่ทรงพลังอำนาจของโลก กล่าวคือ อเมริกาเหนือและยุโรป แต่หากย้อนกลับไปในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 นั้น โลกมีศูนย์กลางอำนาจอยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น นั่นคือ ยุโรป จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 21 หรือสหัสวรรษใหม่ กลับมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ เอเชีย อเมริกาเหนือและยุโรป ทั้งในส่วนข่าวสาร ข้อมูล เทคโนโลยีและทุนซึ่งได้เคลื่อนผ่านข้ามแนวเขตพรมแดนด้วยความเร็วของช่องทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) จึงเกิดการลัทธิการครอบงำโลกโดยการใช้ความเหนือกว่าของทุน เทคโนโลยีการบริหารจัดการ และอิทธิพลทางการเมือง ผ่านกลไกต่าง ๆ ขององค์กรระหว่างประเทศมาบีบให้ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของประเทศที่มีกำหนัดกว่า ภายใต้แนวคิด “การค้าเสรี” ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทั้งโลกกำลังตกเป็นเหยื่อของลัทธินี้ โดยรัฐบาล และกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศกำลังพัฒนาได้กลายเป็นเครื่องมืออย่างไม่รู้ตัวหรือด้วย

ความสมยอม และในช่วง 20 กว่าปีแรกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ประมาณ พ.ศ. 2488-2512) เศรษฐกิจของประเทศทุนนิยมตะวันตกเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศเหล่านี้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้น โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการ แม้ประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ ๆ ในโลกที่สามก็ยังมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นในช่วงนั้น

ในปัจจุบัน การร่ำรสนสถานะความเป็น 'จ้าวโลก' เป็นเรื่องยากยิ่ง ความเป็นจ้าวโลกมิได้มาจากการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เพียงอย่างเดียว ดังเช่นที่เป็นอยู่ในยุคสงครามเย็น พลาณภาพและศักยภาพทางเศรษฐกิจกลับกลายเป็นตัวแปรสำคัญ ทั้งนี้ น่าสังเกตว่า บรรดาประเทศอภิมหาอำนาจล้วนแล้วแต่มีปัญหาเศรษฐกิจในขั้นรากฐาน และอยู่ในช่วงของการปรับโครงสร้างการผลิต รวมถึงลดจนการปรับตำแหน่งสัมพัทธ์ในสังคมโลกด้วยการขยายเขตเศรษฐกิจความอ่อนแอทางเศรษฐกิจทำให้ไม่มีประเทศอภิมหาอำนาจใดขึ้นมาเป็น "จ้าวโลก" ได้ นอกจากนี้ บรรดาประเทศอภิมหาอำนาจต่างมีความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จนถึงขั้นเกิดข้อพิพาทอยู่เนือง ๆ การที่ประเทศต่าง ๆ จะยอมรับประเทศอภิมหาอำนาจประเทศหนึ่งประเทศใดเป็นจ้าวโลก จึงเป็นไปได้ยากยิ่งเพราะภาพลักษณ์ของจ้าวโลกก็คือการเป็นผู้ให้ โดยต้องไม่เข้าไปแย่งชิงผลประโยชน์กับประเทศอื่นในปัจจุบัน ไม่มีประเทศอภิมหาอำนาจใดที่มีภาพลักษณ์เช่นนี้ (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2537, หน้า 3)

7. ยุครุ่งเรืองของภูมิภาคอาเซียน

ในปลายทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดแจ้งจากสถิติโลกภูมิภาคเอเชีย คำนานนามว่าเป็นศูนย์กลางการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจโลกในรายงานของธนาคารโลกเรื่อง "The fast asian miracle" พิมพ์ในปี 2536 ได้อ้างอิงถึง 8 ประเทศในภูมิภาคนี้ ถือว่าระบบเศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองสูง (High performing asian economics) ซึ่งได้แก่ ญี่ปุ่น ฮังการี เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย อัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้จะอยู่ในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 (บันลือ สันถวไมตรี, 2545, หน้า 1)

และในช่วง พ.ศ. 2534-2535 รัฐบาลนายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน พยายามเปิดเสรีทางการค้าทุกอย่างเพราะเชื่อมั่นว่าการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทยเจริญอย่างรวดเร็ว เมื่อเปิดเสรีทางการเงิน เงินทุนจากต่างประเทศที่ร่ำรวยจะหลั่งไหลเข้ามาลงทุนในประเทศ ความจริงก็สัมฤทธิ์ผลตามคาดหวัง ทุกประเภทอุตสาหกรรมและการบริการเปิดเพิ่มขึ้น ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง สถาบันการเงินขยายสาขาและธนาคารขยายสาขาทั่วประเทศเพื่อทำธุรกรรมทางการเงินให้ทันกับโลกาภิวัตน์ เมื่อเงินจากต่างประเทศเข้ามาจำนวนมากธนาคารและเงินทุนหลักทรัพย์มีการปล่อย

เงินกู้มากและง่ายขึ้นและเมื่อมีผู้กู้เป็นจำนวนมากการเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น (บันลือ สันถวาไมตรี, 2545, หน้า 2)

8. เกิดวิกฤตทางการเงินในอาเซียน

ในปี 1997 (พ.ศ. 2540) เกิดวิกฤตทางการเงินในเอเชีย โดยมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศไทย (วิกฤตต้มยำกุ้ง) ทำให้เกิดการรุกรลามไปถึงประเทศเพื่อนบ้านเช่นมาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียในปี 1997 ได้ขัดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางสังคมของกลุ่มประเทศอาเซียน วิกฤตการณ์ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นผลมาจากระบบการเงินที่เปราะบางในการ จัดการกับการล้นไหลของเงินทุนต่างประเทศรวมถึงการสูญเสียความเชื่อมั่นและผลกระทบของการแพร่กระจายที่กล่าวมาข้างต้น วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียสอนให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนเสริมสร้างกำลังทางภาคการเงินและในวาระความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนาคตประสบการณ์ที่ได้รับนั้นยังเน้นไปความสำคัญของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการแทรกแซงของรัฐบาลและการดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการบรรเทาการเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประเทศอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ (อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์ และไทย) รับผิดชอบต่อที่รุนแรง ความคลุมเครือและไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจมหภาคได้ขับเคลื่อนไปยังประเทศที่การลงทุนมีศักยภาพต่างได้รับความเดือดร้อนร่วมกันจากเงินทุนสุทธิภาคเอกชน ที่ไหลออก การส่งออกของประเทศลาวลดลงระหว่างวิกฤติในปี 1997 ประเทศกัมพูชาไม่ได้รับผลกระทบมากเท่าที่ประเทศลาว เวียดนามได้รับผลกระทบจากวิกฤติในแง่ของการชะลอตัวลงในภูมิภาคของวิกฤติการส่งออกการส่งออกของประเทศพม่ายังคงเติบโตไปในทางที่ดี จนกระทั่งปี 1999 ถึง 2000 การส่งออกรวมได้ลดลงอย่างมาก การเพิ่มขึ้นของ GDP ประเทศอินโดนีเซียมีอัตราการว่างงานสูงที่สุดถึง 20 เปอร์เซ็นต์ เพิ่มขึ้นจากในปี 1996 ร้อยละ 4.9 ประเทศฟิลิปปินส์เป็นอันดับที่สองของอัตราการว่างงานที่สูงถึง 10.9 เปอร์เซ็นต์ ในปี 1998 ซึ่งภาคที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ การขายส่ง การค้าปลีก การจัดหาเงินทุน ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ จำนวนผู้ว่างงานและเงินเฟ้อขึ้นส่งผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อมาตรฐานการดำรงชีวิตเนื่องจากรายได้ของประชากรลดต่ำลงนั้นทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ภาวะยากจน การว่างงานและมาตรฐานการครองชีพการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ประเทศไทยมีการพัฒนาการผลิตเพื่อส่งออกที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแต่ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยเกิดการขาดดุลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการส่งออกที่หดตัวการเปิดเสรีทางการเงินระหว่างประเทศการโจมตีค่าเงิน นักเก็งกำไรขาดความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีการโจมตีค่าเงินบาทไทย

ผลลูกกลามจากวิกฤตการณ์การเงินในไทยมีการค้าที่ค่อนข้างมากและมีการเชื่อมโยงทางการเงินกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน และได้ส่งผลให้เกิดช่องทางการลูกกลามไปสู่ประเทศอื่น ๆ ภูมิภาคอาเซียนมีลักษณะที่เหมือนกันในแง่ของปัจจัยพื้นฐานและแนวทางในทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นที่ประเทศไทย นักลงทุนจึงคิดว่าวิกฤตจะลูกกลามไปในประเทศที่เหลือความตื่นตระหนกทำให้ผู้ฝากรีบถอนเงินออกจากธนาคาร ไม่เพียงเท่านั้นธนาคารยังเรียกเงินกู้จากผู้กู้โดยฉับพลัน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจ (คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (คปร.), 2541, หน้า 9-12)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อเศรษฐกิจอาเซียน

ภาวะเงินเฟ้อการบริการทางสังคม และค่าใช้จ่าย ของประชาชนวิกฤตเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักของต้นทุนทางสังคมและความทุกข์ยากของมนุษย์ รัฐบาลอาเซียนจึงต้องใช้ความสามารถที่จะจัดหาบริการพื้นฐานทางสังคมและแผนการค่าใช้จ่ายที่ดีขึ้น การบริการประชาชนและสังคมนั้นได้จากการลดลงของภาษีอากรซึ่งก็คือ การศึกษา สุขภาพและการพัฒนาในพื้นที่ชนบท นโยบายที่นำมาใช้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจอาเซียน และการหลีกเลี่ยงวิกฤตอื่น ๆ

มาตรการระยะสั้น

ประเทศไทยการลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลง 5 เปอร์เซ็นต์ของ GDP ในปี 1997 และ 3 เปอร์เซ็นต์ในปี 1998 บรรลุเกินดุลการคลังอย่างน้อยที่สุด 1 เปอร์เซ็นต์ ของ GDP ในปี 1998 ปรับให้ภาษีมูลค่าเพิ่ม เพิ่มขึ้นจากเดิม 7 เป็น 10 เปอร์เซ็นต์ เพิ่มราคาของสาธารณูปโภค และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม หยุดการให้ความช่วยเหลือต่อสถาบันทางการเงินที่ไร้ประโยชน์ ปรับโครงสร้างสถาบันทางการเงิน เพิ่มทุนสำรองในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากการนำเข้า ในปี 1997 และ ในปี 1998

ประเทศอินโดนีเซียรัฐบาลรับรองช่วงเวลา 2 ปีของหนี้และเงินฝากของธนาคารอินโดนีเซียทั้งหมด รัฐบาลรับรองการชำระหนี้ เงินตอบแทน ของการนำเข้าสินค้าสำคัญ ด้วยความคุ้มครองจากธนาคารกลางของอินโดนีเซียและจะไม่มีการละเมิดสัญญา ให้มีการถอดถอนเจ้าของธนาคารที่เป็นชาวต่างชาติออกหมด จัดตั้งคณะกรรมการที่มีอำนาจการต่อรองหนี้อีกครั้ง

ประเทศมาเลเซียกำหนดเงินทุนและการควบคุมสกุลเงินปี 1998 เพื่อที่จะควบคุมการเก็งกำไรสกุลเงินภายใต้การคาดการณ์ว่าระบอบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยจะสามารถนำมาใช้ในการขยายตัวทางการคลังและนโยบายการเงิน ประเทศฟิลิปปินส์ ธนาคารกลางของประเทศฟิลิปปินส์มีการป้องกันเงินเปโซด้วยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ย

ประเทศสิงคโปร์ วิกฤตการณ์ค่าเงินไม่ได้มีผลกระทบมากนัก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของสิงคโปร์ ได้ประกาศคำชี้แจงงบประมาณที่มีสัมปทานที่ลดค่าใช้จ่ายทาง

ธุรกิจ และช่วยบริษัทท้องถิ่นให้ตลอดรอดฝั่งจากสภาพคล่องตึงตัว (คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (คปร.), 2541, หน้า 12-15)

มาตรการในระยะยาว

การเพิ่มทุนของธนาคารการปรับโครงสร้างของธนาคาร คือ การเพิ่มทุนของธนาคารเหล่านั้น ซึ่งต้องแบกรับกับสินเชื่อด้อยคุณภาพ ดังนั้นต้องขี้นเงินทุนที่จำเป็นมาเพื่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ รัฐบาลมีบทบาทสำคัญที่จะจัดหาเงินฝากสภาพคล่องที่มีการรับประกันรองรับ ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถสร้างบริษัทการจัดการสินทรัพย์ที่สามารถซื้อสินเชื่อด้อยคุณภาพเพื่อลดมูลค่าของตลาด

ประเทศมาเลเซีย จัดตั้ง Danaharta โดยรัฐบาลมาเลเซีย ขึ้นมาเพื่อดูแลสินเชื่อด้อยคุณภาพ แบ่งแยกกระบวนการการกำจัดสินทรัพย์ และ Danamodal เพื่อเพิ่มทุนให้กับธนาคาร มีการเสริมสร้างการธนาคารและการกำกับดูแลองค์กร กฎหมายล้มละลายและการยึดทรัพย์ของประเทศมาเลเซียมีการปรับปรุงและมีการสนับสนุนทางโครงสร้างกฎหมายที่เพียงพอมาก่อนที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย

ประเทศอินโดนีเซีย จัดตั้งหน่วยงานปรับโครงสร้างธนาคารอินโดนีเซียและหน่วยงานบริหารสินทรัพย์ การออกกฎหมายล้มละลาย มีการก่อตั้งหน่วยงานการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหนี้ของประเทศอินโดนีเซียเพื่อรับรองการเข้าถึงของการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อบริษัทที่ติดหนี้ มีการออกกฎหมายล้มละลาย มีการก่อตั้งหน่วยงานการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหนี้ของประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศไทย มีการปฏิรูประบบสถาบันการเงินและบริษัทจัดการกองทุนหลักทรัพย์ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้ประสานงานกับธนาคารเพื่อทำให้ระบบของธนาคารมีความแข็งแกร่งขึ้นอีกด้วย การปรับปรุงในการปกครองและโครงสร้างสถาบันการปรับปรุงกลไกของกฎระเบียบและการควบคุมดูแลเพื่อให้แน่ใจว่ากองทุนที่ลงทุนของธนาคารนั้นมี

ประสิทธิภาพและถูกจัดสรรช่องทางให้มีการใช้ไปในทางที่ถูกต้อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ขึ้น เพื่อวางโครงสร้างการชำระหนี้สิน และมีการจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้นเพื่อจัดการกับความยากลำบากที่อาจจะเกิดขึ้นในโครงสร้างหนี้ เพื่อรับรองการเข้าถึงของการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อบริษัทที่ติดหนี้

ประเทศฟิลิปปินส์ มีการประกาศ มาตรการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะมีการเสริมสร้างระบบการเงินให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ได้มีการนำกฎเพื่อการรายงานและการจัดหาเงินกู้ยืม เพื่อการปฏิรูประบบการเงินให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

ระบบธนาคาร การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ(คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (สปร.), 2541, หน้า 12-15)

ประเทศอาเซียน ได้เริ่มดำเนินการตามแผนการระยะยาวเพื่อหลีกเลี่ยงวิกฤตการณ์ทางการเงิน อื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นและเพื่อทำให้การเติบโตอย่างยั่งยืนบรรลุผลความพยายามร่วมกันของอาเซียนในระดับภูมิภาคความร่วมมือร่วมกันที่นำมาใช้ ได้แก่ การก่อตั้งของกลไกการระงับภัยแห่งอาเซียน โดยส่งเสริมให้มีการใช้เงินสกุลอาเซียนเพื่อสร้างรากฐานการชำระเงินการค้าภายในอาเซียน อีกทั้งยังเร่งการรวมกันของเศรษฐกิจภายในภูมิภาคและทำให้ภาวะการลงทุนในภูมิภาคนี้ก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้น

ผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียบนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายนอกอาเซียนวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียและความแข็งแกร่งอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจสหรัฐฯ ในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 ได้ทำให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนเป็นกลุ่มที่พึ่งพาสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออก ในทางกลับกันความสำคัญของญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นตลาดส่งออกสำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนก็ได้ลดลงมาก

การสะสมทุนในโลกที่สาม

1. กลุ่มประเทศในโลกที่สาม

ประเทศที่อยู่ในโลกที่สาม คือประเทศที่กำลังพัฒนาตามนิยามของสหประชาชาติ ซึ่งมีประเทศเหล่านี้ที่ทวีปของโลก เช่นในทวีปอเมริกาใต้ หรือที่เรียกกันว่าลาตินอเมริกา จำนวน 20 มี ประชากรมีพื้นฐานวัฒนธรรมและเชื้อชาติโดยตรงจากทวีปยุโรปเช่น อิตาลี สเปน โปรตุเกส โดยมีเนื้อที่ประมาณ 21 ล้านตารางกิโลเมตรอาชีพของประชากรจะเน้นหนักไปในด้านการเกษตร เพราะพื้นที่ดังกล่าวอุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำไหลผ่านแทบทุกพื้นที่ทรัพยากรในดินมีเป็นจำนวนมาก ประเทศในลาตินอเมริกาที่มีอิทธิพลมากในยุคศตวรรษที่18 คือประเทศสเปน ที่ครอบครองพื้นที่ได้มากที่สุด

ต่อมาทางด้านสังคมและการเมืองของลาตินอเมริกาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปหลังจากศตวรรษต่อ ๆ มาจากเดิมที่มีความเชื่อทางศาสนาพึ่งพิงธรรมชาติที่เอื้ออำนวยตามสภาพความสุขของการทำเกษตรกรรม หลังจากนั้นพวกนักบวชก็ได้สร้างอุดมการณ์ของตนเองให้สูงขึ้นกว่าความเชื่อทางศาสนา จึงเกิดความขัดแย้งกัน จนกลายเป็นเรื่องสำคัญซึ่งนำไปสู่สงครามระหว่างนครรัฐต่าง ๆ ต่างฝ่ายก็ต้องการชนะ ได้ดำเนินการรวบรวมพรรคพวกตนเองให้มากขึ้นเพื่อสร้างอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ไพศาล ซึ่งสุดท้ายก็กลายเป็นจุดอ่อนของรัฐต่าง ๆ ในลาตินอเมริกา โดยชาติจากทวีปยุโรปที่เข้ามาอยู่ในลาตินอเมริกาในตอนหลังถือ โอกาสยูให้แต่ละรัฐขัดแย้งกันและแตกแยกกัน ในที่สุดก็เข้าไปยึดครองเอาไว้เอง (อัยยา โกมลกาญจน และมาตยา อิงคนารถ, 2525, หน้า 22)

ด้วยเหตุที่มีทรัพยากรมากมายจึงเป็นที่ต้องการของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ มากมาย เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ รวมไปถึงอเมริกาจึงเข้าไปรุกราน โดยกล่าวอ้างถึงเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย เช่น ฝรั่งเศสอ้างว่าสเปนมีการค้าขายทางเรืออย่างไม่เป็นธรรมจึงทำให้เกิดการสู้รบกันที่สุดในที่สุดฝรั่งเศสชนะก็เข้าไปยึดครองพื้นที่ของสเปนที่เคยครอบครองอยู่ อังกฤษก็เช่นกันกล่าวอ้างว่าทูตของอังกฤษ ถูกสเปนฆ่าตายเลยทำสงครามกับสเปนอีกด้วยกำลังอันมหาศาลของกองทัพเรืออังกฤษที่มีมากกว่า สเปนถึง 20 เท่า สเปนแพ้สงครามเลยต้องเสียดินแดนส่วนหนึ่งให้กับอังกฤษยึดครอง

สเปนเองเมื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่มาทำสงครามหมดประเทศเลยเริ่มที่จะยากจนลงเผ่าต่าง เริ่มแข็งข้อมีการปฏิวัติเกิดขึ้นหลายเผ่าจนสเปนส่งกองทัพไปปราบชนะบ้างเผ่าบ้างก็ปล่อยให้เผ่า นั้นเป็นอิสระไป

การที่อังกฤษ ฝรั่งเศสเข้าไปยึดครองดินแดนของสเปนได้ดำเนินการเข้าไปตั้งตัวเอา ทรัพยากรมากมายเป็นของตนเอง เช่น ทองคำ แร่ธาตุต่าง ๆ แหล่งเกษตรกรรม ทั้งนี้ยังดำเนินการ เปิดบริษัทต่าง ๆ ค้าขายทางรัฐเองก็จัดเก็บรายได้จากกิจกรรมทางการค้าทุกประเภท ทั้งนี้ยังมี วิธีการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการกับดินแดนที่เขาได้ยึดครอง

ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกาส่วนใหญ่ได้รับเอกราชในช่วงศตวรรษที่ 19 ประเทศเกิด ใหม่ทั้งหลายต่างก็ประสบกับปัญหามากมาย ที่สำคัญเช่น ความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน เส้นเขต แแดนของประเทศเกิดใหม่ถูกกำหนดโดยเส้นแบ่งเขตแดนเดิมของสำนักอุปราชสมัยภายใต้การ ปกครองของสเปน “ยูติปอสซิเดดิส ปี1810” ภายหลังจากประกาศเอกราช เส้นนี้ถูกนำมาใช้เพื่อ กำหนดเขตแดนการป้องกันจากต่างชาติโดยเฉพาะชาติยุโรป เนื่องจากเส้นเขตแดนดังกล่าวไม่มีความชัดเจนที่แท้จริง ไม่มีใครทราบเขตแดนที่แท้จริงไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่มีความหมาย รอมรับ จึงก่อให้เกิดปัญหาให้กับชาติที่กำเนิดใหม่ ความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ ต่าง ฝ่ายต่างหิวหลักฐานเพื่อยืนยันความถูกต้องของเขตแดนตนเองทั้งจากหลักฐานทางสเปน โปรตุเกส เมื่อไม่มีข้อมูลความรุนแรงจึงเกิดขึ้น จนอเมริกาเข้ามาใกล้เคียง เช่น เอกวาดอร์กับเปรู, โบลิเวียกับชิลี, ชิลีกับอาร์เจนตินา เป็นต้น

ปัญหาการยอมรับจากต่างชาติ ชาติมหาอำนาจที่สูญเสียอาณานิคม เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน ต่างก็ไม่ยอมรับเอกราชของประเทศเกิดใหม่ ประเทศเหล่านั้นจึงไม่มีอำนาจต่อรองบนเวที โลก ประเทศละตินอเมริกา จึงไม่แน่ใจในความปลอดภัยของตน เพราะความไม่พร้อมทางด้าน กองทัพที่จะป้องกันประเทศ การคมนาคมที่ไม่มีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจอ่อนแอ ไม่พร้อมกับการ ด้านการรุกรานจากมหาอำนาจเก่าที่จะกลับเข้ามาใช้อำนาจอีกครั้ง

ปัญหาหนี้สิน การพัฒนาประเทศที่ก่อตั้งขึ้นมาใหม่นั้นจำเป็นต้องใช้เงินทุนมากมาย มหาศาล ผู้นำจึงจำเป็นต้องกู้เงินจากต่างชาติ เมื่อครบกำหนดก็ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด

ประเทศเจ้าหนี้จึงพยายามเข้ามายึดครองประเทศในละตินอเมริกาโดยอ้างสิทธิการเป็นเจ้าของ มี การส่งทหารเข้ามายึดครอง เจ้าหนี้ที่สำคัญ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกา เป็นต้น

ปัญหาความไม่อุดมสมบูรณ์ของประเทศ เนื่องจากมีผลผลิตทางการเกษตรไม่หลากหลาย เช่น มะพร้าว สับปะรด น้ำตาล แร่ธาตุไม่กี่ชนิด เช่น โปแตสเซียม ทำให้มีผลผลิตออกมาเหมือน ๆ กัน จนล้นตลาดขายไม่ได้ราคา และไม่สามารถสู้กับสินค้าอุตสาหกรรมได้ อีกทั้งเศรษฐกิจเป็นการพึ่งพาต่างชาติมากเกินไป ชาติเหล่านั้นจึงเข้ามากำหนดทิศทางทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรี (มาตยา อิงคนารถ, 2530, หน้า 2)

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากมาย เช่น ชาวพื้นเมืองหรืออินเดียนในกัวเตมาลา โบลิเวีย, ลูกผสมระหว่างชาวผิวขาวกับชาวพื้นเมือง (เม็สติโซ) ในเม็กซิโก ปารากวัย, ชาวผิวดำในเฮติ และชาวต่างชาติ เช่น อเมริกา สเปน อังกฤษ ที่ประเทศละตินอเมริกา เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยกต่อความเข้าใจกัน

ความยากจน ความอดอยาก ความหิวโหย ค่าแรงต่ำขาดการศึกษา ประชาชนไม่ได้รับการศึกษาที่เท่าควร สืบเนื่องมาตั้งแต่การปกครองของสเปนและโปรตุเกส จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองได้ง่าย เกิดความวุ่นวายทางการเมืองหลายครั้งความหนาแน่นของประชากร ประชาชนเดินทางเข้ามาในเมืองใหญ่เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เกิดปัญหาการแออัด การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ขาดที่อยู่อาศัย ขาดสาธารณสุขที่ดี

ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง นักปกครองมีความคิดแตกแยกกันระหว่างการปกครองแบบสาธารณรัฐกับระบอบประชาธิปไตย และระหว่างผู้นิยมในระบอบราชาธิปไตยในเรื่องการเลือกตัวบุคคลที่จะเป็นกษัตริย์ขาดเสถียรภาพ ความล้มเหลวทางการเมืองนำไปสู่ผู้นำที่มีอำนาจทางทหารซึ่งคิดว่าตนเหมาะสมที่สุดในการปกครองประเทศ เมื่อยามใดเห็นว่ารัฐบาลพลเรือนไม่อาจรักษาความสงบได้เมื่อนั้นต้องทำการปฏิวัติจึงมีการปฏิวัติบ่อยครั้ง (มาตยา อิงคนารถ, 2530, หน้า 2)

ที่กล่าวมาทำให้ชาติละตินอเมริกาที่เกิดขึ้นใหม่จึงอ่อนแอ ขาดเสถียรภาพและประสิทธิภาพในการปกครองประเทศ จึงเปิดโอกาสให้อเมริกาซึ่งเป็นชาติที่มีความเข้มแข็งเข้ามามีบทบาทและกำหนดทิศทางความสัมพันธ์ได้อย่างอิสระในภูมิภาคนี้ ซึ่งภายหลังประเทศเหล่านี้ก็ได้รับการช่วยเหลือจากประเทศต่างจากยุโรปเช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส จากอเมริกา และจากประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกในการพัฒนาประเทศโดยการให้เงินกู้หรือเงินสนับสนุนโดยแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่น ๆ อีกมากเช่นการเข้าไปตั้งบริษัท การสัมปทานธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งนับว่าละตินอเมริกาเป็นแหล่งการสะสมทุนที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่เข้าไปกอบโกยเอาทรัพยากรและรวมหมายถึงดอกเบี้ยที่เกิดจากการกู้ยืมกลับไปยังประเทศตนเองโดยใช้ช่วงจังหวะหรือเวลาที่ประเทศในละตินอเมริกา

เหล่านั่นอ่อนแอ

ในการปรับปรุงระบบทุนนิยมโลกวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น นับว่าเป็นครั้งร้ายแรงที่สุดในรอบหลายสิบปี คือ นับตั้งแต่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในช่วงทศวรรษที่ 1930 ประเทศผู้นำในระบบทุนนิยมคือประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ขอความร่วมมือของประเทศทั่วโลกเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาวิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นและภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลก รวมทั้งหาแนวทางการปรับปรุงระบบทุนนิยม การประชุมร่วมมือกันประกอบด้วยประเทศพัฒนาและประเทศที่กำลังเติบโตในระดับที่สูง (Emerging countries) จำนวน 20 ประเทศ หรือที่เรียกว่า G-20 ครั้งแรกประชุมกันที่กรุงวอชิงตัน เดือนพฤศจิกายน 2551 ครั้งที่สองที่ลอนดอน ในวันที่ 2 เมษายน 2552 แนวทางการแก้ปัญหา สรุปได้ 4 เรื่อง ดังนี้

1. เป็นมาตรการเร่งด่วนในการพยุงไม่ให้เศรษฐกิจของโลกพังทลายลง ในวาระนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ รวมทั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศให้ความสำคัญในลำดับแรก โดยเรียกร้องให้รัฐบาลทั่วโลกมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในขนาดที่เพียงพอคือใช้งบประมาณขาดดุลงบประมาณ 2 ของ GDP โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องให้ประเทศจีน อินเดีย ดำเนินมาตรการคลังกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ประเด็นนี้ประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปไม่ค่อยเห็นด้วย

2. มาตรการการกีดกันทางการค้า เป็นประเด็นที่กลุ่มประเทศยุโรปและเอเชียให้ความสำคัญในลำดับแรก โดยเรียกร้องไม่ให้แต่ละประเทศดำเนินนโยบายกีดกันทางการค้า 12 ประเด็นนี้สหรัฐอเมริกาไม่ให้ความสำคัญและมีแนวโน้มว่าจะดำเนินการกีดกันทางการค้า

3. เป็นเรื่องปรับปรุงภาคการเงิน ได้แก่ การควบคุม ตรวจสอบ สถาบันการเงิน โดยเฉพาะกองทุนเพื่อบริหารความเสี่ยง (Hedge funds) การควบคุมการค้าตราสารอนุพันธ์ (Derivatives) และการปรับปรุงการดำเนินงานของสถาบันจัดลำดับความน่าเชื่อถือ (Credit rating agencies) สำหรับประเด็นนี้เยอรมันและฝรั่งเศสเรียกร้องให้ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยประเทศในกลุ่มเอเชียให้การสนับสนุน ประเทศอเมริกาให้ความสำคัญแต่ไม่เร่งด่วนเมื่อเทียบกับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ

4. ปฏิรูปองค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก ให้สามารถทำหน้าที่ในการระงับภัยและเตือนภัยทางเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประเด็นนี้ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปให้ความสำคัญ รวมทั้งเพิ่มทุนให้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อนำไปช่วยประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบวิกฤตเศรษฐกิจ ประเด็นนี้ทุกฝ่ายเห็นร่วมกัน (ถวิล นิลโบ, 2552, หน้า 12-13)

จะเห็นว่า ประเทศในแต่ละทวีปมีจุดเน้นต่างกัน ตามผลประโยชน์ของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม การประชุม G-20 ครั้งนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาคงมีอำนาจต่อรองไม่มาก ถึงแม้จะมี

กองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นแนวร่วมก็ตาม ทั้งนี้เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาถูกดำเนินใน
ฐานะที่เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤต และวิธีการแก้ไขวิกฤตที่ดำเนินการตามวิธีการที่ตนเองเคย
คัดค้านเมื่อประเทศอื่นที่เผชิญวิกฤตนำมาใช้ ดังนั้น ผลการประจวบคองไม่เป็นแนวทางที่ประเทศ
สหรัฐอเมริกาต้องการเหมือนกันทุกครั้งที่ผ่านมา หากแต่จะเป็นแนวทางที่ผสมผสานกับความ
ต้องการของกลุ่มประเทศในยุโรปและเอเชีย

2. จุดเริ่มต้นของศตวรรษที่ยี่สิบ

ในศตวรรษที่ยี่สิบมีการขับเคลื่อนที่สำคัญ คลื่นของความทันสมัย ที่ เริ่มมาตั้งแต่ 1973
หลังจากที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าตื่นเต้น สำหรับการเก็งกำไร และสไตล์ แผนการทำลาย โครงสร้าง
ทรัพย์สิน ผ่านอัตราเงินเฟ้อ สินทรัพย์ผ่านการควมรวมและการซื้อกิจการ และ การส่งเสริมการขาย
ระดับของหนี้ การกีดกันที่จะช่วยลดประชากร ทั้งหมดแม้จะอยู่ในประเทศทุนนิยมขั้นสูง เพื่อไม่ให้
ถูกหนี้ พูดอะไร การหลอกลวงขององค์กรและ การยึดสินทรัพย์ การจู่โจมของ กองทุนบำนาญ
บำนาญ และการทำลายล้าง ของพวกทุน และการล่มสลายขององค์กร ด้วยการใช้บัตรเครดิต และ
วิธีการอื่น ที่ผู้บริโภคต้องใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็น คุณสมบัติที่สำคัญของ สิ่งที่ทุนนิยม
ร่วมสมัยนำมาใช้เพื่อให้เกิดการล่มสลาย และนำไปสู่การยึดทรัพย์สิน ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ของพวก
เขาโดยเฉพาะ เงินบำนาญ สิทธิที่เหนือสิ่งอื่นใด จะต้องมองไปที่การเก็งกำไร ซึ่งดำเนินการโดย
กองทุนป้องกันความเสี่ยง และสถาบัน อื่น ๆ ที่สำคัญของทุนทางการเงินเป็นขอบตัดของ การ
สะสมโดยวิธีไลยิด (Dispossession) ในครั้งล่าสุดกลไกใหม่ ในกลุ่มของการสะสมโดยวิธีไลยิด
นอกจากนี้ยังได้คิดวิธีการของสิทธิทางทรัพย์สินและปัญญา (Harvey, 2003, pp. 137-182)

จากการเจรจาองค์การการค้าโลก (ที่เรียกว่าข้อตกลงทริปส์) ซึ่งไปที่วิธีการที่จดสิทธิบัตร
และใบอนุญาตของสารพันธุกรรม พลาสมา เมล็ดพันธุ์ และทุกลักษณะของผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ขณะนี้
สามารถนำมาใช้กับ ทั้งประชากรที่มีการปฏิบัติได้ มีบทบาทสำคัญในการการพัฒนาวัสดุเหล่านั้น
การละเมิดลิขสิทธิ์ทางชีวภาพ จะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตในปัจจุบันของโลก
ของพันธุกรรมทรัพยากรภายใต้ ผู้ที่จะได้รับประโยชน์น้อยมากเช่นบริษัทฯ ขนาดใหญ่บริษัท การ
สูญเสียของสิ่งแวดล้อมโลก (ที่ดิน อากาศ น้ำ) เพิ่มขึ้น

ทุนเริ่มเข้ามามีบทบาทจากกระบวนการของการผลิตการเกษตรมีผลเช่นเดียวกัน จากเดิม
การ ขายส่งเป็นสินค้าของธรรมชาติในของรูปแบบทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และทางปัญญา
ความคิดสร้างสรรค์เป็นอุตสาหกรรมที่รู้จักในการจัดสรรและการใช้ประโยชน์รากหญ้าของ
วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ และยังมีรูปแบบการแปรรูป ของสินทรัพย์ ของประชาชน เช่น
มหาวิทยาลัย ส่วนที่เป็นสาธารณูปโภคทุกชนิด ประกอบไปด้วย ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งอาจจะ
ถูกควบคุมโดยกลุ่มทุนทั้งหมด อดีตที่ผ่านมาอำนาจของรัฐจะใช้ในการบังคับให้กระบวนการ

ดังกล่าวผ่านไปและได้รับความนิยม เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมและการใช้แรงงาน การสูญเสียสิทธิ การพลิกกลับของสิทธิในทรัพย์สินเป็นการต่อสู้ทางชนชั้น สิทธิในการรับเงินบำนาญของรัฐสวัสดิการ เพื่อสุขภาพแห่งชาติดูแล และในที่สุดนโยบาย ทั้งหมดเหล่านี้เป็นนโยบายของการไล่อัดตามในชื่อดั้งเดิม ของ เสรีนิยมใหม่ (Harvey, 2003, pp.137-182)

ซึ่งทุนนิยมได้พลิกผันเป็นนักล่าและ นักถือ โกง แต่มันยาก ที่จะตรวจสอบ ภายในการต่อสู้ของการใช้ความรุนแรง และการแข่งขัน ของอำนาจกฎหมายที่เข้มงวด ของกระบวนการ ทางเศรษฐกิจ สะสมโดยวิธีการไล่อัด สามารถเกิดขึ้นได้ ในหลายวิธีและมีมาก ที่ทั้งโดยบังเอิญ และจับจาด เกี่ยวกับวิธีการทำงาน ของการสะสม โดยการไล่ ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาสินค้าล้มตลาเป็นเงื่อนไขที่เกินดุลของเงินทุน ซึ่งอาจจะมาพร้อมกับการเกินดุลของแรงงาน ไม่ได้ใช้งานแรงงานที่จึงไม่มีกำไร ทรัพย์สินดังกล่าวจะถูกยึดไว้เป็นของกลุ่มทุน การไล่ได้ยกตัวอย่างเรื่องที่ดินว่า การปิดล้อม และขับไล่ประชากรที่อาศัยอยู่ในที่ดินออกไป เพื่อสร้างชนชั้นแรงงานที่ไม่มีที่ดินครอบครอง แล้วปล่อยที่ดิน เป็นกระแสหลักของการแปรรูป การสะสมทุนการแปรรูป เช่น ที่อยู่อาศัย การสื่อสาร โทรคมนาคมการขนส่ง น้ำ ฯลฯ ได้ ซึ่งก็เป็นการสะสมทุนที่เพิ่มขึ้นและหลักการที่กลุ่มทุนเข้ามาคือการลดมูลค่าทรัพย์สินเพื่อกลุ่มทุนจะเข้ามาซื้อในราคาที่ถูกลงในประเทศนั้น ๆ อาจจะเกิดวิกฤตบางชนิดและจำเป็นที่จะต้องลดค่าเงิน จากวิกฤตดังกล่าวจึงทำให้ทุนเสนอความช่วยเหลือและเข้ามาจัดการและควบคุมเพื่อ หาเหตุผลเข้าข้างตนเอง ที่สำคัญคือ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยและระบบสินเชื่อ ระบบทุนนิยม นี่คือนี่สิ่งที่ทางการเงิน ระหว่างประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากอำนาจรัฐ ที่เหนือกว่า เช่น สหรัฐอเมริกาจึงเป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำผลที่ได้คือ การสร้างกำไรจากการสะสมทุนใน สินทรัพย์และหุ้น เช่น ที่เกิดขึ้นในเอเชีย วิกฤตการณ์ทางการเงิน ที่เกิดจากการถ่ายโอนของความเป็นเจ้าของอยู่เสมอและมีอำนาจที่จะให้ทรัพย์สินมาเป็นของตนเองได้ เช่นเดียวกันกับเจ้าของเดิมต้องปกป้องทรัพย์สินตนเองหรือนำกลับมาเป็นของตนเองเหมือนเดิม และอยู่ในตำแหน่งที่จะสร้างเครดิตได้ การผลักดันการเปิดเสรีทางการเงินของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เกิดการกู้ที่ใหญ่ที่สุด การโอนสินทรัพย์จากในประเทศที่เป็นเจ้าของไปยังต่างประเทศ ที่ใดก็ได้ในโลก เหมือนกับวิกฤตการณ์ทางการเงินของเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี 1997-1998 (Harvey, 2003, pp. 137-182)

และเป็นกรณีคล้ายคลึง กับการสร้างอุตสาหกรรม โดยการให้คน คนออกจากงาน ที่แน่นอน ทรัพย์สินที่มีค่าจะถูกปล่อยทิ้งร้างจนเสื่อมคุณค่า หนึ่งในหน้าที่สำคัญของการแทรกแซงของรัฐและสถาบันระหว่างประเทศ คือการเพิ่มมูลค่าในวิธีการที่ให้มีการสะสมโดยการไล่อัดที่จะเกิดขึ้น โดยไม่เกิดการล่มสลาย เป็นสาระสำคัญ การปรับโครงสร้างบริหารงาน โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นข้อมูลที่ทำให้อำนาจนายทุนหลัก เช่น สหรัฐอเมริกา กระบวนการ

เหล่านี้เพื่อประโยชน์เฉพาะของพวกเขาในขณะที่บทบาทของพวกเขาประกาศว่าเป็นของผู้นำที่มีเกียรติที่เห็นได้ชัดว่าการกระทรวงการคลัง ของสหรัฐและไอเอ็มเอฟในธันวาคม ค.ศ. 1998 หลังจากที่รัสเซีย ล่มสลายก็ประกาศล้มละลาย สถาบันเครดิตได้รับการสนับสนุน จากรัฐทั้งหมด วิธีการนั้น เราสามารถค้นพบกฎเหล็กภายในภาวะผูกพัน โดยวิธีการ ไลยิด ตัวอย่างเช่น กระบวนการในตลาดที่อยู่อาศัยสหรัฐเรียกว่า ' พลิก ' บ้านในสภาพที่เก่าเสื่อมโทรม โดยนำมาปรับปรุงใหม่แล้วขายในราคาที่สูงเกินไป ด้วยความช่วยเหลือของการจำนองที่จัดโดยผู้ขายให้กับผู้ที่มีรายได้น้อย ครอบครัว ที่กำลังมองหา จะตระหนักถึงความผันของการเป็นเจ้าของบ้าน ถ้าครอบครัวมีความยากลำบากในการชำระเงิน หรือการมีปัญหาเกี่ยวกับการบำรุงรักษาบ้านที่ซื้อแล้วจะคืนไม่ได้ แต่ผลที่ได้คือการล่าเหยื่อ เมื่อครอบครัวมีรายได้น้อยและหลอกลวงพวกเขาเพียงเล็กน้อยของสิ่งที่พวกเขามีเงินฝากออมทรัพย์ นี่คือการสะสมโดยการไถ่เงินถูกหลอกลวงนำเงินฝากนั้นมาใช้จนหมด มีกิจกรรมมากมาย (กฎหมายและผิดกฎหมาย) ของนี้ ชนิดที่มีผลต่อการควบคุมของสินทรัพย์โดยหนึ่งในชั้นเรียนมากกว่า (Harvey, 2003, pp. 137-182)

จากการสะสมโดยการไลยิด โผล่ออกมาจากเบื้องหลังของรัฐนี้จะกลายเป็นรูปแบบที่โดดเด่นของการสะสมเมื่อเทียบกับการสืบทอดรูปแบบและเมื่อวิกฤตในรูปแบบการสืบทอดขยายของรูปแบบ แต่มันยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ประกอบการมุ่งมั่นและการพัฒนาเพื่อไม่ให้รัฐที่เข้าร่วมระบบและการแสวงหาผลประโยชน์ การสะสมทุนโดยตรงการสร้างสังคมใด ๆ หรือดินแดนที่ถูกนำมาหรือแทรกตัวเองลงในตรรกะของการพัฒนาทุนนิยมต้องผ่านหลากหลายของโครงสร้างสถาบันและกฎหมายการเปลี่ยนแปลงการสืบทอดหลักในการนี้ ระบบการสะสม โดยการไถ่ในบางภาค หรือดินแดนทั้งหมดได้เกิดขึ้นของดินแดนใหม่ไปสู่การพัฒนาทุนนิยม และนายทุนในรูปแบบของพฤติกรรมของตลาด เช่น การสะสมดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จในประเทศเหล่านั้น เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และตอนนี้มีมากยิ่งขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศจีนที่พยายามที่จะแทรกตัวเองเข้าไปในระบบทุนนิยม โลกไม่เพียงแต่ระบบการเงินและการค้าเสรีอย่างรุนแรงแต่มีวิธีการที่แตกต่างกัน วิธีการที่สำคัญคือ อำนาจรัฐในการสะสมโดยการไถ่ ควรจะนำไปใช้ การเพิ่มขึ้นของทฤษฎีเสรีนิยมใหม่แต่ที่เกี่ยวข้องการเมืองของการแปรรูปองค์กร (Harvey, 2003, pp. 137-182)

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และในด้านการแปรรูปสินค้าที่เป็นสินทรัพย์ของประชาชน ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดและมีการโต้แย้งของเสรีนิยมใหม่ สรุปพวกเขาอาจจะโดดเด่นด้วยขั้นตอนของการถ่ายโอนทรัพย์สินจากประชาชนที่เป็นเจ้าของมาเป็นเจ้าของเอง ตามทฤษฎีมาร์กซ์ นี่ทำหน้าที่ผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนหรือสังคม ขณะที่มันเคลื่อนอำนาจจากรัฐบาลของประเทศที่จะจัดปาร์ตี้ส่วนตัว ในขณะที่เดียวกันการแปรรูปสร้างวิธีการหากำไรในทุนนิยม

หลังจากการทำธุรกรรมที่พวกเขาสามารถขายหรือให้เช่าให้กับประชาชนสิ่งที่ใช้ในการเป็นเจ้าของร่วมกัน (Harvey, 2003, pp.137-182)

ต่อมาการเงินรูปแบบใหม่หรือคลื่นของการเงินรูปแบบใหม่ ซึ่งอยู่ในช่วงปี 1980 ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายของภาครัฐที่ทำให้ระบบการเงินเป็นหนึ่งในศูนย์กลางหลักของกิจกรรมการเงินรูปแบบใหม่ โดยนำเสนอแผนการทำลายโครงสร้างสินทรัพย์ผ่านอัตราเงินเฟ้อ สินทรัพย์ผ่านการควมรวมและซื้อกิจการไล่เจ้าของสินทรัพย์ และการล่มสลายขององค์กร โดยมีระบบเครดิตและหุ้นเป็นไปตาม เดวิด ฮาร์วีย์ ปี 1970 เป็นการล้าหน้าของระบบการเงินและของทุนนิยม ด้านนี้อาศัยในความเป็นจริงปริมาณของเงินทั้งหมดที่มีการไหลเวียน ดังนั้นจึงมีการเรียกร้องระดับราคาจะถูกควบคุมโดยคณะกรรมการบริหารของธนาคารเอกชน บอร์ดผู้บริหารนอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการของบริษัทและองค์กรทางกฎหมาย อื่น ๆ ที่ยังแสวงหาผลกำไรจากราคาสินทรัพย์ซึ่งเป็นหัวใจของการสะสมโดยการไล่ คือ การควบคุมโดยตัวเองของปริมาณเงินที่สามารถจัดการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวซึ่งรวมถึงการทำให้เกิดการว่างงาน กระบวนการนี้เป็นเงื่อนไขที่ดีที่สุดที่ประวัติศาสตร์อังกฤษโดยพยายามที่จะให้กลับไปเป็นเหมือนก่อนที่จะมีการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยและก่อนหน้านั้นในประเทศเนเธอร์แลนด์ก็ใช้ กระบวนการนี้ จะทำงานได้ดี มีหรือไม่มีธนาคารกลางและมีหรือไม่มีการสนับสนุนทุน รายละเอียดเหล่านี้จะจัดการเป็นครั้งคราวตามความจำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการที่นิยมหรือการไม่ยอมรับ (Harvey, 2003, pp. 137-182)

ในการบริหารและการจัดการของวิกฤตโดยการสร้างและการจัดการกับวิกฤตเช่น โดยการปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศที่ยากจนสามารถบังคับให้เข้าสู่การล้มละลายและเห็นพ้องที่จะตกลงดังกล่าวเช่นนั้นของกระบวนการปรับโครงสร้างจะให้เกิดผลความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประเทศเหล่านั้น ฮาร์วีย์ ให้เหตุผลว่านี่บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจโดยบุคคลเช่นสหรัฐอเมริกา ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (Harvey, 2003, pp.137-182)

จากการสะสมทุนของนายทุนอุตสาหกรรม มิได้ค่อย ๆ เกิดขึ้นเหมือนกับเจ้าของกิจการที่เช่าที่ทำ ฉะนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยว่าช่างสมาคมอาชีพเล็ก ๆ บางคนและผู้ประกอบกิจการเล็ก ๆ ที่อิสระที่มากกว่านี้ แม้แต่กรรมกรรับจ้างก็ได้กลายเป็นนายทุนเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องด้วยได้มีการค่อย ๆ ขยายใหญ่การชูดริตต่อแรงงานรับจ้างและการสะสมเป็นการประสานสอดรับกัน จึงได้กลายเป็นนายทุนเต็มตัว ในขณะที่ทุนเงินตราที่ก่อตัวขึ้นมาด้วยการให้กู้รีดดอกเบี้ยสูงและการค้ากำลังเปลี่ยนพลิกเป็นทุนอุตสาหกรรมนั้น เคยได้รับการขัดขวางจากระบบศักดินาในชนบทและระบบสมาคมอาชีพในตัวเมือง การจำกัดเหล่านี้ได้สูญสลายไปสิ้นหลังจากที่ข้าทาสบริวารของตระกูลศักดินาได้สลายตัวไปหลังจากที่ที่นาของประชาชนในชนบทได้ถูกยึดและส่วนหนึ่งได้ถูก

ขับไล่ โรงงานใหม่ได้มีการสร้างขึ้นที่ท่าน้ำที่ออกทะเลได้หรือพื้นที่ชนบท ที่ไม่ถูกตัวเมืองเก่า รวมทั้งระบบสมาคมอาชีพของมันควมคุม ดังนั้นในอังกฤษ เมืองหรือนครที่มีอิทธิพลของสมาคมอาชีพจึงได้ทำการต่อสู้กันอย่างรุนแรงต่อสถานที่อบรมของอุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้ (Karl, 1967 อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542, หน้า 289)

ธนาคารใหญ่ของประเทศก็เป็นส่วนหนึ่งของการสะสมทุนซึ่งธนาคารเหล่านี้เป็นเพียงบริษัทของนักฉวยโอกาสเท่านั้น โดยการสนับสนุนรัฐบาลโดยการนำเงินตราให้รัฐบาลกู้ ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นที่จะต้องสะสมทุน โดยการขึ้นราคาอย่างไม่หยุดยั้งของหุ้นธนาคารเหล่านี้ ซึ่งมีตัวอย่างเช่น ธนาคารอิงแลนด์ ให้รัฐบาลกู้เงิน และสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ รัฐเป็นหนี้ธนาคารจึงทำให้รัฐมีภาระหนี้ที่ต้องชดใช้ แต่ธนาคารกลับเป็นผู้สะสมทุนและรัฐต้องมาขอครีดิทจากประชาชนในการใช้หนี้ (Harvey, 2003, pp. 137-182)

จึงพอสรุปได้ว่าการที่เงินตราจำนวนหนึ่งได้ถูกเปลี่ยนเป็นปัจจัยการผลิตและกำลังแรงงานนั้นจะเป็นการเคลื่อนไหวช่วงแรกที่มีมูลค่าปฏิบัติสมรรถนะของทุนจะต้องดำเนินการให้สำเร็จเสร็จสิ้นลง การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้จะดำเนินการในตลาดและในอาณาจักรการหมุนเวียน และช่วงที่ 2 ของการเคลื่อนไหวของช่วงวิถีการผลิตจนสิ้นสุดลงในขณะที่ปัจจัยการผลิตได้เปลี่ยนพลิกเป็นสินค้า มูลค่าของสินค้าเหล่านี้จะใหญ่กว่ามูลค่าของส่วนประกอบของมัน นั่นคือ ทุนที่จ่ายทดลองล่วงหน้าบวกกับมูลค่าส่วนเกินครั้งแล้วต่อไปสินค้าเหล่านี้จะต้องทุ่มเข้าสู่อาณาจักรแห่งการหมุนเวียน จะต้องนำสินค้าเหล่านี้ไปขาย นำเอามูลค่าของพวกมันมาดำเนินการให้บรรลุผลเป็นจริงในเงินตราแล้วก็นำเอาเงินตราเหล่านี้มาเปลี่ยนเป็นทุนขึ้นมาใหม่อีกได้ดำเนินการเช่นนี้ อย่างนี้อย่างไม่หยุดยั้งการหมุนเวียนที่ผ่านบางช่วงอย่างต่อเนื่องกันอย่างไม่หยุดยั้งดังกล่าวนี้อาจจะกลายเป็นการหมุนเวียนของทุน

และในปัจจุบัน วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศใดประเทศหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปยังประเทศอื่นได้หลายช่องทาง ได้แก่ ช่องทางด้านการเงิน ช่องทางด้านการค้า และช่องทางด้านความเชื่อมั่น ผลกระทบที่ส่งต่อไปจะมากหรือน้อยและยาวนานแค่ไหน ขึ้นอยู่กับประเทศที่เผชิญกับวิกฤตว่ามีขนาดหรือความสำคัญทางเศรษฐกิจโลกมากน้อยเพียงใด ยิ่งประเทศที่มีความสำคัญมากดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ย่อมส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก ดังนั้นจำเป็นที่ทั่วโลกต้องร่วมมือกันป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หรือถ้าเกิดก็พยายามควบคุมไม่ให้แพร่กระจายข้อเสนอมาตรการแก้ปัญหาและปรับปรุงการทำงานของระบบทุนนิยมโลกที่จะนำเสนอโดยกลุ่มประเทศ G-20 ตามที่กล่าวมา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาระยะสั้น ยังไม่มีการปฏิรูประบบอย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นขณะนี้ เป็นปัญหาเร่งด่วนเกินกว่าที่จะคิดถึงเรื่องการปฏิรูประบบ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict theory) เป็นแนวความคิดที่มีข้อสมมุติฐานว่า พฤติกรรมของสังคมสามารถเข้าใจได้จากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และบุคคลต่าง ๆ เพราะการแข่งขันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีค่าและหายาก มีนักสังคมวิทยา หลายท่านที่ใช้ทฤษฎีความขัดแย้งอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอหลักการของแนวคิดของคาร์ล (Karl, 1967, pp. 728 - 750) เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม การวิเคราะห์ของคาร์ล มากซ์ ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีฐานคติสำคัญ

3 ประการ

1. องค์กรทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นผู้กำหนดรูปแบบขององค์กรอื่น ๆ ในสังคม
2. องค์กรทางเศรษฐกิจของสังคมใด ๆ ย่อมเป็นต้นกำเนิดการขัดแย้งเชิงปฏิวัติระหว่างชนชั้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น
3. การขัดแย้งมีลักษณะเป็น 2 หลักประกอบด้วย ชนชั้นที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และชนชั้นที่มีอำนาจและเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ซึ่งคาร์ล มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของทุกสังคมจะมีขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอนโดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจของการผลิต (Forces of production) ซึ่ง ได้แก่ การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยีกับความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social relation of production) ซึ่ง ได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิตและคนงานที่ทำหน้าที่ผลิตแต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้แรงงานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เป็นโครงสร้างส่วนกลางของสังคม (Substructure) และเมื่อ โครงสร้างส่วนกลางมีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการผันแปร และเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Super structure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (Primitive communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเผ่า (Tribal ownership) ต่อมาเผ่าต่าง ๆ รวมตัวกันเป็นเมืองและรัฐ ทำให้กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเปลี่ยนไปเป็นของรัฐแทน

2. ขั้นสังคมแบบโบราณ (Ancient communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (State ownership) สมาชิกในสังคมได้รับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัวและทาส ดังนั้นทาส จึงเป็นกำลังสำคัญในระบบการผลิตทั้งหมดและต่อมา ระบบการผลิต ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของทาสกับทาส

3. ขั้นสังคมศักดินา (Feudalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของขุนนางเช่น ที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต

4. ขั้นสังคมแบบทุนนิยม (Capitalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุน คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และเครื่องจักร โดยมีผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ผลิต

5. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ (Communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่มีการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

และตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิวัติของชนชั้นล่างของสังคมจะเกิดจากกระบวนการดังนี้

1. มีความต้องการในการผลิต
2. เกิดการแบ่งแยกแรงงาน
3. มีการสะสมและพัฒนาทรัพย์สินส่วนบุคคล
4. ความไม่เท่าเทียมทางสังคมมีมากขึ้น
5. เกิดการต่อสู้กันขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นในสังคม
6. เกิดตัวแทนทางการเมืองเพื่อทำการรักษาผลประโยชน์ของแต่ละชนชั้น
7. เกิดการปฏิวัติ

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ เป็นการต่อสู้กันระหว่างชนชั้นในสังคม โดยใช้แนวคิดวิชาวิธี (Dialectical) ที่เริ่มจากการกระทำ (Thesis) ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการกระทำ และเกิดการกระทำ (Antithesis) แบบใหม่ (Synthesis) ตามมา

Lewis (1956, p. 40) มองว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ไม่มีกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดที่มีความสมานสามัคคีอย่างสมบูรณ์ ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้ เพราะในกลุ่มมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ความขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากสมาชิกในสังคมเกิดความไม่พึงพอใจต่อสภาพสังคมที่เขาอยู่ เขาจะพยายามทำการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์นั้นให้เป็นที่พอใจตามเป้าหมายของเขา นอกจากนี้ความขัดแย้งยังสามารถทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ พัฒนาความซับซ้อนของโครงสร้างกลุ่มในด้านความขัดแย้งและร่วมมือ และสร้างความแปลกแยกกับกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

เองเกลส์ ได้อธิบายลักษณะทั่วไปของความขัดแย้งไว้ว่า “ถ้าในด้านการเคลื่อนย้ายแบบ กลไกอย่างง่าย ๆ มีความขัดแย้งแล้วในรูปแบบความเคลื่อนไหวที่สูงยิ่งขึ้นของวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินทรีย์ชีวิตและการพัฒนาของมันก็ยิ่งมีความขัดแย้งอยู่ ชีวิตนั้นก่อนอื่นก็อยู่ที่ ในทุก ๆ ขณะ สิ่งมีชีวิตเป็นตัวของมันเอง แต่ก็ยังเป็นอะไรอื่นอีก ดังนั้น ชีวิตก็คือความขัดแย้งซึ่งดำรงอยู่ในตัว ของสรรพสิ่งและกระบวนการเอง ซึ่งเกิดขึ้นเองและแตกไปเองอย่างไม่ขาดสาย ในทันทีที่ความ ขัดแย้งนี้สิ้นสุดลงชีวิตก็จะสิ้นสุดลงด้วย และความตายก็มาถึง ทำนองเดียวกันเราก็ได้เห็นแล้วว่าใน ปริมาณของการคิดเราก็หลีกเลี่ยงความขัดแย้งไปไม่พ้นและเรายังได้เห็นอีกว่าตัวอย่างเช่นความ ขัดแย้งระหว่างความสามารถในการรับรู้ชนิดนี้ปรากฏเป็นจริงขึ้นอย่างแท้จริงเฉพาะในตัวบุคคลซึ่ง ถูกจำกัดโดยภายนอกและก็ถูกจำกัดในทางการรับรู้ด้วยนั้น ได้รับการแก้ไขให้ตกไปในระหว่างสืบ ต่อกันหลาย ๆ ช่วงคนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด อย่างน้อยสำหรับเราโดยความจริงแล้วเป็นเช่นนี้และในการ เคลื่อนไหวที่รวดเร็วหน้าอย่างไม่รู้จบสิ้น”

“รากฐานที่สำคัญประการหนึ่งของคณิตศาสตร์ขั้นสูงก็คือความขัดแย้ง”

“แม้กระทั่งคณิตศาสตร์ขั้นต้นก็เต็มไปด้วยความขัดแย้ง” (Engels, 2550 อ้างถึงใน บุญศักดิ์ แสงระวี, 2550, หน้า 37)

1. สาเหตุของความขัดแย้ง

สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งมีหลายสาเหตุซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งนี้

ลิจิต ชีรเวคิน (2546, หน้า 12-13) กล่าวว่าความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องปกติ ในแง่หนึ่ง มีการกล่าวว่า ในอีกด้านหนึ่งของเหรียญความขัดแย้งคือตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งที่นำไปสู่สงครามได้นำไปสู่การพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ ต่าง ๆ การสื่อสารและการขนส่ง จึงมีการค้นคว้าวิจัยกันมากในเรื่องนี้ เมื่อสงครามสงบลงก็เกิดมี การใช้วิทยุสนามเพื่อการสื่อสารจนถึงการพัฒนาเครื่องบินรบกลายเป็นเครื่องบินขนส่งและ เครื่องบินโดยสาร เป็นต้น ความขัดแย้งในทางสังคมนำไปสู่การตรากฎหมาย กฎระเบียบ และการ พัฒนาการกระบวนการยุติธรรมและศาลในระดับต่าง ๆ แต่ในขณะที่มีด้านดีของเหรียญ ด้านที่เป็นด้าน ลบก็เป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้เพราะส่งผลกระทบต่อสังคมมนุษย์และความสัมพันธ์ของ มนุษย์ ที่สำคัญคือ ต่อระเบียบการเมืองอันประกอบด้วยระบบการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และค่านิยม สังคมที่มีการพัฒนาแล้วจะต้องมีการจัดระเบียบการเมืองที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนและมี ความชอบธรรมทางการเมือง สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ เมื่อใดก็ตามที่ปัญหาความ ขัดแย้งไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยระเบียบการเมืองที่มีอยู่ ก็จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการปฏิรูประเบียบ การเมืองนั้น มิฉะนั้นความขัดแย้งจะดำเนินต่อไปในลักษณะคาราคาซัง ซึ่งจะทำให้สิ้นเปลืองของสังคม และเศรษฐกิจเปราะบางและขาดวินเมื่อเวลาผ่านไป จนถึงจุดที่ไม่สามารถจะนำมาปะทุหรือใช้

ประโยชน์ได้ก็จะหมดทางเลือก อันตรายที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะมองข้ามได้เพราะมีตัวอย่างของประวัติศาสตร์หลายกรณีที่บ่งชี้ถึงการปล่อยปละละเลยในการแก้ไขปัญหา เคน บรินตัน (Crane Brinton) เขียนเกี่ยวกับการปฏิวัติ (The anatomy of revolution) ได้กล่าวถึงลักษณะร่วมที่ประเทศที่มีการปฏิวัติมีก่อนการปฏิวัติพลิกแผ่นดิน อันได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคม ความไม่ไว้วางใจกันในกลุ่มผู้นำ การที่ชนชั้นปัญญาชน นักปราชญ์ ราชบัณฑิต หันเหความภักดีจากระบบสังคมที่เป็นอยู่ และที่สำคัญเศรษฐกิจที่พัฒนาไปได้อย่างดีเกิดความชะงักงันและทรุดต่ำลง ปัญหาทั้งหมดนี้ถูกกระทำให้รุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อกลไกของรัฐ อันได้แก่ ระเบียบการเมือง ระบบการบริหาร ฯลฯ ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอย่างยิ่ง ตัวแปรต่าง ๆ นี้ได้มาจากการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิวัติฝรั่งเศส อเมริกา รัสเซีย อังกฤษ และเม็กซิโก นอกจากนี้ กล่าวว่ามีมนุษย์เมื่อรวมอยู่กันเป็นกลุ่มในลักษณะของสัตว์สังคม ท่ามกลางทรัพยากรที่จำกัดก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้ง ความขัดแย้งในสังคมมนุษย์แยกแยะได้ 4 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เริ่มต้นจากการแบ่งอาหารที่ได้จากการล่า ใครควรได้สัดส่วนเท่าไร? มากน้อยเพียงใดจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งในเบื้องต้นก็มักจะตัดสินด้วยการใช้พลังกำลัง ผู้แข็งแรงที่สุดจะได้จำนวนอาหารมากที่สุด
2. ความขัดแย้งในแง่สถานะทางสังคม ในสังคมจะมีความแตกต่างกันในเรื่องเกียรติและศักดิ์ศรี (ซึ่งอยู่ในฐานะได้เปรียบก็จะตั้งตนเองเป็นผู้อยู่ในฐานะสูงกว่า มีโอกาสได้อาศัยอยู่ในถ้ำที่ใหญ่โตกว่าและสะดวกสบายกว่า
3. ความขัดแย้งในเรื่องของอำนาจ ใครเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรใครเป็นผู้มีอำนาจในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา อันเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
4. นอกจาก 3 ประการดังกล่าวแล้ว ก็อาจมีความขัดแย้งในเรื่องของนามธรรม เช่น ฝ่ายหนึ่งต้องการให้ปล่อยดินไม้ใหญ่ไว้หน้าปากถ้ำเพราะมีร่มเงาและความสวยงาม อีกฝ่ายหนึ่งต้องการตัดทิ้งเพื่อจะได้รับแสงแดดมากกว่าเดิม ความขัดแย้งในเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งในทางนามธรรม และค่านิยม แต่ก็อาจจะมีผลสำคัญพอ ๆ กับความขัดแย้งใน 3 ประการแรก หรือในบางกรณีอาจมีความสำคัญมากกว่าเสียด้วยซ้ำ

เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องมีการหาข้อยุติ ซึ่งในเบื้องต้นก็อาจจะใช้กำลังเข้าต่อสู้กัน ฝ่ายชนะก็จะเป็นผู้กุมอำนาจและเริ่มจัดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวแปร 4 ตัวที่กล่าวมาเบื้องต้น กลุ่มบุคคลซึ่งส่วนใหญ่จะมีหัวหน้าที่แข็งแรงที่สุดซึ่งเป็นผู้หน้านั้นจะเป็นคณะบุคคลที่จัดระเบียบสังคมขึ้นอันรวมไปถึงการจัดแจงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม การแจกแจงเรื่องอำนาจ รวมตลอดทั้งการกำหนดค่านิยมที่สมาชิกทุกคนจะถือตาม ทันทิที่ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น

นั่นคือ การเกิดขึ้นของสิ่งที่เรียกว่า รัฐ (State) รัฐคือ ระเบียบการเมือง (Political order) ที่ตั้งขึ้นมา เพื่อเป็นเสาหลักของการอยู่ร่วมกันในชุมชนมนุษย์ (ลิจิต ซีรเวกิน, 2546, หน้า 1)

ความขัดแย้งที่สำคัญก็คือความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง สงครามโลกครั้งที่สองเป็นความขัดแย้งของลัทธิฟาสซิสต์กับคอมมิวนิสต์ และเสรีประชาธิปไตย และหลังจากการพ่ายแพ้ของลัทธิฟาสซิสต์และกลุ่มฟาสซิสต์แล้วก็นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์และลัทธิเสรีประชาธิปไตย จนนำไปสู่ความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศที่เรียกว่า สงครามเย็นเป็นเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษ แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างใหญ่หลวง รวมทั้งสงครามร้อนด้วย อันได้แก่ สงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม สงครามอัฟกานิสถาน สงครามอ่าวเปอร์เซีย และสงครามอิรัก (ลิจิต ซีรเวกิน, 2546, หน้า 10)

ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์ (2552, หน้า 197) ได้กล่าวว่า สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เช่น ข้อเท็จจริง (Facts) ค่านิยม (Values) ความเชื่อ (Belief) เป้าหมาย (Goals) โครงสร้างองค์การ (Organization Structure) ความเปลี่ยนแปลง (Change) การติดต่อสื่อสาร (Communication) พฤติกรรมส่วนบุคคล (Personal behavior) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้จากการได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันจากแหล่งที่แตกต่างกันทำให้แต่ละฝ่ายมีข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน ค่านิยมต่างกันต่างคนต่างมีเป้าหมายโดยในการทำงานร่วมกัน การแบ่งแยกตำแหน่งงาน การโยกย้ายปรับเปลี่ยนหน้าที่ซึ่งบางคนมีพื้นฐานของการสื่อสารที่ต่างกันรวมถึงพฤติกรรมที่ต่างกันจึงทำให้ความสนใจและการตัดสินใจแตกต่างกัน

กฤษศรี คำชาย (2560) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งไว้ดังนี้

1. การมีผลประโยชน์ขัดกัน สาเหตุของความขัดแย้ง ในข้อนี้ คือ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการของสมาชิกในทีม และแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เห็นอย่างเปิดเผย ความขัดแย้งชนิดนี้อาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากสมาชิกมีความต้องการสิ่งเดียวกันในการทำงาน แต่อาจแบ่งปันกันไม่ได้ต่างฝ่ายต่างจึงพยายามกัดกัน มิให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุถึงความต้องการ หรือให้น้อยกว่าฝ่ายตน หรืออาจเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกมีความต้องการคนละอย่างในการทำงานร่วมกันก็ได้

2. การมีความคาดหวังในบทบาทต่างกัน เมื่อคนมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นตามธรรมชาติแล้วต่างคนต่างจะคาดหวังในพฤติกรรมซึ่งเป็นบทบาทของอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดแย้งของความคาดหวังในบทบาทนี้อาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ

- 2.1 อาจเกิดจากการรับรู้บทบาทผิดทำให้มีพฤติกรรมต่างจากที่ควรจะเป็นจริง
- 2.2 เกิดจากการที่ต้องสวมบทบาทในขณะที่เดียวกันทำให้เกิดความสับสนในบทบาท
- 2.3 เกิดจากการที่มีบทบาทแย้งกันจนเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมขัดแย้งกัน

3. การมีอคติ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่คน ๆ หนึ่งแสดงออกมาต่อคนอื่น ๆ ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกส่วนตัวของคนผู้นั้น ความขัดแย้งอันเกิดจากอคตินี้เป็นไปได้ที่ทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกส่วนตัวที่ไม่ดีต่อกัน และแสดงออกมาให้เห็นในขณะที่มีการติดต่อสื่อสารกันจนเป็นเหตุให้ก้าวร้าวกัน สำหรับลักษณะที่จะลดอคติลงได้นั้นสรุปได้ว่า ขึ้นอยู่กับการมองโลกในแง่ดีเพราะการมองโลกในแง่ดีเป็นเหตุให้แต่ละคนเต็มใจที่จะค้นหาวิธีแก้ไขความขัดแย้ง และการไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะช่วยอำนวยความสะดวกต่อการยอมรับผู้อื่น ได้ง่ายเข้า

4. การมีปทัสถาน ค่านิยม และการรับรู้ที่ต่างกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุนี้เป็นความขัดแย้งที่หาข้อยุติได้ยาก หากทั้งสองฝ่ายยังคงยึดวิธีการเดิมในการมองสิ่งแวดล้อมและตัดสินใจตามเกณฑ์ที่ตนมีอยู่ ทั้ง ๆ ที่ตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน คนแต่ละคนอาจมองสิ่งที่ปรากฏอยู่ไปคนละอย่างและต่างก็ยืนยันในความเห็นของตน โดยหาข้อตกลงร่วมกันไม่ได้ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้

เอกชัย บุญยธาธิฐาน (2555, หน้า 43-57) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งนั้นเกิดมาจาก

1. ความศรัทธาและความเชื่อมั่น ได้ถูกทำลายไปจากที่เคยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันความเชื่อมั่นและศรัทธาจึงเกิดขึ้นเมื่อความเชื่อมั่นและศรัทธาเปลี่ยนไปจึงเกิดความขัดแย้งตามมา

2. ความเห็นที่ไม่ตรงกันและไม่ได้รับการแก้ไข จึงยกระดับไปสู่ความขัดแย้ง

3. การสื่อสารที่ไม่ดีนำไปสู่ความขัดแย้ง

4. อุปนิสัยที่ต่างกันนำไปสู่ความขัดแย้ง

5. ค่านิยมและความเชื่อแตกต่างกัน

6. ความเครียดที่เกิดขึ้นนำไปสู่ความขัดแย้ง

7. ความเป็นตัวตนนำไปสู่ความขัดแย้ง โดยยึดติดกับสิ่งต่างรอบกาย

ระดับของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งนั้นเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีความรุนแรงและหนักเบาไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งมีหลายสาเหตุหรือน้อยสาเหตุซึ่ง

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2552, หน้า 198) ได้จัดระดับของความขัดแย้งไว้ 6 ระดับดังนี้

1. ความขัดแย้งภายในบุคคล (Intrapersonal conflict) ในแต่ละบุคคลอาจจะมี ความขัดแย้งในตัวเองซึ่งเป็นการไม่ลงรอยกันระหว่างเป้าหมายที่มีมากกว่าหนึ่งอย่างและเป้าหมายนั้นขัดแย้งกันเองเช่นต้องการผลิตสูงสุดกับการลดค่าใช้จ่ายในการทำงานนอกเวลาของแรงงาน ความขัดแย้งเลยเกิดขึ้น

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal conflict) เกิดขึ้นเมื่อแต่ละคนมีความคิดเห็น และมีเป้าหมายที่ต่างกันยอมทำให้ขัดแย้งกัน

3. ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup conflict) มักจะมีความขัดแย้งเกี่ยวกับเนื้อหาหรือ ผลกระทบที่มีรากฐานมาจากสติปัญญา แนวความคิด หรือแนวปฏิบัติของกลุ่มที่แตกต่างกันจึงเกิด ความขัดแย้งกัน

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup conflict) อาจเกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม อาจเกิดขึ้น ระหว่างกลุ่มหรือการสนับสนุนในกลุ่มที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานเช่นความขัดแย้งระหว่างสหภาพ แรงงานและฝ่ายบริหารสหภาพต้องการค่าแรงสูง มีความสำเร็จในการทำงานแต่ฝ่ายบริหารต้องการ ผลผลิตสูงโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยจึงขัดแย้งกัน

5. ความขัดแย้งภายในองค์กร (Intraorganization conflict) เกิดความขัดแย้งในภาพรวม ขององค์กร เช่น ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา พนักงานหรือหน่วยงานที่อยู่ในระดับเดียวกัน หรือพนักงานหรือหน่วยงานที่อยู่ข้ามสายงานกัน

6. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Interorganization conflict) ความขัดแย้งจะเกิดความไม่ แน่นนอนของเงื่อนไขในการแข่งขันหรือระบุผู้นำกับลูกค้าที่พยายามจะไปถึงเป้าหมายของ ตนเองและพยายามให้มีพลังเท่าเทียมกันในตลาด

ประเภทของความขัดแย้ง

Robbins (n.d. อ้างถึงใน สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2545, หน้า 15-16) ซึ่งเป็นนักวิชาการ ด้านองค์กร ได้แบ่งแนวคิดเรื่องความขัดแย้งไว้ 4 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดแบบดั้งเดิมหรือแนวคิดประเพณีนิยม (Traditional perspective) ได้รับความนิยมในช่วง ค.ศ. 1930-1948 แนวคิดนี้มองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี และทำให้เกิดผลลบต่อองค์กร อยู่เสมอ เช่น ทำให้คนบาดหมางกัน พุดหรือสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง จนเป็นเหตุทำลายความร่วมมือใน องค์กรได้ ดังนั้นผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงและต้องกำจัดให้หมดไป จึงจะถือว่าเป็นผู้บริหารที่มี ความสามารถ

2. แนวคิดแบบพฤติกรรมศาสตร์ หรือด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Behavioral or human relation perspective) แนวคิดนี้เกิดในช่วง ค.ศ. 1940-1975 แนวคิดนี้ไม่เห็นด้วยกับแบบดั้งเดิม โดยเห็นว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงควรยอมรับว่าความขัดแย้ง เป็นส่วนหนึ่งในองค์กร ซึ่งผู้บริหารควรทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นพลังสร้างสรรค์และเกื้อกูด การปฏิบัติงาน แม้ว่าบางครั้งความขัดแย้งจะนำมาซึ่งปัญหา แต่มันกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความ ได้แย้งในกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดกลยุทธ์ใหม่ ๆ มาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งแบบนั้น ๆ อีกจนมี นวัตกรรมเกิดขึ้น ความขัดแย้งจะก่อประโยชน์แก่ผู้บริหารได้เพราะจะช่วยให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้นทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาทำให้วิเคราะห์ได้ตรงประเด็นมากขึ้น ในแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์จึงเห็นว่าผู้บริหารไม่ควรหลบเลี่ยงที่จะเผชิญกับความขัดแย้ง แต่ควรรหาทางลดและควบคุมให้เหมาะสมจะได้กระตุ้นพลังสร้างสรรค์ในองค์กรเจริญ และอยู่รอดได้

3. แนวคิดแบบนักปฏิสัมพันธ์ (Inter-artist perspective) แนวคิดนี้มองความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และยังมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงควรทำให้ความขัดแย้งอยู่ในระดับที่พอเหมาะ จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนมีความกระตือรือร้น มีใจทำงานตามคำสั่งเหมือนหุ่นยนต์

4. แนวคิดสมัยใหม่ (Emerging perspective) แนวคิดนี้เกิดเมื่อต้นศตวรรษ 1980 เป็นยุคที่การบริหารงานแบบญี่ปุ่นได้แผ่อิทธิพลต่อการบริหารไปทั่วโลก โดยที่ชาวญี่ปุ่นตระหนักดีว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากปัจจุบันบุคคลทั่วไปล้วนแล้วแต่มีข้อบกพร่อง คงไม่มีใครสมบูรณ์แบบ แต่ความสามัคคีปรองดองทำให้เกิดความสงบสุขได้ แนวคิดนี้เชื่อว่าการจัดการกับความขัดแย้ง ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และคำนึงถึงเอกภาพขององค์กร มักใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งมีจุดแข็งกว่าแนวทางของชาวอเมริกัน โดยเฉพาะในเรื่องความรัก ความสามัคคีและจงรักภักดีกลุ่มและต่อองค์กร ทำให้สามารถสร้างทีมงานเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันจะนำไปสู่ความ ได้เปรียบในการแข่งขันได้เท่านั้น ความขัดแย้งยังทำให้องค์กรเกิดการพัฒนารเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการความขัดแย้งให้เหมาะสมจึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร

ฉัตรพินธุ์ เจริญนันท์ (2552, หน้า 203) ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งในองค์กรตามสาเหตุของการทำงานร่วมกันในองค์กรได้ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความขัดแย้งในเรื่องขั้นตอนการทำงาน (Bureaucratic conflicts) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มมีความต้องการอิสระในการปฏิบัติงานของตน ซึ่งเป็นทั้งผลดีและผลเสียต่อองค์กร ผลดีคือบุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระไม่ต้องขอหรือรอการตัดสินใจจากผู้บริหารในหลายขั้นตอนซึ่งทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ผลเสียคือ บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระจนเกินไป และไม่คำนึงถึงการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลกับฝ่ายอื่นซึ่งต่างก็ต้องทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันกับองค์กรซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งและเป็นผลเสียต่อองค์กร

2. ความขัดแย้งในเรื่องระบบ (System conflicts) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างกันในเป้าหมายของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มในองค์กรซึ่งจะทำให้มีความสนใจหรือจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันเช่น ฝ่ายการเงินและบัญชีต้องการตรวจสอบเอกสารในการสั่งซื้อและการจ่ายเงินเพื่อป้องกันความผิดพลาดในขณะที่ฝ่ายผลิตต้องการวัตถุดิบอย่างเร่งด่วนเนื่องจากไม่สามารถคำนวณระยะเวลาและจำนวนของวัตถุดิบที่ต้องการได้อย่างแน่นอน หรือไม่ต้องการ

วัตถุประสงค์หลักมาก เพื่อลดต้นทุนในการจัดเก็บตามต้องการ ความถูกต้องของฝ่ายการเงินและบัญชี กับความต้องการความรวดเร็วของฝ่ายผลิตจึงมีความขัดแย้งกันเป็นต้น

3. ความขัดแย้งในเรื่องการต่อรอง (Bargaining conflicts) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในองค์การของแต่ละฝ่ายซึ่งต่างก็ต้องการได้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ สถานที่ และพนักงาน เป็นต้น ไว้ใช้ในฝ่ายของตนอย่างเพียงพอหากผู้บริหารไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้แต่ละฝ่ายอย่างเหมาะสมก็จะเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งตามมา

จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตในวัยเรียน ชีวิตวัยทำงาน ชีวิตครอบครัว ชีวิตภายในสังคม และเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความขัดแย้งและเนื่องจากแนวคิดปัจจุบันความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ดีทั้งหมดหรือเสียทั้งหมด

เอกชัย บุญยธิฐานัน (2555, หน้า 74) กล่าวว่าประเภทของความขัดแย้งแบ่งออกเป็น ความขัดแย้งในตัวบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างองค์กร ความขัดแย้งระหว่างชุมชน ความขัดแย้งระหว่างรัฐหรือระหว่างเมืองและความขัดแย้งระหว่างประเทศหรือนานาชาติ

ผลที่เกิดจากความขัดแย้ง

ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นไปได้ทั้งด้านบวกและด้านลบทั้งนี้ได้นักวิชาการได้นำเสนอไว้ดังนี้

Barnard (1954, p. 145) ได้เขียนเกี่ยวกับความขัดแย้ง ไว้ในหนังสือ The functions of the executive ไว้ว่า "ความขัดแย้ง" นั้นเกิดจากการมีมาตรฐาน หรือมีหลักการการทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เกิดการครอบงำจากการใช้อำนาจ หรือใช้อิทธิพลเข้ามาต่อรองให้ฝ่ายตนอยู่เหนือกว่า จึงพบว่า ความขัดแย้งในการทำงานของปัจเจกบุคคล (Conflict of code) เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงและส่งผลสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การทำงานหยุดชะงัก (Paralysis of action) เพราะเกิดความเครียดเต็มไปดด้วยอารมณ์ขุ่นมัว จนทำให้คับข้องใจส่งผลให้ขาดความสามารถในการตัดสินใจและขาดความเชื่อมั่นในตนเองตามมา

2. การมุ่งทำงานตามมาตรฐานอันหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของคนอื่น ทำให้เกิดความไม่สบายใจ รู้สึกผิด ทำให้คนอื่นไม่พอใจและขาดความเชื่อมั่นตนเองได้

3. เมื่อมีความขัดแย้งก็ต้องมีการแก้ไข เกิดการปรับปรุงระบบการทำงาน จะทำให้เปลี่ยนแปลงระบบการทำงานบ่อย ๆ อาจทำให้คนสับสนจนปรับตัวไม่ทัน เพราะต้องเรียนรู้ใหม่หลายครั้ง ประสบการณ์เดิม ๆ ก็ใช้ไม่ได้ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจต่อพนักงานได้ แม้แต่หลักการการทำงานที่

ผ่านการกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้วก็ย่อมจะพบกับปัญหา ได้เสมอ เพราะคนในองค์กรมีความแตกต่างด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด การรับรู้ และที่สำคัญคือความแตกต่างด้านจริยธรรม ทำให้ “ความขัดแย้ง” กลายเป็นเรื่องที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ และแนวคิดของบาร์นาร์ด นี้จะเห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น จะส่งผลด้านลบต่อการบริหารองค์การเป็นสำคัญและบาร์นาร์ดย่อมรับว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่จะได้เตรียมการวางแผนจัดการไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม

4. อำนาจและส่วนแบ่งที่ไม่เท่ากันย่อมนำไปสู่การก่อตัวของความขัดแย้งในระบบความขัดแย้งนี้มีหลายระดับ ตัวอย่างเช่น

ก. ความขัดแย้งระหว่างทุน-แรงงาน ในระบบการผลิต: ขัดแย้งเกี่ยวกับการขูดรีดแรงงานและมูลค่าส่วนเกิน ความขัดแย้งนี้เกิดจากอำนาจของการควบคุมปัจจัยการผลิต

ข. ความขัดแย้งเรื่องส่วนแบ่งรายได้ ระหว่างกลุ่มที่ครอบครองกำไรและกลุ่มที่รับค่าจ้างแรงงาน: ขัดแย้งกันในปริมาณผลของการแลกเปลี่ยน อันเกิดจากการที่ผู้ผลิตมีอำนาจตกลงสูง ในขณะที่กลุ่มสหภาพแรงงานพยายามที่จะลดอำนาจนี้ลง โดยสร้างแรงกดดันเพิ่มค่าจ้างที่แท้จริง

Lewis (1956, p. 40) เป็นนักทฤษฎีความขัดแย้ง ที่มองว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบ และอธิบายว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ไม่มีกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสามัคคีอย่างสมบูรณ์ เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของสถานะหนึ่งของมนุษย์ ทั้งในความเกลียดและความรักต่างก็มีความขัดแย้งทั้งสิ้น ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้ เพราะในกลุ่มมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน โคเซอร์มีความเห็นว่าความขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สามารถทำให้สังคมเปลี่ยนชีวิตความเป็นอยู่จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งได้ เพราะหากสมาชิกในสังคมเกิดความไม่พึงพอใจต่อสังคมที่เขาอยู่เขาจะพยายามทำการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้น ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายของเขาได้

Sills (1968, p. 142) อธิบายว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านลบและด้านบวก ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ถือเป็นสถานะหนึ่งของมนุษย์ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มหนึ่ง ๆ ย่อมมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้เสนอเพิ่มเติมว่าความขัดแย้งทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ต่อกันอันจะพัฒนาสู่ความร่วมมือได้หรือทำให้เกิดความแตกแยกได้

Owen (1991, pp. 246-248) ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวก มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี เกิดบรรยากาศของความ

ร่วมมือและสนับสนุน ความขัดแย้งนั้นจะเป็นความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ซึ่งจะส่งผลให้องค์การ มีความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544, หน้า 276) ได้กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งไว้ว่า ความจริง แล้วความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ เพราะจะเกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา ซึ่งเหนือกว่าสองแนวคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเสมือนเป็นการบังคับให้มนุษย์แสวงหาความคิดที่ใหม่ขึ้นเสมอ ซึ่งจะเป็ผลดีต่อ องค์การ เพราะจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้มนุษย์ตรวจสอบความสามารถ ของตนเองอยู่เสมอ และพรนพ พุกกะพันธุ์ ได้กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งไว้ว่า อาจจะทำให้ องค์การขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ถ้าหากผู้บริหารไม่รู้จักแก้ไขและสาเหตุของความ ขัดแย้งของบุคคลภายในองค์การมีอยู่หลายประการด้วยกัน การแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน ด้วย ดังนั้น ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจมี การแก้ไขปัญหาได้ไม่ถูกต้อง และจะเกิดความเสียหายต่อผลงานขององค์การในส่วนรวมได้ เช่น อาจ มีผลให้คนที่ทนไม่ได้จะต้องย้ายหนีจากหน่วยงานนั้นไป ความเป็นมิตรระหว่างบุคคลจะลดลง บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันจะหมดไป และอาจเป็นการต่อสู้ที่ใช้อารมณ์ ไร้เหตุผล มีการต่อต้านซึ่งอาจขัดต่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นต้น

สรุปว่าหากพิจารณาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของความขัดแย้งที่มีต่อองค์การแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์การ หากผู้บริหารและสมาชิกขององค์การทุกคนให้ ความสนใจและร่วมมือกันแก้ไขความขัดแย้งอย่างจริงจัง โดยไม่ปล่อยปะละเลยหรือเพิกเฉย ความขัดแย้งย่อมมีแต่จะส่งผลกระทบในด้านบวก กล่าวคือ ก่อให้เกิดผลดีต่อองค์การอยู่หลาย ประการด้วยกัน เช่น

1. ความขัดแย้งช่วยกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ
2. ความขัดแย้งช่วยทำให้องค์การไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่หรือเฉื่อยชา
3. ความขัดแย้งช่วยให้เกิดการฉีกกำลังของกลุ่มต่าง ๆ และทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อ

องค์การ

ในทางตรงกันข้าม หากมีการปล่อยละเลยหรือเมินเฉยความขัดแย้งก็มักจะก่อให้เกิด ปัญหาที่สำคัญต่อองค์การในหลายลักษณะเช่นเดียวกัน ได้แก่

1. ความขัดแย้งนำไปสู่ภาวะความตึงเครียดและมีผลทำให้สุขภาพจิตของสมาชิกใน

องค์การแย่ลง

2. ความขัดแย้งทำให้ความผูกพันฉันท์มิตรลดลง ก่อให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกขึ้นใน

องค์การ

3. ความขัดแย้งทำให้เกิดปัญหาในด้านการสื่อความเข้าใจระหว่างสมาชิกในองค์การ การแก้ปัญหาคือความขัดแย้ง

Kenneth and Ralph (2010, pp. 2-4) ได้ศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการความขัดแย้ง โดยจำแนกเป็น 5 แนวทาง คือ

1. การเอาชนะ (Competition) หลายต่อหลายครั้งที่คนเราใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง ด้วยการเอาชนะ โดยมุ่งเน้นชัยชนะของตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้น วิธีนี้จึงมีการพยายามใช้อิทธิพล กลวิธี หรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คู่กรณียอมแพ้ รวมไปถึงบางฝ่ายหรือทั้ง 2 ฝ่ายอาจใช้วิธี สกปรกเพื่อเอาชนะกันก็ได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะ “ชนะ – แพ้” ซึ่งแน่นอนที่สุดต้องมีความสูญเสียเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. การยอมให้ (Accommodation) เป็นวิธีการที่เน้นการเอาใจผู้อื่น อยากให้เป็นที่ยอมรับ และได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจแก่คู่กรณี โดยที่ตนเองจะต้องยอมเสียสละ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบ “ชนะ – แพ้” เช่นกัน

3. การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีการจัดการในลักษณะไม่สู้ปัญหา ไม่รวมมือในกการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตัวเหนือปัญหา แนวทางนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมักเป็นแบบ “แพ้ – แพ้” เป็นส่วนใหญ่

4. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งขจัดความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ ทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะ “ชนะ – ชนะ” (win - win)

5. การประนีประนอม (Compromising) เป็นความพยายามที่จะให้คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความพอใจบ้าง และต้องยอมเสียสละบ้าง แต่แนวทางนี้เมื่อใช้ไปก็อาจนำไปสู่วิธีแรกก็ได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นแบบ “แพ้ - แพ้” หรือ “ชนะ - แพ้” ก็ได้

Leung and Tjosvold (1998, p. 44) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่ได้ผล คือการขาดแรงจูงใจที่ดี (Motivation) ดังนั้น องค์การที่ต้องการให้การจัดการความขัดแย้งได้ผลดีจึงควรมีการลงทุนเพื่อการ ฝึกฝนสร้างการเรียนรู้ให้บุคลากรมีสมรรถนะต่อการจัดการความขัดแย้งแบบร่วมมือ ตามทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ (Cooperative conflict theory) อันจุดเน้นที่การมีเป้าหมายเดียวกันภายใต้มีมิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน “We are in this together” and “we swim or sink together” หัวใจสำคัญ คือ แนวทางปฏิบัติถูกกำหนดมาจากการบูรณาการความต้องการของทุกคนร่วมกันบนพื้นฐาน ของความจริงใจต่อกันเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

บุญศักดิ์ แสงระวี (2550, หน้า 45) กล่าวว่าความขัดแย้งที่มีคุณภาพต่างกัน จะแก้ได้ก็ด้วยวิธีการที่มีคุณภาพต่างกันเท่านั้น เป็นต้นว่าความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นนายทุน

แก้ด้วยวิธีการ ปฏิวัติสังคมนิยม ความขัดแย้งระหว่างมวลประชาชนกับระบบศักดินาแก้ด้วยวิธีการ ปฏิวัติประชาธิปไตย ความขัดแย้งระหว่างเมืองขึ้นกับจักรวรรดินิยมแก้ด้วยการทำสงครามปฏิวัติ ประชาชาติความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมกรกับชนชั้นชวานาในสังคมนิยมแก้ด้วยวิธีการ แปรเกษตรกรรมให้เป็นแบบรวมหมู่และเป็นแบบใช้เครื่องจักรกลความขัดแย้งในพรรค คอมมิวนิสต์ แก้ด้วยวิธีการวิจารณ์และวิจารณ์ตนเองความขัดแย้งระหว่างสังคมนิยมกับธรรมชาติแก้โดย การพัฒนาพลังการผลิต เมื่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปกระบวนการเก่าและความขัดแย้งเก่าสูญ ลื่นไปกระบวนการใหม่และความขัดแย้งใหม่เกิดขึ้นวิธีการแก้ความขัดแย้งก็ย่อมต่างกันไปด้วย การ แก้ความขัดแย้งที่ต่างกันด้วยวิธีการที่แตกต่างกันนั้นเป็นหลักการของลัทธิมาร์กซ์ – เลนิน ต้อง ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

จึงพอสรุปได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้หลากหลายวิธี และในละวิธีผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหานั้นมีคุณภาพที่แตกต่างกันซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่ จะทำให้คู่ขัดแย้งนั้นห้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นเป็นอันดับต้น ๆ โดยอาจจะใช้ เหตุและผลของความขัดแย้งนั้นหรือผลของการร่วมมือเพื่อชักนำให้เกิดความร่วมมือในการ แก้ปัญหาความขัดแย้ง

การสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์

Harvey (2003, pp 137-182) ได้กล่าวถึง การสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์ (Accumulation by dispossession) ไว้ในหนังสือ The new imperialism by dispossession ว่าการสะสมทุนโดยการ ธิบหรือแย่งเอาตามแนวของ มาร์กซิสต์ซึ่งกลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ ของชาติตะวันตกได้มีแนวคิดที่ เป็นสมัยใหม่ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการเช่นบริษัทหรือที่ดินซึ่งจะมีวิธีการอยู่ 4 อย่างคือ

1. การแปรรูป (Privatization) รัฐวิสาหกิจซึ่งมีไว้สำหรับบริการประชาชนในช่วงที่มี วิฤติความขัดแย้ง ให้เป็นเสรีนิยมสมัยใหม่ โดยการเปลี่ยนรูปแบบในลักษณะโอนทรัพย์สินของ รัฐวิสาหกิจหรือบริษัทและผู้มีส่วนได้เสียไปยังภาคเอกชนหรือผู้ที่เข้าซื้อกิจการ ซึ่งตามทฤษฎีแนว มาร์กซิสต์ (Marxist) มองว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มชนนายทุนหรือกลุ่มชนชั้นกลาง แทนที่จะนำกลับมาให้กับภาครัฐเพื่อให้ไว้บริการภาคประชาชน ซึ่งในการแปรรูป รายได้จะไปอยู่ กับกลุ่มทุนทั้งหมดและเมื่อประชาชนต้องการ ต้องซื้อหรือเช่าตลอดไป

2. การเงินสมัยใหม่ (Financialization) การเงินสมัยใหม่เริ่มขึ้นโดยรัฐบาลตั้งแต่ปี 1980 โดยรัฐบาลเป็นผู้สร้างระบบการเงินขึ้นมาใหม่โดยเป็นศูนย์กลางในการควบคุมและดำเนินกิจกรรม เองเช่นการเปิดให้มีหุ้นการซื้อขายหุ้น ซึ่งเป็นการทำลายโครงสร้างทรัพย์สินผ่านระบบทางการเงิน

ทำให้เงินเพื่อสินทรัพย์ต่าง ๆ ไม่มีราคาหรือราคาถูกลง จากนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกิจการหรือซื้อกิจการนั้นหรือเข้าไปซื้อหุ้นส่วนมากและเข้าไปครอบครองกิจการวิ่งเป็นไปตามที่ Harvey ได้นำเสนอไว้ในเรื่องทุนนิยมทางการเงินในปี 1970 โดยอาศัยความจริงที่ว่าปริมาณของเงินที่ไหลในระบบ ระดับความต้องการเงิน และระดับของราคาถูกลงควบคุมโดยเจ้าของเงินหรือข่าวของธนาคาร หัวใจของการสะสมทุนโดยการยึดหรือแย่งเอามานั้นเป็นหลักการของการควบคุมปริมาณของเงินที่จะนำออกมาแล้วสามารถจัดการกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมากน้อยเพียงไร

3. การบริหารจัดการในช่วงวิกฤติ (Management and manipulation of crises) โดยการสร้างและการจัดการในช่วงวิกฤติเช่นการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยประเทศยากจน สามารถบังคับใช้กับประเทศที่ล้มละลายและประเทศนั้นเห็นพ้องที่จะใช้ข้อตกลงดังกล่าวนั้น โปรแกรมการปรับโครงสร้างสามารถทำให้เกิดความเสียหายมากขึ้นไปยังประเทศเหล่านั้น ฮาร์วีย์ ให้ความเห็นนี้ว่าเป็นการได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มทุนเช่นสหรัฐอเมริกา ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

4. การดูแลและกำกับจากภาครัฐ (State redistribution) หลักการเสรีนิยมใหม่ของรัฐ เป็นหนึ่งในตัวแทนที่สำคัญที่สุดของนโยบายที่สร้างขึ้นมาเพื่อดูแลประเทศ แม้ในขณะที่การแปรรูปหรือเป็นสินค้าที่ดูเหมือนจะเป็นผลกำไรจากคนระดับล่าง ในระยะยาวจะมีผลต่อเศรษฐกิจในเชิงลบ รัฐพยายามทำซ้ำผ่านความหลากหลายของการกระทำเช่นการเปลี่ยนแปลงภาษีเพื่อให้เกิดกำไรซึ่งมีผลตอบแทนจากการลงทุนมากกว่ารายได้และค่าจ้าง

สรุปได้ว่า การสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์สินที่ฮาร์วีย์ได้กล่าวไว้ จะมีหลักสำคัญที่ทำให้เกิดการสะสมทุนโดยการยึดทรัพย์สินได้ทั้ง 4 ประเด็นคือการแปรรูป การใช้วิธีการทางการเงินสมัยใหม่ การจัดการกับวิกฤติและการดูแลและกำกับจากภาครัฐและที่สำคัญไปกว่านั้นคือ ฮาร์วีย์ได้เชื่อมโยงกับหลักการของคาร์ล แบบดั้งเดิม โดยสิ่งเหล่านี้เป็นจริงดังที่กล่าวมาแล้วทั้งโลก ซึ่ง สมัยปัจจุบันเป็นสมัยเสรีนิยมใหม่ตามที่ ฮาร์วีย์กล่าวมาและความทันสมัยนี้ได้ยึดเอามาเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะดึงดูดเอาเงินทุนและค่าใช้จ่ายจากชนชั้นกรรมการและแรงงานได้อย่างดี

แนวคิดทางเทคนิค

ในการสร้างธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจที่เกิดความแข็งแกร่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญหลายด้านเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกลุ่มนี้ กัลเบรธ เรียกว่า Technostructure ซึ่งหมายถึงกลุ่มหรือระดับของผู้บริหารที่ควบคุมการบริหารที่มีความเชี่ยวชาญทางเทคนิค, นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรที่การจัดการและธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ เศรษฐกิจและการต่างประเทศของรัฐหรือเอกชน

Galbraith (1967, p. 1) กล่าวไว้ใน The power of the technostructure ว่า Techno structure สมัยใหม่ เป็นกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญสูงผ่านการฝึกอบรม ที่เรียกรวมกันว่าเป็นการผูกขาดของทักษะที่หายากและมีความรู้ ที่สำคัญ ในคณะกรรมการในสถานที่ของผู้บริหารและผู้ถือหุ้น การตัดสินใจสำหรับองค์กรขนาดใหญ่และเทคโนโลยีขั้นสูง ความเชี่ยวชาญทางเทคนิคมีเป้าหมายของตัวเองมุ่งสร้างคุณธรรมให้กับสังคม โดยมุ่งการแก้ปัญหาและประเมินผลข้อเสนอแนะในแง่ของนโยบายของ บริษัท หรือผู้ที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของ บริษัท ให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร และในขณะที่รูปแบบเก่าของทุนนิยมสนับสนุน ของกำไรสูงสุด

Catalin (2015, pp. 77-81) ได้เขียนไว้ในงานวิจัยของมหาวิทยาลัย Babes Bolyai University เรื่อง The Technostructure in John kenneth Galbraith,s vision ว่า ในการวิเคราะห์บริษัทที่ทันสมัยของกัลเบรธ โดยกัลเบรธ ได้เริ่มต้นการนำเสนอ เรื่องของความเชี่ยวชาญทางเทคนิคและให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากที่จะนำแบบนี้ไปใช้ในระบบเศรษฐกิจขั้นสูง ซึ่งเป็นรูปแบบของการใช้องค์ความรู้ความชำนาญพิเศษนำมาอบรมให้กับกำลังคนให้เป็นคนที่มีคุณสมบัติขั้นสูงซึ่งเป็นคุณสมบัติที่กัลเบรธคาดหวังที่จะให้บริษัทมีการจัดการและขับเคลื่อน

การอธิบายถึงการแยกแยะระหว่างการเป็นเจ้าของและการบริหารจัดการการเป็นบริษัทที่ทันสมัยและทรัพย์สินส่วนตัว กัลเบรธได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญทางเทคนิคขึ้น โดยการวิเคราะห์บทบาทของผู้ประกอบการซึ่งมีข้อมูลของผู้ประกอบการที่สำคัญเป็นจำนวนมากที่มีการตัดสินใจในความคิดเห็นที่ไม่ใช่ส่วนบุคคลแต่เป็นกลุ่มซึ่ง กัลเบรธได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ 3 ข้อดังนี้

1. ความต้องการของเทคโนโลยีที่ทันสมัยในโรงงานอุตสาหกรรมเช่นถ้ามีอุตสาหกรรมที่เป็นอัตโนมัติก็ให้มีผู้ควบคุมเพียงคนเดียวที่มีความรู้ความสามารถรวมถึงกระบวนการผลิตซึ่งต้องเก่งในด้านวิศวกรรม จัดซื้อ โลหะวิทยา เคมี การตลาดและอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลถึงธุรกิจ

2. จากเทคโนโลยีระดับสูงมักจะต้องใช้ทุนที่สูงเช่นกันและส่งผลให้เกิดการวางแผนและความคาดหวังในด้านปริมาณของสินค้าที่จะได้เช่น ผู้ผลิตรถยนต์มีความคาดหวังกับแรงงานในการผลิตและจะเป็นไปในทางที่ดีว่าคนเหล่านี้จะมีความสามารถและมีองค์ความรู้ในแผนกลยุทธ์ในด้านราคาโดยกำหนดราคาขายให้พอใจผู้บริโภคได้

3. ได้อ้างถึงความจำเป็นในการประสานงานเพื่อนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด การประชาสัมพันธ์มาก ๆ โดยยึดเอาแบบต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญโดยจะมีการทดสอบความเชื่อมั่นครั้งสุดท้ายก่อนนำมาใช้และถ้ามีการตัดสินใจที่จะนำมาใช้ในกลุ่มการอนุมัติก็จะส่งผลมายังกลุ่มได้

กัลเบรธยังสรุปว่าถ้าไม่ใช่ผู้จัดการแล้วใครจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในมุมลึก ๆ ทางด้านเทคนิค การวางแผน และความรู้ความสามารถทางด้านอื่น ๆ อีกด้วย ถ้าบริษัทมีความเชี่ยวชาญทางเทคนิคก็จะมีประเด็นนี้

พลังอำนาจของบริษัทซึ่งมาจาก ผู้ประกอบการ และความเชี่ยวชาญทางเทคนิคได้กำหนดถึงความจำเป็นของเทคโนโลยีและการวางแผน คำสั่งของผู้ประกอบการมีผลต่อรายได้ที่คาดหวัง การเจริญเติบโตของทุนและกำไรและเมื่อมีปัญหาจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อตลาดหลักทรัพย์และเริ่มจะมีสื่อเข้ามาตรวจสอบโดยจะมีความเชี่ยวชาญทางเทคนิคเป็นตัวแทนของบริษัทชี้แจง ถ้าไม่สามารถประสพผลสำเร็จผู้ประกอบการก็สามารถเปลี่ยนความเชี่ยวชาญทางเทคนิคได้โดยไม่มีผลกระทบต่อบริษัท

กัลเบรธพยายามหาคำตอบของคำถามว่า สิ่งที่มีความเชี่ยวชาญทางเทคนิคพยายามที่จะทำและเป็นเป้าหมายที่ทำให้สอดคล้องกับสังคม ในการมองทั่วไป บริษัทนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการทำกำไรสูงสุด ซึ่งขึ้นอยู่กับตลาดโดยตรงแทนที่จะมองไปที่การควบคุมราคาตลอดไปจนถึงการวางแผนที่ทำให้ตลาดอยู่ภายใต้การควบคุมตามเป้าหมายที่วางไว้

รูปแบบของความเชี่ยวชาญทางเทคนิคและแรงจูงใจ

เป้าหมายหลักของความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ซึ่ง กัลเบรธได้เสนอไว้ 4 ข้อดังนี้

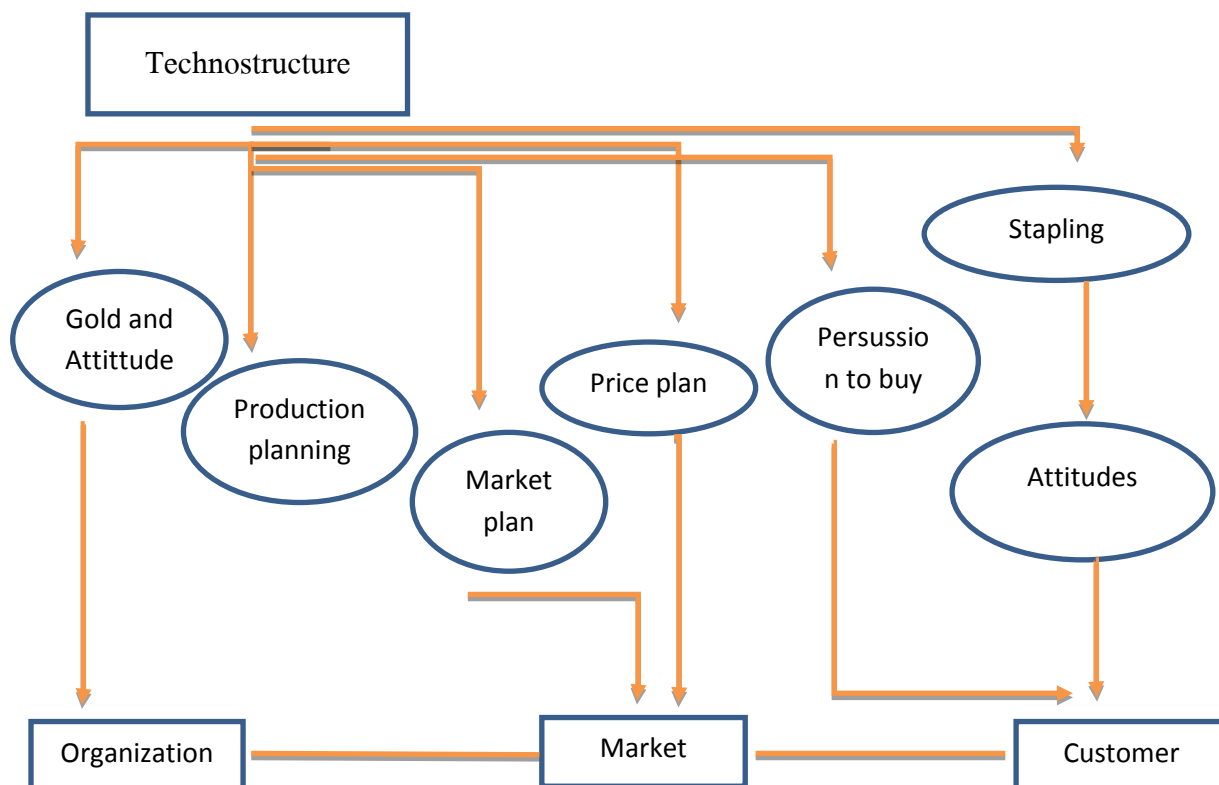
1. การบังคับ (Compulsion) ในกลุ่มบริษัทจะต้องบังคับให้ยอมรับเป้าหมาย หรือยอมรับความล้มเหลวของเป้าหมาย เพื่อที่จะนำไปสู่ รางวัลหรือบทลงโทษ

2. แรงจูงใจในการทำงาน (Pecuniary motivation) ต้องยอมรับเป้าหมายของผู้นำองค์กร ต้องไม่มองเชิงลบ และการยืนยันในเรื่องรางวัลและสิ่งตอบแทนเมื่อสำเร็จ

3. ชื่อเสียงตัวตนของบริษัท (Identification) ที่เกี่ยวกับกลุ่ม อาจสรุปได้ว่าเป้าหมายของกลุ่มหรือบริษัทจะดีกว่าเพื่อมีความประสงค์จะเข้าร่วมกลุ่ม

4. การปรับตัว (Adaptation) ซึ่งอาจจะทำไม่ได้ถ้าคิดว่าเป้าหมายของตนเองดีกว่าเป้าหมายกลุ่ม แต่หวังที่จะทำให้เป้าหมายสอดคล้องและใกล้เคียงกัน

จากองค์ประกอบเหล่านี้ น่าจะเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาทำงานในตำแหน่งที่ได้ชื่อว่า “Technostructure”

ภาพที่ 1 โครงสร้างองค์ความรู้และหน้าที่ของความเชี่ยวชาญทางเทคนิคของ John Kenneth Galbraith

การสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวในประเทศไทย

ได้มีผู้ให้ความหมายของธุรกิจครอบครัว (Family business) ไว้ดังนี้

Suehiro and Wailerdsak (2004, p. 81) ธุรกิจครอบครัวหมายถึงบริษัทหรือกลุ่มบริษัทที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สมาชิกในครอบครัวเจ้าของ ควบคุมบริษัทด้วยวิธีการต่าง ๆ
2. สมาชิกในครอบครัวเจ้าของ มีอิทธิพลต่อผู้บริหาร
3. สมาชิกในครอบครัวเจ้าของ รับสืบทอดกิจการต่อ

Anderson and Reeb (2003, p. 1301) ให้คำนิยามของธุรกิจครอบครัวว่า หากสมาชิกในครอบครัวธุรกิจยังคงถือหุ้นในบริษัทหรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัทให้ถือว่าบริษัทนั้นเป็นบริษัทครอบครัว

Shanker and Astrachan (1996, p. 107) ได้ให้แนวทางถึงการกำหนดของบริษัทครอบครัวว่า มีสัดส่วนในการถือหุ้นของบริษัทโดยสมาชิกในครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัว

ดำรงตำแหน่งผู้บริหารของบริษัท การมีอำนาจควบคุมการบริหารงานและตัดสินใจเกี่ยวกับบริษัท และมีการสืบทอดโดยสมาชิกรุ่นลูกหลานเข้ารับช่วงในการบริหารต่อไป

ได้มีการศึกษาและพบว่าบริษัทขนาดใหญ่ของประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น มีวิวัฒนาการจากบริษัททุนนิยมส่วนตัวหรือทุนนิยมครอบครัว ไปสู่บริษัททุนนิยม ผู้บริหารหรือบริษัทสมัยใหม่ (Modern corporation) ที่หุ้นของบริษัทถูกถือครองแบบกระจาย มีการแยกแยะระหว่างความเป็นเจ้าของกับผู้บริหาร กลุ่มธุรกิจหลัก ๆ ของไทยกลับยังคงเป็น “ธุรกิจครอบครัว (ทุนนิยมครอบครัว)” ที่ถือหุ้น “แบบกระจุกตัว” อยู่สูงมาก ทั้งนี้ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน) แล้วก็ตาม (เนตรนภา ไวทย์เลิศศักดิ์ (2549, หน้า 4)

ซึ่งได้มีครอบครัวหลายตระกูลที่ทำกิจการแล้วประสบผลสำเร็จได้ดำเนินการสะสมทุนรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบันนี้ธุรกิจในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่มีกลุ่มทุนใหญ่ ๆ ครอบครองตลาดอยู่ เช่น ตระกูลชินวัตรกับธุรกิจโทรคมนาคม ตระกูลมาลินนท์กับธุรกิจบันเทิง ตระกูลเจียรวนนท์กับผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ตระกูลจิงรุ่งเรื่องกิจกับชิ้นส่วนยานยนต์ และตระกูลสิริวัฒนภักดีกับเครื่องเค็มแอลกอฮอล์ ตระกูลครอบครัวโชควัฒนา กับสินค้าปัจจัย 4 และอีกหลายตระกูล ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอธุรกิจครอบครัวของตระกูล ดังนี้

1. ตระกูลโชควัฒนา เป็นตระกูลที่ทำการค้าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีความเจริญรุ่งเรืองมากหลังสงครามโลกยุติลงซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นการพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกับทุนข้ามชาติ ที่เข้าร่วมถือหุ้นกับทุนท้องถิ่นโดยเฉพาะทุนจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งสามารถวิเคราะห์และสรุปออกมาเป็นช่วงการสะสมทุนได้ดังนี้

1.1 ช่วงเริ่มต้นการสะสมทุนการค้า (พ.ศ. 2485)

เทียม โชควัฒนา เริ่มต้นการค้าขายของครอบครัวชื่อร้าน “เปียวสะ” ในปี พ.ศ. 2459 โดยการค้าของชำประเภท น้ำตาล แป้ง นม และยาเส้นหรือบุหรี่ย โดยใช้วิธีไปรับยาเส้นจากโรงงานใกล้บ้านมาที่ร้าน เพื่อมวนเป็นบุหรี่ยแล้วนำไปส่งต่อหรือนำออกไปขาย เมื่อกิจการของบิดาต้องประสบกับปัญหาจึงทำให้นายเทียมต้องออกจากโรงเรียนด้วยความจำเป็นมาขายของที่ร้านเหมือนเด็กรับใช้ตามร้านทั่วไป

ต่อมาในช่วงเริ่มสงครามโลกครั้งที่ 2 นับว่าเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตใหม่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัว เทียมจึงต้องแยกกันประกอบธุรกิจตามความถนัดของตนเอง ก็เลยออกมาตั้งร้านใหม่ชื่อร้าน “เฮียบสะ” แต่ยังมีคิดหลักการเดิมประกอบธุรกิจในลักษณะเดิมอยู่คือ การซื้อมาและขายไปในปี พ.ศ. 2485

และในปีเดียวกัน เทียมได้แยกออกมาตั้งร้านใหม่ชื่อ “เฮียบเซ่งเซียง” จึงคิดหาหนทางติดต่อกับเพื่อนที่ให้เพื่อนปล่อยกู้หรือให้เครดิตเป็นตัวสินค้าสำเร็จรูปมาขายกิจการในตอนเริ่มแรกก็เกิดปัญหามากมายเพราะไม่มีความรู้ด้านนี้จำเป็นต้องมีผู้ชำนาญการในด้านนี้มาช่วยดูแลกิจการหรือภาษาจีนเรียกว่า หลงจู้ มาเป็นที่ปรึกษา ปีแรกที่จ้างหลงจู้ทำงานได้ดี พอปีต่อมา เทียมก็มองว่าหลงจู้คนนี้ก็มีความสามารถธรรมดา ๆ พอปีที่ 3 เทียมบอกได้ว่าหลงจู้ไม่มีความคิดที่แปลกใหม่เป็นคนล้าสมัย ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ทันต่อยุคต่อเหตุการณ์ จนหลายคนมองเทียมเป็นคนที่ลืมนบุญคุณคน ซึ่งเทียม กล่าวว่า ไม่ลืมนบุญคุณ แต่ถ้ามัวทำอยู่กับเรื่องเดิม ๆ ไม่คิดสร้างสรรค์ไม่คิดหาวิธีเพื่อให้ก้าวทันโลกแล้วกิจการจะไม่ก้าวหน้า หรือเป็นเพราะเทียมเป็นคนช่างคิดช่างสังเกตชอบพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาจนทำให้ความคิดของหลงจู้ ล้าสมัย หลังจากที่ฟ้าฟันอุปสรรคไม่ว่าจะเป็นเรื่องของราคาสินค้าแพง วิกฤตจากสงครามโลกมาแล้ว เสงเทียมได้สั่งซื้อสินค้าจำพวก แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัวมาขาย พ่อของเทียมก็ไม่เห็นด้วย เพราะคนส่วนใหญ่ในสมัยพ่อของเทียมไม่ได้ใช้แปรงสีฟันกัน แต่ปัจจุบันสินค้าเหล่านี้จะขายได้

จากร้านขายของชำเล็ก ๆ ก้าวมาเป็น บริษัทสหพัฒนาพิบูล ในตอนนั้นนับว่ามีเจริญรุ่งเรืองมาก การค้าขายของเทียมก็ได้สร้างความสนิทสนมกับคนญี่ปุ่นมากจนทำให้มีมิตรสหายชายญี่ปุ่นมากมาย เมื่อผู้คนรู้จักมักหน้า เทียมก็ได้เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคจนถึงปัจจุบัน หลังจากกิจการรุ่งเรืองมีรายได้มหาศาล

1.2 การขยายตัวเป็นทุนอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2495)

พ.ศ. 2495 เทียม โชควัฒนา ได้จัดตั้งบริษัท สหพัฒนาพิบูล จำกัดขึ้น ด้วย ทุนจดทะเบียนหนึ่งล้านบาท โดยนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคนานาชนิดมาจำหน่าย ต่อมาได้สร้างโรงงานโดยร่วมทุนกับบริษัท ไลอฮั่น ประเทศญี่ปุ่น เพื่อผลิตยาสีฟัน แชมพู ผงซักฟอก และได้สร้างโรงงานผลิตเบหมีกึ่งสำเร็จรูปมาว่า ความสำเร็จของผงซักฟอกเป่าบูนจีน ภายใต้การดูแลของเทียม โชควัฒนา จากเดิมเป็นแค่บริษัทตัวแทนจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค มาเป็นบริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายด้วยตัวเอง เมื่อสหพัฒนาพิบูลเกิดขึ้นก็ได้มีการแต่งตั้งผู้บริหารงานหรือหลงจู้ ก็ได้แต่งตั้งคนหนุ่ม ชื่อ คำหริ คารกานนท์ เป็นผู้บริหาร เทียมก็ยังเชื่อว่าคนหนุ่มเป็นคนที่มีความคิดที่ทันสมัยกล้าที่จะตัดสินใจทำจึงมีความไว้วางใจมอบหมายให้ทำงานนี้ แต่ก็คอยเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลาจนทำให้กิจการเจริญรุ่งเรืองเรื่อย ๆ จนเกิดบริษัทคู่แข่งขึ้นอีกมากมายหลายแห่ง ซึ่งล้วนเป็น โรงงานที่ผลิตสินค้าได้เองเช่นกัน และเป็นคู่แข่งรายแรกของสหพัฒนาพิบูลที่ผลิตผงซักฟอกในประเทศไทย สหพัฒนาฯ ก็เริ่มที่จะหาทางก่อตั้ง โรงงานผลิตเองเหมือนกันการรับแต่สินค้าสำเร็จรูปมาขายคงไม่พอถ้าจะให้ดีต้องตั้ง โรงงานผลิตเองด้วยสาเหตุนี้ เทียมจึงร่วมลงทุนกับบริษัทต่างชาติ

พ.ศ. 2515 ตั้งโรงงานไทยเพรสซิเดนท์ฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิต มาฆ่า

พ.ศ. 2529 ตั้งโรงงานผลิตผงซักฟอก ตราเป่าปูนจีนออกสู่ตลาดซึ่งมีแนวโน้มว่าจะไป
ไม่รอดในช่วงแรกเพราะเกิดปัญหาเรื่องของการเก็บภาษีรัฐบาล ในเวลาต่อมาทายาทคนที่สามของ
เจ้าสัวเทียมก็ คือนายบุญสิทธิ์ โชควัฒนา และได้จัดตั้งบริษัทขึ้นมาอีกมากมายหลายแห่งเป็น
บริษัทผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่ตั้งร้านในประเทศไทยและต่างประเทศ

บุญสิทธิ์ ได้มอบหมายให้เป็นผู้บริหารกิจการแทนในขณะนั้น เทียมเองกำลังมองหา
หนทางในการสร้างกิจการขึ้นมาอีกจึงแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารแทน เทียมได้รับมอบหมายหน้าที่ให้
ไปติดต่อสั่งซื้อสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นเพื่อมาขายต่อในกิจการ โดยผ่านทาง เครือสหกรณ์ มันเป็น
หน้าที่ที่ทำทายกับวัยของบุญสิทธิ์ อย่างมาก ถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่มีความกล้า กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะ
เผชิญกับสิ่งที่อยู่ข้างหน้า ด้วยคุณสมบัติที่มีในตัวเทียมจึงให้ความไว้วางใจทำงานนี้ ใช้ชีวิตอยู่ที่ญี่ปุ่น
นานถึง 6 ปี ช่วงเวลานั้นประเทศญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่สองมา ประเทศญี่ปุ่นในตอนนั้นก็
เพิ่งจะสร้างวงจรธุรกิจขึ้นมาใหม่ สร้างระบบการบริหารใหม่ ๆ ขึ้นมา บุญสิทธิ์ ได้คลุกคลีอยู่ใน
ญี่ปุ่นนานพอสมควร ได้ศึกษาแนวทางแนวความคิดที่แปลกใหม่ในการประกอบธุรกิจ ได้รู้ความ
เป็นอยู่วัฒนธรรมของชาตินั้น แล้วนำมาปรับเปลี่ยนหรือนำมาประยุกต์ใช้จนกว่าจะบรรลุผลทำให้
ธุรกิจก้าวไกลและไม่มีวันหยุดนิ่ง สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการสังสรรค์ที่มากมายกับตัวเอง
ท่านเลยเกิดความคิดที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์
ทางธุรกิจเพื่อให้สามารถต้านทานกับสภาวะการณ์โลกที่มีการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง ได้มีการ
ร่วมลงทุนระหว่างประเทศกับญี่ปุ่นให้มาตั้ง โรงงานผลิตและจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่
ประเทศไทย แต่ก่อนเราสั่งซื้อจากญี่ปุ่นมาขายในประเทศเพียงอย่างเดียว เรายังส่งสินค้ากลับไปขาย
ที่ประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย จนทำให้ชื่อเสียงของ บุญสิทธิ์ โชควัฒนา แผ่กระจายไปในวงการธุรกิจมี
คนรู้จักมากขึ้น ในปีต่อ ๆ มาก็ได้มีการขยายกิจการในวงกว้างก็เกิดปัญหาเพราะที่ตั้งโรงงานเดิมอยู่
ในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งมีผลกระทบต่อการขายอาณาเขตทำให้มีค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดินที่มีราคาสูง
มากในตอนนั้น จนทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ในกรุงเทพฯ ได้ ก็เลยหันมาขยายสาขาในที่ใหม่
เพื่อที่จะทำให้ต้นทุนลดลง (ขยายสาขาในเขตใกล้เคียงกับกรุงเทพฯ เช่น จังหวัดชลบุรี นครปฐม)
และได้รวมศูนย์กลางการผลิตไว้ในที่เดียวกันที่เหลือก็ทำเป็นแหล่งกระจายสินค้า

เมื่อเทียม โชควัฒนา ได้ถึงแก่กรรม บุญสิทธิ์ โชควัฒนา บุตรชายคนที่สามเป็นผู้สืบ
ทอดกิจการเครือสหกรณ์ หรือสหพัฒนพิบูล จนผ่านมาหลายปีประเทศไทยได้ประสบปัญหาภาวะ
เศรษฐกิจอย่างรุนแรงเรื่องการลดค่าเงินบาทเมื่อปี พ.ศ. 2540 ทำให้บริษัททั้งในและนอกเกิดปัญหา
สภาพคล่องแทบจะเอาตัวไม่รอด ด้วยประสบการณ์ของบุญสิทธิ์ ได้คิดหากลยุทธ์หลายอย่าง
เพื่อที่จะฝ่าฟันกับเหตุการณ์ที่เลวร้ายให้ได้ โดยได้มีการจัดงานแสดงสินค้าภายใต้ แบรนด์ ที่มี

ชื่อเสียงที่สุดของไทยหลายที่เลยทีเดียว ทำให้มีการกระตุ้นกำลังการซื้อ ถึงแม้ว่ากำลังการจ่ายของผู้บริโภคจะต่ำในตอนนั้นการกระจายสินค้าที่มีคุณภาพราคาที่ไม่แพงมากก็ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการที่จะจ่ายเพื่อความพึงพอใจ

แม้จะมีกำไรเพียงเล็กน้อยแต่ก็ทำให้กิจการอยู่รอดได้และหลายบริษัทประสบปัญหาจนเอาตัวไม่รอดทำให้ต้องปิดกิจการลงหลายแห่ง นับได้ว่ารัฐบาลของไทยในช่วงนั้นมีส่วนให้ความสำคัญหวังผลประโยชน์ทางการเมืองมากเกินไปไม่มาดูแลเรื่องเศรษฐกิจ จนทำให้ประชาชนเดือดร้อนและไม่ทำการพัฒนาเศรษฐกิจบ้านเมืองอย่างต่อเนื่อง (บริษัทสหพัฒนพิบูล จำกัด (มหาชน), 2558, หน้า 3)

1.3 การขยายตัวเป็นทุนการเงิน (พ.ศ. 2513)

พ.ศ. 2533 ได้ตั้งบริษัท MBTS Broking Services Co., Ltd เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับการประกันภัยต่าง ๆ ให้แก่บริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ขนาดย่อม และบุคคลทั่วไป ที่มีความต้องการที่จะทำประกันภัยแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจหรือยังไม่สามารถตัดสินใจเลือกประเภทการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมที่สุดได้

พ.ศ. 2540 ตั้งบริษัท สมโพธิ์ เจแปน นิปปอน โคอะ ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ด้วยทุนจดทะเบียนชำระเต็มจำนวน 300 ล้านบาท โดยเริ่มแรก ใช้ชื่อว่า “บริษัท ไทย-ยาซึดะ ประกันภัย จำกัด” ในปี 2555 เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น 3,120 ล้านบาท กิจการภายใต้กลุ่ม NKSJ ประกอบด้วย Sompo Japan Insurance Inc. และ Nipponkoa Insurance Co., Ltd. จะควบรวมธุรกิจและด้วยพันธกรณีที่มุ่งมั่นและความเชี่ยวชาญในการประกอบธุรกิจ ประกอบกับฐานะทางการเงินที่แข็งแกร่งมีเครือข่ายทางธุรกิจทั่วโลก กลายเป็นบริษัทประกันที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับหนึ่งในประเทศญี่ปุ่น

ซึ่งในการตั้งประกันภัยนี้เป้าหมายที่แท้จริงคือสนับสนุนกิจการของบริษัทในเครือสหกรณ์ทั้งหมดและบริษัททั่วไปที่เข้ามาใช้บริการ

1.4 กลยุทธ์การขยายตัวของกระแสเงินทุน

ถึงแม้ว่ากิจการจะประสบความสำเร็จในยุคนั้น การเกิดภาวะวิกฤตปรากฏการณ์ต้มยำกุ้งในอดีตที่ผ่านมา บางกิจการต้องล้มละลายเอาตัวไม่รอด สหกรณ์ เป็นหนึ่งในกิจการที่สามารถเอาตัวรอดมาได้ด้วยดี ด้วยกลยุทธ์ในการรับมือกับเหตุการณ์แบบนี้ไว้ มีดังนี้

กลยุทธ์ล่อใจทำโดยการแจก (Promotion) เป็นการตอบแทนลูกค้าไม่ใช่เป็นการกระตุ้นยอดขายเพียงอย่างเดียว โดยการส่งซองมาม่าชิงโชคแจกของรางวัลทุก ๆ ปี ของรางวัลมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท และในภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดีผู้บริโภคไม่ค่อยมีกำลังการซื้อที่หันมาลด

ต้นทุนในเรื่องของแพ็คเกจที่เรียบง่าย ไม่มีต้นทุนสูง และสามารถขายได้ในราคาที่ถูกต้องซึ่งเหมาะกับ
สถานการณ์เศรษฐกิจที่ข้าวของเครื่องใช้อะไรก็แพงไปหมด

การเจาะตลาดเฉพาะพื้นที่ เป็นการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคในระดับต่าง ๆ ว่า
มีความต้องการหรือความนิยมในรสชาติแบบไหน ยกตัวอย่างผู้บริโภคในเขตพื้นที่ภาคอีสานชอบ
รสชาติที่จัดจ้าน เผ็ดร้อน ก็จะผลิตออกสู่ตลาดในส่วนนั้น

พึ่งพาตัวเอง เลิกพึ่งพาธนาคาร เพราะตราบิตที่ธนาคารยังเป็นหนี้ (SML) อยู่ วงเงินที่
จะปล่อยกู้ย่อมมีอัตราที่น้อยลงและอัตราดอกเบี้ยคงสูงขึ้น ซึ่งไม่สามารถนำเอาเงินส่วนนี้ไปแก้ไข
ปัญหาได้ทันเวลาในการบริหารการลงทุนของสหพัฒน์จึงเป็นการลงทุนที่มีผู้เข้ามาร่วมทุนแทบทุก
กิจการที่เกิดขึ้นมาใหม่โดยไม่พึ่งพาธนาคาร

มุ่งเน้นธุรกิจที่ทำให้เกิดผลกำไร คือ กิจการใดที่ไม่ทำกำไร เราจะยกเลิกการผลิตหรือ
ยุบกิจการลงและกิจการใดที่มีผลกำไรตอบแทนระยะยาวก็จะทำเช่นกัน หันมาให้ความสำคัญกับ
ธุรกิจที่ตนเองมีความถนัดเพื่อลดอัตราเสี่ยงให้น้อยลง

สร้างแบรนด์ของตัวเอง ให้ผู้บริโภคเกิดความคุ้นเคยและมั่นใจ เป็นการสร้างคุณภาพ
ให้กับตัวเองแบรนด์พระเอกใหญ่ก็คือ มาม่า นั่นเอง และยังทุ่มงบประมาณในการโฆษณาอีก
มากมายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและแบรนด์อื่น ๆ เช่น Wacoal, Arrow, Lacoste, Bsc, Guylaroché,
Enfont, Pan, Speedo, Covermark, ฯลฯ

ปลูกเร้าแรงกล้าให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีต่อบริษัทฯ ให้ทุกคนมีความมุ่งมั่น ให้
คิดว่าบริษัทของเราตอนนี้ยังไม่มีอะไร ให้ทุกคนมุ่งมั่นที่จะช่วยกันสร้างให้กิจการมีความ
เจริญก้าวหน้าไปให้ไกลที่สุด

สร้างเครือข่ายพันธมิตรทางการค้า ที่จะได้มีการระบายสินค้าออกจากประเทศให้มาก
ที่สุดเพื่อศักยภาพทางการแข่งขัน

บริหารจัดการความยืดหยุ่นให้รวดเร็วถ้ามีการปรับของค่าเงินบาท เมื่อเงินบาทอ่อน
ตัวลงเราก็ต้องเร่งส่งออกและในทางตรงกันข้ามถ้าแข็งตัวเราก็เน้นบริโภคภายในประเทศ

ส่วนเรื่องของการบริหารทีม เมื่อโลกไม่มีการหยุดนิ่งเทคโนโลยีเกิดขึ้นมาใหม่อยู่
เสมอเราต้องมีการตื่นตัว ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ จะทำให้กิจการของเรามีโอกาสสูงขึ้น เรื่อง
ของการลงทุนเราควรจะเริ่มลงทุนในธุรกิจที่เล็ก ๆ ก่อนเพราะธุรกิจที่ใหญ่หากแข็งก็จะเสียหายหมด
ไม่เหมือนธุรกิจขนาดเล็กก็ยังมีตัวอื่นพยุงอยู่ ฉะนั้นสิ่งที่ดีที่สุดคือการสร้างธุรกิจขนาดเล็ก ๆ ขึ้นมา
ก่อนแล้วค่อยขยายต่อ ๆ ไปให้เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ เพราะฉะนั้นการทำธุรกิจอย่าใจร้อนค่อย ๆ เป็น
ค่อย ๆ ไป ไม่มีใครทำธุรกิจให้เติบโตได้ในเวลาอันรวดเร็ว จะต้องดำเนินธุรกิจไปอย่างต่อเนื่อง ก็
จะสามารถบรรลุเป้าได้ (บริษัท สหพัฒน์พิบูล จำกัด (มหาชน), 2558, หน้า 4)

จากนั้นได้มีการร่วมลงทุนกับชาวต่างชาติ ให้มาลงทุนตั้งโรงงานผลิตที่เมืองไทย และสั่งสินค้าที่ญี่ปุ่นเพื่อมาขายในไทยเป็นเวลานานกว่า 6 ปี บุญสิทธิ์ได้สร้างสัมพันธไมตรีที่ดีกับนักธุรกิจชาวญี่ปุ่นมากมาย จนเกิดเครือข่ายในการร่วมลงทุนและได้ขยายอาณาจักรโดยอาศัยครอบครัวเป็นหลักและเปิดโอกาสให้คนนอกตระกูลเข้ามาเป็นผู้บริหารในหลายสาขา เป็นการระดมทุนมาเสริมเพราะเราจะกู้เงินจากธนาคารอย่างเดียวไม่ได้ บางครั้งการปล่อยเงินกู้จากธนาคารก็น้อยเกินไปจนไม่สามารถรับมือกับปัญหาที่จะตามมาได้ จนมีการระดมความแข็งแกร่งนำเอาบริษัทเข้าตลาดหลักทรัพย์ได้หลายที่ การตั้งโรงงานผลิตขึ้นภายในประเทศไทย ขายในเมืองไทยและยังส่งออกไปขายที่ญี่ปุ่นอีกด้วย

1.5 กลุ่มธุรกิจครอบครัวของตระกูลโชควัฒนา

ก. ระบบโลจิสติกและระบบคลังสินค้ามี 10 บริษัทเช่น

Belle Maisson (Thailand) Co., Ltd.

I.C.C. International Plc.

Saha Pathanapibul Plc.

ข. ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและสำหรับห้องน้ำมี 15 บริษัท เช่น

International Laboratories Corp.,Ltd.

S&J International Enterprises Plc.

Shiseido Professional (Thailand) Co., Ltd.

ค. เครื่องใช้ไฟฟ้าและไอทีมี 4 บริษัทเช่น

Kai I.T. Service Co., Ltd.

Thai Sumsung Electronics Co., Ltd.

Unifab Export Co., Ltd. (Uni - Aire Corp.)

ง. อาหารและเครื่องดื่ม มี 11 บริษัท เช่น

Nissin Foods (Thailand) Co., Ltd.

President Bakery Plc.

Thai Fujiya Co., Ltd.

Thai President Foods Plc.

จ. ผลิตภัณฑ์สำหรับเท้ามี 49 บริษัท เช่น

Bangkok Athletic Co., Ltd.

Dynamic Polytech Co., Ltd..

Footwear Tech 1530 Co., Ltd..

Pan Asia Footwear Plc.

ฉ. ผลิตภัณฑ์สำหรับครัวเรือนมี 5 บริษัท เช่น

Lion Corporation (Thailand) Plc.

Raja Uchino Co., Ltd.

Thai Janome Co., Ltd...

ช. เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย มี 14 บริษัท เช่น

Thai Itokin Co., Ltd.

Thai Sports Garment Co., Ltd.

Thai Takaya Co., Ltd.

Tahi Wacoal Plc.

ซ. งานบริการมี 22 บริษัท เช่น

Barnpan Engineering and Holding Co., Ltd.

Ptk Multi Services Co., Ltd.

Saha Patahna Inter-holding Plc.

Siam Samsung Life Insurance Co., Ltd..

Worldclass Rent A Car Co., Ltd.

ณ. สิ่งทอมี 11 บริษัท เช่น

Erawan Textile Co., Ltd.

Saha Seiren Co., Ltd.

Textile Prestige PLC.

Thai Takeda Lace Co., Ltd.

ญ. อื่น ๆ

Dai - Ichi Packaging Co., Ltd.

Family Glove Co., Ltd.

Suncolor Co., Ltd.

Thai Cubic Technology Co., Ltd.

(บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด (มหาชน), 2558)

จึงพอที่จะสรุปได้ว่าเครื่องสหกรณ์หรือกระดุมโซลวัดนา ได้ดำเนินการสะสมทุนโดยการค้าขายซื้อมาและขายไปในช่วงแรกซึ่งเรียกว่าทุนการค้าหรือทุนพาณิชย์และในเวลาต่อมาเล็งเห็นว่าการนำเข้าเป็นการเสียเวลาและมีความไม่แน่นอนในการรับสินค้าจึงคิดว่าการสร้าง

โรงงานเพื่อที่จะผลิตสินค้าเองจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด เป็นทุนประเภททุนอุตสาหกรรมซึ่งมีทั้งหมดภายในประเทศร่วมทุนกับทุนข้ามชาติโดยเฉพาะทุนจากประเทศญี่ปุ่น โดยไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ทุน โดยการกู้ยืมจากธนาคารและต่อมาก็ได้ดำเนินการเปิดกิจการประกันภัยเพื่อรองรับประกันภัยของกระบวนการขนส่งสินค้าและประกันภัยสินค้าซึ่งเป็นการระดมทุนการเงิน โดยตระกูลโชควัฒนาได้ดำเนินการระดมทุนทั้ง 3 รูปแบบดังที่กล่าวมา ทางด้านการเงินของบริษัทสหพัฒนาพิบูล จำกัด สถานะภาพทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ดูจากการมีบริษัทในเครือข่ายสหกรณ์อีก 175 แห่ง และยังมีจำนวนพนักงานมากถึง 80,000 คน มีปริมาณที่ดินในการจัดตั้งหลายพันไร่และมีรายได้เฉลี่ยปีละหลายหมื่นล้านบาท โดยส่วนใหญ่แล้วถือว่าสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับที่ดีมาก ทำให้สามารถทำกำไรได้มหาศาลจวบจนปัจจุบัน

2. ตระกูล เจียรวานนท์ เป็นยุคของการประสมประสานระหว่างยุคเริ่มต้นระดมทุนในประเทศไทยกับยุคสมัยใหม่ที่สามารถก้าวตามทันยุคทันสมัย

เมื่อก้าวถึงชนิต์ เจียรวานนท์ ขึ้นมาในยุคปัจจุบันนี้น้อยคนที่จะไม่รู้จักเจ้าของกิจการในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งเริ่มต้นตระกูลทำมาค้าขายเกี่ยวกับอาหารสัตว์ โดยพ่อของเขาเป็นผู้มีชื่อเสียงในด้านการเกษตรทั้งด้านการขายอาหารสัตว์ซึ่งได้ตั้งบริษัทขึ้นในปี พ.ศ. 2464 เป็นธุรกิจของครอบครัวที่ชื่อว่า ซีพี ชนิต์เมื่ออายุได้ 16 ปีก็ได้เลือกเรียนต่อในฮ่องกงเพื่อต้องการรู้จักเรื่องการค้าได้มากขึ้นเป็นไปตามรูปแบบของพ่อค้าชาวจีนที่ค้าขายอยู่ในประเทศไทยที่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนต่อที่ต่างประเทศเพื่อนำเอาความรู้สมัยใหม่กลับมาบริหารกิจการของครอบครัว เพื่อมาช่วยเหลือครอบครัวที่มีกิจการที่เริ่มใหญ่โตขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 2504 เขาได้รับการชักชวนไปทำงานที่บริษัท สหสามัคคีค้าสัตว์ ซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการรับซื้อสัตว์ ฆ่า และชำแหละเนื้อสัตว์ ซึ่งจากที่ทำงานนี้ เขาได้เรียนรู้ถึงการทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ การคลุกคลีกับนักวิชาการ รวมถึงกิจการหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากต่างประเทศ และ 3 ปีต่อมาเขาก็ได้ลาออกจากบริษัทเนื่องจากจะไปช่วยกิจการที่บ้าน

2.1 ช่วงเริ่มต้น ระดมทุนการค้า (พ.ศ. 2464)

หลังจากที่ชนิต์ได้ไปหาประสบการณ์ทำงานจากภายนอกมา เขาก็ได้กลับมาทำงานในบริษัทของครอบครัวโดยอยู่ฝ่ายบริหารทั่วไปและการตลาดในขณะนั้นครอบครัวที่กำลังเริ่มขยายกิจการ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ ไปยังต่างประเทศ ซึ่งช่วงนั้นราคาอาหารสัตว์ได้ตกต่ำลงเนื่องจากการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นและมีการตัดราคา รวมถึงการปลอมปนอาหารสัตว์ ทำให้ไม่สามารถควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ได้ ดังนั้นถ้าจัดการในด้านนี้ได้ ก็จะสามารรถได้ส่วนแบ่งกลับคืนมาพอสมควร

จากการที่ต้องเพิ่มหรือควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ให้ได้ นั่น เขาคิดว่าต้องทำให้เกษตรกรรู้ถึงคุณภาพที่ดีของเขา ก่อน จึงเริ่มผสมและขายอาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ถูกบรรจุในซอง แทนการขายวัตถุดิบอาหารสัตว์เพียงอย่างเดียว ซึ่งได้รับการยอมรับถึงคุณภาพที่นำไปเลี้ยงสัตว์แล้ว ได้สัตว์คุณภาพดีออกมา ซึ่งการคิดสูตรผสมนี้ ได้ถูกพัฒนาตลอดเวลาโดยการนำผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นนักวิชาการมาควบคุมดูแลอีกทีด้วย เมื่อขายได้ดีขึ้นเขาจึงขยายโดยการซื้อเครื่องจักรใหม่ที่มีคุณภาพเพื่อผลิตของที่มีคุณภาพซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีของมาร์คที่ได้มีการเปลี่ยนการสะสมทุนการเงินมาเป็นทุนอุตสาหกรรม และได้ทำการเปลี่ยนนโยบายการขายจากรับ ตั้งร้านขายอยู่กับที่เป็นนโยบายเชิงรุก โดย นำเสนอสินค้าขายโดยตรงตามบ้าน รวมไปถึงการทำงานที่อดทน มานะบากบั่นในการขายสินค้าไปยังต่างประเทศ โดยใช้เส้นทางการจำหน่ายโดยที่พี่ชายและพ่อสร้างไว้ให้ ซึ่งจุดเน้นของเขาคือ การทำให้ลูกค้ามั่นใจในคุณภาพของสินค้า นอกจากนี้เขาจะมีนโยบายเชิงรุกที่ชัดเจนแล้ว เขายังจะพยายามสร้างอุปสงค์ขึ้น โดยการจัดการประกวดไก่เลี้ยง ซึ่งจะได้อาหารต้องเป็นตัวใหญ่ที่เลี้ยงด้วยอาหารของ ซีพี นอกจากนี้ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าอาหารไก่ของ ซีพี ดีแล้ว ยังเป็นที่ต้องการของคนเลี้ยงไก่เพื่อล่ารางวัลอีกด้วย

2.2 การขยายตัวเป็นทุนอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2502)

ในการสะสมทุนการค้าของ ธนินท์ ในปีพ.ศ. 2502 นี้ ได้มีการเปลี่ยนระบบการทำงานจากระบบ “กงสี” เป็นระบบที่เป็นสากลเพื่อสร้างเครือข่ายลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ มากขึ้น การขยายตัวเป็นทุนอุตสาหกรรม โดยเริ่มจาก การผสมอาหารสัตว์แล้วนำไปขายเมื่อความต้องการมีมากขึ้นการผลิตก็จำเป็นที่จะต้องเพิ่มมากขึ้นจึงได้ดำเนินการสั่งซื้อเครื่องจักรเพิ่มมากขึ้นเพื่อผลิตอาหารสัตว์ให้ ได้มากขึ้นตามความต้องการของลูกค้าจึงกลายเป็นการสะสมทุนอุตสาหกรรมไปพร้อม ๆ กันทั้งนี้ยังได้ดำเนินการขยายโรงงานอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันอีกเป็นจำนวนมากในพื้นที่ที่มีลูกค้าอยู่เป็นจำนวนมากและต้องเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างเช่น ใกล้เคียงลูกค้า ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ลดการขนส่ง ใช้แรงงานท้องถิ่นราคาถูก กำไรมากและในเวลาต่อมาไม่เพียงแต่จะผสมอาหารสัตว์อย่างเดียวแต่หันมาทำอาหารสำหรับมนุษย์อีกด้วยและได้เปิดโรงงานอาหารมนุษย์อีกหลายแห่งทั่วประเทศ (ทศ คณนาพร, 2560, หน้า 37)

จากความต้องการอาหารสัตว์ที่มากขึ้นทั้งในเอเชียและทั่วโลก ทำให้ ซีพี ต้องทำการขยายไปต่างประเทศ และอินโดนีเซียคือประเทศแรกที่ได้ไปลงทุน เนื่องจากวัตถุดิบที่หาง่ายราคาถูก อีกทั้งมีกำลังซื้อจากประชากรที่มาก ต่อจากนั้นก็ได้ขยายโรงงานในประเทศอีกทั้ง ๆ ที่มีปัญหาการเมืองขึ้นในประเทศไทย แต่กลับกลายเป็นโอกาสให้ ซีพี ได้กลายเป็นเจ้าเดียวที่ขายอาหารสัตว์ในประเทศโดยเป็นไปตามหลัก “ รุกเมื่อผู้อื่นถอย ย่อมเป็นผลดีกว่าถอยเมื่อผู้อื่นรุก “ และสามารถ

ส่งออกได้ในปีต่อมา หลังจากนั้นเขาก็ได้ขยายกิจการ โดยการออกไปตั้งโรงงานอาหารสัตว์อีกทั่วโลก ทั้งในไต้หวัน สิงคโปร์ ฮองกง เบลเยียม โปรตุเกส ตุรกี เป็นต้น

2.3 การขยายตัวเป็นทุนการเงิน (พ.ศ. 2533)

นับว่าบริษัทซีพีเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการสะสมทุนอุตสาหกรรมอย่างมาก โดยมีบริษัทที่เป็นโรงงานผลิตสินค้ามากกว่า 100 แห่งทั่วโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสถาบันการเงินเป็นของตนเองเพื่อสะดวกในการทำนิติกรรมและทำธุรกรรมทางการเงินและเป็นการสะสมทุนการเงินให้กับบริษัท เช่น บัตรเงินสดไทยสมาร์ตการ์ด จุฬารับชำระเงินเคาน์เตอร์ เซอร์วิส ธนาคาร ที.เอ็ม.อินเตอร์เนชันแนล และบริการทางการเงินอื่น ๆ

2.4 กลยุทธ์การขยายตัวของ การสะสมทุน

บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ได้มีการปรับตัวคือได้จัดตั้งบริษัทเพิ่มขึ้นอีก 4 บริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับบริษัทแม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถได้แสดงผลฝีมือ และช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายรวมได้ทำให้ซีพีได้ครองส่วนแบ่งตลาดอาหารไก่สำเร็จรูปสูงกว่า 90 % นอกจากนี้ยังได้พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งด้วยการเดินทางไปสหรัฐอเมริกาที่ซึ่งได้ชื่อว่าเลี้ยงไก่ได้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อดูความเป็นไปได้ในการเลี้ยงไก่แบบเป็นอุตสาหกรรม โดยที่อเมริกาหนึ่งคนสามารถเลี้ยงไก่เป็นหมื่นตัวในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นจากคำกล่าวที่ว่า “เริ่มต้นดีมีชัยไปกว่าครึ่ง” ทำให้เขามีความคิดที่จะนำไก่สายพันธุ์ใหม่เข้ามาปรับเลี้ยงในประเทศไทย ในที่สุดก็สามารถเป็นตัวแทนจำหน่ายไก่พันธุ์ อาร์เบอร์ เอเคอร์ส ในประเทศไทย โดยร่วมทุนกับบริษัทแม่ในอเมริกา เพื่อก่อให้เกิดธุรกิจการเกษตรต่อเนื่องแบบครบวงจร เมื่อได้ไก่พันธุ์ดีมาแล้วก็นำพัฒนาพันธุ์กรรมเพื่อปรับให้เข้ากับประเทศเขตร้อน แน่แน่นอนว่าการร่วมทุนครั้งนี้ประสบความสำเร็จเพราะซีพีสามารถขายไก่ได้มากและได้ร่วมมือกันพัฒนาเทคโนโลยีในการเลี้ยงไก่

แน่นอนว่าผู้ซื้อที่ดีจะส่งผลดีต่อผู้ขายด้วย ดังนั้นเองนายธนินท์จึงได้ตั้งโครงการช่วยเหลือเกษตรกร และร่วมกันทำ “ฟาร์มข้อตกลง” (Contract farming) คือ ทางซีพี จะเป็นผู้จัดหาพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไก่ให้ รวมไปถึงอาหารสัตว์ ยารักษาโรค และคำแนะนำอย่างใกล้ชิด โดยเกษตรกรจะมีรายได้ตามจำนวนสัตว์ที่เลี้ยงหรือตามน้ำหนักของสัตว์ที่เลี้ยง โดยบริษัทจะแบกรับความเสี่ยงไว้เอง ในช่วงแรกไม่ค่อยมีเกษตรกรกล้าเนื่องจากไม่แน่ใจ แต่เมื่อมีคนประสบความสำเร็จก็ได้มีการแห่ไปเป็นสมาชิกจำนวนมาก ซึ่งโครงการนี้สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าการเลี้ยงกันเองอย่างเห็นได้ชัดเลยทีเดียว แน่แน่นอนว่าความรู้บางส่วนมาจากการวิจัยร่วมกับอเมริกา แต่บางส่วนก็ต้องยอมรับกับเกษตรกรผู้ใกล้ชิดกับไก่ที่สุด และนำความคิดนั้นมาพิสูจน์เมื่อเป็นจริงก็ให้ดำเนินไปตามนั้น เช่น การไล่ไก่ให้กระพือปีกทุกชั่วโมงทำให้ไก่แข็งแรงและหิว ซึ่งทำให้กินอาหารได้มากและโตเร็ว รวมไปถึงการหลอกไก่ให้ออกไข่ตลอดปีโดยการใช้

แสงไฟช่วย เป็นต้น แน่แน่นอนว่าการทำวิธีนี้ทำให้ ซีพี สามารถควบคุมต้นทุนได้ค่อนข้างแน่นอน และสู่ในตลาดโลกได้อย่างเต็มที่จนกระทั่งได้เป็น 1 ใน 5 ผู้ส่งออกไก่ของโลก โดยส่งออกในรูปแบบไก่สดแช่แข็งเป็นหลัก

ปี 2521 ตั้งบริษัท Holding Company ซึ่งเป็นบริษัทแม่ เรียกชื่อว่า บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด เพื่อเป็นศูนย์กลางของการบริหาร ซึ่งในขณะนั้นมีตัวแทนจำหน่ายมากกว่า 100 แห่ง ใน 13 ประเทศทั่วโลก

และในปี 2531 ได้ร่วมมือกับบริษัท เอสเอชวี โอลดิง ตั้งศูนย์การค้าส่งขึ้นเรียกว่า แมคโคร หลังจากนั้นได้ซื้อลิขสิทธิ์ 7-11 ซึ่งเป็นแฟรนไชส์ จากอเมริกา พร้อมยังจัดตั้งร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ (Discount Store) เพิ่มอีกด้วย การที่ได้ร่วมทุนรวมทั้งซื้อแฟรนไชส์ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการหาช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าไปทั่วโลกอีกด้วย

ต่อมาในปี 2533 ได้ทำโครงการใหญ่โดยร่วมกับ ไนเนกซ์ แห่งอเมริกาจัดตั้งบริษัท เทลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น โดยรับผิดชอบโทรศัพท์ 2 ล้านเลขหมาย และในปี 2536 และ 6 แสนเลขหมายในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ได้ร่วมกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและบริษัทปิโตรเคมีจีน ในการตั้งสถานีน้ำมัน PA (ปิโตรเอเชีย) อีกด้วย แม้ว่าจะมีธุรกิจทั่วโลกแต่ หนินท์ได้ลงทุนในประเทศไทยมากที่สุด คือประมาณ 70 % เนื่องจากเป็นประเทศที่เป็นรากฐานของ ซีพี (ชนวิวัฒน์ ทรัพย์ไพบูรณ์, 2537)

แน่นอนว่าการขยายงานอย่างรวดเร็วต้องการผู้มีความสามารถบริหาร ดังนั้นเพื่อความมั่นคงในกิจการที่ตั้งขึ้นมานั้น ซีพี ได้จ้างผู้บริหารที่มีความสามารถที่ไม่ใช่คนในครอบครัวมาทำงานแบบกระจายศูนย์ ซึ่งไม่ใช่ปกติวิสัยของกิจการแบบครอบครัว เนื่องจากบริษัทต้องดำเนินได้ดีต้องมีการบริหารที่ดีและต้องรักและให้เกียรติเขาเสมือนครอบครัวของเรา ดังนั้นแม้ว่าคนที่เก่งคนนั้นจะไม่ใช่ญาติแต่ถ้ามีความสามารถและทำงานและเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กรมานาน ก็มีสิทธิ์เป็นใหญ่ได้เสมอตามระบบอาวุโส

2.5 ความสัมพันธ์กับการเมือง

หนินท์ได้มีความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลทุกรัฐบาลและกับนักการเมืองทุกกลุ่ม โดยการเป็นผู้สนับสนุนให้กับนักการเมืองและรัฐบาลในหลาย ๆ ด้าน โดยในช่วงหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาจะมีคนใกล้ชิดของหนินท์ ไปมีตำแหน่งที่สำคัญในรัฐบาลต่าง ๆ ที่ผ่านมาทุกสมัย จึงมองว่า ความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่ออกนโยบายในการบริหารประเทศ อาจจะมีส่วนที่ช่วยสนับสนุนกิจการของบริษัทได้และสำหรับการลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนนั้น ที่ทั่วโลกกล่าวขานถึง ซีพี อย่างยิ่งใหญ่ในเมืองจีนนั้น เริ่มขึ้นมานานตั้งแต่รุ่นพ่อของเขา (เจียเอ็กชอ) ปูพื้นฐานเอาไว้แล้วโดยเป็นการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ฝัก แต่ทำได้ไม่มากนักเนื่องจากจีนปิด

ประเทศ แต่เมื่อปี 2521 จีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิง ได้ปฏิรูปเศรษฐกิจโดยผ่อนปรนให้มีระบบ กลไกตลาด หรือที่เรียกกันทั่วไปของนโยบายนี้ว่า “หนึ่งประเทศสองระบบ” คือ จัดเขตเศรษฐกิจ พิเศษเพื่อรองรับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเลที่กลับมาสร้างประโยชน์ให้แก่ แผ่นดินแม่ เข้ามาลงทุน แต่ในช่วงแรกที่เปิดประเทศนั้นยังไม่ค่อยกล้ามีใครเข้าไปลงทุนมากนัก แต่ กลุ่ม ซีพี ได้เป็นกลุ่มทุนแรกที่กล้าบุกเบิกดำเนินธุรกิจ แม้ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของจีน ในขณะนั้นยังล้าหลังอยู่มากก็ตาม เนื่องจากคุณชนินท์ได้สังเกตเห็นถึงวัตถุดิบที่มีมากในจีน และ จำนวนประชากรที่มากกว่า 1,200 ล้านคนที่สามารถเป็นลูกค้าเราได้ในอนาคต โดยการเริ่มร่วม ลงทุนกับวิสาหกิจของจีนที่อยู่ตามมณฑลต่าง ๆ เช่นมณฑลเสฉวนและเซียงไฮ้ ในการตั้งบริษัท ดำเนินธุรกิจไก่อครบวงจร และได้ลงทุนอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนกระทั่งในปี 2538 ได้ขยายโรงงาน อาหารสัตว์ถึง 57 โรงตั้งอยู่ใน 50 เมือง 26 มณฑล (จาก 30 มณฑล)

การทำกิจการในเมืองจีนนอกจากกิจการด้านธุรกิจการเกษตรแล้ว เขายังได้สังเกตเห็น โอกาสที่ทางจีนได้เปลี่ยนแปลงผ่อนปรนการค้า และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกัน ด้วยการเห็นถึง ระบบใหม่สามารถให้คนจีนที่ทำงานมีผลผลิตเกินมาตรฐานสามารถนำมาขายได้ และสิ่งที่ต้องการ ของประชากรที่มีเงินเหลือจากการขายของก็จะมองถึงความสะดวกในการขนส่ง โดยที่ต้องดีกว่า จักรยานของเก่าและราคาไม่แพง ดังนั้น ซีพี จึงร่วมมือกับ Honda ของญี่ปุ่นร่วมกันจัดตั้งธุรกิจการ ทำมอเตอร์ไซค์ ขายในประเทศจีนในปี 2528 ปรากฏว่าเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากในจีน นอกจากนี้ยังร่วมกับ เอ็มไทย กรุ๊ป และธนาคารกสิกรไทย เปิดธนาคาร ที.เอ็ม.อินเตอร์เนชั่นแนล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนไทยในจีน และนักลงทุนจีนในไทยด้วย และยังรวมไปถึงการ ลงทุนในด้านต่าง ๆ อีกมากมายเช่น เครื่องสำอาง พัฒนาที่ดิน การค้าส่ง และร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ ในประเทศจีนด้วย ซึ่งกว่าจะมาถึงขั้นนี้ได้ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ เช่น ด้านการคมนาคมที่แย่ ระบบสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ รวมไปถึงคุณภาพของแรงงานที่ต่ำด้วย แต่ก็เป็นข้อดีของเราคือ คู่แข่งรายอื่นไม่กล้าเข้ามาลงทุนในช่วงแรกทำให้เราได้โอกาส โดยการทำงานนั้นได้ยึดหลัก สาม ต้องสองอย่า คือ ต้องเสนอเทคโนโลยีที่จีนต้องการ ต้องคิดถึงฐานะผู้ลงทุน และต้องลงทุนระยะยาว ส่วนสองอย่างนั้นก็คือ อย่าหวังกอบโกยผลกำไร และอย่าหวังจับเสือมือเปล่า

ในปี 2557 ธนินท์ เจียรวรานนท์ ยังได้ดำเนินการเข้าไปซื้อกิจการของห้างค้าส่งและค้าปลีกที่มีชื่อเสียงระดับโลกเข้ามาเป็นกิจการของกลุ่มซีพี ประกอบไปด้วยห้าง แมคโครและห้างเทสโก้ โลตัสในการรวมเอากิจการเหล่านี้เข้ามาด้วยกันจึงมีโอกาที่จะเป็นกิจการที่ผูกขาดการค้ากลุ่ม เกษตรกรรมได้เกือบทั้งหมด จึงเป็น โอกาสที่ตืออย่างหนึ่งในการสะสมทุนของกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ผู้ ที่เป็นคนที่บริหารจัดการ คือ ธนินท์ เจียรวรานนท์ (ทศ คณนาพร, 2560, หน้า 45)

2.6 กลุ่มธุรกิจครอบครัวของตระกูลเจียรวรานนท์

แบ่งธุรกิจออกเป็น 7 กลุ่ม เช่น

ก. กลุ่มเกษตรอุตสาหกรรมและอาหาร ประกอบธุรกิจทางด้านเกษตรและอาหารหลายชนิดมีตั้งแต่ ซ็อขายพีชไร่ ฟาร์มไก่พันธุ์ เป็ดพันธุ์ หมู กุ้ง ปลาทับทิม โรงฆ่าสัตว์ โรงงานแปรรูปอาหาร โรงงานอาหารสัตว์ ผ่านทางบริษัทลูก ๆ ซึ่งมีอยู่กระจายทั่วประเทศไทย และในต่างประเทศบางแห่ง โดยเฉพาะในประเทศจีน บริษัทฯที่พอเป็นที่รู้จัก เช่น เจริญโภคภัณฑ์อาหาร (CPF) เช่น อาหารแช่แข็ง อาหารสัตว์ รัชพีช เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานกลุ่มธุรกิจพืชครบวงจร (Crop integration business) ได้แก่ บริษัทเจริญ โภคภัณฑ์เมล็ดพันธุ์ จำกัด (CPS) จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดอาหารสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการศึกษา และวิจัยกล้าพันธุ์ยางพาราด้วย

ข. กลุ่มโทรคมนาคมและมัลติมีเดีย โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โทรศัพท์บ้าน วิทยุสื่อสาร ทรนัทสนระบบดิจิทัล สถานีโทรศัพท์ข่าว โดย ทีเอ็นเอ็น24 ค่ายเพลง บริการขายสินค้าผ่านโทรศัพท์ ผู้จัดงานแสดงนิทรรศการ โดย บีอีซี-เทโร เกมออนไลน์ พัฒนาแอปพลิเคชัน บริการการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ บริการขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต บริการข้อมูลทางโทรศัพท์ หลักสูตรการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์โดยเชิญ เฉลียว สุวรรณกิติติ ดร.ทองฉัตร หงส์คารมภ์ ดร.อาชวี เตาลานนท์ ดร.วัลลภ วิมลวิชัยย์ ดร.วีรวัฒน์ กาญจนกุล เข้ามาเป็นผู้บริหารและเป็นผู้เชี่ยวชาญฝ่ายเทคนิคของบริษัท ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในวงการบริหารในประเทศไทย (ทศ คณนาพร, 2560, หน้า 50)

ค. กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์และการเงิน เช่นบัตรเครดิตไทยสมาร์ตการ์ด จุฑรับชำระเงิน และบริการทางการเงิน รวมถึงโรงงานผลิตจักรยานยนต์

ง. กลุ่มธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เครือเจริญโภคภัณฑ์กลุ่มธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดย บริษัท ซี.พี.แลนด์ จำกัด (มหาชน) กว่า 20 ปี ของการบริหารจัดการอาคารซี.พี.ทาวเวอร์ อาคารสำนักงานให้เช่า ประกอบด้วย สีสม ฟอร์จูนทาวน์ พญาไท ขอนแก่น

จ. กลุ่มกิจการตลาดและจัดจำหน่าย เช่น ซีพี-เมจิธุรกิจผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับนมเมจิ เทสโก้ โลตัส บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ธุรกิจขายปลีก เซเว่นอีเลฟเว่น สถาบันเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์ ร้านกาแฟ

ฉ. กลุ่มธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ เช่นประเทศจีน พม่าและประเทศอื่น ๆ

ช. กลุ่มธุรกิจปิโตรเคมี

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าตระกูล เจียวรานนท์เป็นตระกูลที่ทำการสะสมทุนมาตั้งแต่บรรพบุรุษโดยการค้าขาย อาหารสัตว์โดยการนำเข้าวัตถุดิบบางชนิดมาผสมเป็นอาหารสัตว์เองแล้วส่งขายโดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การขายสินค้าให้ได้ พอเกิดความต้องการสูงขึ้นจึงดำเนินการสร้างโรงงานผลิตอาหารสัตว์ตามภูมิภาคต่าง ๆ ใกล้เคียงวัตถุดิบ เพื่อลดการขนส่งและการกระจาย

สินค้าได้ดีและได้ดำเนินการเปิดโรงงานจากอาหารสัตว์เป็นอาหารมนุษย์และอาหารฟีดอีกหลายแห่งโดยถือคติว่ามนุษย์และสัตว์ยังต้องการอาหาร การประกอบกิจการอาหารจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญของการลงทุนของกลุ่ม ซีพี

ทั้งนี้ยังได้มีการขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศเป็นจำนวนมากด้วยเงินลงทุนที่สูงเช่นประเทศจีนที่บิดาของธนินท์มีความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลจีนเนื่องจากบรรพบุรุษเป็นชาวจีนและในช่วงนั้นประเทศจีนต้องการที่จะพัฒนาประเทศในยุคของหนึ่งประเทศ สอง ระบบ ซึ่งกลุ่มซีพีเองก็ได้เข้าไปเป็นกลุ่มแรก ๆ ในการลงทุนในประเทศจีนจึงได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และยังได้ไปลงทุนที่ประเทศอื่นอีกมาก

หลังจากนั้นกลุ่มซีพีได้ขยายธุรกิจไปด้านอื่น ๆ เช่น โทรคมนาคม มัลติมีเดีย อสังหาริมทรัพย์บริษัทร่วมค้าเป็นจำนวนมากซึ่งประมาณได้ว่าบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ได้มีการสะสมทุนตั้งแต่ทุนการค้ามาเป็นทุนอุตสาหกรรมและทุนการเงินไปพร้อมกัน

ทั้งนี้ ธนินท์ เจียรวรานนท์ ได้กล่าวไว้ในการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2560 ว่าเมื่อต้นปี 2560 ได้ดำเนินการส่งไม้ต่อกับทายาทรุ่นหลังเข้ามาบริหารในกลุ่มบริษัทซีพีทั้งหมดแล้วซึ่งในวัย 78 ปีโดยจะผันตัวเองไปทำศูนย์ฝึกสร้างผู้นำต่อ ซึ่งมีทายาท 5 คน โดยให้สุภกิต บุตรชายคนโต นั้นเป็นประธานกรรมการ และศุภชัย เป็นประธานคณะผู้บริหารหรือ ซีอีโอ ในการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้มุ่งหวังให้คนรุ่นใหม่ใช้แนวคิดสมัยใหม่ เทคโนโลยีใหม่เพื่อพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

3. ตระกูล ชินวัตร เป็นตระกูลที่มีการสะสมทุนในยุคโลกาภิวัตน์ คุณหญิงพจมาน ชินวัตร สตรีหมายเลขหนึ่งประจำธรรมเนียมรัฐบาลในยุคหนึ่ง ผู้เป็น “ภริยา” ของนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ที่ชื่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในการก่อสร้างอาณาจักร “ชินวัตร กรุ๊ป” หรือที่พัฒนาเป็น “ชินคอร์ป” ในวันที่ ล้วนเกิดขึ้นจากมันสมองและฝีมือลายมือของคุณพจมาน ชินวัตร ที่มี ทักษิณ ชินวัตร ผู้สามีที่ยืนเคียงข้างตลอดมา การเริ่มต้นบุกเบิกธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมของคุณพจมาน ชินวัตร เป็นการเริ่มต้นและบุกเบิกบนเส้นทางธุรกิจคอมพิวเตอร์ ซึ่งสองสามีภรรยาเริ่มต้นขึ้นในปี 2524 ด้วยการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอซีเอสไอ เพื่อประกอบกิจการค้าทางด้านการจำหน่ายให้เช่า และบำรุงรักษา คอมพิวเตอร์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ของไอบีเอ็ม จากนั้นก็พัฒนาเป็น “ชินวัตรกรุ๊ป” และ “ชินคอร์ปกรุ๊ป” บริษัทผู้ลงทุนทางการสื่อสารโทรคมนาคม กระทั่งมีบริษัทในเครือมากมายหลายสิบบริษัท (ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูรณ์, 2537, หน้า 207-215)

3.1 การสะสมทุนการค้า (พ.ศ. 2524)

พจมานเปิดร้านขายผ้าไหม เนื่องจากตระกูลชินวัตรมีชื่อเสียงทางการค้าผ้าไหม ในภาคเหนืออย่างยาวนานนั่นเองในการดำเนินธุรกิจจำหน่ายผ้าไหม ทว่าเพียง 1 เดือนเท่านั้น ก็ต้อง

ตัดสินใจเลิกขายผ้าไหม หันไปประกอบธุรกิจที่ 2 คือ ธุรกิจเดินสายฉายภาพยนตร์ หรือที่เรียกกันว่า “อาชีพฉายหนังเร่” ในภาคเหนือ ทั้งนี้ เริ่มต้นจากรับซื้อภาพยนตร์ เรื่อง บ้านทรายทอง ที่มี จารุณี สุขสวัสดิ์ แสดงนำ โดยนางเอกในเรื่องนี้ชื่อ “พจมาน” ออกตระเวนฉายในภาคเหนือและ จังหวัดสระบุรี ปรากฏว่าได้กำไรเป็นจำนวนมาก (ชนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูรณ์, 2537, หน้า 207-215)

เมื่อนักธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์กำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคเริ่มต้น ก่อนที่นักธุรกิจจะลงทุนกันอย่างคึกคักนั้น ทักษิณและภรรยาเข้าไปร่วมธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ด้วย กล่าวคือ ในปี 2524 ทั้งสองตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจคอนโดมิเนียมที่แถวราชวัตร กรุงเทพฯ โดยทูปโรงหนัง ราชวัตรที่ซื้อมาด้วยการกู้ธนาคารมา 18 ล้านบาท ตั้งแต่สมัยที่กิจการฉายหนังกำลังรุ่งโรจน์จัดตั้ง บริษัทพีที คอร์ปอเรชั่น จำกัด โดยพจมานดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ แต่ที่สุกที่สุด มีหนี้สินรวมถึง 50 ล้านบาท

จากนั้นในปีพ.ศ. 2524 หลังจากเลิกธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์อย่างสิ้นเชิง ก็มองหาธุรกิจต่อไป เป็นการเริ่มต้นขณะที่ ทักษิณยังคงรับราชการเป็นตำรวจ นั่นก็คือเริ่มต้นประกอบกิจการค้าไปด้วยรับราชการไปด้วย โดยมี พจมาน เป็นหัวเรือใหญ่ในการประกอบกิจการค้า เพราะผู้เป็นสามีไม่ต้องการเบียดบังเวลาราชการมาทำมาหากินนั่นเอง

ทั้งนี้เมื่อปีพ.ศ. 2525 ทักษิณ และพจมาน ชินวัตร ได้ก่อตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอซีเอสไอขึ้นด้วยทุนจดทะเบียน 2 ล้านบาท เพื่อดำเนินธุรกิจบริการให้เช่าคอมพิวเตอร์แก่หน่วยงานราชการหรือองค์กรต่าง ๆ ต่อมาในปีพ.ศ. 2527 พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ประกาศลดค่าเงินบาท ปรากฏว่าบริษัทชินวัตรคอมพิวเตอร์ จำกัด ประสบการขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนทันที 19 ล้านบาท จึงทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากเดิมถึง 200 ล้านบาท แต่ด้วยความเป็นนักสู้ ทักษิณ และพจมาน ชินวัตร พยายามหาทางกู้สถานการณ์บริษัทจนสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ (ชนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูรณ์, 2537, หน้า 207-215)

หลังจากรัฐบาลประกาศลดค่าเงินบาท ทักษิณ และพจมาน ชินวัตร ก็ได้จัดตั้งบริษัท อินเตอร์เนชั่นแนลบรอดคาสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด หรือที่รู้จักในนาม “ไอบีซี เคเบิลทีวี” ขึ้นในปี พ.ศ. 2529 อีกบริษัทหนึ่ง เพื่อดำเนินธุรกิจเคเบิลทีวี และในเวลาต่อมาก็ได้ขายหุ้นเกือบทั้งหมดให้แก่ตระกูลเจียรวนนท์ เจ้าของยูทิวทีวี กระทั่งมาเปลี่ยนเป็น “ยูบีซี (UBC)” ในปัจจุบัน

เมื่อธุรกิจขยายตัวเกินกว่าที่ พจมาน ชินวัตร จะเป็นผู้ดูแลเพียงผู้เดียว ทักษิณ ก็ตัดสินใจลาออกจากข้าราชการตำรวจ ผันตัวเองเข้าสู่การเป็นนักธุรกิจเต็มตัว หลังจากนั้นก็ได้ประกอบธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยการเข้าสัมปทานให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ย่านความถี่ 900 เมกะเฮิร์ตซ์ เป็นระยะเวลา 20 ปี จากองค์การโทรศัพท์แห่ง

ประเทศไทย โดยบริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด ขณะเดียวกันก็ลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านโทรคมนาคมอีกมากมาย เช่น บริษัทโฟนพอยท์ (ไทยแลนด์) จำกัด, บริษัทชินวัตร คาด้าคอม จำกัด และบริษัท ชินวัตร เพจจิง จำกัด รวมทั้งยังได้ดำเนินโครงการดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติอีกด้วย โดยจัดตั้งบริษัทชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด (ชันวัดน์ ทรพย์ไพบูรณ์, 2537, หน้า 207-215)

ความสำเร็จของ ทักษิณ และพจมาน ชินวัตร ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลมาจากการที่เขาสามารถนำบริษัทในเครือชินวัตร เข้าบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้แก่ บริษัทชินวัตรคอมพิวเตอร์ แอนคอมมิวนิเคชั่น จำกัด, บริษัทแอดวานซ์อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด, บริษัทชินวัตนแซทเทลไลท์ จำกัด

ผลพวงจากการที่ ทักษิณและพจมาน ชินวัตร นำหุ้นเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ส่งผลให้เจ้าของหรือผู้ก่อตั้งบริษัทพลิกผันฐานะสู่ความเป็นมหาเศรษฐีอย่างฉับพลัน กระทั่งกลายเป็น “มหาเศรษฐี” หรือ “เจ้าสัว” ระดับแนวหน้าคนหนึ่งของไทย ที่มีทรัพย์สินและเงินทองรวมกันหลายหมื่นล้านจนติดอันดับ 1 ใน 500 ของอภิมหาเศรษฐีระดับโลก โดยประเทศไทยมีมหาเศรษฐีที่ร่ำรวยติดอันดับระดับโลก

3.2 การขยายตัวของทุน

ก. ทุนสื่อสาร โทรคมนาคม (พ.ศ. 2529) บริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) หรือ “เอไอเอส” และบริษัทดิจิทัล โฟน จำกัด ผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือระบบจีเอสเอ็ม แอดวานซ์, จีเอสเอ็ม1800 และโทรศัพท์พร้อมใช้ วัน-ทู-คอล ของเครือชินคอร์ป มีลูกค้าหรือผู้ใช้บริการโทรศัพท์ทุกระบบรวมกันถึงกว่า 11 ล้านราย หรือกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของผู้ใช้บริการโทรศัพท์ทุกระบบทุก ๆ ค่าย ที่มีจำนวนรวมถึง 17.5 ล้านราย ส่งผลให้ครอบครัวพจมาน ชินวัตร กลายเป็นอภิมหาเศรษฐีของเมืองไทย และติดอันดับ 1 ใน 500 ของมหาเศรษฐีโลก (ชันวัดน์ ทรพย์ไพบูรณ์, 2537, หน้า 207-215)

ข. ทุนการค้าและทุนการเงิน (พ.ศ. 2529) ในการสะสมทุนของตระกูลชินวัตรเป็นการสะสมทุนการค้าหรือพาณิชย์ส่วนมากแต่มีการขยายทุนไปยังทุนทางการเงินซึ่งมีการเปิดบริษัท บริษัท โอเอไอ ลิสซิ่ง จำกัด เพื่อทำธุรกรรมทางการเงินทางด้านสินเชื่อในการชำระสินค้าที่ขายไป แต่ไม่มีการขยายทุนไปยังทุนทางอุตสาหกรรมที่ชัดเจน เช่น บริษัท วอยซ์ ทีวี จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งเช่นกัน

3.3 ความสัมพันธ์กับทางการเมือง

จากความสำเร็จของตระกูลชินวัตรครั้งนี้เริ่มจากที่ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินการติดต่อสื่อสารทำการค้ากับราชการโดยที่ตัวเองเคยเป็นราชการมาก่อนจึงถือว่ามีความใกล้ชิดกับ

ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่รวมทั้งรัฐบาลทางราชการเป็นอย่างดี จนมาถึงมีการปฏิบัติขึ้นในประเทศ
อำนาจทั้งหมดตกไปอยู่กับทหารทั้งหมดซึ่งทักษิณ เคยเป็นตำรวจมาก่อนจึงมีความสัมพันธ์กันกับ
ทหารซึ่งเคยเรียนร่วมกันมาก่อนจึงใช้ความสัมพันธ์นี้ในการเข้าไปเสนอขอสัมปทานคลื่นความถี่
โทรศัพท์กับคณะปฏิวัติและผูกขาดเป็นเวลาถึง 20 ปี

ทั้งนี้ในขณะที่ยังมีสัญญาอยู่กับรัฐอยู่นั้นทักษิณ ได้มีโอกาส เข้าไปสู่การเมืองที่มีอำนาจ
สูงสุดของพรรคการเมืองและอำนาจสูงสุดของประเทศ จึงอาจจะมีผลหรือเอื้อในการดำเนินกิจการ
บริษัทของตนเองและภรรยา

หลังจากประมุขประเด้นปัญหาทางการเมือง พจมาน ได้จดทะเบียนหย่ากับ ทักษิณ
ชินวัตรและกลับไปใช้นามสกุลเดิม จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการหลีกเลี่ยง
ข้อกำหนดของกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การสร้างอาณาจักรธุรกิจการค้าของพจมาน ชินวัตร

3.4 กลุ่มธุรกิจครอบครัวตระกูลชินวัตร

บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สपोर्टคลับ จำกัด

บริษัท เอส ซี ออฟฟิศ ปาร์ค จำกัด

บริษัท โรงพยาบาลพระรามเก้า จำกัด

นอกจากนี้ยังมีบริษัทที่จดทะเบียนในชื่อของ นายพานทองแท้ ชินวัตร เช่น

บริษัท นิวไฮ้ค จำกัด

บริษัท วอยซ์ ทีวี จำกัด (สื่อ)

บริษัท ฮาวคัม สตูดิโอ จำกัด

บริษัท วอยซ์ ครีเอชั่น จำกัด (ธุรกิจครอบครัวทักษิณ ชินวัตร, 2557, หน้า 3)

ตระกูลชินวัตรเริ่มการสะสมทุนจากทุนการค้าประเภทซื้อมาและขายไปจนได้มี
โอกาสสะสมทุนอย่างมากจึงนำไปสู่การสะสมทุนในรูปแบบของทุนการเงินและทุนการผลิตหรือ
ทุนอุตสาหกรรมตามมา

จึงพอที่จะสรุปได้ว่าตระกูลชินวัตร มีการทำมาค้าขายโดยเริ่มต้นการค้าเมื่อปี พ.ศ.
2520 โดยการค้ามีทั้งอุปสรรคและความสำเร็จ จนมาลงทุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยการเข้า
ไปสัมปทานคลื่นความถี่โทรศัพท์มือถือซึ่งในยุคนั้นกำลังรุ่งเรืองมากและเป็นการผูกขาดการค้ามี
เพียงบริษัทเดียวและบริษัทแรกของประเทศจึงทำให้การสะสมทุนทางการค้าเกิดความสำเร็จอย่าง
มหาศาลนอกจากนี้ยังได้มีความสัมพันธ์กับทางการเมืองระดับประเทศ เมื่อทักษิณ ซึ่งเป็นสามีของ
พจมาน ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในการบริหารประเทศจึง
ไม่อาจจะไม่เกิดได้ว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองกับธุรกิจการค้าของชินวัตรจะไม่มีความสัมพันธ์กัน
และส่งผลให้ธุรกิจมีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด

จะเห็นได้ว่าการสะสมทุนและการขยายตัวของทุนของตระกูลใหญ่ทั้ง สามตระกูล จะเป็นรูปแบบหรือแนวทางตามทฤษฎี มาร์กซิสม์ (Marxist) กล่าวคือการสะสมทุนนั้นจะต้องผ่าน วงจรของ ทุนการผลิต ทุนการค้าและทุนการเงินทั้งสิ้น ทั้งนี้ยังต้องมีการตั้งเป้าหมายที่เด่นชัดและ ดำเนินธุรกิจให้เดินต่อไปตามกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งและจะต้องอาศัย ผู้บริหารระดับมืออาชีพจึงจะได้รับการยอมรับในระดับเวทีการค้าและนำไปสู่ความสำเร็จได้

ตารางที่ 1 ปริมาณทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นของ 3 ตระกูลตามปี พ.ศ.

ปี พ.ศ. ตระกูล	โชควัฒนา(ล้านบาท)	เจียวรานนท์(ล้านบาท)	ชินวัตร(ล้านบาท)
2551		58,000	11,600
2552		87,000	11,310
2553		203,000	11,310
2554		214,600	17,400
2555	16,196	261,000	17,400
2556	16,248	365,400	49,300
2557		374,842	53,781
2558		475,200	56,100

(ที่มา: นิตยสารบิสิเนส พลัส, 2557 - 2558, หน้า 161)

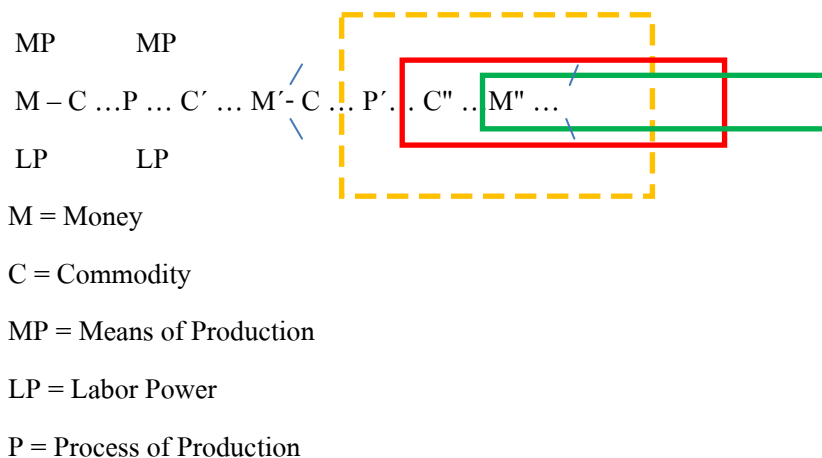
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Liao (2009, p. 64) ได้กล่าวถึงในหนังสือ The governance structures of chinese firms. ว่าในการสะสมทุนนั้นมีความแตกต่างกัน โดยจะนำมาใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละประเทศและ ความถนัดแต่ที่นิยมแพร่หลายนั้น มี สองวิธีการที่นิยมนำมาใช้กันประกอบไปด้วย

ประการที่หนึ่งการนำเอาบริษัทเข้าไปในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเป็นการกระจายผู้ถือหุ้นทำให้ผู้ที่ไม่มีบริษัทก็สามารถเข้าไปลงทุนได้โดยไม่ต้องเข้าไปบริหารจัดการเพราะมีผู้บริหารของบริษัทนั้นดูแลอยู่แล้ววิธีนี้นิยมมากในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

ประการที่สอง โดยการกู้เงินจากธนาคารมาลงทุน การบริหารจัดการอยู่ที่ผู้ถือหุ้นหรือผู้บริหารองค์กรนั้น ๆ วิธีการนี้นิยมมากในประเทศ เยอรมันและญี่ปุ่น

Gottheil (1966, pp. 71-73) ได้กล่าวถึงในหนังสือ Marx's Predictions ว่าวงจรการสะสม
สมทุนแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 วงจรการสะสมทุน

ประกอบไปด้วย วงจรทุนสินค้าหรือทุนพาณิชย์ (Commodity or mercantile) วงจรทุน
การเงิน (Money capital) และวงจรทุนการผลิต (Productive capital)

1. วงจรทุนสินค้าหรือทุนพาณิชย์ (Commodity or Mercantile) ซึ่งมีวงจรคือ C' – C" ทำ
หน้าที่แปลงสภาพสินค้าให้กลายเป็นทุนการเงิน

2. วงจรทุนการเงิน (Money capital) มีวงจรคือ M' – M" ทำหน้าที่แปลงสภาพจากทุน
การเงินนำไปสู่ปริมาตรผลของทุนการผลิต

3. วงจรทุนการผลิต (Productive capital) ซึ่งมีวงจรคือ P – P' ทำหน้าที่แปลงสภาพสินค้า
ให้กลายเป็นเงิน

ซึ่งในการขยายตัวของทุนจะโตขึ้นเรื่อย ๆ จะมีวงจรหมุนเวียนของทุนดังกล่าวนี้
ตลอดไปอย่างไม่มีสิ้นสุด

ดังที่กล่าวมาแล้วสามารถแสดงให้เห็นเป็นภาพได้ดังนี้

$$C \dots P \dots C' \{c' = C+c$$

ในขั้นนี้จะมีการสร้างผลผลิตส่วนเกิน (So plus product) เมื่อเสร็จสิ้นขั้นนี้ จะเห็นการ
เปลี่ยนแปลงสภาพ จากทุนผลิตไปเป็นทุนสินค้า ต่อมาทุนก็ทำหน้าที่การค้าขายและแลกเปลี่ยนอีก

ครั้งกล่าวคือสินค้าที่ผลิตได้ต้องเปลี่ยนเป็นตัวเงินให้ได้เช่นนี้แล้วทุนสินค้าจะเปลี่ยนเป็นทุนการเงินอีกรอบซึ่งแสดงให้เห็นได้ดังนี้

$$C' - M' \text{ หรือ } (C + c) M + s \text{ (s=มูลค่าส่วนเกินซึ่งแปลงมาจากc)}$$

ทั้งนี้ Karl (1967, อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรา, 2542 หน้า 2-4) ได้สร้างกฎเกณฑ์ของระบบทุนนิยมมีสาระที่สำคัญเช่น

การหมุนเวียน (Circulating) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของทุนนิยมถ้าหากทุนไม่หมุนเวียนเกิดการขังกั้น ทุนนิยมก็จะเกิดชบเซาหรืออาจถึงกับเกิดวิกฤติได้ ทั้งนี้ก็เพราะในระบบทุนนิยมก่อนอื่นจะต้องมีทุนเงินตราก่อน และทุนเงินตราจะเปลี่ยนเป็นทุนการผลิต และทุนการผลิตก็จะเปลี่ยนเป็นทุนสินค้าครั้นแล้วทุนสินค้าก็จะเปลี่ยนเป็นทุนอีกครั้ง ซึ่งการหมุนเวียนดังกล่าวนี้ก็จะมีความหมายทำให้เกิดการเพิ่มงอก (Valorization) ของทุนขึ้น

มูลค่าและมูลค่าในการใช้สอย สินค้าอย่างหนึ่งจะมีมูลค่าในการใช้สอย หรือมูลค่าในการใช้สอยไม่สมมูลค่า ถ้ามูลค่าของสินค้านั้น ๆ ไม่เป็นที่ยอมรับหรือไม่มีมูลค่าในการใช้สอย หรือมีมูลค่าในการใช้สอยไม่สมบูรณ์แล้ว สินค้านั้น ๆ ก็จะขายไม่ได้ เมื่อสินค้าขายไม่ได้แล้ว ก็จะต้องเกิดเศรษฐกิจวิกฤติ

การหมุนรอบ (Turnover) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยม การลงทุนใด ๆ ถ้าทุนที่ลงไปแล้วนั้นไม่หมุนกลับก็ต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่าการหมุนเวียนของทุนหรือการไม่หมุนเวียนของทุนในระบบของทุนนิยมย่อมทำให้เศรษฐกิจเฟื่องฟูหรือเศรษฐกิจยวบได้ มูลค่าแลมูลค่าในการใช้สอยของสินค้าเมื่อเกิดขึ้นขัดแย้งกันย่อมทำให้เศรษฐกิจเกิดวิกฤติได้ การหมุนรอบของทุนช่วยยอมทำให้กิจการค้าของผู้ดำเนินกิจการไม่ประสบผลสำเร็จถ้าทุนไม่หมุนกลับยอมทำให้กิจการของผู้ลงทุนเกิดวิกฤติถ้าทุนหมุนรอบเร็วยอมทำให้กิจการของผู้ลงทุนเจริญขึ้น

Scott (1997, pp 161–183) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Corporate business and capitalist classes ว่า การที่มีบุคคลเข้าไปถือหุ้นกระจายไปยังบริษัทต่าง ๆ ตั้งแต่ 8 บริษัทขึ้นไปและมีอำนาจในการบริหารบริษัทนั้นด้วยถือว่าเป็นธุรกิจหรือทุนผูกขาด

Sawyer (1985, p. 135) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The economics of industries and firms, theories, evidence and policy เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลกำไร รายรับ รายจ่ายและขนาดของบริษัทว่า ขนาดของบริษัทนั้นมองได้จากปริมาณทรัพย์สินที่มีอยู่และปริมาณจำนวนการจ้างงานซึ่งบริษัทขนาดใหญ่สามารถแยกเป็นบริษัทย่อยได้เป็นจำนวนมากจึงสามารถเฉลี่ยผลประกอบการไปยังบริษัทย่อยได้อีกทั้งบริษัทใหญ่สามารถประกอบกิจการได้หลากหลายซึ่งจะลดความเสี่ยงของการ

ประกอบกิจการได้ดีกว่าบริษัทขนาดเล็กในเรื่องการทำกำไรบริษัทขนาดใหญ่มีแนวโน้มในการทำกำไรได้มากด้วยปัจจัยที่กล่าวมาแล้วซึ่งบริษัทขนาดเล็กก็สามารถทำได้แต่สู้บริษัทใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่าไม่ได้จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างบริษัทขนาดใหญ่กับบริษัทเล็ก ซึ่งจากการเจริญเติบโตของบริษัทจะเห็นได้ว่าบริษัทขนาดใหญ่เฉลี่ยของการเจริญเติบโตเร็วกว่าบริษัทขนาดเล็ก จะเห็นได้ว่าการเจริญเติบโตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการทำธุรกิจ

Eatwell (1971 cited in Sawyer, 1985, p. 139) ได้วิจัย การทำกำไรกับขนาดของบริษัท โดยทำการสำรวจและสัมภาษณ์คนทำงานในประเทศอเมริกาและอังกฤษ พบว่าการวิจัยเชิงประจักษ์ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การทำกำไรกับขนาดของบริษัทไม่มีความสัมพันธ์กับการทำกำไรของบริษัทขนาดใหญ่นอกจากนี้ยังพบว่าการทำกำไรของบริษัทขนาดใหญ่มีอัตราการ ทำกำไรลดลง ขณะที่บริษัทใหญ่ขึ้น

Whitting (1980 cited in Sawyer, 1985, p. 139) ได้ศึกษาผลกำไรจากบริษัทขนาดใหญ่ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่าง หนึ่งพันตัวอย่าง ในประเทศอังกฤษในปี 1960 – 1974 พบว่าผลเฉลี่ยส่วนใหญ่มิกำไรลดลง ทั้งนี้อาจจะไปมีความสัมพันธ์กับการค้าทางด้านการตลาดด้วย

Rowthorn (1971 cited in Sawyer, 1985, p. 140) ได้ดำเนินการสำรวจ การเจริญเติบโตของบริษัทใหญ่ต่าง ๆ พบว่า ผลการเจริญเติบโตไม่ได้เร็วกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็กซึ่งตรงข้ามกับในช่วง 1962 – 1967 บริษัทที่มีขนาดเล็กจะเจริญเติบโต เร็วกว่า

Hagen (2009 อ้างถึงใน ธัญลักษณ์ เหลืองวิสุทธิ, 2552, หน้า 2) ได้วิจัยเรื่องแรงงานเกาหลี: วัฒนธรรมและการเมืองว่าด้วยการก่อตัวทางชนชั้น ได้เขียนเกี่ยวกับแรงงานเกาหลีได้ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมนิยมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิถีทางการต่อสู้ของแรงงานเพื่อให้ได้มาในความยุติธรรมภายใต้ระบบอำนาจนิยมซึ่งในช่วงปี 1960 รัฐบาลเกาหลีได้มีโครงการกู้เงินจากธนาคารโลกจำนวนมากเพื่อที่จะผลิตเหล็กที่ทันสมัยที่สุดซึ่งเป็น โรงงานต้นน้ำที่สำคัญที่สุดขึ้นในประเทศ แต่ไม่ได้รับการยินยอมจากธนาคาร โลกเนื่องจากมองว่าเกาหลีไม่มีวัตถุประสงค์ในการผลิต เช่นแร่เหล็กและถ่านหินต้องนำเข้าจากจีนซึ่งในยุคนั้นเป็นยุคของสงครามเย็นระหว่างค่ายประชาธิปไตยกับค่ายคอมมิวนิสต์จึงเป็นไปได้เลยที่เกาหลีได้จะไปซื้อวัตถุดิบจากจีนคงต้องหันไปซื้อจากออสเตรเลียแต่ค่าใช้จ่ายสูงในการขนส่ง ในท้ายสุดเกาหลีได้ก็หัน ไปกู้จากญี่ปุ่นแทนและอีกสิบปีผ่านไปเกาหลีก็เป็นประเทศที่ผลิตเหล็กได้มากที่สุดของโลกและปัจจุบันเป็นอันดับสามของโลก

ซึ่งแน่นอนว่าในการเริ่มต้นอุตสาหกรรมของเกาหลีได้การใช้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญมากในการผลิต ในการอธิบายความสำเร็จของประเทศเกาหลีได้ในการกลายเป็นประเทศ

อุตสาหกรรมเป็นการแทรกแซงของรัฐ โดยการสร้างนโยบายที่มุ่งมั่น สร้างแรงงานให้มีการศึกษาระดับสูง การทุ่มเทของแรงงานและการขูดรีดอันหนักหน่วง การสละให้หลุดอย่างถาวรของอาชีพเกษตรกรรมมาสู่อาชีพแรงงานจึงไม่เกิดสภาวะกึ่งแรงงานและกึ่งชานาดังที่เคยเป็น ความขัดแย้งของแรงงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ได้ให้ความสำคัญมากขึ้นกับความมั่นคงของการทำงานในระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์ตอบแทนระยะสั้นทางเศรษฐกิจและให้ความสนใจกับประเด็นของสถาบันและกฎหมายมากกว่าในระดับบริษัท

Ampalavanar (2006, pp. 8-40) ได้ศึกษาเรื่อง The rise of the corporate economy in southeast asia โดยได้ศึกษาการบริหารบริษัทของกลุ่มครอบครัวในประเทศอินโดนีเซียซึ่งกลุ่มบริษัท ซาลิมกรุ๊ป (Salim group) เป็นบริษัทหนึ่ง ที่บริหาร โดยครอบครัวที่ใหญ่ที่สุดมีพื้นที่และมีอิทธิพลมากที่สุด โดย นายลิ้ม ชิว เหลียง ผู้เป็นเจ้าของกิจการซึ่งถือตะวันตกระบุว่า เป็นชาวจีนอพยพมาอยู่ในอินโดนีเซีย มาทำการค้าขาย จุดเปลี่ยนที่ทำให้ นายลิ้มมีโอกาสร่ำรวยคือ นายลิ้มได้ช่วยส่งเสริมให้กับกองกำลังทหารกู้ชาติที่ต่อสู้กับชาวต่างชาติเพื่อเอกราชของอินโดนีเซียและมีความสัมพันธ์กับอดีตนายกรัฐมนตรี ชูฮาร์โต ขณะนั้นยังเป็นนายทหารชั้นผู้น้อย เมื่อ ชูฮาร์โต ได้เป็นประธานาธิบดี นายลิ้ม ก็ได้สิทธิการค้าหลายประเภทหลายชนิด โดยสินค้าที่ทำให้เกิดร่ำรวยในยุคแรกได้แก่ กานพลู ข้าวหรี ผูกขาดนำเข้ารถยนต์ ปูนซีเมนต์ ธุรกิจอาหาร โดยเฉพาะบะหมี่สำเร็จรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลก โรงงานเหล็กและธนาคารและยังได้ซื้อทรัพย์สินและบริษัทอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก โดยได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐ จึงเป็นการผูกขาดทางธุรกิจการค้าของสินค้าเกือบทุกชนิดในอินโดนีเซีย

ทั้งนี้ยังได้ดำเนินการร่วมทุนกับผู้ลงทุนรายอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากนอกจากการขยายธุรกิจภายในประเทศแล้ว ยังได้ออกไปลงทุนในต่างประเทศในชื่อกลุ่ม เฟิร์สแปซิฟิก โดยใช้ประเทศฮ่องกงเป็นฐานในปี 2524 ซึ่งมี Techno structure คนสำคัญชื่อ นายมานูเอล ปิงกิลินัน อดีตนักธนาคารในฟิลิปปินส์ โดยเข้าไปลงทุนในกลุ่มธนาคารในฮ่องกง สหรัฐอเมริกา ซึ่งเน้นธุรกิจทางการเงินและโทรคมนาคม สาธารณูปโภคพื้นฐาน เหมืองแร่และการขุดเจาะน้ำมันจึงมีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มต่างเป็นอย่างดี

โดยก่อนที่เกิดวิกฤตทางการเงินในปี 2540 นายลิ้ม มีบริษัทที่บุตร หลานเข้าไปบริหารจำนวนประมาณ 400 บริษัทมีพนักงานทั่วอินโดนีเซีย 2 แสนคนมีทรัพย์สิน 2 หมื่นล้านดอลลาร์ (620,000 ล้านบาท) ซึ่งได้ชื่อว่าร่ำรวยที่สุดในเอเชียขณะนั้น เมื่อเกิดวิกฤตทางการเงินปี 2540 ในการลดค่าเงินบาทในประเทศไทย ทำให้เกิดผลกระทบลุกลามไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย ฟิลิปปิน และอินโดนีเซีย ซึ่งบริษัท ซาลิมกรุ๊ป ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากวิกฤตในครั้งนี้จนทำให้เกิดหนี้สินมาก ทำให้ต้องดำเนินการปรับโครงสร้างครั้งใหม่ให้เล็กลงและมีประสิทธิภาพ รวมถึง

การปรับโครงสร้างหนี้ด้วยโดยมีการขายทรัพย์สินบางส่วนออกไปเช่นธนาคารและทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

ต่อมาเมื่อสิ้นอำนาจของประธานาธิบดีชูฮาดี ซาลิมกรุปก็หยุดชงกไปมีการเกิดประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีขึ้นมีการจุดไฟเผาบ้านของนายลิมซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้สนับสนุนประธานาธิบดีชูฮาดี จนต้องย้ายไปอยู่สิงคโปร์และขายทรัพย์สินบางส่วนออกไปหลังจากนั้นซาลิมกรุปได้ย้ายการลงทุนไปอยู่ที่ประเทศอินเดีย โดยทำอาณาจักรปิโตรเคมีครบวงจรในเขตเบงกอล

นวนล้อย ตรีรัตน์ (2549) ได้วิจัยเรื่อง การสะสมทุนในประเทศไทย ศึกษากรณีธุรกิจสุรากล่าวว่าในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา คงเป็นการยากที่จะปฏิเสธว่านายเจริญ สิริวัฒนภักดีเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและอาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศก็ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอะไรที่เขาเข้าไปเหยียบจับมักกระตุ้นให้เกิดความคึกคักในกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้น ๆ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาได้รับการจับตาและสนใจ คงเกิดจากลักษณะของการดำเนินธุรกิจที่เรียกได้ว่าทุ่มทุนซื้อทุกอย่างไว้ในครอบครอง ซึ่งรวมถึงการกล้าทุ่มในการใช้เงินเพื่อสร้างเครือข่ายทางอำนาจและธุรกิจ ความกล้าเสี่ยงตรงนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาสามารถซื้อใจคนในวงการต่าง ๆ ได้อย่างไม่ยุ่งยาก ไม่ว่าสายการเมืองที่เขาให้ทุนสนับสนุนแก่นักการเมืองทุกพรรคมาโดยตลอด สายธุรกิจ สายข้าราชการในกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจน้ำมัน หรือแม้กระทั่งสายทหาร ทำให้เกิดการสร้างเส้นสายในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้นความสำเร็จของธุรกิจของนายเจริญ สิริวัฒนภักดีจึงขนานไปกับความสำเร็จในการสร้างสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นทางการเมืองและฐานอำนาจในการเข้าถึงนโยบายต่าง ๆ ของรัฐนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าธุรกิจของกลุ่มเจริญจึงเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับพัฒนาการของทุนนิยมในประเทศไทย ที่ทุนนิยมพวกพ้อง (Crony capitalism) มีบทบาทเป็นด้านหลักภายใต้เครือข่ายอุปถัมภ์ที่มีนายเจริญ สิริวัฒนภักดีเป็นผู้ประกอบการที่แสวงหาค่าเช่า โดยมีนักการเมือง ข้าราชการ นายทหาร เป็นผู้ควบคุมการเข้าถึงและการบริหารจัดการค่าเช่า รูปธรรมที่ชัดเจนสามารถเห็นได้จากการแสวงหาค่าเช่าที่พบในการดำเนินธุรกิจของนายเจริญ สิริวัฒนภักดี ก็คือการที่ผลประกอบการของธุรกิจมีกำไรจากการได้ครอบครองสิทธิผูกขาดตลาด ซึ่งก็คือการได้รับสัมปทานในธุรกิจสุรา

ธุรกิจหลักของนายเจริญ สิริวัฒนภักดี ไม่ว่าจะเป็นสุรา หรือ เบียร์ ถือว่ามีโครงสร้างตลาดผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด แม้ว่าจะมีนโยบายสุราเสรีในปี 2542 แล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจะพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีคู่แข่งกลุ่มใดที่จะมีศักยภาพได้เท่ากับกลุ่มนายเจริญ ซึ่งยังคงได้รับการเอื้อประโยชน์จากนโยบายของรัฐ ผ่านสายสัมพันธ์ทางการเมืองและฐานอำนาจในการเข้าถึงนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ ทำให้ธุรกิจของเขาเป็นผู้ผลิตรายเดียวที่ได้รับสิทธิการจัดการระดับผลผลิตในตลาดจนกลายเป็นผู้ผูกขาดรายเดียว ผลที่ตามมาก็คือ การสะสมทุนที่เพิ่มมากขึ้นและขยายไปสู่อาณาจักร

ธุรกิจอื่น ๆ ค่าเช่าที่เกิดจากการโอนทรัพย์สินและการผูกขาดในตลาด ได้นำไปสู่การสะสมทุนของกลุ่มนายเจริญ สิริวัฒนภักดี แม้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 กิจการต่าง ๆ ค่อย ๆ สัมหายไปจากสังคม รวมถึงกิจการของนายเจริญ ที่ได้สูญเสียฐานที่มั่นในธุรกิจการเงิน โดยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ มหาชนกิจ จำกัด ถูกสั่งปิดพร้อมสถาบันการเงิน 56 แห่ง และธนาคารมหานคร ถูกธนาคารแห่งประเทศไทยยึดเป็นกิจการของรัฐเพื่อแก้ปัญหาด้านฐานะทางการเงิน แต่เพียงระยะเวลา 2-3 ปีเขาก็สามารถฟื้นฟูฐานะของตนเองได้จากธุรกิจสุราและเบียร์ที่สร้างกำไรให้เขาอย่างมหาศาลตัวชี้วัดการฟื้นตัวของเจริญ สิริวัฒนภักดี ก็คือไล่ซื้อกิจการต่าง ๆ ทั้งในและนอกตลาดหลักทรัพย์เป็นจำนวนมาก เช่น การซื้อบริษัทเบอร์ลี่ ยุคเกอร์ในปี 2544 ในราคา 5,532 ล้านบาท การซื้อลิขสิทธิ์ถ่ายทอดฟุตบอลโลก 2002 ของบริษัททศภาคแบบไม่มีโฆษณาด้วยมูลค่า 300 กว่าล้านบาท ในเดือนเมษายน 2545 มีการลงทุนการสร้างโรงแรมระดับเกรดเอ ที่ฝรั่งเศสพร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก ครบครัน ด้วยขนาดห้องพัก 224 ห้อง ตั้งอยู่ในจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา อยู่ใกล้กับนครวัด แหล่งสถาปัตยกรรมและมรดกโลกอันเลื่องชื่อ โดยให้ชื่อว่า โรงแรมอิมพีเรียล อังกอร์ พาเลส และในเดือนกันยายน ปีเดียวกัน ยังได้ร่วมทุนกับบริษัทแคปิตอลแลนด์ จากสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย ด้วยมูลค่า 2,000 ล้านบาท

ดังนั้นสำหรับสังคมไทย บุคคลที่มีความพร้อมสรรพทั้งฐานะการเงิน ฐานทางอำนาจอย่างเจริญ สิริวัฒนภักดี การผูกขาดอำนาจทั้งสองเข้าด้วยกันและนำมาใช้ในสังคมย่อมสร้างผลสะท้อนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้ว่านายเจริญ จะประกาศวางมือในวงการธุรกิจและจะให้บรรดาทายาทเข้ามาดูแลกิจการต่าง ๆ แทน เพื่อให้ภาพพจน์ของธุรกิจในกลุ่มมีความโปร่งใสตามหลักการค้าเสรีและเป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของเจริญ สิริวัฒนภักดี ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน เกิดจากการผูกขาดธุรกิจต่าง ๆ จนสามารถสร้างเครือข่ายในวงการต่าง ๆ โดยอาศัยการสร้างสายสัมพันธ์ในระบบราชการและเส้นสายทางการเมือง อันเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าความสำคัญของระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทยยังไม่หมดไป และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักธุรกิจสามารถก้าวขึ้นไปเป็นผู้มีอิทธิพลได้อีกด้วย

จะสังเกตว่า แม้ว่าการเปิดเสรีในธุรกิจเหล้า เบียร์ จะมีผลให้เกิดการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มเจริญ สิริวัฒนภักดี ยังเป็นผู้ครองส่วนแบ่งการตลาดส่วนใหญ่เอาไว้ แต่การแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การแสวงหาค่าเช่าทางธุรกิจทำได้ยากขึ้น และค่าเช่าก็มีมูลค่าที่ลดลง ความพยายามขยายบทบาทเข้าสู่ยุคที่สาม กล่าวคือการเข้าสู่กลไกตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งปรากฏว่า ได้เกิดแรงต่อต้านขึ้นเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะจากกลุ่มศาสนา โดยมีผู้นำกลุ่มที่สำคัญคนหนึ่งคือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับ ทักษิณ ชินวัตร แต่ในภายหลังได้พลิกบทบาทตัวเองมาสู่การเป็นแกนนำคนหนึ่งในกลุ่มพันธมิตรที่ต่อต้าน ทักษิณ ชินวัตร ผลของการ

ต่อต้านทำให้ไม่ได้มีการอนุญาตให้มีการนำหุ้นของอุตสาหกรรมสุราและเบียร์เข้าจดทะเบียนในตลาด จนกว่าจะมีกฎหมายที่กำกับดูแลการบริโภคสินค้าประเภทนี้เสียก่อน ได้สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มประชาสังคม น่าจะมีผลทำให้รูปแบบ และลักษณะของการสะสมทุนไม่สามารถดำเนินการโดยผ่านเครือข่ายแบบอุปถัมภ์แบบเดิมได้โดยง่ายนัก

ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2549) งานสัมมนาโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. เรื่อง โครงสร้างและพลวัตทุนไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มีการนำเสนองานวิจัยเรื่อง การสะสมทุนในประเทศไทย ศึกษากรณีธุรกิจสุรา โดยนางนวนน้อย ตริรัตน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนที่น่าสนใจ ดังนี้

ธุรกิจสุราเกี่ยวข้องกับการเมืองมาตลอด ทำให้เกิดการสะสมทุน โดยยุคแรก เกิดในช่วงนโยบายบริหารสุราระหว่างปี 2493-2542 ซึ่งรัฐใช้แนวคิดในการควบคุมสินค้าสุรา โดยการจัดเก็บภาษีระดับสูง เพื่อให้สินค้าราคาแพง และลดการบริโภค การควบคุมธุรกิจสุราโดยควบคุมการผลิตสุราทั้งหมดเป็นของรัฐ ทำให้เอกชนไม่สามารถเป็นเจ้าของโรงงานผลิตสุราได้ เอกชนที่ต้องการผลิตสุราจึงต้องประมูลสิทธิในราคาสูง

หลังจากหมดยุคผูกขาด โรงงานสุราบางยี่ขันของกลุ่มสุรามหาทุน ซึ่งอาศัยสายสัมพันธ์ทางการเมือง ผูกขาดระหว่างปี 2503-2522 หลังจากนั้นเกิดการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสองกลุ่ม คือ กลุ่มสุเมธ เตชะไพฑูริย์และกลุ่มเจริญ สิริวัฒนภักดี โดยอาศัยเส้นสายทางการเมือง เพื่อแย่งชิงโรงงานสุรา ซึ่งกลุ่มสุเมธประมูลได้ ทางกลุ่มเจริญ จึงหันมาใช้โรงงานของกรมสรรพสามิตเป็นฐานอำนาจ ตั้งแต่ปี 2523 หลังจากนั้นจึงมีแบรนด์ใหม่เกิดขึ้นอย่าง กวางทอง หงส์ทอง จากเดิมที่มีเฉพาะแม่โขง กับแสงโสมเท่านั้น ทำให้เกิดการลดแลกแจกแถม จนทั้งสองกลุ่มแทบไม่มีเงินจ่ายสัมปทานที่สุทธนาการกรุงเทพ ในฐานะเจ้าหนี้รายใหญ่ได้กดดันให้ยุติสงครามราคา เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2529 และกลุ่มสุเมธวางมือ ทำให้กลุ่มเจริญยึดอาณาจักรสุราอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา แม้จะเปิดเสรีสุราในปี 2542 แต่การเปิดเสรีไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างธุรกิจ เห็นได้จากช่วงปี 2545 และปี 2547 ที่กลุ่มผู้ประกอบการเดิมยังคงครองตลาดมากกว่าร้อยละ 70 ของตลาดสุราโดยรวม ขณะที่กลุ่มผลิตสุราชุมชนพื้นบ้าน ก็ไม่สามารถยืนอยู่ในตลาดได้ ซึ่งเป็นผลจากกฎกติกาภาครัฐที่ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงพฤติกรรมของผู้ผลิตรายเก่าที่สต็อก สุราไว้จำนวนมากก่อนเปิดเสรีในปี 2542 รวมทั้งผู้ผลิตรายเก่าใช้กลยุทธ์เรื่องบรรจุภัณฑ์ ที่ซื้อขวดเก่า สำหรับบรรจุเหล้าชุมชนคืน หรือกรณีที่เป็นบรรจุภัณฑ์เหล้าชุมชน 150 ซีซีสำหรับเครื่องดื่มชูกำลัง ผู้ผลิตรายเก่าก็ซื้อขวดคืนมาทุบทำลาย

กลุ่มทุนสุราไม่เพียงแต่สะสมทุนในรูปแบบของธุรกิจสุราเท่านั้น หากแต่ได้ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ธุรกิจอื่นในยุคที่ 2 เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจเสริมสุราและเบียร์ โดยเฉพาะเบียร์ การเข้าสู่

ธุรกิจเบียร์ของกลุ่มเจริญในปี 2537 โดยใช้กลยุทธ์ด้านราคาการบังคับขายเหล้าฟ่งเบียร์ ทำให้ขายเบียร์ช้างได้ในราคาถูกลง ทำให้ตลาดเบียร์แข่งขันกันอย่างรุนแรง มีการขยายตัวมากกว่าร้อยละ 10 ในช่วงปี 2541-2546 อีกทั้ง เกิดกลุ่มธุรกิจใหม่ในตลาดล่าง จากเดิมที่เป็นเบียร์ระดับกลาง ซึ่งครองส่วนแบ่งตลาด โดยกลุ่มเบียร์สิงห์ประมาณร้อยละ 90 ก่อนปี 2536 ยิ่งทำให้การสะสมทุนเพิ่มขึ้นจนเข้าสู่ยุคที่ 3 ซึ่งเป็นการปรับโครงสร้างธุรกิจและการเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ โดยบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ ผู้ผลิตและจำหน่ายเบียร์ช้าง เข้าไปถือหุ้นในบริษัทย่อยอื่น ๆ 58 บริษัท ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีมูลค่าการขายเฉลี่ยปีละ 1 แสนล้านบาท ทำให้กลุ่มเจริญร่ำรวยจนถูกจัดอันดับเป็นเศรษฐีอันดับ 5 ของอาเซียน และได้รับการจัดอันดับว่าเป็นผู้มีทรัพย์สินประเภทหลักทรัพย์อันดับ 194 ของโลกในปี 2548 ด้วยสินทรัพย์รวม 1.2 แสนล้านบาท

คำถามที่ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่ต้องเข้าตลาดหลักทรัพย์ ก่อนข้างมั่นใจว่าไม่ใช่เพื่อการระดมทุน เพราะธุรกิจสุราเบียร์ มีความแข็งแกร่งเรื่องการเงินและกระแสเงินสดหมุนเวียน เชื่อว่าการปรับโครงสร้างธุรกิจและเข้าตลาดหลักทรัพย์ ทำไปเพื่อรองรับการถ่ายโอนธุรกิจจากนายเจริญสู่ลูกชาย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป ที่สำคัญที่สุดคือ การเข้าสู่การเมืองโดยตรงของนักธุรกิจที่เป็นเจ้าของธุรกิจ ทำให้นายเจริญไม่สามารถใช้ความสัมพันธ์แบบเก่า ที่ใช้กับระบบราชการได้ โดยอาศัยการบริจจาคให้พรรคการเมืองทุกพรรค โดยไม่แสดงชัดเจนว่าบริจจาคให้พรรคใด ทำให้เกิดการปรับตัว โดยนายเจริญต้องออกสู่สังคมมากขึ้น

นอกจากนี้ อัตราการเติบโตของตลาดในประเทศเริ่มลดลง จำเป็นต้องมุ่งตลาดต่างประเทศมากขึ้น เห็นได้จากในช่วง 2547-2548 เริ่มชะลอตัว มีการเติบโตไม่ถึงร้อยละ 5 ทำให้นายเจริญและบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำเป็นต้องหันไปรุกตลาดต่างประเทศ อีกทั้งเป็นผลจากสภาพการแข่งขันที่มากขึ้นและกฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้น

ประเด็นคำถามเรื่องรูปแบบการสะสมทุนเรื่องความอยู่รอดของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์แบบเก่า ในบริบทการเมืองแบบใหม่ว่าจะอยู่รอดได้หรือไม่ นั่น คิดว่าอยู่รอดได้ แต่ต้องปรับตัวอย่างมหาศาล ซึ่งการเข้าตลาดหลักทรัพย์ถือเป็นการปรับตัวอย่างหนึ่งในการระดมทุนเพื่อเป็นฐานสำหรับรุ่นลูก ในภาวะที่นายเจริญไม่สามารถใช้ความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบเดิมได้อีก

อัมมาร สยามวาลา (2549) นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ในงานสัมมนาโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. เรื่อง โครงสร้างและพลวัตทุนไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มีการนำเสนองานวิจัยเรื่อง การสะสมทุนในประเทศไทย ศึกษากรณีธุรกิจสุรา โดยนางนวลน้อย ตรีรัตน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า "สิ่งที่น่าสนใจคือ นายเจริญสามารถระดมทุนได้ค่อนข้างมาก แต่ช่วงเริ่มต้นต้องพึ่งพาเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ โดยการ

เข้าประมูลโรงเหล้า ใช้เงินทุนมากจนธนาคารพาณิชย์เกือบจะล้ม ซึ่งสามารถอธิบายได้ 2 ทฤษฎีคือ ประการแรก ผู้ชนะประมูลมักเจ๊ง เพราะชนะโดยการใช้จ่ายเงินมาก ประการที่สอง การชนะประมูลโดยหวังพึ่งธนาคาร เพราะเจตนาทำให้เจ๊ง แล้วเจรจากับรัฐบาลใหม่ เพื่อลดเงินสัมปทาน ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเจริญช่วงต่อมา

เหตุผลที่กลุ่มสุราต้องเพิ่มเงินลงทุนจากธนาคารพาณิชย์ เป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ว่า เพื่อมาสร้างธุรกิจ หากเปรียบกับเอไอเอส พบว่า มีความเสี่ยงสูงที่ทำให้ธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ไม่มีคนรู้จัก จึงหวังพึ่งเงินจากตลาดหลักทรัพย์ และธนาคารค่อนข้างมาก ซึ่งช่วงหลังมีกระแสเงินสดมากพอจนไม่ต้องพึ่งเงินจากธนาคารพาณิชย์

ไว จามรมาน และสุรชัย ธรรมทวีริกุล (2529 หน้า 72-89) ได้วิจัยเรื่อง การสะสมทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยว่าการสะสมทุนของประเทศไทยมาจาก 4 ประเด็นซึ่งประกอบไปด้วย

1. ทุนหลักในประเทศไทย ในช่วง 2503 – 2513 เป็นช่วงสำคัญที่สุดสำหรับเศรษฐกิจไทย ในแง่ที่เป็นจุดเริ่มต้นของโครงสร้างทุนหลักในปัจจุบัน คือโครงสร้าง 3 ขา คือทุนรัฐ ทุนข้ามชาติและทุนใหญ่ในประเทศ อุตสาหกรรมหลักในไทยถูกสนับสนุนโดย บริษัทค้าสากลทั่วไป กลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศ และนายธนาคาร ผู้ผลิตขนาดย่อม ในประเทศถูกทำให้หมดความสามารถในการขยายกิจกรรมในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ร่วมทุนกับทุนต่างชาติในประเทศ ซึ่งเดิมเป็นชนชั้นพ่อค้าชั้นน้อย ๆ สร้างกลุ่มบริษัททางอุตสาหกรรมขึ้นมาในบางอุตสาหกรรม และขจัดผู้ผลิตขนาดย่อมออกจากภาคอุตสาหกรรม

2. ชิดจำกัดของการสะสมทุนในประเทศไทย เมื่อดูกระบวนการของการสะสมทุนในประเทศไทยในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าเป็นกระบวนการแบบพลวัตของความเป็นพันธมิตรและความขัดแย้งระหว่างทุนข้าราชการ ทุนต่างประเทศ และทุนชาวจีนในประเทศและทุนชาวจีนได้ขยายอิทธิพลเรื่อย ๆ ในเศรษฐกิจไทย กระบวนการนี้เป็นการทำให้ทุนชาวจีนกลายเป็นไทยในกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรม สำหรับกลุ่มชาวจีนนั้นตัวบุคคลจะค่อย ๆ เปลี่ยนจากผู้ส่งออกข้าวเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มธนาคารพาณิชย์และกลายเป็นกลุ่มบริษัทในเครือ (Conglomerate) ทางการเงินตามขั้นตอนการพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีประเด็นในเรื่องการบริหารขององค์กรแบบดั้งเดิมคือการบริหารแบบครอบครัวเช่น กลุ่ม หวังหลี ในช่วงนั้น ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจแบบใหม่ได้แต่เหตุผลที่สำคัญที่สุด 2 ประการคือ 1. ตัวแปรผันกับทุนขุนนางและทุนข้ามชาติภายหลังการปฏิวัติ 2475 2. ไม่สามารถปรับกิจกรรมเข้ากับการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมของไทยได้ ประเด็นที่ 2 นี้ไม่ได้หมายความว่า กลุ่มหวังหลีไม่มีความสามารถหรือไม่มีความตั้งใจที่จะเคลื่อนไปสู่กิจการใหม่ คือการผลิตแต่ปัญหาที่สำคัญคือลักษณะของทุนที่อยู่

ภายในกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองจากกลุ่มพาณิชย์เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมหรือกลุ่มการเงินได้

การเกิดขึ้นของกลุ่มอุตสาหกรรม(ทุนไทย)ไม่สามารถเป็นตัวแทน ทุนอุตสาหกรรมได้แท้จริง เนื่องจากมีขีดจำกัดเช่นเดียวกับทุนพาณิชย์ดั้งเดิม ขีดจำกัดเหล่านี้สามารถสรุปได้เป็น 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

ประการแรกการเจริญเติบโตของทุนในประเทศถูกจำกัดโดยโครงสร้างทุนหลักในประเทศคือการพัฒนาของทุนขุนนางและการเข้ามาของ MNCs ทำให้โอกาสของทุนในประเทศที่จะขยายกิจการน้อยลง อุตสาหกรรมที่ได้กำไรดีถูกควบคุมโดยผู้นำทางทหาร การเมืองในช่วงปี 2493-2503 โอกาสที่ผู้ผลิตในประเทศจะขยายกิจการในช่วงนั้นมีอยู่น้อย ในช่วง 2503-2513 ปรากฏว่า MNCs และบริษัทการค้าญี่ปุ่นได้เข้าสู่กิจการเหมืองแร่ ปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญและกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญสำหรับกลุ่มทุนในประเทศ การไหลเข้าของทุนต่างชาติทำให้กลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศเจริญเติบโตได้เร็วแต่อยู่ในอุตสาหกรรมบางประเภทเท่านั้นซึ่งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งในปัจจุบันส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่อุตสาหกรรมหลักเป็นผู้ผลิตถูกแบ่งกันระหว่าง 3กลุ่มทุนหลักคือ ทุนรัฐ ทุนข้ามชาติ และทุนท้องถิ่นขนาดใหญ่

ประการที่สอง ขีดจำกัดของการสะสมทุนในประเทศนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยทำให้เกิดธุรกิจ 2 แบบคือกลุ่มบริษัททางอุตสาหกรรมและกลุ่มบริษัทการเงินซึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมจะเน้นกิจกรรมการค้าที่ผลิตได้ ไม่สนใจกระบวนการผลิตซึ่งมาจากลักษณะการค้าแบบดั้งเดิมของชาวจีน เน้นให้ผลตอบแทนเร็ว

ประการที่สามขีดจำกัดของการสะสมทุนภายในประเทศอยู่ที่ตัวแบบความเป็นเจ้าของและการควบคุมบริหารในกลุ่มธุรกิจใหญ่ ธุรกิจไทยส่วนมากมักไม่มีการแยกออกกระหว่างการเป็นเจ้าของกับการควบคุมบริหารในช่วงแรกของการพัฒนาของกลุ่มธุรกิจที่มีครอบครัวเป็นเจ้าของดูเหมือนจะเจริญเติบโตได้เร็วกว่า เพราะเมื่อเทียบกับกิจการที่บริษัทเป็นเจ้าของนั้น จะเห็นว่าใช้เวลาน้อยกว่าในการตัดสินใจซึ่งทำให้สามารถตอบสนองต่อสภาวะที่เปลี่ยนไปของเศรษฐกิจได้ดีกว่า แต่กิจการที่ครอบครัวเป็นเจ้าของนั้นทำให้ความสามารถในการระดมทุน จำกัดอยู่แต่ในแวดวงกลุ่มคนที่สมาชิกในครอบครัวรู้จักเท่านั้นนอกจากนี้ผู้บริหารก็จำกัดอยู่เฉพาะสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนสนิทเท่านั้น トラบเท่าที่เจ้าของไม่มีความประสงค์จะรับคนมีฝีมือจากภายนอกเหมือนกับนักธุรกิจชาวจีน

3. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและขนาดทางเศรษฐกิจ ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่มักพบในเศรษฐกิจไทยคือ มีระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจสูง และมีโครงสร้างตลาดกึ่งผูกขาดในบางอุตสาหกรรมกล่าวทั่วไปได้ว่าทุนผูกขาดในประเทศที่พัฒนาเหล่านี้เป็นผลจากการแข่งขันกันอย่าง

นักระหว่างผู้ผลิตหลายราย หรือบริษัทที่แข็งแกร่งกว่าจะจัดบริษัทที่อ่อนแอออกจากตลาด หรือมีฉะนั้นบริษัทที่แข็งแกร่งกว่าจะผนวกบริษัทที่อ่อนแอกว่าเข้าสู่กิจการของตนเอง ในบางกรณีกิจการขนาดใหญ่จะรวมตัวกันเองในกิจการยักษ์ใหญ่เพื่อการยึดครองตลาด

ลักษณะทางเศรษฐกิจในประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศไทยแตกต่างอย่างมากจากกรณีของประเทศที่พัฒนาแล้วดังนี้

ประการแรก อุตสาหกรรมในประเทศถูกปกป้องโดยรัฐบาลโดยใช้นโยบายภาษีและนโยบายอื่นนอกจากนี้ตลาดภายในประเทศมีขนาดเล็กและมีขีดจำกัดอยู่มาก ดังนั้นกิจการเริ่มแรกสามารถอยู่ในสถานะผูกขาดในบางอุตสาหกรรมในช่วงแรก ๆ ได้

ประการที่สอง หลังจากที่อุตสาหกรรมหลัก ๆ ได้เปลี่ยนจากระยะเริ่มแรกเป็นระยะที่พัฒนาแล้ว ตลาดจะขยายตัวได้เร็วกว่าในกรณีประเทศที่พัฒนาแล้ว สิ่งที่ทำเป็นสำหรับกิจการเริ่มต้นเหล่านี้ไม่ใช่การแข่งขันกับกิจการอื่น แต่เป็นการเพิ่มการผลิตในขณะที่ตลาดเริ่มขยายตัว ดังนั้นกิจการเหล่านี้จึงทำการนำส่วนเกินมาลงทุนอีกเพื่อขยายบริษัทเดิมหรือใช้ในการจัดตั้งกิจการใหม่

ประการที่สาม การร่วมลงทุนระหว่างประเทศก็เป็นสิ่งที่ทำให้การสะสมทุนในประเทศกำลังพัฒนาเป็นไปได้เร็วขึ้น มีกลุ่มธุรกิจหลายกลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีและเงินทุนจากต่างประเทศจนสามารถกลายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่

4. การพึ่งพาต่างประเทศและการนำเทคโนโลยีสู่ประเทศ จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมไทยต้องพึ่งพาเทคโนโลยีต่างประเทศ ทุนการเงินต่างประเทศและเครื่องจักรนำเข้า ผู้ร่วมทุนภายในประเทศขาดเทคโนโลยีและขาดเงินทุน ระบบการร่วมหุ้นกับต่างประเทศเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้ร่วมทุนในประเทศสามารถขยายกิจการได้อย่างรวดเร็ว เป็นความจริงที่ว่า ทุนในประเทศจำนวนมากที่ต้องล้มไปในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมเนื่องจากการไหลเข้าของทุนต่างชาติ แต่ต้องไม่ปฏิเสธความจริงที่ว่า ทุนต่างชาติโดยพื้นฐานแล้วสามารถช่วยให้กลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศเจริญเติบโต กิจการร่วมทุนในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของคู่ร่วมทุนชาวไทย กลุ่มที่ทำการร่วมทุนในกิจการร่วมทุนคือทุนในประเทศมิใช่ต่างประเทศ

นอกจากนี้ ไว จามรมาน และสุรชัย ธรรมทวีริกุล (2529, หน้า 47) กล่าวว่า การสะสมทุนในความหมายระดับประเทศ เป็นขบวนการในการขูดรีดเอาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ในความหมายระดับบริษัทหมายถึงการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของทุนภายใต้เงื่อนไขของเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในกระบวนการสะสมทุนของทุนมี 2 วิธี คือ

1. ความเข้มข้นของเงินทุน (Capital concentration) เป็นการสะสมทุนผ่านการขูดรีดแรงงาน และ แรงงานที่ลี้ภัย (Waged laborer) เป็นการแข่งขันระหว่างบริษัท ส่วนเกินทางเศรษฐกิจ

จะนำไปลงทุนใหม่ในบริษัทเดิมหรือบริษัทใหม่ จึงหมายถึงการรวมตัวของปัจจัยการผลิตโดยการสะสมทุน และมีขีดจำกัดในการเติมโต

2. การรวมศูนย์กลางทุน (Capital centralization) เป็นการสะสมทุนโดยการกระจายตัวของทุนเข้าไปยังทุนอื่นเพื่อผูกพันทุนเหล่านั้นเช่นในการรับช่วงต่อ (Take over) หรือการไป (Merge) ส่วนมากในกรณีการร่วมหุ้น (Joint stock) ช่วยเร่งการขยายตัวของบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีการที่บริษัทใช้เพื่อเอาชนะการตกต่ำทางเศรษฐกิจ ตามแนวทางพัฒนาการเศรษฐกิจทุนนิยมบริษัทต่าง ๆ ถูกเรียกร้องให้ร่วมเป็นกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่กลายเป็นผู้ผูกขาด (Monopoly) ในอุตสาหกรรมหนัก

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน (2555) วิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจและการสะสมทุนในจังหวัดชลบุรี. โดยกล่าวว่า การสะสมทุนเบื้องต้นจึงเป็นกระบวนการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจโดยใช้กลไกทั้งทางด้านการค้า การผลิต การบริการ รวมถึงการแสวงหากำไรเข้าจากกลไกของรัฐและการเมืองอย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นในการตีความแบบใหม่ที่มีลักษณะสำคัญ คือ

1. การสะสมทุนเบื้องต้นเป็นรากฐาน (Basis) ของวิถีการผลิตแบบทุนนิยมเสมอ หมายความว่า การสะสมทุนเบื้องต้นเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทุนนิยม ดังนั้นจึงมีบทบาทต่อเนื่องในฐานะที่ทุนต้องใช้กลยุทธการสะสมทุนเบื้องต้นเป็นรากฐานในการสะสมทุนตามปกติเสมอ

2. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบันอาศัยลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) เป็นอุดมการณ์ในการสร้างความชอบธรรมสำหรับการปฏิบัติการในขณะที่การสะสมทุนเบื้องต้นในอดีตอาศัยแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก (Classical political economy) เป็นอุดมการณ์หลัก

3. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบัน เกิดขึ้นในบริบทของอิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อประเทศโลกที่สาม ในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา ในขณะที่การสะสมทุนดังกล่าวในอดีตเกิดขึ้นจากอิทธิพลภายในประเทศเป็นสำคัญ เช่น อังกฤษในอดีต เป็นต้น

การวิเคราะห์อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ในการศึกษาคั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยให้ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอกในฐานะที่เป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ภายในประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทุนนิยมในจังหวัดที่ศึกษาจึงเป็นการวิเคราะห์ที่มีการเชื่อมโยงกับภายนอก แต่มีรากเหง้าอยู่ภายในประเทศ (External links and internal roots) ผลที่ตามมาคือ การเกิดสภาวะฟุ้งฟิงในที่นี่จึงมิใช่การกำหนดแต่ฝ่ายเดียวจาก

ภายนอก (External determinism) แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขจากภายนอกที่เรียกว่า การพึ่งพิงเชิงโครงสร้าง

4. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบันอาศัยรูปแบบที่มีความหลากหลายมากกว่าเพียงการผลักดันชาวไร่ชาวนาออกจากที่ดินของตนเอง (Land enclosures) ดังที่เกิดขึ้นในกรณีของประเทศอังกฤษปลายศตวรรษที่ 14 รูปแบบการผลักดันชาวไร่ชาวนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การสูญเสียที่ดินจากปัญหาวิกฤตหนี้สินเป็นต้น นอกจากนี้เป้าหมายการผลักดันชาวไร่ ชาวนาที่มุ่งแยกปัจจัยการผลิตมิใช่เป็นเพียงกลุ่มผู้ผลิตสินค้ารายย่อยเท่านั้นแต่รวมไปถึงการทำลายกรรมสิทธิ์ที่ดินของชุมชนและการควบคุมพื้นที่ทางสังคมเพื่อมิให้ชนชั้นกรรมาชีพใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง

พรณี บัวเล็ก (ม.ป.ป., หน้า 5) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทยโดยกล่าวว่า ช่วงแรกกำเนิดของทุนในสมัยศักดินา (ปลายอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น) เจ้าภาษี นายอากร เป็นทุนกลุ่มแรกของไทยที่มีถิ่นกำเนิดในสังคมศักดินา ทุนกลุ่มนี้เกิดขึ้น เมื่อประมาณสมัยอยุธยาตอนกลางและปรากฏชัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย อากร 2 ชนิดที่เก่าแก่คือ อากรสุรา และบ่อนเบี้ย ผู้ที่เข้าดำเนินการเป็นเอกชนชาวจีน ช่วงต่อมาทุนนิยมภายหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2398-2457) ทุนนิยมที่เกิดขึ้นระยะนี้เป็นทุนนิยมการค้า มีลักษณะเป็นทุนนิยมแบบอาณานิคม คือเรายอมรับ ระบบการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศมหาอำนาจหรือทุนนิยมศูนย์กลาง วัตถุประสงค์ในการผลิตของสังคมเพื่อตอบสนองตลาดและความต้องการของตลาดภายนอกไม่ใช่ตลาดภายใน ก่อนหน้าทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เรายอมรับว่าเศรษฐกิจไทยไม่ใช่เศรษฐกิจแบบโบราณ ไม่หยุดนิ่งมีการเคลื่อนไหวของตลาดภายใน มีเศรษฐกิจแบบเงินตราและตลาดเกิดขึ้นบ้างแล้ว มีหน่ออ่อนของทุนนิยม คือ มีชนชั้นนายทุนคือเจ้าภาษีนายอากร แต่สิ่งเหล่านี้ยังไม่กว้างขวางและแข็งแรงพอที่จะสร้างตัวเองเป็นสถาบันที่เป็นอิสระ ในทางตรงกันข้ามหน่อทุนนิยมกลับอ่อนแอ ไม่ได้สร้างการผลิตของตนเองขึ้นมาอิงแอบอยู่กับชนชั้นศักดินา ซึ่งจักรทิพย์ นาถสุภา (2549) ได้กล่าวถึงทุนกลุ่มนี้ว่าเป็นทุนนิยมกาฝาก

ช่วงทุนนิยมตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 ถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (พ.ศ. 2457-2475) ในยุคนี้แม้ว่าระบบเศรษฐกิจและทุนนิยมที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย จะยังคงเป็นความสืบเนื่องจากยุคที่ผ่านมา แต่ก็เกิดเงื่อนไขใหม่ ๆ ที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของยุคนี้ ที่ทำให้ทุนนิยมสามารถขยายได้กว้างขวางขึ้นในสังคมไทย ในยุคนี้มีลักษณะที่เหมือนกับยุคปัจจุบัน คือ เกิดการขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว การขยายตัวนี้เป็นอิทธิพลจากตลาดภายนอกทั้งสิ้น และการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็ซ่อนภาวะวิกฤต และสังคมไทยก็ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ครั้งใหญ่

ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ทั่วโลก (Great World Depression 1929-1939) ในช่วงที่สี่ คณะราษฎรกับการสร้างทุนนิยมโดยรัฐในแนวทางเศรษฐกิจแบบชาตินิยม (พ.ศ. 2475-2490) จากแนวคิดของ ปรีดี ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ โดยมีคำชี้แจงว่า “การที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้ ข้าพเจ้าได้ฟังถึงถึงสภาพอันแท้จริง ตลอดจนนิสัยใจคอของราษฎรส่วนมาก ว่าการที่จะส่งเสริมให้ราษฎรมีความสุขสมบูรณ์นั้นก็มีอยู่ทางเดียวซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่งการเศรษฐกิจนั้นออกเป็นสหกรณ์ต่าง ๆ ” ในการวางเค้าโครงการเศรษฐกิจ ผู้ร่างได้พยายามหยิบเอาส่วนดีของลัทธิต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่ประเทศสยาม แล้วนำมาปรับปรุง

ช่วง พ.ศ. 2490-2500 ทุนนิยมขุนนางกับเศรษฐกิจภายใต้การเมืองแบบอำนาจนิยม สภาพภายในในยุคนี้คณะรัฐประหาร การพัฒนาทุนนิยมในยุคนี้ผูกพันกับการเมืองภายในอย่างมาก ทุนนิยมภายในพัฒนาไปท่ามกลางความขัดแย้งของกลุ่มการเมือง 2 กลุ่ม โดยเฉพาะภายหลัง พ.ศ.2495 เป็นต้นมา ผู้นำได้แตกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสฤษดิ์ (สี่เสาเทเวศน์) และ กลุ่มเผ่า-ผิน (กลุ่มชอวยราชครู) ยุคนี้เป็นยุคที่ความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรง บางคนใช้คำว่าการเมืองยุคทมิฬ การจัดการกับความขัดแย้งทางการเมืองไม่ว่าจะคู่ความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. และปรีดี พนมยงค์ การปราบปรามฝ่ายต่อต้านรัฐบาล (เสรีนิยมและคอมมิวนิสต์) กลุ่มการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินการลงทุนเพื่อส่งเสริมอำนาจของตนเองผู้นำทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้ปฏิเสธทุนนิยมโดยรัฐในเรื่องของการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ ขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธทุกเอกชนด้วย ทั้งทุนนิยมขุนนางและทุนเอกชน จึงเติบโตไปพร้อมกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดขณะที่ทุนนิยมขุนนางอาศัยการเติบโตโดยใช้อภิสิทธิ์ในการควบคุมอำนาจรัฐ นำเอาผลประโยชน์ของรัฐมาเป็นของตน ส่วนทุนเอกชนก็เติบโตโดยอาศัยการอุปถัมภ์ของกลุ่มการเมือง รัฐวิสาหกิจถูกจัดตั้งขึ้นจำนวนมากอย่างไร้ทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐวิสาหกิจกลายเป็นแหล่งผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง เป็นฐานทางเศรษฐกิจให้กลุ่มการเมืองแต่ละฝ่ายนอกจากรัฐวิสาหกิจแล้วกลุ่มทุนขุนนางยังมีบริษัทกึ่งราชการ กล่าวคือ รัฐถือหุ้นส่วนหนึ่งและบริษัทส่วนตัวของผู้นำก็ถูกจัดตั้งขึ้นจำนวนมาก ธุรกิจเหล่านี้มีแหล่งที่มาของเงินทุนสำคัญคือรัฐ ซึ่งกลุ่มการเมืองทั้ง 2 มีบทบาทในการบริหารอยู่ ภายใต้สภาวะทางการเมืองแบบอำนาจนิยม ได้มีส่วนทำให้วัฒนธรรมอภิสิทธิ์และอุปถัมภ์ถูกใช้เป็นหลักปฏิบัติของนายทุนไทยทั้ง 2 กลุ่มวัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในสังคมศักดินาไทยที่เจ้าภีษไนย อากรอันเป็นต้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนไทยใช้ นายทุนเอกชนรายสำคัญจะต้องเลือกว่าจะอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของนักการเมืองกลุ่มใด เพื่อขอปรมิคุ้มครองหรืออภิสิทธิ์ในการดำเนินธุรกิจให้แก่ตน นายทุนหลายกลุ่มสามารถสร้างความร่ำรวยจากการอยู่ภายใต้อุปถัมภ์ของนักการเมือง เช่น นายชิน โสภณพานิช อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของกลุ่มเผ่า-ผิน กลุ่มชลวิจารณ์ที่บริหารธนาคาร สหธนาคารอาศัยความสัมพันธ์กับจอมพลสฤษดิ์ การเติบโตของทั้งทุนนิยมขุนนางและนายทุน

เอกชนในยุคนี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานการผลิตที่พัฒนาก้าวหน้าขึ้น และไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาทางการผลิต ฐานทางเศรษฐกิจทั้งทุนขุนนางและทุนเอกชนอยู่ที่รายได้ของรัฐที่ทั้ง 2 กลุ่มสร้างการทุจริตขึ้น ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่สำคัญของชนชั้นนายทุนไทยยุคนี้

ช่วงหลังการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แผนพัฒนา (พ.ศ. 2500-2516) ยุคนี้เป็นยุคที่ทุนนิยมไทยพัฒนาภายใต้พันธมิตร 3 กลุ่ม คือ ทหาร ทุนต่างชาติ และทุนท้องถิ่น ในทางการเมืองยุคนี้ปกครองอย่างเผด็จการ มีผู้นำที่สำคัญ 2 คนคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร คำขวัญ “งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข” กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาในยุคสมัยนี้ เป็นคำขวัญในยุคพัฒนาแบบทุนนิยมเต็มที่

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ (2550, หน้า 1) ได้วิจัยเรื่อง ความขัดแย้งในการจัดการปัญหาภาคพืชอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก: กรณีศึกษาเจนโก้ จังหวัดระยอง ว่าในการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยองที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลดังกล่าวที่ว่า “การพัฒนาอุตสาหกรรมช่วยสร้างรายได้ แต่สิ่งแวดล้อมมีปัญหา และปัญหาสังคมขยายตัว” กล่าวคือการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดผลดีในรูปของการสร้างรายได้ โดยรายได้จะตกแก่กลุ่มชนชั้นนา ซึ่งได้แก่ ทุนต่างชาติ รัฐ และทุนเอกชนในประเทศ เช่น รายได้ต่อหัวของคนจังหวัดระยองในปี พ.ศ. 2549 มีมูลค่าถึง 850,253 บาท ในขณะที่ชาวระยองในชุมชนหมู่บ้านมีรายได้เป็นเพียงหลักหมื่น ดังนั้น การจัดสรรรายได้จึงไปกระจุกอยู่ที่ชนชั้นนาทั้งสามกลุ่มดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคมขยายตัวมากขึ้นในจังหวัดระยอง กลับเป็นสิ่งที่ภาคประชาชนต้องเป็นผู้รับภาระ สถานการณ์ทางสังคมในจังหวัดระยองจึงอยู่ในภาวะที่เรียกว่า สถานการณ์ที่มีทั้งผู้แพ้และผู้ชนะ (Zero-Sum Game) ผลที่ตามก็คือในจังหวัดระยองเราจึงพบปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระดับชาติหรือความขัดแย้งในชุมชน เช่น การจัดสร้างโรงงานกำจัดกากพืชอุตสาหกรรมของเจนโก้ การขโมยคูศูทรายในที่สาธารณะ การระเบิดภูเขาเพื่อทำโรงโม่หิน การบุกรุกป่าชายเลน การตั้งโรงงานไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหิน การย้ายโรงเรียนเพื่อหนีโรงงาน ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ปัญหาการแย่งชิงน้ำของอุตสาหกรรม ปัญหาการถูกข่มขู่และเสียชีวิตของผู้นำชาวบ้าน การแย่งชิงพื้นที่ระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนเมือง

สมนึก จงมีวสิน (2560, หน้า 11) ได้กล่าวถึงเรื่อง ร่างกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกกว่าการร่างกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือโครงการระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก (Eastern Economic Corridor: ECC) ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นการเร่งการเจริญเติบโต ของอุตสาหกรรม โดยการขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว โดยใช้กฎหมายมาตรา 44 โดยให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาและตัดสินใจ ทั้งที่อุตสาหกรรมในปัจจุบันก็ได้ขยายตัวอยู่ทุกปี

โดยพัฒนาในพื้นที่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง รวม 630,000 ไร่ ซึ่งประกอบไปด้วย อุตสาหกรรม 10 ประเภท ประกอบไปด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน, อุตสาหกรรมปิโตรเคมี, เคมีภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์โทรคมนาคม, อุตสาหกรรมเกษตรและแปรรูปอาหาร, อุตสาหกรรมหุ่นยนต์อุตสาหกรรมการบิน, อุตสาหกรรมโลจิสติกส์, อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ, อุตสาหกรรมดิจิทัล, อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร, อุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง, และอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลต้องการให้นักลงทุนต่าง ๆ เข้ามากระตุ้น GDP ในวาทะกรรม “อุตสาหกรรม 4.0” ที่ต้องการกระตุ้นอุตสาหกรรมให้สูงขึ้นไปอีก

ทั้งนี้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือการสร้างโรงงานในร่างของกฎหมาย มาตราที่ 24 ที่ระบุให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์หรือ SEA และเมื่อจัดทำเรียบร้อยแล้วการก่อสร้างหรือดำเนินการสร้างโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมที่จะมีมาทีหลังไม่ต้องดำเนินการทำ (Environment Impact Assessment: EIA) อีกสามารถสร้างได้เลยซึ่งต่างกับกฎหมายเดิมที่ต้องดำเนินการทำ EIA โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการเกิดอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากนี้ซึ่งจะก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมากส่งผลไปถึงระบบนิเวศถูกทำลาย หากไม่มีกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพ หรือแม้แต่จะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกเช่นการขาดแคลนน้ำจะมีความหนักหน่วงยิ่งขึ้น และเมื่อต้องมีเมืองใหม่ที่จะเกิดขึ้นตามโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิด จะทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรเกิดขึ้นระหว่างคนที่อยู่ในเมืองเก่าหรือชุมชนท้องถิ่นกับเมืองใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือภาครัฐซึ่งรัฐบาลจะต้องทำการพัฒนาสังคมชุมชนให้ยั่งยืนให้พร้อมที่จะให้ชุมชนกับอุตสาหกรรมอยู่ร่วมกันได้

ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ (2529, หน้า 6-7) ได้ดำเนินการวิเคราะห์กลุ่มชนและความขัดแย้งว่าแนวคิด “ดุลยภาพ” มักจะเกี่ยวพันกับแนวคิด “การประสานผลประโยชน์” ระหว่างปัจเจกชนต่าง ๆ การปฏิเสธแนวคิดดุลยภาพทำให้มีการเน้นแนวคิด “ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์” ระหว่างชนชั้นกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ความขัดแย้งนี้มีหลายประเภท หลายระดับ ดังที่เราจะกล่าวถึงต่อไป

การวิเคราะห์เรื่อง “กลุ่มชน” และ “ความขัดแย้ง” มีผลทางทฤษฎีตามมา 4 ข้อ คือ

1. เศรษฐศาสตร์การเมือง มองว่า ปัญหาหลักของระบบเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการแบ่งรายได้ ทรัพย์สินสมบัติ และผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มชน

2. ในการแบ่งรายได้ เศรษฐศาสตร์การเมืองเน้น “ความสามารถของกลุ่มชนในการครอบครองส่วนเกิน” ความสามารถนี้ อาจเกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กล่าวคือ

2.1 ในกระบวนการผลิต หรือในการควบคุมระบบการผลิตอันสืบเนื่องมาจากระบบกรรมสิทธิ์

2.2 ในการควบคุมแรงงานและทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ของระบบเศรษฐกิจ

2.3 ในการสถาปนาอำนาจตลาด (Market power) หรืออำนาจผูกขาดการตลาด (Degree of monopoly)

3. การแบ่งผลประโยชน์ที่ไม่เท่ากัน ย่อมเกี่ยวพันกับการแบ่งอำนาจที่ไม่เท่ากัน ระหว่างกลุ่มชนหรือภายในกลุ่มเดียวกัน ดังตัวอย่าง 2 เรื่อง ดังนี้

3.1 อำนาจผูกขาดที่เพิ่มขึ้นย่อมทำให้กลุ่มผู้ขาดสามารถเพิ่มกำไรได้ ผู้สูญเสียประโยชน์ก็คือประชาชนทั่วไป ซึ่งต้องเผชิญกับสินค้าราคาสูง และการตกต่ำของอำนาจซื้อที่แท้จริง (ส่วนแบ่งของกลุ่มผูกขาดสูงขึ้น ขณะที่ประชาชนทั่วไปต่ำลง)

3.2 ผู้ผลิตที่มีอำนาจผูกขาดสูง ย่อมมีโอกาสสะสมกำไรได้มากกว่ากลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า มองจากแง่นี้แล้วหมายความว่า การขยายตัวของผู้ผลิตรายใหญ่ ย่อมนำไปสู่การโยกย้ายกำไรจากกลุ่มผู้ผลิตรายเล็กไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่

สรุปแล้ว อำนาจผูกขาดเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดส่วนแบ่งระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ หรือภายในกลุ่มชนเดียวกันจนนำไปสู่ความขัดแย้ง

บริษัท ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส (ประเทศไทย) (2559, หน้า 1-35) เปิดเผยถึงผลสำรวจ Great expectation: The next generation of family business leaders ที่ทำการสำรวจทายาทธุรกิจจำนวน 268 ราย ในกว่า 31 ประเทศทั่วโลก ว่า ในอีก 5 ปีข้างหน้า ธุรกิจครอบครัว (Family business) ทั่วโลกถึง 40% จะส่งมอบกิจการให้ทายาทรุ่นถัดไป โดยในการสำรวจปีนี้พบว่า ทักษะคิดหรือความคาดหวังของผู้บริหารรุ่นใหม่ (Next gens) ที่เข้ามาบริหารธุรกิจครอบครัวนั้น เปลี่ยนแปลงไป โดยพวกเขาไม่ได้ต้องการมารับช่วงกิจการต่อเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นกับตัวธุรกิจ โดยทายาทธุรกิจถึง 88% ต้องการที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินธุรกิจครอบครัวเพื่อสร้างจุดเด่น ให้มีความทันสมัยและความเป็นสากล ควบคู่ไปกับการสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ธุรกิจ นอกจากนี้ 92% ยังมีสำนึกความรับผิดชอบมากขึ้นในการส่งต่อธุรกิจที่เข้มแข็งไปสู่รุ่นต่อไป

ธุรกิจครอบครัวยังคงเป็นฟันเฟืองสำคัญของระบบเศรษฐกิจ มีสัดส่วนคิดเป็น 70-90 % ของจีดีพีโลก เป็นที่ทราบกันดีว่า พื้นฐานความสำเร็จของธุรกิจครอบครัวไม่ได้จบลงแค่การบริหารของคนรุ่นใดรุ่นหนึ่ง แต่อยู่ที่การถ่ายโอนอำนาจจากรุ่นสู่รุ่น

ซึ่งผลจากการสำรวจในครั้งนี้ พบว่า ทายาทธุรกิจรุ่นใหม่ไม่ได้ต้องการเป็นแค่ผู้รับช่วงต่อในการดูแลกิจการครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการสร้างความแตกต่าง และนำพาธุรกิจให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างจริงจังมากขึ้น วันนี้ทัศนคติและความคาดหวังของทายาทผู้บริหารรุ่นใหม่เปลี่ยนไป หลายคนต้องการเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจแบบเดิม ๆ กิดค้นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ รวมทั้งตลาดและโอกาสทางธุรกิจเพื่อเข้ามาต่อยอดกิจการที่มีอยู่ให้เติบโต

นอกจากนี้ ทายาทธุรกิจยังมีแนวคิดในการบริหารธุรกิจครอบครัวให้ประสบความสำเร็จแตกต่างออกไป โดย 69 % มองการจ้างบุคลากรภายนอกในระดับบริหารให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัท เพื่อสร้างความทันสมัยและความเป็นมืออาชีพให้แก่ธุรกิจ ขณะที่ 60 % มองหาช่องทางในการเปิดตลาดการค้าใหม่ และ 59 % สร้างความหลากหลาย ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ และสุดท้าย 47 % มองการลงทุนในบริษัทใหม่ (New entrepreneurial venture) เพื่อพัฒนาควบคู่ไปกับธุรกิจเดิมของครอบครัว

ผลสำรวจยังระบุว่า ทายาทธุรกิจรุ่นใหม่มีการเตรียมความพร้อมในการก้าวขึ้นสู่อำนาจผู้บริหารระดับสูงมากขึ้น โดย 70 % ของผู้บริหารทายาทธุรกิจครอบครัวทั่วโลกเลือกที่จะทำงานกับบริษัทข้างนอก เพื่อสั่งสมประสบการณ์และนำความรู้ความสามารถก่อนกลับมาทำงานกับธุรกิจของครอบครัวอีกด้วย

ช่องว่างระหว่างวัย ภัยคุกคามความสำเร็จจากรุ่นสู่รุ่น

ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว (Family politics) ยังคงเป็นความกังวลอันดับต้น ๆ ของทายาทรุ่นใหม่ โดย 52 % ของทายาทธุรกิจครอบครัวกังวลว่าจะต้องเสียเวลาไปกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว เพิ่มขึ้นจาก 36 % จากการสำรวจเมื่อปี 2557

จึงพอสรุปได้ว่า จากผลการสำรวจพบว่า 3 ช่องว่างสำคัญที่เป็นภัยคุกคามความสำเร็จในการส่งมอบกิจการจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ได้แก่

1. ช่องว่างระหว่างวัย (Generation gap) โดยผู้บริหารรุ่นปัจจุบันยังไม่มั่นใจว่าทายาทของพวกเขาจะมีศักยภาพเพียงพอที่จะขึ้นมาบริหารกิจการครอบครัวแทน

2. ช่องว่างที่เกิดจากการสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility gap) โดยทายาทธุรกิจครอบครัวมองว่า พวกเขาต้องทำงานหนักมากกว่าคนอื่น ๆ ในองค์กรเพื่อพิสูจน์ตนเอง

3. ช่องว่างในการสื่อสาร (Communication gap) ซึ่งธุรกิจครอบครัวต้องแยกแยะความสัมพันธ์ส่วนตัวภายในครอบครัวออกจากเรื่องงาน และต้องมีการสื่อสารกันอย่างชัดเจนในเรื่องดังกล่าว เพราะความไม่ชัดเจนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคตได้

การวางแผนสืบทอดกิจการจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีประสิทธิภาพไม่ใช่เรื่องง่าย การวางแผนงานระยะยาว ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำ เพราะทายาทที่รับช่วงต่ออาจต้องเผชิญกับปัญหาที่ตามมาอีกมากมาย ทั้งการกระทบกระทั่งกับคนในครอบครัว หรือแม้ปัญหาเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ภายในบ้าน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางระบบการบริหารธุรกิจครอบครัวที่เหมาะสม ผ่านการสื่อสารที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาและฝึกอบรม เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง

ทั้งนี้ ทักษะ (Skills) ขนาด (Scale) และการสืบทอดกิจการ (Succession) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารธุรกิจครอบครัวไปสู่ความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญอีกประการที่ทายาทธุรกิจต้องคำนึงถึงในปีนี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

ดิจิทัล จุดเปลี่ยนธุรกิจครอบครัว

ปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นหนึ่งในเมกะเทรนด์ที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจไปอีก 5 ปีข้างหน้า ไม่เว้นแม้กระทั่งธุรกิจครอบครัว แต่อย่างไรก็ดี การปรับตัวของธุรกิจครอบครัวให้ทันกับเทคโนโลยียังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันระหว่างคนสองรุ่น ด้วยความเข้าใจและแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยทายาทธุรกิจมักประสบปัญหาในการโน้มน้าวให้คนรุ่นก่อนหันมาให้ความสำคัญในการนำดิจิทัลมาขับเคลื่อนองค์กร ผลสำรวจระบุว่า 59 % ของทายาทธุรกิจไม่แน่ใจว่าบริษัทมีกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล ขณะที่มีเพียง 41 % ที่เชื่อว่าบริษัทมีกลยุทธ์รองรับกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยียังถือเป็นความท้าทายสำคัญในการนำพาธุรกิจครอบครัวไปสู่ความสำเร็จ เพราะผู้บริหารรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าว ส่งผลให้การปรับตัวของธุรกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้ากว่าธุรกิจประเภทอื่น ซึ่งความล่าช้าดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจครอบครัวกับคู่แข่งที่ไม่ใช่กลุ่มธุรกิจนี้ได้ในที่สุด

แม้ผู้บริหารรุ่นใหม่จะเริ่มจะเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น เมื่อเทียบกับผลสำรวจเมื่อครั้งก่อน แต่ปัญหาคือ ยังไม่รู้ว่าจะต้องลงทุนส่วนไหน ผลตอบแทนการลงทุนที่เหมาะสม และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรมีที่ปรึกษาทางธุรกิจที่ดี เพื่อช่วยวางแผนการลงทุนและขยายธุรกิจในอนาคต

บริษัท 'ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส' (2559, หน้า 4-7) ได้สำรวจ The 'missing middle': Bridging the strategy gap in family firms 2016 ที่สำรวจธุรกิจครอบครัวจำนวน 2, 802 รายที่มีรายได้ระหว่าง 5 ล้านดอลลาร์ถึงมากกว่า 1, 000 ล้านดอลลาร์ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ใน 50 ประเทศทั่วโลก พบว่า ปัจจุบันธุรกิจครอบครัวทั่วโลกยังไม่มีความตื่นตัวในการวางแผนสืบทอดกิจการ (Succession Plan)

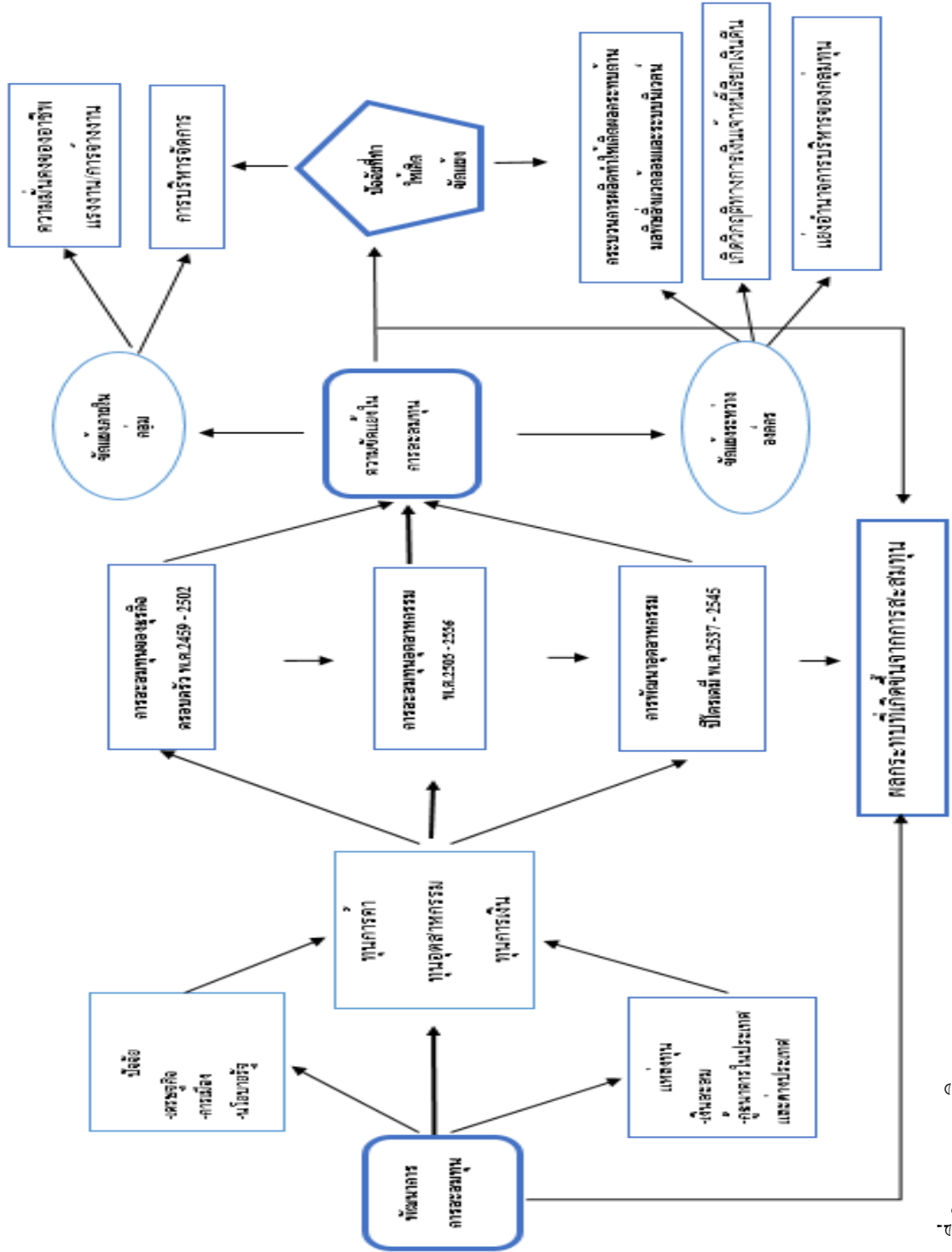
โดยจากผลสำรวจระบุว่า ผู้บริหารธุรกิจครอบครัวเกือบครึ่ง (43 %) ยังขาดการวางแผนสืบทอดกิจการที่รองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในระยะยาว ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการอยู่รอดของกิจการ ซึ่งมองว่าแผนสืบทอดกิจการควรถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ของทุกองค์กร โดยทั้งสองแผนนี้ควรมีความเชื่อมโยงกันและต้องรองรับกับพันธกิจของครอบครัว เจ้าของ และตัวองค์กร ซึ่งนอกจากแต่ละแผนจะต้องรองรับซึ่งกันและกัน และไม่ทำงานเป็นอิสระจากกันแล้ว สิ่งสำคัญไปกว่านั้น คือ ต้องเขียนแผนให้ชัดเจน มีการตกลงร่วมกัน และมีการสื่อสารออกไปให้ทราบอย่างทั่วถึง และต้องยอมรับว่าธุรกิจครอบครัวเป็นฟันเฟืองสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก และทำให้เกิดการจ้างงานมหาศาลแต่การขาดวิสัยทัศน์และไม่เปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ยังเป็นอุปสรรคของธุรกิจเหล่านี้

ทั้งนี้ จากผลสำรวจพบว่า ธุรกิจครอบครัวยังคงมีความมุ่งมั่นในการเติบโต กระจายความเสี่ยงและขยายธุรกิจไปในตลาดต่างประเทศในอีก 5 ปีข้างหน้า โดยพบว่า ธุรกิจครอบครัวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (21 %) มีความต้องการและแผนเชิงรุกสำหรับสร้างการเติบโตในอนาคตมากที่สุด รองลงมาคือ ธุรกิจครอบครัวในอเมริกาเหนือ (12 %) และยุโรปตะวันตก (10 %)

ผลสำรวจพบว่า มีธุรกิจครอบครัวเพียง 12 % เท่านั้นที่สามารถยื่นหยัด สืบทอดกิจการต่อเนื่องไปได้จนถึงรุ่นที่ 3 ขณะที่มีเพียง 3 % เท่านั้นที่สามารถส่งต่อกิจการไปสู่รุ่นที่ 4 ได้ และมีบางครอบครัวเลือกที่จะขายทอดกิจการ เพราะไม่สามารถถ่ายโอนกิจการไปสู่รุ่นต่อไปได้สำเร็จ

จากผลสำรวจสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจครอบครัวเพียงอย่างเดียว โดย 64 % ของธุรกิจครอบครัวที่ทำการสำรวจ มีผลการดำเนินงานที่เติบโตในปีที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจจะซบเซาและมีความไม่แน่นอนทางการเมืองในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว แต่ปัจจัยที่กระทบต่อการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญยิ่งกว่า นั่นคือการขาดแผนสืบทอดกิจการเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงการทำธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ธุรกิจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จที่ยั่งยืนได้

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

วิธีวิทยาการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยเรื่อง การสะสมทุนของเครือข่ายครอบครัวกับความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) รูปแบบของการศึกษาใช้ระเบียบวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แนวประวัติศาสตร์ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบจะใช้ทั้งการสัมภาษณ์ เอกสาร และการมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้แบ่งการศึกษาออกเป็นดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา การสะสมทุนของเครือข่ายครอบครัวกับความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) ผู้วิจัยได้วิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการในการสะสมทุน ของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษา ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท

ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท

ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ

1. การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเอกสารวิชาการต่าง ๆ ได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูล คือ ห้องสมุด สถานที่ราชการที่เกี่ยวข้อง และทางอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลจากบทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานผลการประกอบการ ข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต พระราชบัญญัติ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาสภาพความเป็นจริงจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริง ส่วนใหญ่จะเป็นการสำรวจทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ที่ผ่านมา อันที่จะนำมาใช้ในการสร้างกรอบวิจัย และใช้เพื่ออธิบายถึง

ปัจจัยต่าง ๆ ในการวิวัฒนาการและ รูปแบบต่าง ๆ ของกระบวนการสะสมทุน และความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ขอสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่น และเปิดกว้างจะถามอะไรก่อนหลังก็ได้ และสามารถที่จะตั้งคำถามในระดับลึกได้ ผู้วิจัยจะใช้ การจดบันทึก และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยคัดเลือกคำถามจากแบบสัมภาษณ์ ให้สามารถตอบได้ตามประเด็นซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับ การสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก : กรณีศึกษาบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) ทำการย้อนประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่กำหนดไว้จนได้คำตอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลทันที หากมีข้อสงสัยหรือไม่ชัดเจนในข้อมูลจะทำการติดต่อสอบถามอีกครั้ง

แบ่งเป็นการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ

1. ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502
2. ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536
3. ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ.2537 – 2545

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากบุคคล ที่เกี่ยวข้อง

หัวข้อ	บุคคล/หน่วยงาน	ตำแหน่ง
การระดมทุนของ ธุรกิจครอบครัวและ ความขัดแย้งในการ พัฒนาอุตสาหกรรม ภาคตะวันออก : กรณีศึกษาบริษัทที่ พีไอ จำกัด (มหาชน)	นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์	เจ้าของกิจการเดิม
	พลเอกมงคล อัมพรพิสิทธิ์	ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจาก กระทรวงการคลัง
	นายวิจิต นิตยานนท์	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ อดีตประธานสหภาพแรงงาน
	นายสาริต ปิตุเตชะ	นักการเมือง
	อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง	ข้าราชการ
	นายขงยุทธ ป้อมเย็น	ผู้บริหารที่พีไอ/ Techno structure
	นายดำรงศักดิ์ ลีลาวิศาลวงศ์	ผู้บริหารที่พีไอ/ Techno structure
	นายประทีป วัฒนศรีโรจน์	ผู้บริหารที่พีไอ/ Techno structure
	นายบุญเดช ภูริยากร	ผู้บริหารที่พีไอ/ Techno structure
	นายปรัชญา สมะลาภา	อดีตประธานหอการค้าจังหวัดระยอง
	นายถิรวุฒ ช้างเขาวัว	พนักงานบริษัทไออาร์พีซี
	นางพยุง มีสบาย	แกนนำชุมชนและประชาชนที่ได้รับ ผลกระทบจากมลพิษรอบสถาน ประกอบการที่พีไอ
	ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ	อบต.ตะพง
	ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ	อบต.บ้านแลง
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ	อบต.เชิงเนิน	
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ	เทศบาลนครระยอง	

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ของผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ แห่ง และเอกสารบันทึกสรุปข้อมูลทุกิติภูมิ
2. การตรวจสอบข้อมูล จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้หลักสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 265 – 267)
 - 2.1 ตรวจสอบจากหลักฐานหรือแหล่งข้อมูลที่มีที่มาที่ต่างกัน เช่นสถานที่สัมภาษณ์หรือแหล่งที่มาของเอกสารการสัมภาษณ์
 - 2.2 ตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลจากจุดยืนที่แตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ เจ้าของกิจการเดิม ผู้ที่เข้ามาบริหารแผนฟื้นฟู และประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการบริษัทฯ
 - 2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร มาคัดแยกข้อมูลที่ซ้ำกันเพื่อนำมาใช้ (การอ้อมตัวของข้อมูล คงเส้นคงวา)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร วิธีการวิเคราะห์จะเป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data) คืออธิบาย ข้อมูลในปรากฏการณ์ เป็นรูปธรรม และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลที่ได้จากทั้งเอกสารและบันทึกการสัมภาษณ์โดยการสรุปคำตอบจากแบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ใช้ในงานวิจัยนี้จะเป็นการตีความข้อมูลต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ศึกษาในลักษณะต่าง ๆ คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 214 - 218)

1. การตีความจากบริบททางประวัติศาสตร์คือการจัดระบบข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และเอกสารให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน โดยการแบ่งช่วงเวลา (Periodization) อย่างเป็นระบบ
2. การวิเคราะห์ กระบวนการสะสมทุนที่เกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน โดยสรุปเป็นช่วงเวลาที่เกิดขึ้นและในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการอธิบายเป็นหลัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยก็ได้มีส่วนร่วมสังเกตในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดจึงทำให้มองเห็นภาพของเหตุการณ์ที่ซับซ้อนหลากหลายได้ อย่างเป็นระบบ และเพื่อทดสอบว่าตัวแปลต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากวรรณกรรมสำรวจและทฤษฎีที่ศึกษา มา สอดคล้องหรือแตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้รวบรวมมา

บทที่ 4

พัฒนาการในการสะสมทุน

การศึกษาการสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวกับความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) จะนำเสนอออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502
2. ช่วงการสะสมทุนโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536
3. ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545

ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502

ในช่วงแรกของการสะสมทุนหลังจากมีการเซ็นสนธิสัญญาระหว่างเซอร์จอห์นเบาริง แห่งประเทศอังกฤษกับรัชการที่ 4 จึงเป็นการเริ่มศักราชใหม่ของเศรษฐกิจไทยโดยได้เปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้าส่งออกและให้เอกชนสามารถทำการค้าได้ในประเทศไทยได้มีทุนเข้ามา 3 กลุ่มคือจากประเทศในยุโรป กลุ่มกษัตริย์เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการชั้นสูง และกลุ่มชาวจีน ซึ่งตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ เป็นตระกูลชาวจีนตระกูลหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ และได้รับโอกาสในการประกอบกิจการในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2459 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากนั้นก็ได้เข้าไปมีสัมพันธที่ดีกับกลุ่มทุนข้าราชการของชอยราชครูซึ่งเป็นกลุ่มทหารโดยการนำของ ผิน ชุณหะวัณ เผ่า ศรียานนท์ ประमाणอดิเรกสาร ชาติชาย ชุณหะวัณ และสิริสิริโยธิน ซึ่งเป็นกลุ่มทุนที่มีอิทธิพลมากในเศรษฐกิจไทยในยุคนั้นและยังมีกลุ่มสฤยดี ธารรัตน์ที่เข้ามามีบทบาทในช่วงต่อไป โดยมีการดูแลและควบคุม กลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม โดยอาศัยบารมีจากกลุ่มชอยราชครูดูแล ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับตระกูลชาลิมาในประเทศอินโดนีเซียที่มีการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางการเมืองและการปกครองในสมัยของประธานาธิบดีซูฮาโต (Ampalavanar, 2006, pp. 15-16) จึงทำให้ตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ที่เปิดกิจการร้านค้าข้าวห่วย และแบบซื้อมาขายไปโดยเฉพาะข้าวเมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นจึงขยายกิจการโดยกิจการเปิดที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็ยะยู ไน้ แซ่เลี้ยว พ่อของ พร เลี้ยวไพรัตน์ ยังได้ขยายกิจการเช่น โรงสีข้าว โรงฆ่าสัตว์ โรงเหล้า โรงยาฝิ่น พร ซึ่งเป็นลูกชายคนโตก็รับมรดกตกทอดมาเป็นทุนจากนั้นก็เริ่มต่อยอดกิจการที่ได้รับมรดกมาเช่น ขยายโรงสีไฟขนาดใหญ่ ซึ่งเหมาะกับสถานการณ์หลังสงครามโลกที่ราคาข้าวเปลือกตกต่ำ ด้วยความรู้ความสามารถทางการขายของ พร และอาศัยความถี่มิโรงสีข้าวขนาดใหญ่เข้าไปช่วยในการซื้อขายข้าวให้กับรัฐบาลในสมัยนั้นจนเกิดความ สำเร็จ

สามารถผ่อนคลยราคาข้าวตกต่ำได้ ความสำเร็จของการขายข้าวของรัฐบาลที่สามารถพยุงฐานะของประเทศให้พุงตัวอยู่ได้และผ่อนคลยการควบคุมอำนาจเศรษฐกิจในการขายข้าวที่ตกอยู่กับทุนต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ ในอีกด้านหนึ่งคือความสำเร็จของตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ (บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 3-7)

ตระกูลเลี้ยวไพรัตน์มีการสะสมทุนที่เป็นทรัพย์สินและเงินทองเพิ่มมากขึ้นจนเป็นปีกแผ่นที่มั่นคง พรจึงตัดสินใจตั้งบริษัทค้าข้าวชื่อ“ชนาพรชัย” ในปี พ.ศ. 2489 ด้วยความได้เปรียบที่ พร มีโรงสีไฟขนาดใหญ่ที่ปากเพรียว สระบุรี เป็นฐานการผลิตที่มีขนาดใหญ่ จึงทำให้ธุรกิจการค้าข้าวเป็นไปอย่างราบรื่นจนสามารถที่จะเข้าไปติดอันดับการค้าข้าวหนึ่งในห้าของประเทศไทย ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ อากิรา ชูเออิโร (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ไว จามรมาน และสุรัชย ธรรมทวีริกุล, 2529, หน้า 1) ที่พบว่าทุนขนาดใหญ่ในประเทศไทยมีการขยายตัวมากในช่วงปี พ.ศ. 2503 - 2513 จากการสะสมทุนจากอุตสาหกรรมหลายประเภทโดยเฉพาะ โรงสีข้าว ค้าข้าว ด้วยความพร้อมของคน วิสัยทัศน์และการสนับสนุนจากขั้วอำนาจ จากการค้าขายด้านการเกษตร ร่ำรวยขึ้นมา เป็นนายทุนข้ามชาติในภาคการเกษตรได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วจะเห็นได้ว่าการสะสมทุนของพรเลี้ยวไพรัตน์จะมีลักษณะที่เหมือนกันกับการศึกษาของ Rajeswary Ampalavanar (2006, pp. 8-40) ได้ศึกษาเรื่อง The rise of the corporate economy in southeast asia โดยได้ศึกษาการบริหารบริษัทของกลุ่มครอบครัวในประเทศอินโดนีเซียซึ่งกลุ่มบริษัท ซาลิมกรุ๊ป (Salim group) ที่พบว่านายลิม เป็นชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในอินโดนีเซียและทำการค้าด้านการเกษตรจนร่ำรวยเช่นเดียวกัน นายพรมองว่าสนามการค้าในจังหวัดสระบุรีนั้นเล็กไป ด้วยความทะเยอทะยานของนายพรที่จะเป็นพ่อค้าระดับโลกให้ได้จึงได้ตัดสินใจเข้ามากรุงเทพมหานครแทนที่จะมาทำธุรกิจเดิม เขาปรับทิศทางไปตามความต้องการของสังคม ซึ่งระยะนั้นการขายผ้าเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ได้ดีมาก พรตัดสินใจเข้าร่วมทุนกับคนในตระกูล แต่ไพสิฎพงษ์ ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านกันมาตั้งแต่อยู่สระบุรี ตั้งร้านส่งเย็บเย็บ ในปี พ.ศ. 2501 เพื่อเป็นตัวแทนการค้าขายผ้า (บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 3-7)

ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536

ด้วยการมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีอำนาจในสมัยนั้น โดยเฉพาะทหาร จึงทำให้การค้าของพรเป็นไปได้อย่างราบรื่น สามารถที่จะเข้าออกออกในบ้านชอยราชครูของจอมพลผิน ชุณหะวัณ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์และพลเอกประมาณ อติเรกสาร ได้อย่างสบาย ๆ นายพรเห็นโอกาสที่เหมาะสม จึงต้องแฝงบารมีของกลุ่มอำนาจที่เขาอยู่ด้วยให้ช่วยสนับสนุนในการต่อยอดธุรกิจค้าผ้า

พ.ศ. 2503 เปิดโรงงานทอผ้าสักกั๊เท็คซ์ ขึ้น และได้เอาสมาน โอภาสวงศ์ แห่งบริษัท ช่วยชวนค้าข้าว ซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ในขณะนั้น และเป็นคนกว้างขวางในกลุ่มอำนาจต่าง ๆ เข้าร่วมหุ้นด้วย นอกจากจะเป็นการกระจายความเสี่ยงในการลงทุนแล้ว บารมีของสมานในช่วงนั้น ยังเกื้อหนุนช่วยเหลือให้ พร สามารถที่จะติดต่อกับขายกับส่วนต่าง ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น

พ.ศ. 2516 หลังจากที่ลูกสาวคนโตของพรชื่อ มาลินี เลี้ยวไพรัตน์ ได้เรียนจบมา พรได้ แยกตัวธุรกิจขายออกไปโดยไปร่วมทุนกับตระกูลแต่ไพสิฐพงศ์ ตั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ เบทาโกร-เซนทาโกร และต่อมากลุ่มเลี้ยวไพรัตน์ได้ถอนตัวออกจากบริษัทก่อนด้วยความเชื่อ ทางด้านศาสนาของบรรพบุรุษ โดยประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ให้สัมภาษณ์ว่า “หากคุณย่าของเขาไม่ร้อง ขอให้เลิกทำกิจการการเลี้ยงและอาหารสัตว์แล้ว รับรองได้ว่า ตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ สามารถแข่งขัน กับกลุ่มปศุสัตว์ขนาดใหญ่ได้ ด้วยเชื่อว่าฐานกำลังเงินของเขากับแต่ไพสิฐพงศ์นั้นมีมากพอที่จะสู้ กับคู่แข่งได้สบาย”

พ.ศ. 2517 พรไม่เคยหยุดนิ่งกับการลงทุนทำธุรกิจ เมื่อมีการค้าข้าวต้องมีกระสอบในการ ใส่ข้าว พร จึงตัดสินใจตั้งโรงงานทอกระสอบสหรัษฎ์ ขึ้น ซึ่งพรได้รวบรวมเพื่อน ๆ ที่ร่วมค้าข้าว มาร่วมลงทุน เป็นการตั้งขึ้นมาเหมาะกับเวลาในขณะนั้นเพราะความต้องการกระสอบไปใส่สินค้า ทางการเกษตรสูงมาก โดยเฉพาะกระสอบที่นำไปใส่ข้าวให้กับผู้ส่งออกและโรงสีทั่วประเทศ จึงทำ ให้มีกำไรอย่างมากและที่โรงงานทอกระสอบหลังจากนั้น ไม่นานโรงงานดังกล่าวก็เป็นของตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ พร ยังได้รับซื้อพืชไร่ชนิดอื่น ๆ อีกด้วยเพื่อนำไปขายต่อและส่งออกต่างประเทศอีกด้วย (บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 3-7)

การขยายตัวธุรกิจของ พร เลี้ยวไพรัตน์ ในช่วงแรกนั้นได้มุ่งไปในทางด้านการเกษตร เป็นหลักทำให้ ไม่ถึงหนึ่งทศวรรษ พร เป็นเศรษฐีจิ๋ว ที่ผันตัวเป็นนายทุนระดับชาติในที่สุดซึ่งยังไม่มีการสิ้นสุดการขายธุรกิจทั้งนี้พรยังได้วางแผนการศึกษาของลูกทั้ง 6 คน ได้อย่างดีและมีระบบ ว่าลูกแต่ละคนจะต้องเรียนอะไรและเมื่อจบออกมาจะต้องดูแลกิจการด้านใดเพื่อประสานต่อธุรกิจ ของครอบครัว ซึ่งนักธุรกิจที่เป็นเพื่อน ๆ ของพรยังชื่นชม ทั้งนี้พร เลี้ยวไพรัตน์มีบุตร 6 คนดังนี้

1. มาลินี เลี้ยวไพรัตน์ จบปริญญาตรีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีที่จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแล้วไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา จบออกมาทำหน้าที่ดูแลงาน ด้านไฟแนนซ์

2. ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นพี่ชายคนโตของตระกูล ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียน อัสสัมชัญ เข้าศึกษาต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณะวิศวกรรมศาสตร์ได้หนึ่งปีและได้ทุน โคลัมโบ ไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแคนเทอเบอรี ประเทศนิวซีแลนด์และระดับปริญญาโทที่ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ สหรัฐอเมริกา หลังจากเรียนจบจากต่างประเทศก็กลับมาเป็น

อาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิศวกรรมศาสตร์ หนึ่งปีแล้วออกมาทำหน้าที่ดูแลกิจการทั้งหมดของตระกูล

3. ประทีป เลี้ยวไพรัตน์ จบปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วไปเรียนต่อที่ มหาวิทยาลัย สแตมฟอร์ด คณะวิศวกรรม สาขา Industrial engineering เมื่อจบมา ให้ไปรับผิดชอบในโรงงานอาหารสัตว์เบทาโกร-เซนทาโกร

4. ดร. ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สามของพรเรียนจบปริญญาตรีที่เบอร์เลย์แล้วไปเรียนต่อด้านปิโตรเคมีที่ Massachusetts Institute of Technology (MIT) จบปริญญาเอก สาขาปิโตรเคมี คนแรกของประเทศไทยจากอเมริกา ดูแลด้านปิโตรเคมีของโรงงานทั้งหมดของกิจการครบครัน

5. ประหยัด เลี้ยวไพรัตน์ จบปริญญาตรี คณะวิศวกรรม ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา จบมาให้ดูแลกิจการ โรงงานทอกระสอบ สหรัษฎ์พีช

6. ดวงมณี เลี้ยวไพรัตน์ จบปริญญาตรีบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แล้วแต่งงานกับนักธุรกิจ โรงงานแป้งมันขนาดใหญ่ในประเทศมาเลเซีย

ต่อมาเมื่อ ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ต้องเข้ามารับช่วงธุรกิจของครอบครัวต่อจากพรหลังจากที่พร เลี้ยวไพรัตน์ ได้เสียชีวิตเมื่อ 13 มีนาคม พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นรุ่นที่ 2 ของตระกูลโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2520 ประชัย ทำให้สังคมนักธุรกิจค้าข้าวต้องจดจำกับการประมูลข้าว ครั้งใหญ่ ๆ ได้ติดต่อกันหลายปี บางปีก็สามารถส่งออกไปขายได้ถึง 500,000 ตัน โดยนำไปขายให้กับตะวันออกกลางและอเมริกาซึ่งยังไม่มีพ่อค้าคนไหนทำได้มาก่อน โดยประชัยกล่าวว่า “ผมเชื่ออย่างหนึ่งว่า พวกเราจะเก่งกำไรไม่เคยผิดพลาด”

ซึ่งในปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเซย์ไฟแนนซ์จำกัด (มหาชน) ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน โดยมีเป้าหมายช่วงแรกจะดูแลการเงินของบริษัทในกลุ่ม

พ.ศ. 2516 เปิดบริษัท เลี้ยวไพรัตน์วิสาหกิจ

การดำเนินธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ยังคงดำเนินการไปจน ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สามของพร ได้เรียนจบปริญญาเอกสาขา ปิโตรเคมีคนแรกของประเทศไทย จากอเมริกา จึงได้นำเสนอแนวคิดการดำเนินการธุรกิจปิโตรเคมีให้กับพี่น้องได้ฟัง ทางครอบครัวจึงสนใจที่จะทำปิโตรเคมีโดยเฉพาะอุตสาหกรรมพลาสติก

ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545

1. กระบวนการและกลยุทธ์การขยายการสะสมทุน

การก้าวสู่อาณาจักรปิโตรเคมี แสนล้าน “ทีพีไอ” การริเริ่มในการสร้างอาณาจักรปิโตรเคมีขนาดใหญ่ ที่ครบวงจรและทันสมัยที่สุดในเอเชียอาคเนย์ของ “ประชัย” ถูกจุดประกายขึ้นจากคำพูดไม่กี่คำของผู้ที่มีอำนาจรัฐในช่วงปี 2521 ที่ระบุว่าประเทศไทยยังไม่มีความพร้อม ในการทำธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ และต้องรออีกหลายปี และด้วยวิสัยทัศน์ของ ประชัย ที่มองเห็นชนิดทะลุปรุโปร่งว่า การจะยกระดับประเทศไทยให้ก้าวหน้าทันอารยะประเทศ โดยเฉพาะการนำประเทศไทยไปสู่แวดวงการค้าโลก จะต้องชูเอาธุรกิจทางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นเข็มทิศทางเศรษฐกิจ จึงจะทำให้ประเทศไทยสามารถปักธงพลังงานบนแผนที่โลกได้พร้อมได้ตระหนักว่า อุตสาหกรรมปิโตรเคมี คือ ธุรกิจในอนาคตของประเทศไทย เมื่อมีโอกาสทางธุรกิจ ประชัยได้เข้าร่วมกับรัฐ โดยใช้อำนาจรัฐดึงโอกาสนั้นเข้ามาในกลุ่ม อย่างกรณีอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในช่วงปี 2520 ไทยค้นพบก๊าซในอ่าวไทย แต่สิ่งที่ทำคือมีการจัดตั้งสร้างบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ ควบคู่กับทุนทีพีไอ ของประชัย เลี้ยวไพรัตน์ จะเห็นว่า เมื่อเกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ โอกาสเหล่านี้จะถูกส่งไปให้อยู่ไปใต้มือเพียงไม่กี่กลุ่ม ผ่านเส้นสายทางธนาคารที่กุมเงินทุนเอาไว้ บวกกับในช่วงเวลานั้น ดร.ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ น้องชายเพิ่งจบปริญญาเอกทางด้านปิโตรเคมี คนแรกของประเทศไทย จากสถาบันเอ็มไอที่ประเทศ สหรัฐอเมริกา มา ดังนั้น โครงการก่อสร้างอาณาจักรปิโตรเคมี มูลค่ากว่า 100, 000 ล้านบาท จึงถูกสั่งให้ดำเนินโครงการทันทีในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2521 ก่อตั้งบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัดหรือ ทีพีไอ ขึ้นด้วยทุนจดทะเบียน 300 ล้านบาท โดยมีผู้ถือหุ้นหลักประกอบไปด้วย บริษัทเลี้ยวไพรัตน์วิสาหกิจ, บริษัทธนาพรชัย, บริษัทสหชัยพืชจำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในกลุ่ม เลี้ยวไพรัตน์แทบทั้งสิ้น และมีวาทกรรมให้สำหรับบริษัทและพนักงานสั้น ๆ ว่า “เราสร้างอนาคต” (บริษัททีพีไอ จำกัด, 2542, หน้า 5)

2. การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเช่นท่าเรือเพื่อรองรับการขนถ่ายก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบในกระบวนการผลิต ในปี พ.ศ.2523

พ.ศ. 2525 โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิด LDPE แห่งแรกใน South – East Asia

พ.ศ. 2529 โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิด HDPE

พ.ศ. 2533 โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิด PPและ ABS/AS

พ.ศ. 2535 โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิดเม็ด โฟม EPS

ทั้งนี้ในทางคู่ขนานกันไปตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ยังมีการเปิดบริษัทขึ้นใหม่เพื่อสนับสนุนและต่อยอดอุตสาหกรรมที่มีอยู่เช่น

พ.ศ. 2530 บริษัททีพีไอ โพลีน ผลิตปูนซีเมนต์

พ.ศ. 2530 บริษัทบางกอกสหประกันภัย จำกัด(มหาชน) ดูแลประกันภัยทั้งหมดของบริษัทในกลุ่มเดียวไฟร์คั่น

พ.ศ. 2531 บริษัทไทยอินดัสเตรียลเอสเตท จำกัด

พ.ศ. 2531 บริษัทไทยพลาสติกโปรดักส์ จำกัด

พ.ศ. 2532 บริษัทไทยพลาสติกฟิล์ม จำกัด

พ.ศ. 2533 บริษัทไนเตรทไทย นำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากปิโตรเคมีมาผลิตปุ๋ย

พ.ศ. 2534 บริษัททีพีไอคอนกรีต จำกัด ทำคอนกรีตบางส่วนนำผลิตภัณฑ์จากเม็ดพลาสติกมาผสมเป็นคอนกรีตมวลเบาที่มีความทนทานและน้ำหนักเบา

พ.ศ. 2534 บริษัททีพีไอ โพลีนเพาเวอร์ จำกัด

พ.ศ. 2538 สร้างวิทยาลัยเทคโนโลยี ทีพีไอ เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวจังหวัดมุกผลิตช่างฝีมือรองรับภาคอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในจังหวัดรวมถึงการรองรับการขยายตัวของบริษัททีพีไอเองด้วย (ประชัย เลี่ยวไพรัตน์, 7 สิงหาคม 2557, สัมภาษณ์)

บริษัทได้แปรสภาพเป็นบริษัท มหาชนเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2537 และจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2538 ในช่วงแรก พ.ศ. 2537 – 2539 ยังมีการพัฒนาและเนื่องจากแผนการสร้างอาณาจักรทีพีไอเริ่มมีกำลังการผลิตที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนมองว่าการใช้พลังงานไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น กลัวจะไม่เพียงพอกับความต้องการการใช้ไฟฟ้าประกอบกับการใช้ไฟฟ้าของรัฐในยุคนั้นเกิดขัดข้องบ่อยจนทำให้การผลิตเสียหายเป็นจำนวนมากจึงตัดสินใจสร้างในปี

พ.ศ. 2537 โรงงานไฟฟ้าขึ้นมีกำลังไฟฟ้าขนาด 110 เมกะวัตต์ ขึ้นมาใช้เองในช่วงแรกใช้พลังงานเชื้อเพลิงจากถ่านหิน

พ.ศ. 2537 โรงกลั่นน้ำมันขนาด 65,000 บาร์เรล ต่อวัน(โรงง1)

พ.ศ. 2540 โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกชนิดเม็ด PS

พ.ศ. 2540 โรงงานอโรเมติก (BTX)

โรงงานโมโนเมอร์ชนิด (EBSM)

โรงงานน้ำมันหล่อลื่นพื้นฐาน (LUBE)

โรงแยกก๊าซด้วยความร้อน (ETP)

โรงแยกก๊าซด้วยตัวเร่งปฏิกิริยา (DCC)

พ.ศ. 2543 โรงกลั่นน้ำมันขนาด 150,000 บาร์เรล ต่อวัน (โรงง2)

ซึ่งโครงการก่อสร้างอาณาจักรอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ของทีพีไอ มีความทันสมัยและครบวงจรที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีได้กว่า 20 ชนิด ประกอบด้วย โรงกลั่นน้ำมัน มีกำลังผลิตถึง 215, 000 บาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 21 ของกำลังการกลั่นทั้งหมดภายในประเทศ โดยแยกสายการผลิตเป็นน้ำมันเตา น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซล มั่นหล่อลื่น ยางมะตอย แก๊สหุงต้ม (LPG) เม็ดพลาสติก ฯลฯ รวมถึงโรงไฟฟ้า และท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่กว่าท่าเรือของสิงคโปร์จัดทะเบียน บริษัทฯ เริ่มผลิตเม็ดพลาสติกเพื่อจำหน่ายในปี 2525 และได้ขยายสายการผลิต ผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติกชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งขยายโรงงานและสร้างสาธารณูปโภค พื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ครบวงจร ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ครอบคลุมธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจร แบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ธุรกิจปิโตรเคมี ได้แก่ โอลิฟินส์ อะโรมาติกส์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตเม็ดพลาสติกชนิดต่าง ๆ ได้แก่ เม็ดพลาสติกชนิด HDPE, PP, ABS, SAN, EPS, PS เพื่อจำหน่ายให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมพลาสติกขั้นต่อเนื่อง นำไปเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกสำเร็จรูปชนิดต่าง ๆ

2. ธุรกิจปิโตรเลียม ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงชนิดต่าง ๆ น้ำมันหล่อลื่น ยางมะตอย แนนพาทอลเรซินคิว หรือ ATB โดยจำหน่ายทั้งขายส่งและขายปลีกผ่านสถานีบริการทั้งที่เป็นของบริษัทฯ และของลูกค้าน้ำมันปิโตรเลียมของบริษัทฯ และบริษัทย่อย

3. ธุรกิจท่าเรือ ท่าเรือทีพีไอ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เดียวกันกับ โรงกลั่น น้ำมันของบริษัทฯ จังหวัดระยอง โดยให้บริการเทียบเรือเพื่อขนถ่ายสินค้า พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้บริการลูกค้าในการเทียบท่า เช่น เรือลากจูง, บริการนำร่อง, เรือบริการ, เครื่องชั่ง, ลานตู้สินค้า คอนเทนเนอร์, โกดังเก็บสินค้า, เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการขนถ่ายสินค้า เป็นต้น

ท่าเรือหลักประกอบด้วย

ท่าเรือปิโตรเคมีและปิโตรเลียม (Liquid & chemical terminal) ให้บริการขนถ่ายสินค้าปิโตรเคมี ปิโตรเลียมและก๊าซ ท่าเรือมีความยาวทั้งสิ้น 1, 623 เมตร แบ่งออกเป็น 8 ท่าย่อย มีร่องน้ำลึกตั้งแต่ 6-19 เมตร สามารถรองรับเรือขนาด 1, 000 – 250, 000 DWT. (Deadweight tonnage)

ท่าเรือคอนเทนเนอร์ และสินค้าทั่วไป (Bulk & container terminal) ให้บริการขนถ่ายสินค้า เทกอง และสินค้าบรรจุตู้คอนเทนเนอร์ ตัวท่ามีความยาวทั้งสิ้น 900 เมตร กว้าง 48 เมตร แบ่งออกเป็น 8 ท่าย่อย มีร่องน้ำลึกตั้งแต่ 5-17 เมตร สามารถรองรับเรือขนาด 800-150, 000 DWT. (Deadweight tonnage)

4. ธุรกิจบริหารและจัดการทรัพย์สิน (ที่ดิน ไฟฟ้า สาธารณูปโภค)

เป็นหน่วยธุรกิจที่ดำเนินการบริหารจัดการทรัพย์สินในส่วนที่เป็นที่ดินเปล่า ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดระยองและจังหวัดอื่น ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ 10,000 ไร่ เพื่อพัฒนาเป็นธุรกิจบริหารจัดการทรัพย์สิน ประเภทนิคมอุตสาหกรรม หรือเขตประกอบการอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนธุรกิจหลักในกลุ่มบริษัททีพีไอ จำกัด(มหาชน) และบริษัทในกลุ่ม รวมถึง ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภายนอก โดยเน้นการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม (ประชัย เลี่ยวไพรัตน์, 7 สิงหาคม 2556, สัมภาษณ์)

จากการบริหารธุรกิจของตระกูล เลี่ยวไพรัตน์ จากจุดเริ่มต้นจากพรเลี่ยวไพรัตน์ จนมาถึงประชัย เลี่ยวไพรัตน์ นั้นทำให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนนั้นมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างอาณาจักรธุรกิจของตระกูลตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และยังได้เอื้อเพื่อไปยังคนในกลุ่มของคนให้มีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน ดังเช่นตระกูล แต่โพธิ์พงษ์ ที่ได้เข้ามาร่วมถือหุ้นส่วนหรือแม้แต่ตระกูล โสภณพนิช ของธนาคารกรุงเทพฯ ที่เคยสนับสนุน ตระกูล เลี่ยวไพรัตน์ มาเช่นกัน

นอกจากนี้ตระกูลเลี่ยวไพรัตน์ ได้สร้างธุรกิจให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้นั้นยังต้องอาศัยวงจรของทุนทั้ง สามส่วนซึ่งประกอบไปด้วยทุนการเงินค้า ทุนอุตสาหกรรมและทุนการค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์กซิสต์ (Marxist) (Marx, n.d. อ้างถึงใน Gottheil, 1966, pp. 71-73) ซึ่งตระกูลเลี่ยวไพรัตน์มีทั้งสามทุนประกอบไปด้วย

1. ทุนการค้า โดยเริ่มทำการค้าขายมาตั้งแต่ พร เลี่ยวไพรัตน์ ที่ทำการค้าตั้งแต่จังหวัดสระบุรีประกอบไปด้วย บริษัทค้าข้าวชื่อ“ธนาพรชัย” ในปี พ.ศ. 2489 และการค้าสินค้าการเกษตร รวมถึงได้ดำเนินการตั้งร้านฮ่งเฮียะเซ่ง ในปี พ.ศ. 2501 เพื่อเป็นตัวแทนการค้าขายผ้า และได้ต่อยอดธุรกิจค้าผ้าโดยการเปิดโรงงานทอผ้าล็กก็่เท็คซ์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2503

2. ทุนอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการสะสมทุนขั้นสุดท้ายได้ทำการเปิดโรงงานอุตสาหกรรมต่างที่เป็นการผลิตหลายบริษัทเช่น ตั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์ เบทาโกร-เซนทาโกร เมื่อ พ.ศ. 2516 ตั้งโรงงานทอกระสอบสหรัญพีช ตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2521 ก่อตั้งบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กัลไทย จำกัด บริษัท ทีพีไอ โพลีน (ปูนซีเมนต์) พ.ศ. 2530 และบริษัทต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

3. ทุนการเงิน ได้ดำเนินการเปิดทำการรูปแบบทุนการเงิน โดย ในปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ลาเซย์ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงินโดยมีเป้าหมายช่วงแรกจะดูแลการเงินของบริษัทในกลุ่ม พ.ศ. 2530 ได้เปิดบริษัททางกอกสหประกันภัย จำกัด (มหาชน) ดูแลประกันภัยทั้งหมดของบริษัทในกลุ่มเลี่ยวไพรัตน์ และยังได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับธนาคารกรุงเทพฯที่เอื้อและสนับสนุนการเงินกันมาตั้งแต่ยุคของธุรกิจครอบครัว

ทั้งนี้ในการเปิดกิจการที่เป็นทุนอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้ผลิตจำนวนน้อยหรือไม่มีเลยจึงเป็นการผูกขาดสินค้าที่ผลิตมาได้และบางสินค้าก็ยังมีส่วนแบ่งในตลาดเป็นจำนวนมาก ดังตารางที่ 3

3. การแข่งขันทางธุรกิจของบริษัท

ตารางที่ 3 จำนวนการแข่งขันทางธุรกิจ ในประเทศไทย พ.ศ. 2503 – 2540

ชื่อสินค้า	ปีที่เปิดผลิ	จำนวนผู้ผลิต			
		1 ราย	2 ราย	3 ราย	>3 ราย
โรงสีข้าว	2489			△	
โรงงานทอผ้า	2503			△	
โรงงานอาหารสัตว์เบทาโกร	2516		△		
โรงงานทอกระสอบ	2517		△		
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก LDPE	2525	△			
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก HDPE	2529	△			
โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ตรา TPI	2530				△
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PP	2533	△			
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก ABS	2533	△			
โรงงานไนเตรทไทย(ปุ๋ย)	2533	△			
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก EPS	2535	△			
โรงงานผลิตไฟฟ้า TPI	2537			△	
โรงกลั่นน้ำมัน	2537				△
โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PS	2540	△			
โรงกลั่นน้ำมันหล่อลื่น	2540				△

4. คณะกรรมการบริหารในช่วงวิกฤติ ปี พ.ศ. 2540

ในการสร้างองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาได้นั้นคณะกรรมการบริหารจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งก่อนที่จะเกิดวิกฤตทางการเงินในปี พ.ศ. 2540 คณะกรรมการบริหารบริษัทที่พีไอขณะนั้นประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์	อดีตรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
2. นายสรร อักษรานูเคราะห์	อดีตรองประธานกรรมการธนาคารแหลมทอง
3. นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์	ผู้บริหารทีพีไอ
4. นายกมล เอี่ยมสกุลรัตน์	นักธุรกิจ
5. นายประทีป เลี่ยวไพรัตน์	ผู้บริหารทีพีไอ
6. นายชัยณรงค์ เต๋ไพลีฐพงษ์	ผู้ถือหุ้น
7. ดร.ประมวล เลี่ยวไพรัตน์	ผู้บริหารทีพีไอ
8. นาย ทยุติ ศรียุกต์ศิริ	ผู้ถือหุ้น
9. นางสาวมาลินี เลี่ยวไพรัตน์	ผู้บริหารทีพีไอ
10. นายทวิช เตชะนาวากุล	กรรมการ ผจก. ไฮเทค อินดัสเตรียล เอสเตท
11. นายชัยวัฒน์ เต๋ไพลีฐพงษ์	ผู้บริหารเครือเบทาโกร
12. นายริชาร์ด ลี	นักธุรกิจ
13. พลเอกสืบ อักษรานูเคราะห์	อดีตรองผู้บัญชาการทหารบก
14. นายวีเอง แซ่เต๋	นักธุรกิจ
15. นายเต๋เลียงติก	นักธุรกิจ
16. นายวีระ ปิตรชาติ	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
17. นายวชิรพันธุ์ พรหมประเสริฐ	เจ้าหน้าที่บริหารบริษัททีพีไอ
18. นายอารีย์ วงศ์อารยะ	ปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

5. โครงสร้างผู้เชี่ยวชาญเทคนิคของบริษัท

ในการเชิญข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ คนดังในสังคมหรือแม้แต่แก่นักธุรกิจที่ร่ำรวยเป็นจำนวนมากเข้ามาเป็นกรรมการบริหารบริษัทและถือหุ้นไม่เพียงแต่เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้ที่เข้ามาลงทุนเพียงอย่างเดียวแต่เป็นสัญลักษณ์ของสังคมที่ประกาศให้ผู้อื่นรู้ว่าบริษัทนี้มีคนคอยช่วยเหลืออยู่ซึ่งเปรียบเสมือนมีใบเบิกทางในการทำธุรกิจให้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น นายอารีย์ วงศ์อารยะ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจสูงสุดของข้าราชการประจำกระทรวงมหาดไทย ที่มีหน้าที่ทางการปกครองและพัฒนาซึ่งบริษัท ทีพีไอ ในขณะที่กำลังเข้าสู่การพัฒนาขยายกิจการเป็นจำนวนมาก นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในหลายด้านผ่านประสบการณ์จากการเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นเอกอัครราชทูตหลายประเทศเป็นรัฐมนตรีหลายสมัยเป็นอาจารย์สอนตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือแม้แต่พลเอกสืบ อักษรานูเคราะห์อดีตรองผู้บัญชาการทหารบกซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งที่จะเติมเต็มให้กับบริษัทที่พีไอให้ยิ่งใหญ่ขึ้นมาได้

นอกจากนี้ครอบครัวของตระกูลเถี่ยวไพรัตน์ได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ หลายด้านแตกต่างกันไปเช่น มาลินี เถี่ยวไพรัตน์ เชี่ยวชาญทางด้านบัญชีการเงิน ประชัย เถี่ยวไพรัตน์ เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้า ประทีป เถี่ยวไพรัตน์ เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมเครื่องจักร.ประมวลมีความเชี่ยวชาญทางด้านปิโตรเคมี และประหยัด เถี่ยวไพรัตน์ เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรม

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาของบุตรพร เถี่ยวไพรัตน์ เหมือนจะถูกกำหนดว่าบุตรคนไหนจะต้องศึกษาด้านใด พอเอางค์ความรู้ของบุตรทั้งหกคนเข้ามารวมกันก็สามารถสร้างงานด้านอุตสาหกรรมได้โดยไม่ต้องจ้างบุคคลภายนอกเลย ทั้งนี้ยังมีทีมงานที่มีความรู้ ความชำนาญและเชี่ยวชาญซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ในการสร้างอาณาจักรอุตสาหกรรมของตระกูลเถี่ยวไพรัตน์ ที่ทำให้เกิดการขยายตัวและและสร้างความเจริญเติบโตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ที่เปิดโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทีพีไอที่จังหวัดระยองซึ่งประกอบไปด้วย

นายวรเทพ ดิยเจริญศรี เข้ามาดูแลงานด้านธุรการ เป็นพนักงานบริษัทรุ่นแรกซึ่งเป็นบุคคลและครอบครัวที่ทำงานกับตระกูลเถี่ยวไพรัตน์มาตั้งแต่รุ่นบิดาจึงเป็นบุคคลที่ตระกูลเถี่ยวไพรัตน์ไว้วางใจให้ดำเนินการแทนได้ในส่วนของโรงงานที่จังหวัดระยองตั้งแต่เริ่มต้นกิจการจนมีการขยายกิจการมากมายจนถึงปี พ.ศ. 2540

นายธงชัย วงศ์วิริยะ	รับผิดชอบด้านงานบุคคล (Personal)
นายขงยุทธ ป้อมเย็น	รับผิดชอบด้านงานก่อสร้าง
นายจริงกิจ ชิวพันธุศรี	รับผิดชอบด้านงานไฟฟ้า (Electric& Instrument)
นายดำรงศักดิ์ ลีลาวิศาลวงศ์	รับผิดชอบด้าน เครื่องจักร (Mechanical)
นายประทีป วัฒนศรีโรจน์	รับผิดชอบการผลิต (Production)
นายมนัส เพชรบัวศรี	รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีการผลิต (Production

Technology)

นายสมบัติ ประสานไทย	รับผิดชอบด้านงานไฟฟ้า (Electric)
นายบุญเดช ภูริยากร	รับผิดชอบการผลิต (Production)

จากการสัมภาษณ์

ขงยุทธ ป้อมเย็น รับผิดชอบด้านงานก่อสร้าง กล่าวว่าในช่วงบุกเบิกงานก่อสร้างโรงงานนั้นต้องทำงานกันโดยแทบไม่มีวันหยุดเนื่องจากต้องการเร่งให้เสร็จโดยเร็วพวกเราก็ทำกันอย่างนี้มาหลายปีจนเกิดโรงงานปิโตรเคมีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมีแนวโน้มว่าจะมี

การสร้างต่ออย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนตัวผมเองทำงานให้กับบริษัทจนเกษียณอายุและได้มอบให้รุ่นน้อง ๆ ดำเนินการต่อ (ขงยุทธ ป้อมเย็น, 3 มิถุนายน 2560, สัมภาษณ์)

ดำรงศักดิ์ ดีลาวีศาลวงศ์ รับผิดชอบด้านเครื่องจักร (Mechanical) กล่าวว่า ในการติดตั้งเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเป็นเครื่องยากและใหม่สำหรับพวกเราต้องเรียนรู้จากเจ้าของเครื่องจักรที่มาติดตั้งจากต่างประเทศจนในที่สุดก็สามารถดำเนินการติดตั้งเรียบร้อยและสามารถผลิตสินค้าได้ และต่อมามีการติดตั้งเครื่องจักรประเภทนี้อีกเราสามารถติดตั้งได้เลยถ้ามีเหตุขัดข้องเราก็สามารถปรับปรุงและแก้ไขได้ ตอนนี้ผมเกษียณแล้วแต่ยังต้องมาช่วยงานทางด้านนี้อยู่จนถึงปัจจุบัน (ดำรงศักดิ์ ดีลาวีศาลวงศ์, 3 มิถุนายน 2560, สัมภาษณ์)

ประทีป วัฒนศิริโรจน์ รับผิดชอบการผลิต (Production) ตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานว่าในกระบวนการผลิตนั้นท่านประมวล เลี้ยวไพรัตน์ เข้ามาควบคุมการผลิตเองในตอนแรกเนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางปิโตรเคมีสูงมาก จากนั้นเราก็ได้เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างจากท่านและได้มาทำงานแทนท่านตั้งแต่นั้นมา มีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาตลอดเวลา (ประทีป วัฒนศิริโรจน์, 10 มิถุนายน 2560, สัมภาษณ์)

บุญเดช ภูริยากร รับผิดชอบการผลิต (Production) กล่าวว่า ได้เข้ามาทำงานในรุ่นแรก ๆ ของการสร้างโรงงาน จากการทำงานกับบริษัททีพีไอมาประมาณ 30 ปีจนมาการเปลี่ยนแปลงเป็นบริษัทไออาร์พีซี ตอนนี้เกษียณแล้วแต่บริษัททีพีไอก็ยังรับเข้าไปทำงานต่อซึ่งเจ้าของกิจการอาจมองว่ามีความรู้และประสบการณ์ จึงให้ทำงานต่อเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้กับรุ่นต่อ ๆ ไป (บุญเดช ภูริยากร, 10 มิถุนายน 2560, สัมภาษณ์)

และเมื่อนำเอาองค์ความรู้ที่สมาชิกครอบครัว เลี้ยวไพรัตน์ มีอยู่และประสบการณ์การทำงานรวมถึงการมีทีมงานที่ดีมาร่วมกัน (Synergy) การสร้างอาณาจักรปิโตรเคมีครบวงจรที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงไม่ใช่เรื่องที่ยากสำหรับการสะสมทุนอุตสาหกรรมของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์

ทั้งนี้ ก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าในการบริหารกิจการสมัยโลกาภิวัตน์นั้นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นและสำคัญมากอย่างหนึ่งคือ “การเมือง” การเข้าไปอยู่ในวงของการเมืองนั้นนักธุรกิจหลายท่านมุ่งหวังเพื่อเป็นการสร้างใบเบิกทางให้สำหรับการประกอบกิจการของตนเองและพวกพ้องซึ่งไม่ได้เพิ่งจะเกิดขึ้นแต่มีมาช้านานแล้วในระบบสังคมโลกหรือแม้แต่ในประเทศไทยที่ต่างก็เอื้ออาศัยซึ่งกันและกันมาตลอดระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมืองหรือราชการ

6. ความสัมพันธ์ทางการเมืองของประชัย เลี้ยวไพรัตน์

ประชัย เป็นนักธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญมากระดับประเทศคนหนึ่งในด้านการประกอบธุรกิจการค้าและการลงทุนที่ประสบความสำเร็จ ด้วยความที่เป็นคนที่มีความคิดแบบทันสมัย

กล้าคิดและกล้าตัดสินใจจึงนำมาสู่ธุรกิจปิโตรเคมีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้ชื่อ ทีพีไอ การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น และต่อมาเมื่อความแข็งแกร่งของระบบเศรษฐกิจไทยเริ่มที่จะอ่อนแอ ระบบนักการเมืองซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจนโยบายของรัฐอ่อนแอไร้ซึ่งประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความคิดที่จะมีตำแหน่งการเมือง เพื่อให้มีโอกาสในการตัดสินใจในนโยบายรัฐได้ โดยครั้งแรกได้เข้าไปรับตำแหน่งดังนี้

พ.ศ. 2535 – 2537 เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ. 2537 – 2543 เป็นวุฒิสมาชิก

ช่วงหลัง พ.ศ. 2540 – 2546 เป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งอันเกิดมาจากบริษัทมีการหนี้จำนวนมากที่เกิดจากรัฐบาลลดค่าเงินบาทในปี 2540 จึงทำให้บริษัททีพีไอที่กู้เงินมาลงทุนจากต่างชาติจึงเกิดหนี้เพิ่มสูงขึ้นตามค่าเงิน ดอลลาร์ ซึ่งเรื่องนี้ประชัย ยังไม่เคยคิดถึงเรื่องการประกันความเสี่ยงของค่าเงินที่กู้มาและในขณะนั้นประชัยยังมีตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นวุฒิสมาชิกในขณะนั้นจึงคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ (ประชัย เลี้ยวไพรัตน์, 7 สิงหาคม 2557, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ประชัยยังมีตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในปี พ.ศ. 2537 – 2543 การประνομหนี้หรือกระบวนการประνομจะเป็นไปอย่างปกติมีความร่วมมือกันทุกด้านและหลังจากหมดอำนาจทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2543 ศาลล้มละลายกลางตัดสินใจให้บริษัท ทีพีไอเข้าแผนฟื้นฟูซึ่งอาจมองได้ว่าตำแหน่งทางการเมืองระดับประเทศก็มีบทบาททางสังคมและธุรกิจในครอบครัวของตนเองได้เช่นกัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ อนุสรณ์ ธรรมใจ (2547, หน้า 1) ที่กล่าวว่า การสะสมทุนในยุคดั้งเดิมต้องอาศัยเส้นสายสัมพันธ์และอำนาจทางการเมืองเข้ามาช่วยสนับสนุนจึงจะทำให้การสะสมทุนราบรื่นยิ่งขึ้น

หลังจากประชัย เลี้ยวไพรัตน์ จะสูญเสียอำนาจการบริหารทีพีไอไปจึงได้มีแนวคิดที่จะตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาโดยหวังว่าการเป็นนักการเมืองมีโอกาสที่จะสามารถใช้แนวทางหรือวิถีทางการเมืองช่วยในการทวงเอาทรัพย์สินที่เสียไปคืนมาได้โดยการเข้าร่วมกับพรรคการเมือง

พ.ศ. 2549 ตำแหน่ง เลขานุการพรรคประชากร (26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 - 27 เมษายน พ.ศ. 2550) โดยมีนายเสนาะ เทียนทอง เป็นหัวหน้าพรรค

พ.ศ. 2550 ตำแหน่ง ประธานคณะผู้บริหารพรรคประชากร (8 สิงหาคม 2550 - 5 ตุลาคม พ.ศ. 2550) แต่ด้วยนโยบายและไม่สะดวกในการบริหารพรรคจึงตัดสินใจลาออกจากพรรคและมาร่วมกันตั้งพรรคใหม่กับนายสมศักดิ์ เทพสุทิน

พ.ศ. 2550 ตำแหน่ง หัวหน้าพรรคมหาชนปีไทย (5 ตุลาคม พ.ศ. 2550) แต่ด้วยความด้อยประสิทธิภาพทางการเมืองจึงไม่ประสบผลสำเร็จดังคำกล่าวของนักการเมืองว่า

“ประชัยเป็นเซียนทางธุรกิจที่หาตัวจับยากแต่ทางการเมืองแล้วประชัยยังเป็นอนุบาล”

(www.oldforum.serithai.net/index)

7. กลุ่มธุรกิจตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ (หลังวิกฤติ)

ถึงแม้ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ จะสูญเสียอำนาจการบริหารที่พีไอไป และขายหุ้นที่มีอยู่ทั้งหมดไป แต่ประชัยยังมีบริษัทในกลุ่มอีกหลายบริษัทและสร้างขึ้นมาใหม่อีกหลายบริษัทประกอบไปด้วย

1. ธุรกิจปูนซีเมนต์ ปูนอัดเม็ดและปูนสำเร็จรูป
2. ธุรกิจเม็ดพลาสติก LDPE/ EVA
3. ธุรกิจคอนกรีตผสมเสร็จ
4. ธุรกิจผลิตกระแสไฟฟ้า
5. โรงงานแปรรูปขยะเป็นเชื้อเพลิงทดแทน
6. โรงงานผลิตเชื้อเพลิงเหลว
7. โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์
8. ธุรกิจรับกำจัดกากอุตสาหกรรม
9. ธุรกิจผลิตแอมโมเนียมไนเตรทและกรดไนตริก
10. ธุรกิจสถานีให้บริการน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ
11. ธุรกิจน้ำดื่มตราพีไอพีแอล
12. ธุรกิจโพลีนโซล่า
13. ธุรกิจกระเบื้องคอนกรีต
14. ธุรกิจสำรวจและผลิตปิโตรเลียม
15. ธุรกิจอิฐมวลเบา

โดยธุรกิจที่กล่าวมามีผู้ถือหุ้นที่เป็นคนในตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ดังต่อไปนี้

1. บริษัทเลี้ยวไพรัตน์วิสาหกิจ จำกัด 16.95 %
2. บริษัทไทยปิโตรเคมีกัล อุตสาหกรรม จำกัด 13.63 %
3. นายประหัด เลี้ยวไพรัตน์ 4.29 %
4. นายภากร เลี้ยวไพรัตน์ 4.27 %
5. นางอรพิน เลี้ยวไพรัตน์ 4.25 %

ซึ่ง Scott (1997, pp. 161 – 183) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Corporate business and capitalist classes ว่า การที่มีบุคคลเข้าไปถือหุ้นกระจายไปยังบริษัทต่าง ๆ ตั้งแต่ 4-8 บริษัทขึ้นไปและมีอำนาจในการบริหารบริษัทนั้นด้วยถือว่าเป็นธุรกิจหรือทุนผูกขาด ซึ่งสอดคล้องกับตระกูลเลียวไพร์ตัน เข้าไปถือหุ้นเกิน 8 บริษัทตามความหมายของ Scott และผู้ถือหุ้นเป็นเครือญาติกันใน ตระกูลเลียวไพร์ตันเป็นทุนธุรกิจครอบครัวเพราะมีส่วนในการถือหุ้นของบริษัทโดยสมาชิกในครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวดำรงตำแหน่งผู้บริหารของบริษัท การมีอำนาจควบคุมการบริหารงาน และตัดสินใจเกี่ยวกับบริษัท ตาม (Shankar & Astrakhan, 1996, p. 107)

ซึ่งธุรกิจเหล่านี้บางธุรกิจเช่น ธุรกิจปูนซีเมนต์ ปูนอัดเม็ดและปูนสำเร็จรูป หรือธุรกิจคอนกรีตผสมเสร็จและอื่น ๆ เป็นการสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนธุรกิจอื่นอีกจำนวนมาเช่นนำปูนไปสร้างโรงงานอุตสาหกรรมอื่นในกลุ่มเลียวไพร์ตันซึ่งทำให้ลดต้นทุนของการผลิตได้มากซึ่งเป็นรายได้ส่วนเกินที่คงเหลือนำไปขยาย การผลิตได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่าตระกูลเลียวไพร์ตันนั้นได้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยมาเพื่อผลิตสินค้า ที่มีมูลค่าทางตลาดซึ่งสินค้าบางประเภทยังไม่มีบริษัทใดในประเทศไทยผลิตมาก่อนและมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ จึงเป็นหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยมในปัจจุบันซึ่งตรงกับทฤษฎีแนว มาร์กซิสต์ (Marxist) ที่ว่าด้วยเรื่อง ทุน ที่มีหลักสำคัญประกอบไปด้วย เรื่องการหมุนเวียนของทุน (Circulating) เรื่องมูลค่าหรือมูลค่าในการใช้สอยและเรื่องการลงทุนรอบของทุน (Turnover)

ตารางที่ 4 สรุปผลประกอบการของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)

ช่วงระยะเวลา	ปี พ.ศ.	งบลงทุน (ล้านบาท)	ยอดการขาย (ล้านบาท)	กำไร(ขาดทุน) (ล้านบาท)	มูลค่าทรัพย์สิน (ล้านบาท)
เจ้าหน้าที่ฟองล้มละลาย	2541	1,611	37,494	18,910	171,651
	2542	1,591	46,243	-7,038	175,512
เข้าแผนฟื้นฟู บริหาร โดย	2543	1,940	61,729	-14,845	136,327
ผู้บริหารแผน	2544	2,261	63,876	8,628	132,910
เจ้าหน้าที่พิทักษ์ทรัพย์ ดูแลชั่วคราว	2545	529	70,006	-4,214	132,454

ที่มา: บริษัททีพีไอ (2558)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบธุรกิจครอบครัวไทย 4 ตระกูล

เรื่อง	โชควัฒนา	เจียวรานนท์	ชินวัตร	เลียวไพรัตน์
เริ่มต้นธุรกิจ พ.ศ.	2459	2464	2524	2459
ธุรกิจที่เริ่มต้น	ค้าขาย	ค้าขาย	ค้าขาย	ค้าขาย
การบริหารช่วงเริ่มต้น	กงสี	กงสี	สากลนิยม	กงสี
ลักษณะทุนเริ่มต้น	ร่วมทุนต่างชาติ	ไม่ร่วม	ไม่ร่วม	ไม่ร่วม
ชนิดของธุรกิจ	อุตสาหกรรม บริการ	อุตสาหกรรม บริการ	เทคโนโลยี การสื่อสาร	อุตสาหกรรม พลังงาน ปิโตรเคมี
รูปแบบทุน	อุตสาหกรรม การค้า	อุตสาหกรรม การค้า การเงิน	อุตสาหกรรม การค้า การเงิน	อุตสาหกรรม การค้า การเงิน
ผู้บริหารสูงสุด	เจ้าของกิจการ	เจ้าของกิจการ	เจ้าของกิจการ	เจ้าของกิจการ
ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
ความสัมพันธ์การเมือง	มีความสัมพันธ์	มี ความสัมพันธ์	มีความสัมพันธ์	มีความสัมพันธ์
การผูกขาดธุรกิจ	กึ่งผูกขาด	กึ่งผูกขาด	กึ่งผูกขาด	กึ่งผูกขาด
เข้าลงทุนในตลาด หลักทรัพย์	เข้าลงทุน	เข้าลงทุน	เข้าลงทุน	เข้าลงทุน

จากตาราง พบว่าเจ้าของกิจการจะเป็นเชื้อสายจีนที่อพยพ มาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มต้นธุรกิจด้วยการค้าภายในครอบครัวมีเพียงตระกูลชินวัตร ที่เพิ่งเริ่มต้นหลังสงครามโลกส่วนใหญ่บริหารงานแบบกงสี ไม่มีผู้ร่วมทุนตอนเริ่มต้น โดยเจ้าของกิจการบริหารงานเองและมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ช่วยในการบริหารและทุกบริษัทมีความสัมพันธ์ทางการเมืองตั้งแต่เริ่มต้นทำการค้าสินค้าที่ผลิตเป็นสินค้ากึ่งผูกขาดทางการค้าทุกบริษัทเข้าไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ จะเห็นได้ว่าการสะสมทุนของทั้งสามตระกูลมีความคล้ายคลึงกัน (ยกเว้นตระกูลชินวัตร) ซึ่งเป็ตระกูลชาวจีนที่อพยพเข้ามาแบบเลื้อยผืนหมอนใบ ในระยะระหว่างสงครามโลกทั้งสองครั้ง โดยหนีวิกฤตการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศจีนหลัง พ.ศ. 2492 ช่วงที่มีการปฏิวัติในประเทศจีน ชาวจีนเหล่านี้ไม่สามารถกลับประเทศจีนได้ จึงมุ่งสร้างครอบครัวและธุรกิจเพื่ออนาคตของตัวเองในประเทศไทยตระกูลเหล่านี้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้โดยการทำงานหนัก เก็บออมเพื่อเอาเงินไปลงทุนในธุรกิจ ให้ความสำคัญกับการศึกษาของลูก มีการพัฒนาเครือข่ายของตระกูลแซ่ทั้งนี้

ยังรวมถึงการเชื่อมสัมพันธ์กับสายการเมืองเพื่อสนับสนุนธุรกิจซึ่งสอดคล้องกับ คริส เบเกอร์และ ผาสุข พงษ์ไพจิตร (2557, หน้า 237-238) ในงานเขียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย

สรุปท้ายบท

ผลการศึกษานี้สรุปได้ว่า พัฒนาการในการสะสมทุน ของตระกูลเลีย่วไพรัตน์ สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงการสะสมทุนธุรกิจรอบครีวปี พ.ศ. 2459 - 2502 ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 - 2536 และช่วง การสะสมทุนอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 - 2545 การสะสมทุนธุรกิจรอบครีวปี พ.ศ. 2459 - 2502 ตระกูล เลี้ยวไพรัตน์เป็นตระกูลที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน มาอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ที่จังหวัดสระบุรีในปี พ.ศ. 2459 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ สอง โดยการเปิดร้านขายของชำหรือโชห่วย หลังจากนั้นเปิดกิจการร้านค้าแบบซื้อมาขายไปโดยเฉพาะข้าวเมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นจึงขยายกิจการ ซึ่งเป็ยะยู๋ไ้ แซ่เลีย่ว มีการขยายกิจการ เช่น โรงสีข้าว โรงฆ่าสัตว์ โรงเหล้า โรงยาฝิ่น พร เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นลูกชายคนโตก็รับมรดกตกทอดมาเป็นทุนจากนั้นก็เริ่มต่อยอดกิจการที่ได้รับมรดกมา ทั้งนี้ พร เลี้ยวไพรัตน์ยังมีความสัมพันธ์อันดีและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนข้าราชการของชอ่ยราชครูซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในขณะนั้น โดยพรได้แสดงบทบาทในการเข้าไปช่วยรัฐบาลพุงราคาข้าวเปลือกที่ตกต่ำมากหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนประสบผลสำเร็จ พรจึงหาโอกาสที่จะขยายกิจการค้าโดยเปิดโรงสีไฟขนาดใหญ่ทำให้ธุรกิจค้าข้าวรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ติดอันดับหนึ่งในห้าของประเทศ และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรให้เจริญเติบโตยิ่งขึ้นจึงมีความต้องการที่จะเข้ามาลงทุนที่กรุงเทพฯ โดยเปิดเป็นร้านขายผ้าและเป็นตัวแทนการค้าผ้า เป็นไปอย่างราบรื่น

ในการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536 พรจึงตัดสินใจที่จะเปิด โรงงานทอผ้า โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานทอกระสอบ เพราะมองว่าโรงงานดังกล่าวเหล่านี้เป็นโรงงานที่ผลิตสินค้ามาเพื่อใช้เองโดยไม่ต้องซื้อ เช่น กระสอบไว้ใส่ข้าว ใส่อาหารสัตว์ ส่วนเกินจากการใช้งานก็นำไปขาย ต่อมาเมื่อ ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ต้องเข้ามารับช่วงธุรกิจของครอบครัวต่อจากพร ประชัย ทำให้สังคมนักธุรกิจค้าข้าวต้องจดจำกับการประมูลข้าว ครั้งใหญ่ ๆ ได้ติดต่อกันหลายปีบางปีก็สามารถส่งออกขายได้ถึง 500, 000 ตัน โดยนำไปขายให้กับตะวันออกกลางและอเมริกาซึ่งยังไม่มีพ่อค้าคนไหนทำได้มาก่อน ซึ่งในปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเซย์ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน โดยมีเป้าหมายช่วงแรกจะดูแลการเงินของบริษัทในกลุ่ม พ.ศ. 2516 เปิดบริษัท เลี้ยวไพรัตน์วิสาหกิจ การดำเนินธุรกิจของตระกูลเลีย่วไพรัตน์ ยังคงดำเนินการไปจน ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สามของพร ได้เรียนจบปริญญาเอกสาขาปิโตรเคมี จึงได้นำเสนอแนวคิดการดำเนินการธุรกิจปิโตรเคมี

การสะสมทุนอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545 ได้สร้างบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลป์ไทย จำกัด(มหาชน)ขึ้นมาเพื่อผลิตปิโตรเคมีและการกลั่น ประกอบไปด้วยธุรกิจปิโตรเคมีประเภทเม็ดพลาสติก ธุรกิจปิโตรเลียม ประกอบไปด้วยโรงกลั่นน้ำมัน ธุรกิจท่าเรือขนถ่ายสินค้าทางเรือ ธุรกิจการบริหารจัดการทรัพย์สิน เช่นที่ดิน โรงไฟฟ้า โรงเรียน

ทั้งนี้การทำงานยังต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านมาสนับสนุนและบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จโดยกลุ่มนี้เรียกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ซึ่งบริษัททีพีไอได้มีคนกลุ่มนี้เป็นจำนวนมากที่เข้ามาดูแลกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ในการเปิดโรงงานทอผ้าโดยเอา สมาน โอภาสวงศ์ ซึ่งเป็นผู้กว้างขวางในกลุ่มอำนาจต่าง ๆ และมีบารมีมากเข้ามาร่วมหุ้นด้วยและต่อมาก็มี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค เข้ามาร่วมงานจนถึงปัจจุบันประกอบกับประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ได้เข้าสู่การเมืองเป็นสมาชิกสภาธิบดีบัญญัติแห่งชาติ และเป็นวุฒิสมาชิกในปี 2535 – 2543 จึงได้เชิญผู้มีอำนาจต่าง ๆ ทั้งข้าราชการประจำและบุคคลที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ เข้ามาเป็นกรรมการบริหารบริษัทจึงทำให้ง่ายในการบริหารจัดการ

ดังที่กล่าวมาจึงทำให้เห็นว่าธุรกิจครอบครัวตระกูลเลี่ยวไพรัตน์ได้ดำเนินการสร้างธุรกิจตั้งแต่ระดับครอบครัวจนกลายมาเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ที่สุดใน เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้ และในการสร้างธุรกิจมีความคล้ายคลึงกันกับตระกูลโชควัฒนาและตระกูลเจียรวานนท์ อาจจะเป็นเพราะทั้งสามตระกูลเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาทำธุรกิจในประเทศไทยที่ยาวนานซึ่งมีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีที่คล้าย ๆ กันเช่นเรื่องการรวมกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนหรือคนไทยที่ใช้ตระกูลแซ่ มาร่วมทำกิจกรรมด้วยกันหรือกันในเรื่องธุรกิจการค้าจึงทำให้รูปแบบของการสะสมทุนของทั้งสามตระกูลมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีการสร้างทุนขึ้นมาทั้งสามทุนประกอบไปด้วย ทุนการค้า ทุนการเงินและทุนอุตสาหกรรมตาม ทฤษฎีการสะสมทุนแนวมาร์กซ์สต์ (Marxist)

บทที่ 5

ความขัดแย้งในการสะสมทุน

การศึกษา เรื่อง การสะสมทุนของเครือข่ายธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) ผู้วิจัยได้นำเสนอปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารกิจการ ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร
2. ความขัดแย้งภายในองค์กรระหว่างนายทุนกับแรงงาน

ความขัดแย้งระหว่างองค์กร

1. ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับภาคประชาชนในเรื่องมลพิษทางสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

หลังจากมีแผนการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด หรือ ทีพีไอ เริ่มต้นการก่อสร้างชาวบ้านตื่นตื้นตื้นว่ามีโรงงานมาสร้างใกล้กับพื้นที่ของตนเองอาศัยอยู่ผู้คน โดยเฉพาะแรงงานเริ่ม อพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมากเพื่อเป็นแรงงานก่อสร้างในโรงงานนี้ ประชาชนท้องถิ่นเดิมสามารถทำมาหากินได้โดยการค้าขายอาหารให้แรงงานทำให้ได้กำไรดีมากเงินสะพัดในท้องถิ่น บางคนก็สามารถให้บุตรหลานเข้าไปทำงานก่อสร้างบางคนก็ให้ไปสมัครเป็นพนักงานของโรงงานนี้ ซึ่งชาวบ้านจะรู้จักและเรียกโรงงานนี้ว่า “เปโตร” ทั้งที่ยังไม่รู้ว่โรงงานนี้เขาผลิตอะไร ในช่วงแรก ต่อมาภายหลังจึงรู้ว่าผลิตเม็ดพลาสติก ซึ่งเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับประชาชนชาวระยองหรือแม้แต่ทั้งประเทศก็ยังมีความรู้ในเรื่องนี้น้อยมาก

เมื่อโรงงานก่อสร้างเรียบร้อยแล้วจึงมีการผลิตสินค้าคือเม็ดพลาสติกออกมาในช่วงแรกมีการผลิตเป็นปกติเพราะเป็นเรื่องใหม่บุตรหลาน ได้มีงานทำเป็นจำนวนมากเพราะมีการขยายโรงงานจึงสามารถรับแรงงานได้ตลอดเวลาซึ่งบริษัททีพีไอก็ให้เงินเดือนสูง จึงมีคนสนใจเข้าไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก

นายเหรียญ นิธิรัฐ ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยองในปี 2520 มีการแย่งแข่งขันกันระหว่างจังหวัดระยองและจังหวัดสงขลาว่าใครจะได้เป็นที่ตั้งของการนำก๊าซธรรมชาติจากการขุดเจาะได้กลางทะเลอ่าวไทยซึ่งสมัยนั้น พลเรือเอก สหส ชลออยู่ ซึ่งเป็นคนจังหวัดระยองเคยเป็นผู้บัญชาการกองทัพเรือและมีที่ดินแถวการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดด้วยได้ดำเนินการเสนอและสนับสนุนให้ขึ้นที่บ้านมาบตาพุด จนในที่สุดก็ประสบผลสำเร็จถึงแม้จะมี

ประชาชนส่วนหนึ่งคัดค้าน นายเหรียญ ยังกล่าวอีกว่า ในสมัยนั้นชาวบ้านไม่รู้จักว่ามลพิษ คืออะไร พรบ กำหนดให้มีการทำ EIA HIA ก่อนสร้างโรงงานก็ไม่เข้าใจ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ, 2553, หน้า 7)

ในเวลาต่อมาหลังจากที่มีการสร้างโรงงานเรียบร้อยแล้วเริ่มมีกระบวนการผลิตทำให้เกิด มลภาวะกับประชาชนในช่วงแรกโดยเฉพาะเรื่องเสียงของเครื่องจักร และกลิ่นของสารเคมีและ พลาสติกจึงได้มีการร้องเรียนจากหน่วยงานภาคประชาชน ไปยังผู้นำชุมชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงไป ร้องเรียนต่อยังหน่วยงานของรัฐเพื่อดำเนินการให้เพื่อให้ช่วยแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ให้ไปกระทบ กับประชาชน แต่การร้องเรียนในช่วงแรกไม่ค่อยจะเกิดผลอาจเป็นเพราะ ภาครัฐยังไม่เข้าใจ กระบวนการผลิตจึงไม่กล้ามาดำเนินการตรวจสอบหรือถือเป็นเรื่องปกติยังไม่มีการรับผลกระทบ จำนวนมาก

1.1 ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้ง

จากปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนมองว่าเกิดจากบริษัททีพีไอซึ่งเป็น โรงงานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่มีการประกอบกิจการหลายประเภทเช่นการกลั่นน้ำมัน ผลิตเม็ดพลาสติก โรงไฟฟ้า ทำเรือขนถ่ายสินค้า รถขนส่งสินค้า ทำให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมของบริษัททีพีไอ ส่งผล กระทบไปยังประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการของบริษัททีพีไอ จึงมีการร้องเรียนและประท้วง โรงงานขึ้นด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

ก. ปัญหาเรื่อง เสียง ศูนย์วิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2543, หน้า 25) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า มลพิษทางเสียงว่าเป็นเสียงที่รบกวนและเกิดขึ้นบ่อยอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดขึ้นบ่อยข่มเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์โดยก่อให้เกิดผลเสียทาง ร่างกายและจิตใจ เช่น หูหนวก หูตึง ความดันโลหิตสูง ปวดศีรษะ อารมณ์เครียด หงุดหงิด สาเหตุ ของมลพิษทางเสียงที่สำคัญมาจากเสียงเครื่องยนต์ เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง ซึ่งอาศัยอยู่เทศบาลนครระยอง กล่าวว่า ในช่วงแรกที่มีการสร้างและขยายโรงงานมีการทำงานกัน ทั้งกลางวันและกลางคืนคงจะเพื่อให้งานเสร็จตามเวลาทำให้เกิดเสียงดังตลอดเวลาโดยเฉพาะช่วง กลางคืนทำให้นอนไม่หลับ โดยเฉพาะเสียงที่มาจากปล่องไฟ (สมาน มากศิริ, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2560)

ข. ปัญหาเรื่อง น้ำ เกษม จันทรแก้ว (2545, หน้า 240) ได้ให้คำจำกัดความของน้ำเสีย หรือมลพิษทางน้ำไว้ว่า น้ำเสียคือ น้ำที่มีการปนเปื้อนของวัสดุ วัตถุ สารเคมีและสิ่งมีชีวิตอันตราย จนเกินมาตรฐานซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการนำไปใช้ประ โยชน์และการระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ และพื้นดินที่ประกอบไปด้วย น้ำเสียทางกายภาพ ซึ่งเป็นน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ น้ำเสียทาง เคมีเป็นน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการเจือปนของสารเคมี และน้ำเสียทางชีววิทยา เช่น มีอะมีบา พยาธิ

เพลงตอน ซึ่งน้ำเสียเหล่านี้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2537, หน้า 72) กล่าวว่า มลพิษทางน้ำสาเหตุหลักมาจากการระบายน้ำทิ้งจากกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำหรือมีการบำบัดน้ำก่อนที่จะระบายทิ้ง ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติหรือลงพื้นดิน โดยแหล่งที่ทำให้เกิดน้ำเสียมากที่สุดได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม ชุมชน การเกษตรกรรม ฟาร์มปศุสัตว์ กิจกรรมเหมืองแร่ และผลที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวมถ้าเกิดผลเสียต่อ การประมง สาธารณสุข การท่องเที่ยว ระบบนิเวศ การเกษตร น้ำบริโภค อุปโภค ดินปนเปื้อนสารเคมี (สุธิลา ตูลยะเสถียร โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์, 2544, หน้า 262 – 267)

ซึ่งจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในวันเฉลิมพระชนม์ พรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัยเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2532 “ว่าเมืองไทยนี้อีกหน่อยก็แล้งไม่มีน้ำเหลือต้องไปซื้อน้ำจากต่างประเทศซึ่งก็อาจเป็นไปได้ แต่เชื่อว่าเป็นอย่างนั้น เพราะคำนวณน้ำในประเทศไทยที่ยังไหลเวียนอยู่นั้นยังมีเพียงพอแต่ต้องบริหารให้ดี ถ้าบริหารให้ดีแล้วจะมีเหลือเพื่อแม้จำเป็นจะต้องซื้อน้ำจากต่างประเทศมาก็เป็นน้ำนำเข้าหมดเพราะใช้ไม่ระมัดระวัง ถ้าเรามีน้ำแล้วก็มาใช้อย่างระมัดระวังข้อหนึ่งและควบคุมน้ำที่เสียไปอย่างดี อีกข้อหนึ่ง” (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537, หน้า 23-25)

จากกระแสพระราชดำรัสเป็นแนวทางในการปัญหาเรื่อง น้ำ ทรงย้ำเรื่องการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร อาจจะใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาช่วยสำหรับแหล่งกำเนิดน้ำเสียต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นการแก้ไขป้องกันมลพิษที่จะเกิดขึ้นซึ่งต้นเหตุส่วนหนึ่งมาจากโรงงานอุตสาหกรรม

ทิวานันท์ ทิพนาค พักอาศัยอยู่ ออบต เขิงเนิน กล่าวว่าน้ำทะเลบริเวณริมฝั่งบางครั้งมีคราบน้ำมันบนผิวน้ำและชายหาดทำให้ปลาตายเต็มริมชายหาดเกิดขึ้นกันบ่อยครั้ง ได้สอบถามไปยังบริษัทได้รับคำตอบว่าไม่ใช่ของบริษัทน่าจะเป็นของเรือที่จอดรอรับสินค้าน้ำมันที่อยู่กลางทะเล (ทิวานันท์ ทิพนาค, 5 พฤษภาคม 2560, สัมภาษณ์)

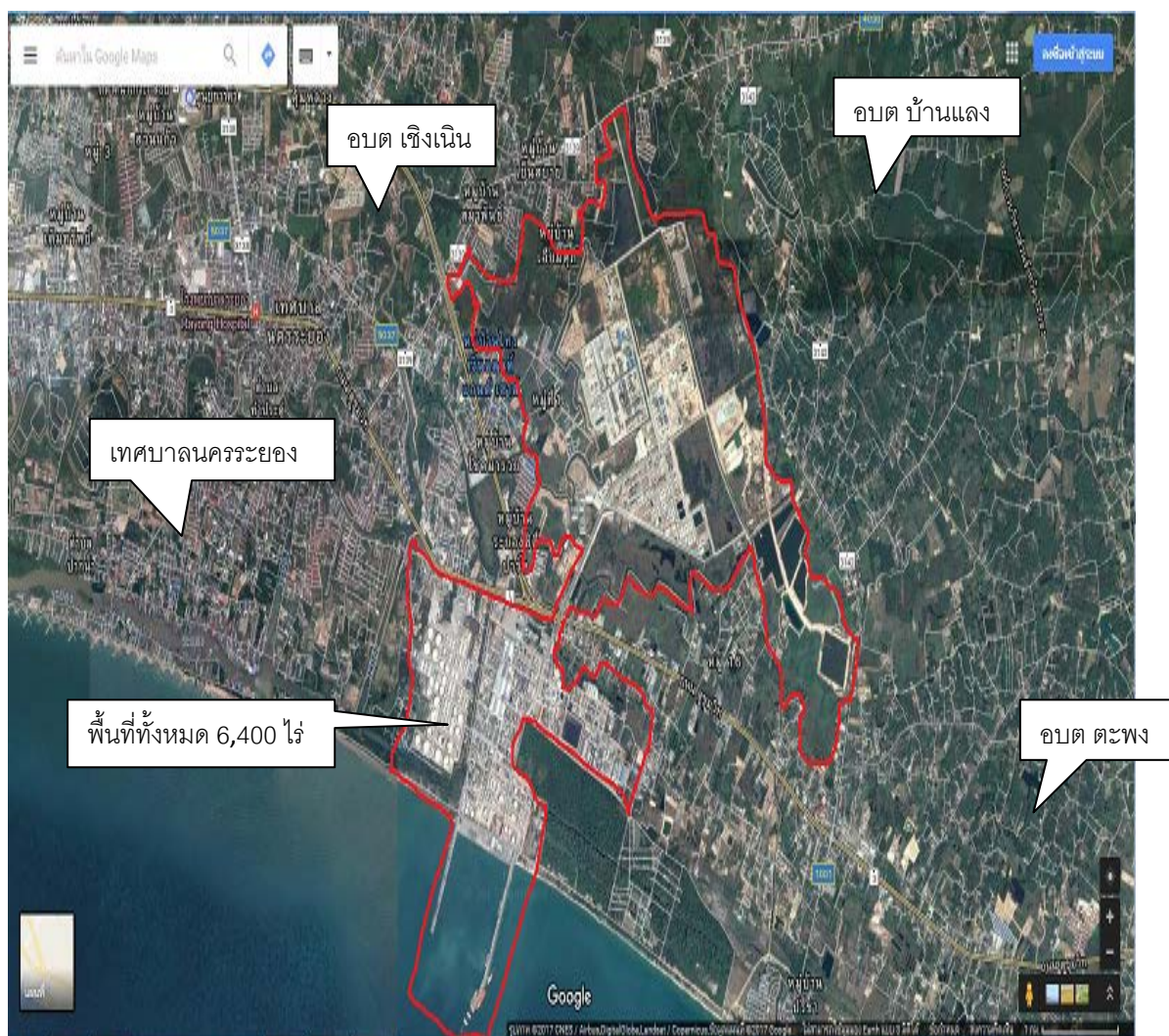
หลังจากมีน้ำมันรั่วไหลเป็นจำนวนมากเมื่อ ปี 2556 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจำนวนประชากรปลา ปู หอย กุ้งเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจนก่อนน้ำมันรั่วไหลออกไปจับสัตว์ทะเลชายฝั่งจะได้เป็นจำนวนมากพอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมาการทำประมงชายฝั่งเริ่มถดถอยลงเนื่องจากมีสัตว์ทะเลน้อยลงมากบางวันก็จับแทบไม่ได้เลยซึ่งน่าจะเกิดจากน้ำปนเปื้อนคราบน้ำมันทำให้สัตว์ทะเลหนีไปอยู่ที่อื่น (สุพัฒน์ พร้อมเพรียง, 10 พฤษภาคม 2560, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ในบางวันที่ออกทำการประมงชายฝั่ง ตายายติดปะการังจำเป็นต้องลงไปปลดตาข่ายในทะเล รู้สึกว่าอุณหภูมิน้ำใกล้โรงงานมีอุณหภูมิที่สูงขึ้นรู้สึกร้อนเมื่อลงไปในทะเลน้ำ

โดยเฉพาะผิวน้ำ น้ำจะร้อนกว่าปกติที่เคยเป็น อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปลาตายและย้ายถิ่นไปอาศัยที่อื่น และจากสาเหตุที่บริษัททีพีไอได้ก่อสร้างทำเรือรูกำลังไปในทะเลประมาณหนึ่งกิโลเมตรทำให้ทิศทางการไหลของน้ำทะเลเปลี่ยนทิศ พื้นที่ดินตื้นริมทะเลถูกกัดเซาะระบบนิเวศเสื่อมโทรม (จักรีส เอี่ยมวรนิรัทร, 13 พฤษภาคม 2560, สัมภาษณ์)

ค. ปัญหาเรื่อง ฝุ่น ควันและกลิ่น ศูนย์วิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2543, หน้า 25) ได้ให้คำจำกัดความของ มลพิษทางอากาศ ว่าเป็นสภาวะที่มีสิ่งเจือปนอยู่ในอากาศเป็นปริมาณจำนวนมากจนถึงระดับที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และทรัพย์สินตลอดจนถึงสัตว์และพืช ซึ่งสิ่งเจือปนอยู่ในอากาศมีหลายประเภทเช่น ก๊าซบางชนิด ฝุ่นละออง กลิ่น ควัน เขม่าและกัมมันตภาพรังสี มลพิษเหล่านี้จะมีแหล่งกำเนิดมาจากสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นล้วนทำให้เกิดผลกระทบต่อทั้งสิ้น โดยเฉพาะเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่ง สรณวงษ์อยู่ พักอาศัยอยู่เทศบาลเชิงเนิน กล่าวว่าบริษัททีพีไอปล่อยควันและฝุ่นละอองออกมามาก โดยเฉพาะควันที่มามีกลิ่นตามมาด้วยทำให้หายใจแล้วแสบจมูกบ่อยครั้งทั้งนี้ฝุ่นละอองสีดำไปเกาะกับต้นไม้เงา ทุเรียนและสวนผลไม้อื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านสันนิษฐานว่าเพราะฝุ่นเหล่านี้ ๆ ทำให้ผลไม้มือออกผล (สรณวงษ์อยู่, 18 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) ซึ่งสอดคล้องกับ บุญให้ โพธิ์ทอง พักอาศัยอยู่ อบต บ้านแดง กล่าวว่าอีกหนึ่งปัญหาคือเขม่าควันดำร่วงลงมาทำให้หลังคาบ้านดำจากที่เคยใช้น้ำฝนอุปโภคบริโภคก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ (บุญให้ โพธิ์ทอง, 7 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์)

กรณีศึกษา ม่วงน้อย อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง กล่าวว่า การแก้ไขปัญหามลพิษของประชาชนในเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมมีเป็นจำนวนมากในปี 2559 มีประเด็นที่ร้องเรียนมากที่สุดเรื่องมลพิษทางอากาศ ทางอุตสาหกรรมจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐได้พยายามเข้าไปแก้ปัญหาเหล่านี้ตลอดเวลา (กรณีศึกษา ม่วงน้อย, 19 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) และทั้งนี้ นายสมชาย หาญหิรัญ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม กล่าวว่าในเดือนตุลาคม 2558 ถึง กันยายน 2559 ได้รับเรื่องร้องเรียน เรื่องมลพิษ น้ำเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น การทิ้งกากสารพิษ เป็นจำนวนมากและจังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่เกิดเหตุฉุกเฉินมากที่สุดโดยเกิดจากปัญหาเพลิงไหม้ เป็นอุบัติเหตุจากการทำงาน สารเคมีรั่วไหล การชุมนุมคัดค้านการตั้งโรงงานเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ระเบิด ฯลฯ รวมทั้งหมด 19 เรื่อง

ภาพที่ 4 แผนที่เขตประกอบการบริษัททีพีโอและพื้นที่รอบบริษัท

2. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนในเรื่องการแย่งอำนาจบริหาร

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2540 – 2546 หลังจากที่รัฐบาลลดค่าเงินบาทจนทำให้บริษัททีพีโอ จำกัด(มหาชน)เป็นหนี้จากการกู้เงินมาลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการขัดแย้งระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้จนนำไปสู่กระบวนการบริหารแผนฟื้นฟู และสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้น โดยไม่มีทิศทางในการสิ้นสุดได้อย่างไรในบทยนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางการนำเสนอ ดังนี้

จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบลอยตัวหรือลดค่าเงินบาทเมื่อ กรกฎาคม 2540 ทำให้ค่าเงินบาทได้อ่อนตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการที่กู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนจึงมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นมากเกือบ 50

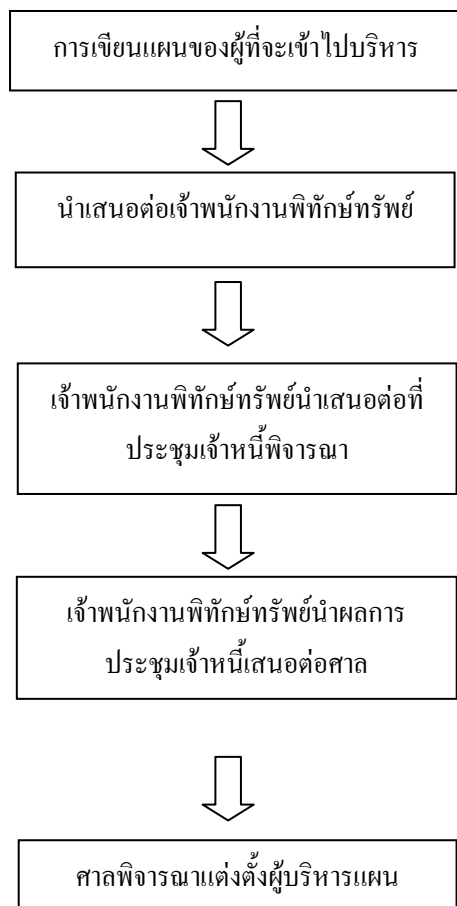
เปอร์เซ็นต์เนื่องมาจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเมื่อเทียบกับเงินบาท ทำให้บริษัททีพีไอ ซึ่งเป็นบริษัทหนึ่งที่ทำกรกั้ยืมเงินทั้งในและต่างประเทศมาลงทุน ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการที่หนี้สินเพิ่มมาเกือบ 50 เปอร์เซ็นต์ของหนี้ที่มีอยู่จึงทำให้ยากในการชำระหนี้คืนได้ผู้บริหารจึงตัดสินใจประกาศพักชำระหนี้ทั้งหมดในเดือนตุลาคม 2540 ตาม เงินที่นำมาลงทุนในกิจการทีพีไอ ส่วนใหญ่หนี้เงินกู้จากต่างประเทศ ซึ่งในสถานการณ์วิกฤติในช่วงนั้น ทำให้ทีพีไอขาดสภาพคล่องทางการเงินอย่างรุนแรง เพราะเจ้าหนี้ ทีพีไอ ได้เรียกคืนหนี้พร้อมกัน ทั้ง ๆ ที่เม็ดเงินส่วนใหญ่ที่ทีพีไอกู้มาลงทุนเป็นการลงทุนที่รอผลตอบแทนในระยะยาว แต่เมื่อถูกเรียกชำระหนี้คืนทันทีทั้ง ๆ ที่ยังไม่ครบกำหนดชำระ ทำให้บริษัททีพีไอมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน จนต้องประกาศหยุดพักการชำระหนี้ในที่สุด ทั้งนี้ผู้บริหารทีพีไอ ได้ตัดสินใจจ้างบริษัท เซส แมนฮัตตัน เป็นที่ปรึกษา และเชิญเจ้าหนี้ประชุมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับปัญหาการเงินของบริษัท และดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้โดยมีเงื่อนไขให้เจ้าหนี้ลดหนี้สินลงให้เหลือประมาณ 2, 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2546 ไม่รวมดอกเบี้ยค้างจ่ายในปี 2541 จำนวน 280 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดย 210 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จะทำการจ่ายด้วยวิธีออกเป็นหุ้นสามัญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแปลงดอกเบี้ยเป็นทุน ต่อมาในขณะที่กำลังจะมีการลงนามในสัญญาประจักษ์เปลี่ยนใจไม่ยอมลงนามในสัญญาโดยอ้างว่าเมื่อศึกษาสัญญาโดยละเอียดแล้วพบว่า เป็นสัญญาที่เสียเปรียบและมีเงื่อนไขที่เข้มงวด อย่างมากซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะยึดเอากิจการที่เขาสร้างมาตลอดชีวิตไปได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Accumulation by dispossession ของ Harvey กล่าวคือเมื่อมีการกู้เงินไปแล้วถึงกำหนดไม่จ่ายเงินกู้จึงจำเป็นต้องเข้าไปจัดการยึดทรัพย์หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือเงินคืน (Harvey, 2003, pp. 137-182) เมื่อประจักษ์ไม่ยอมเซ็นสัญญาเพื่อเป็นการปกป้องกิจการทีพีไอที่มีอยู่จึงจำเป็นต้องระดมทุน จึงได้เสนอแผนการเพิ่มทุนจำนวน 1, 000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2543 เพื่อนำเงินไปซื้อหนี้คืนบางส่วนและชำระเงินต้นรวมทั้งแปลงหนี้เป็นทุนเพิ่มเติม จึงจะทำให้บริษัทมีสถานะความมั่นคงทางการเงินและสามารถออกจากแผนปรับโครงสร้างหนี้ได้เร็วขึ้นแต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับเรื่องนี้จึงยกเลิกไป

ต่อมาเมื่อเจ้าหนี้รายใหญ่ทั้ง 5 รายอันประกอบไปด้วยธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน), บริษัทการเงินระหว่างประเทศ (IFC) ธนาคารแห่งอเมริกา ธนาคารชาติแบงก์และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งสหรัฐอเมริกา (US EXIM) ได้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอ ต่อศาลล้มละลายกลางเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2543 แต่บริษัททีพีไอได้ยื่นคัดค้านคำร้องของเจ้าหนี้หลักจากที่ศาลได้พิจารณาได้สวนคำร้องและสืบพยานเรียบร้อยแล้วและมีคำสั่งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2543 ให้บริษัททีพีไอเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการและแต่งตั้งนายประจักษ์ เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นผู้บริหารเดิมเป็นผู้บริหารแผนชั่วคราว เมื่อศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของบริษัทแล้ว

ก็ต้องเสนอรายชื่อบุคคลที่ต้องมาทำแผนฟื้นฟูเพื่อเสนอต่อศาลซึ่งทั้งฝ่ายลูกหนี้และเจ้าหนี้ต่างเสนอชื่อผู้ทำแผน โดยฝ่ายเจ้าหนี้รายใหญ่ 5 รายเสนอผู้ที่จะเข้ามาทำแผนโดยเสนอบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ เป็นผู้ทำแผน (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2543, หน้า 1) เพราะไม่เชื่อมั่นว่าบริษัททีพีไอจะสามารถดำเนินการเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายได้ ในขณะที่บริษัททีพีไอเองก็นำเสนอบริษัท ทีพีไอ แพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเสนอเป็นผู้บริหารแผนในครั้งนี้ (บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน), 2543, หน้า 1)

บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ เป็นบริษัทลูกของบริษัท เพอร์เรียร์ ฮอดจสัน ทำธุรกิจอยู่ในวงการบัญชีปรับโครงสร้างทางการเงิน การฟื้นฟู และพัฒนาธุรกิจในประเทศออสเตรเลีย โดยมีนายแอน โทนี เจ นอร์แมนเป็นกรรมการผู้จัดการ บทบาทและความพยายามในการช่วงชิงความได้เปรียบในการเสนอตัวเป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการของทีพีไอ ซึ่งหลาย ๆ คนสงสัยว่าบริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ มีความรู้ในกิจการด้านปิโตรเคมีมากแค่ไหน และจะเข้ามาฟื้นฟูได้อย่างไร ด้วยประเด็นคำถามเหล่านี้ บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จึงได้มีการจ้างนายแบร์รี เมอร์ฟีซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอุตสาหกรรมอดีตกรรมการผู้จัดการบริษัทคาลเท็กซ์ ออยล์ มาช่วยงานบริหารทีพีไอทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสนอทำแผนกับประชัย เลี่ยวไพรัตน์เจ้าของกิจการเดิม ไม่ดี (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2544, หน้า 19)

ส่วนบริษัททีพีไอ แพลนเนอร์เสนอตัวเป็นผู้ทำแผนด้วยเหตุผลว่าบริษัททีพีไอ แพลนเนอร์มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะให้การฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประสบผลสำเร็จและโปร่งใสเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงของลูกหนี้และเจ้าหนี้ ผู้บริหารของบริษัททีพีไอมีส่วนถือหุ้นในบริษัททีพีไอ แพลนเนอร์ และเหตุผลที่ต้องเข้ามีส่วนร่วมในการทำแผนเพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีความรับผิดชอบที่จะทุ่มเทความสามารถและความพยายามเท่าที่มีทั้งหมดเพื่อให้บริษัททีพีไอดำเนินธุรกิจต่อไปได้ (บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน), 2543, หน้า 1-3)

ภาพที่ 5 กระบวนการนำเสนอผู้บริหารแผน

กระบวนการในการนำเสนอแผนและการเข้าไปบริหารแผนจะมีกระบวนการเริ่มต้นด้วย

1. การเขียนแผนของผู้ที่จะเข้าไปบริหารแผน
2. เสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อพิจารณาความรู้ความสามารถ ความเหมาะสม
3. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณา
4. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำผลที่ได้รับจากการพิจารณาขอเจ้าหนี้เสนอต่อศาล

ล้มละลายกลางพิจารณา

5. ศาลล้มละลายกลางตัดสินใจให้เป็นผู้บริหารแผนหรือไม่

2.1 กระบวนการแย่งอำนาจในการบริหารและความขัดแย้งเกิดขึ้น

และเมื่อมีการประชุมเจ้าหนี้ในวันที่ 19 เมษายน 2543 เจ้าหนี้มีมติด้วยคะแนนเสียง 75.89 เปอร์เซ็นต์ ของหนี้ทั้งหมดให้บริษัทเอ็ฟเฟิลทีฟ แพลนเนอร์เป็นผู้ทำแผนการฟื้นฟูบริษัททีไฟโอ และนำเสนอให้ศาลพิจารณาและศาลมีคำสั่งให้บริษัทเอ็ฟเฟิลทีฟ แพลนเนอร์ เป็นผู้ทำ

แผนการฟื้นฟูกิจการเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2543 (ศาลล้มละลายกลาง, 2543, หน้า 1) โดยบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จะต้องทำแผนดังกล่าวจะต้องนำเสนอขอความเห็นชอบจากที่ประชุม เจ้าหนี้และรายงานให้ศาลเห็นชอบด้วยทั้งนี้บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ยังได้รับการเห็นชอบให้ ทำแผนฟื้นฟูบริษัทย่อยของทีพีไออีก 6 บริษัทประกอบไปด้วย บริษัทน้ำมันทีพีไอจำกัด บริษัท ผลิตไฟฟ้าทีพีไอจำกัด บริษัทไทยเอมิเอส จำกัด บริษัทไทยโพลีออล จำกัด บริษัทอุตสาหกรรม โพลียูรีเทน บริษัททีพีไออะโรเมติกส์ ในวันที่ 25 กันยายน 2543 ด้วย ซึ่งเมื่อดูความเป็นมาทั้งหมด ประชัช เลี้ยวไพรัตน์มีความประสงค์ที่จะแก้ปัญหาของทีพีไอ โดยวิธีการปรับโครงสร้างหนี้ แต่เมื่อ มีผู้ทำแผนฟื้นฟูแล้วและดำเนินการตามกฎหมายฟื้นฟูตามที่กำหนดบริษัททีพีไอก็จะเข้าแผนฟื้นฟู ในระยะเวลาไม่นาน แต่จะเป็นด้วยหลักวิธีคิดและมุมมองที่ต่างกันระหว่างลูกหนี้กับผู้บริหารแผน อีกทั้งยังไม่มีควมไว้วางใจกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งในช่วงเวลาในการพิจารณาแผน ในที่ประชุมเจ้าหนี้และในการพิจารณาแผนของศาลล้มละลายกลาง

จนมาถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2543 เจ้าหน้าที่พิทักษ์ทรัพย์ ได้จัดให้มีการประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาแผนการฟื้นฟูกิจการของทีพีไอที่ทางบริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ เป็นผู้เขียน ณ ศูนย์ ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ แต่ก็ต้องเลื่อนออกไปเป็นวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 เนื่องจากมีเจ้าหนี้บาง รายและลูกหนี้ได้ยื่นคำร้องให้เลื่อนการพิจารณาแผนออกไปก่อนโดยลูกหนี้ขอแก้ไขแผนฟื้นฟู จำนวน 20 ข้อและให้ดำเนินการทำเอกสารแผนฟื้นฟูในบางส่วนที่ไม่ใช่ภาษาไทยให้เป็นภาษาไทย ทั้งนี้ยังมีประเด็นที่ลูกหนี้ยกขึ้นมาแย้งคือค่าตอบแทนของผู้ทำแผนมีจำนวนสูงมากเฉพาะในช่วง 5 เดือนของการทำแผนรวมเป็นเงิน 195,308,679.99 บาทซึ่งนายประชัช เห็นว่าสูงเกินไปจน กลายเป็นผลเสียแก่ลูกหนี้ อีกทั้งยังกล่าวถึงการจัดทำแผนว่า ผู้ทำแผนไม่เคยรับฟังความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะใด ๆ จากลูกหนี้เลย (คำแถลงการณ์นายประชัช เลี้ยวไพรัตน์กรณีชี้โหวดแผนฟื้นฟู กิจการทีพีไอ, 2543, หน้า 17)

ความขัดแย้งในการบริหารแผนฟื้นฟูระหว่างลูกหนี้กับผู้บริหารแผนและเจ้าหนี้เริ่มที่ จะขยายวงกว้างขึ้นเมื่อพนักงานกลุ่มบริษัททีพีไอได้ยื่นหนังสือร้องเรียนและขอความเป็นธรรมต่อ อธิบดีศาลล้มละลายกลาง โดยอ้างว่าผู้ทำแผนได้จัดทำแผนและสมคบคิดกับเจ้าหนี้รายใหญ่ไม่กี่ รายโดยกำหนดให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการผลักดันให้แผนผ่าน จึงขอให้ เลื่อนการลงมติไปจนกว่าจะมีการแก้ไขแผนให้เกิดความเป็นธรรมนอกจากนี้ยังดำเนินการไป ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเงินการคลังของวุฒิสภาในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ยังทำหนังสือถึง คณะกรรมการเจ้าหนี้โดยระบุว่าแผนฟื้นฟูมีรายละเอียดผิดพลาดหลายประการไม่ถูกต้องตาม กฎหมายเช่นในแผนไม่มีการตัดหนี้ (Hair cut) แต่กลับกลับต้องชำระดอกเบี้ยในราคาสูง การแปลง หนี้เป็นทุนต่ำกว่าราคาตามมูลค่าบัญชี (Book value) การตัดสินใจบนเจ้าหนี้เพื่อให้เห็นชอบกับแผน

และให้เป็นผู้บริหารแผนต่อไป ซึ่งผลจากการนี้ทำให้ผู้ทำแผนได้ค่าตอบแทนจากค่าบริหารแผนไม่ต่ำกว่าปีละ 300 ล้านบาทรวมทั้งค่านายหน้าในการนำทรัพย์สินของบริษัท ทีพีไอ ออกเสนอขาย (คำแถลงการณ์นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์กรณีซื้อหุ้นคืนแผนฟื้นฟูกิจการทีพีไอ, 2543, หน้า 17)

ซึ่งนายสิปปนนท์ เกตุทัต ประธานกรรมการบริษัทเอฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ กล่าวว่า” ปัจจุบันเงินทุนหมุนเวียนของทีพีไอส่วนมากจะเป็นเงินไทยขณะนี้ยังมีไม่พอที่จะใช้จ่ายผู้จัดทำแผนได้ติดต่อธนาคารเพื่อขอวงเงินเพิ่มเติม แต่ธนาคารและเจ้าหน้าที่เหล่านั้นต้องการขอให้เจ้าหน้าที่และศาลอนุมัติและเห็นชอบในแผนฟื้นฟูก่อน ดังนั้นถ้ามีการเลื่อนพิจารณาอนุมัติแผนออกไปบริษัทก็จะไม่ได้เงินทุนหมุนเวียนมาบริหารจัดการจึงจำเป็นที่จะต้องลดกำลังการผลิตลง”

ส่วนนางแอนโทนี เจ นอร์แมน ยังไม่แน่ใจว่าจะมีการลงมติรับแผนฟื้นฟูได้หรือไม่ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 ทั้งนี้เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ 4 ราย และบริษัททีพีไอ ได้ยื่นขอแก้ไขแผนฟื้นฟูเพิ่มเติมเข้ามาอีก โดยจะขอตัดให้ตัดหน้า (Hair cut) มูลค่า 760 ล้านบาท และขอเพิ่มทุน 500 ล้านบาท เพื่อนำเงินมาชำระหนี้เงินต้น โดยไม่ได้ระบุเวลาการได้มาของเงินและการชำระหนี้ ซึ่งในเรื่องนี้ไม่สามารถจะรับได้เพราะเป็นภาระหนักเกินไป เช่นเดียวกับขอซื้อแก้ไขแผนฟื้นฟูของนายประชัยในประเด็นอื่น ๆ อีก 21 ข้อที่เจ้าหน้าที่และผู้ทำตามแผนไม่สามารถรับได้ทุกเรื่อง เช่น การขอซื้อหุ้นคืน รวมทั้งการขอยกเลิกการค้าประกันหลักทรัพย์ ระหว่างบริษัททีพีไอกับบริษัทในเครือ ซึ่งเป็นการขอแก้ไขในสาระสำคัญของแผนและเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีเจตนาที่ไม่โปร่งใส ก่อนวันนัดประชุมเจ้าหน้าที่กลุ่มพนักงานของบริษัททีพีไอ ที่จังหวัดระยองอันได้แก่กลุ่มพนักงานสร้างสรรค์ทีพีไอและบริษัทในเครือ กลุ่มแนวร่วมพิทักษ์สิทธิพนักงานทีพีไอได้ออกไปปลิวโจมติแผนฟื้นฟูและชักชวนให้พนักงานลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิ โดยขอให้มารวมตัวกันในเช้ามีดวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 เพื่อเดินทางไปที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เป็นการแสดงพลังก่อนที่จะมีการลงมติแผนฟื้นฟูที่พนักงานออกมาแสดงความไม่พอใจเป็นเพราะมีกระแสข่าวออกมาตลอดเวลาว่าบริษัทจะล้มละลายและมีการขายทอดตลาด จะมีการลดพนักงาน ลดเงิน และ สุดท้ายจะหาทางบีบให้พนักงานออก โดยไม่จ่ายเงินชดเชย

พนักงานทีพีไอ จังหวัดระยองกว่า 5,000 คน ได้ชุมนุมประท้วงอยู่หน้าทำตารายแอนโทนี เจ นอร์แมน ได้ออกไปชี้แจงถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่พนักงานไม่พอใจจึงเดินทางเข้าตัวเมืองระยอง ปักหลักประท้วงอยู่ที่บริเวณกลางเมือง ซึ่งเรื่องนี้ นายประชัย ยืนยันว่า ไม่ได้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังปลุกระดมพนักงาน เป็นการออกมาเคลื่อนไหวปกป้องอนาคตตนเอง

ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 ซึ่งเป็นวันประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาแผนฟื้นฟู ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถดำเนินการประชุมได้ เนื่องจากมีกลุ่มพนักงานในเครือบริษัททีพีไอ ทั้งจากสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพฯ โรงงานในจังหวัดระยอง และ

สระบุรี จำนวน 5,000 คน มาชุมนุมอยู่หน้าศูนย์ประชุมซึ่งมีแผงเหล็กกั้นไม่ให้คนนอกเข้าและมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ 200 นาย คู่มืออย่างใกล้ชิด พนักงานบริษัทที่พีไอได้ยื่นเงื่อนไข 7 ข้อเรียกร้อง คือ

1. ขอให้มีการระดมการจัดทำและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานต่อแผนฟื้นฟูกิจการ
2. ขอเรียกร้องไม่ให้มีการตัดและขายหรือโอนกิจการของบริษัทใด ๆ ทั้งสิ้น หากมีความจำเป็นต้องตัดขายหรือโอนกิจการจะต้องขายให้คนไทยเท่านั้น

3. ห้ามมิให้มีการเลิกจ้างพนักงานหรือลดเงินเดือน
4. ให้ระบุไว้ในแผนว่า คณะผู้บริหารเดิมของบริษัทมีส่วนร่วมในการบริหารของบริษัท เช่นเดิม

5. ให้พิจารณารับคำร้องขอแก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการที่บริษัทยื่นเสนอต่อศาล 20 วัน
6. ขอขยายเวลาในการพิจารณาโหวตแผนฟื้นฟูออกไปอีก และ
7. ห้ามมิให้อาผิดกับพนักงานที่ร่วมชุมนุมนี้

ในระหว่างการประท้วง นายสุชน ชาลีเครือ ประธานกรรมการการคลัง การธนาคาร และ สถาบันการเงิน วุฒิสภา ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ดูแลติดตามงานด้านการคลังและบริษัทที่พีไอได้ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ไว้ ได้มาร่วมหารือและรับอาสาจะเจรจาให้มีการเลื่อนลงมติ เนื่องจากกลัวปัญหาจะบานปลาย (วิจิต นิตยานนท์, 15 มีนาคม, 2560, สัมภาษณ์)

การชุมนุมของพนักงานที่พีไอจำนวน 5,000 คน ที่หน้าศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ได้สร้างความกดดันให้แก่ผู้รับผิดชอบรวมถึงผู้ดูแลศูนย์ประชุม เนื่องจากกลัวจะถูกลามจนไม่สามารถควบคุมได้ สุดท้ายผู้ดูแลศูนย์ประชุมได้ตัดไมโครโฟนเพื่อไม่ให้มีการประชุมต่อ เว้นแต่กรมบังคับคดีจะลงนามคำประกันความเสียหายในวงเงิน 300 ล้านบาท ถึงจะเปิดให้มีการประชุมต่อได้ อธิบดีกรมบังคับคดีจึงต้องเลื่อนการประชุมไปเป็นเวลา 14:00 นาฬิกา โดยย้ายสถานที่ไปประชุมที่กรมบังคับคดี ถนนบางขุนนนท์

กลุ่มพนักงานได้ย้ายไปชุมนุมต่อที่กรมบังคับคดีและการชุมนุมมีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ มีการเขย่าประตูรั้วเพื่อจะพังเข้ามาในบริเวณด้านในของกรมบังคับคดี มีการขว้างปาขวดน้ำใส่บรรดาตัวแทนบริษัทผู้นำแผนการเดินทางไปร่วมประชุม จนในที่สุดอธิบดีกรมบังคับคดีต้องสั่งให้เลื่อนการประชุมไปอีกครั้ง โดยการกำหนดประชุมในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ผู้ชุมนุมจึงได้สลายตัวไปจากเหตุการณ์ชุมนุมดังกล่าวจนเป็นผลให้ไม่อาจทำการประชุมได้ ทำให้มองว่าเป็นผลเสียหายต่อประเทศ

นายสถาพร กวิตานนท์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ระบุว่า การที่พนักงานที่พีไอ ก่อม็อบ กดดันไม่ให้มีการลงมติแผนฟื้นฟูได้กลายเป็นข่าวสะพัดไปทั่วโลก ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์และบรรยากาศการลงทุนของประเทศไทยอย่างมาก ทำให้ถูกมองว่ากฎหมายอยู่

เหนือกฎหมาย และเกิดสงสัยว่ากระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายล้มละลายของไทย ไม่สามารถดำเนินการได้

การประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาแผนฟื้นฟู ได้จัดให้มีขึ้นอีกครั้งในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ท่ามกลางกระแสข่าวว่าพนักงานที่พีไอจำนวนเรือนหมื่นจะเคลื่อนขบวนมาขัดขวางการลงมติในเรื่องนี้ได้ มีการวางแผนจะเดินทางเข้ามากรุงเทพฯตั้งแต่วันที่ 26 และจะเข้าพักในบริเวณวัดใกล้กรมบังคับคดี โดยอ้างว่าจ่านำผ้าป่ามาทอดที่วัด

ในขณะที่เดียวกันด้านกรมบังคับคดีก็ได้เตรียมแผนเพื่อพร้อมรับมือกับปัญหาจากการชุมนุม โดยมีการประชุมเตรียมพร้อมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่สถานที่ราชการได้ ควบคู่ไปกับการเตรียมการประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถดำเนินการประชุมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ไม่ได้มิให้มีการเลื่อนอีกแผนการประชุมเจ้าหน้าที่ถูกวางไว้อย่างรอบคอบ และมีแผนการรองรับหากเกิดปัญหาขัดข้องเป็นอุปสรรคขึ้นด้วยเป้าหมายที่ว่าจะต้องมีการประชุมและลงมติและเป็นที่ยุติอยู่ว่ารัฐบาลก็มุ่งหวังให้หารดำเนินการครั้งนี้ต้องบรรลุผล เพราะมิเช่นนั้นจะปรากฏเป็นภาพความล้มเหลวในกระบวนการซึ่งมีผลต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติ และความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมาย ก่อนวันประชุมปลัดกระทรวงยุติธรรมก็ได้เดินทางมาตรวจดูความพร้อมในการเตรียมการครั้งนี้

ทางด้านการเตรียมการรักษาความปลอดภัย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้ประชุมร่วมกับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เพื่อหาแนวทางในการให้ความร่วมมือกับกรมบังคับคดีให้สามารถจัดประชุมให้ได้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม การขัดขวางมิให้มีการประชุมเป็นการสร้างความเสียหายรวมทั้งเสียชื่อเสียงของประเทศด้วย จึงได้เตรียมวางกำลังตำรวจเพื่อมิให้มีการประชุมให้ได้ ส่วนผู้ชุมนุมจัดเคลื่อนไปหาอย่างไรนั้น ทางตำรวจสันติบาลได้จัดชุดสืบสวนติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด (คำแถลงการณ์นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์กรณีสืบหาขอแผนฟื้นฟูกิจการที่พีไอ, 2543, หน้า 14)

นอกจากการเตรียมการด้านการรักษาความปลอดภัยแล้ว จากเหตุการณ์เมื่อเกิดการชุมนุมต่อต้านของพนักงานบริษัทที่พีไอ หลายพันคน เพื่อมิให้มีการลงมติรับแผนของผู้ทำแผนในนัดแรกที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ผู้บริหารระดับสูงของกรมบังคับคดีได้พยายามเจรจากับนายประชัย ให้ทำความเข้าใจกับพนักงานให้ยุติการคัดค้านการดำเนินการขั้นตอนของกฎหมาย แต่ก็ไม่เป็นผลจนต้องย้ายสถานที่ประชุมและเลื่อนการประชุมไปในที่สุด

ครั้นถึงการประชุมในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นด้านพนักงานบริษัทที่พีไอ หรือกรมบังคับคดีเอง ต่างมีเวลาในการเตรียมตัวพร้อมเพื่อรับสถานการณ์นี้ล่วงหน้า เมื่อกลุ่มพนักงานจำนวนมากเดินทางมารวมกันเต็มที่ ก่อนเริ่มประชุมกลุ่มพนักงานพยายามที่จะขอ

เข้ามาชุมนุมในบริเวณด้านมนของกรมบังคับคดีแต่ก็ได้รับการปฏิเสธด้วยเหตุผลด้านการรักษาความปลอดภัย

นายบัณฑิต รัชตะนันท์ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม รักษาราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมบังคับคดีในขณะนั้นซึ่งดูแลสถานการณ์อยู่ตลอดตั้งแต่เมื่อวันที่ 26 ได้เข้าเจรจากับตัวแทนของกลุ่มพนักงานขอให้ชุมนุมด้วยความสงบ และอย่าให้มีความรุนแรงหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานที่ราชการ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของกรมบังคับคดีต้องปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกฎหมายของกฎหมาย ซึ่งก็ได้รับการตอบรับจากกลุ่มพนักงานเป็นอย่างดีโดยรับปากว่าจะชุมนุมโดยสงบ นอกจากนี้การเจรจาโดยผู้บริหารระดับสูงของกรมบังคับคดีแล้ว ในช่วงเช้าก่อนถึงเวลาประชุม นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งตั้งกองบัญชาการรักษาความปลอดภัยอยู่ในอาคารใหม่ของกรมบังคับคดียังได้เชิญแกนนำของกลุ่มผู้ชุมนุมเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารืออีกด้วย ซึ่งน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เหตุการณ์ไม่รุนแรง (คำแถลงการณ์นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์กรณีชี้โหวดแผนฟื้นฟูกิจการทีพีไอ, 2543, หน้า 14)

นอกจากเตรียมการด้านการรักษาความปลอดภัยและการใช้วิธีการเจรจากับพนักงานที่มาชุมนุมให้อยู่ในความสงบแล้ว ในการจัดเตรียมสถานที่ประชุมเจ้าหน้าที่ ได้จัดสถานที่ไว้ ณ ชั้น 9 อาคารกรมบังคับคดี และเพื่อความมั่นใจว่าจะต้องจัดการประชุมเจ้าหน้าที่ให้ได้ กรมบังคับคดียังได้จัดเตรียมสถานที่อีกแห่งพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ให้ได้ กรมบังคับคดียังได้จัดเตรียมสถานที่อีกแห่งหนึ่งพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่อีกหนึ่งชุดที่พร้อมจะดำเนินการประชุมแทน หากมีปัญหาต้องย้ายสถานที่ประชุมอีกเมื่อถึงเวลานัดประชุมเจ้าหน้าที่ การประชุมได้ดำเนินไปได้ ในขณะที่พนักงานของบริษัททีพีไอจำนวนประมาณ 3,000 คน ชุมนุมกันอยู่หน้ากรมบังคับคดี รวมทั้งมีตัวแทนจากหอการค้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเข้าร่วมในที่ชุมนุม และขอพบอธิบดีกรมบังคับคดี

ตัวแทนหอการค้าจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 9 จังหวัด อันประกอบด้วย หอการค้าจังหวัดสมุทรปราการ สระแก้ว ชลบุรี จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และ นครนายก ได้ทำหนังสือต่ออธิบดีกรมบังคับคดี เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้เข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อให้มีการแก้ไขแผนฟื้นฟูก่อนที่จะมีการลงมติใด ๆ โดยระบุว่าทีพีไอเป็นบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการสร้างงานนับหมื่นคน และเป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของต่างประเทศ หากปล่อยให้ต่างชาติมีการเข้ามายุติกิจการ หรือ ปลดเจ้าหน้าที่เอาเปรียบข่มขู่ไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศและหากกรมการบังคับคดีไม่ยอมไกล่เกลี่ย จะไม่มีประโยชน์อะไรในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งที่ผ่านมาเห็นว่าการใช้กฎหมายเศรษฐกิจของรัฐบาลล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง เพราะลูกหนี้ไม่ได้รับประโยชน์ กฎหมายทั้งหมดเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น (ปรัชญา สมะลาภา, 10

มีนาคม 2560, สัมภาษณ์) ซึ่งสอดคล้องกับ บันทึกการประชุม หอการค้าภาคตะวันออก 9 จังหวัด วันที่ 23 พฤศจิกายน 2543

การประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งนี้ ใช้เวลานานกว่า 2 ชั่วโมง และลงมติเพื่อรับแบบแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอด้วยคะแนนเสียง 96.06 % คิดเป็นยอดหนี้ 134, 419, 883 ล้านบาท ส่วนเจ้าหน้าที่ไม่เห็นชอบมีมูลหนี้ทั้งหมด 5, 506, 554, 232 ล้านบาท หรือคิดเป็น 3.94 %

ที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีมติให้แก้ไขแผนฟื้นฟู ตามคำขอแก้ไขบางเรื่อง 6 ฉบับ จากคำขอแก้ไขแบบแผนฟื้นฟูที่ยื่นไว้ทั้งหมด 21 ฉบับ โดยคำขอแก้ไขของนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ เช่น การขอเพิ่มทุน 500 ล้านเหรียญสหรัฐ คำขอให้เจ้าหน้าที่ตัดหนี้ (Hair cut) ดอกเบี้ยค้างชำระ 700 ล้านเหรียญสหรัฐ แทนการแปลงหนี้เป็นทุน และการขอเงื่อนไขซื้อหุ้นคืนในอนาคต ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ไม่รับคำขอ โดยแผนยังคงกำหนดให้เจ้าหน้าที่แปลงหนี้เป็นทุนในสัดส่วน 75 % ของทุนทั้งหมดและอยู่ภายใต้การบริหารของบริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ เป็นเวลา 5 ปี นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้มีลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่เพื่อติดตามการดำเนินงานของผู้ทำแผน 7 รายคือ ธนาคารกรุงเทพจำกัด ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ธนาคารกรุงไทย จำกัด ธนาคารซีทีแบงก์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าสหรัฐอเมริกา บริษัทเงินทุนระหว่างประเทศ (ไอเอฟซี) และสถาบันเครดิตเพื่อการบูรณะและพัฒนาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (KFW)

มติของที่ประชุมที่ออกมาสร้างความไม่พอใจให้กับ นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ เป็นอย่างมาก โดยกล่าวกับผู้สื่อข่าวว่า เขาถือว่าการประชุมเจ้าหน้าที่ไม่โปร่งใส เพราะมีการประชุมก่อนเวลา แลมนในห้องประชุมก็ไม่มีไมโครโฟนเพื่อให้ลูกหนี้และเจ้าหน้าที่รายย่อยได้พูดในที่ประชุม อีกทั้งการนับคะแนนก็ยังไม่มีคนกลางเป็นพยาน การมีมติรับแผนฟื้นฟูเป็นมติของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลนี้กำลังทำให้ประเทศชาติเสียหาย เพราะตลอดเวลา 3 ปี สร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจไทย

ภายหลังพนักงานที่ทราบผลการประชุมแล้ว ได้ทยอยเดินทางไปวัดพระแก้วและสนามหลวง เพื่อแสดงพลังให้เห็นในสิ่งที่ไม่ชอบธรรม เนื่องจากไม่สามารถฟังพยานหลักฐานได้จึงต้องไปขอฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากนั้นจึงส่งตัวแทนประมาณ 500 คน เดินทางไปที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อวางพวงหรีดจำนวน 4 พวง ชื่อนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และประธานบริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ผู้ทำแผน พร้อมทั้งยื่นหนังสือให้นายกรัฐมนตรี เพื่อคัดค้านการปรับโครงสร้างหนี้และการขายทีพีไอให้ต่างชาติ หลังจากนั้นจึงได้เดินทางกลับนอกจากการยื่นหนังสือคัดค้านแล้ว ยังจะมีการหยุดงานของคนงานด้วย

นายวชิรพันธุ์ พรหมประเสริฐ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ทีพีไอได้กล่าวว่า ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2543 จะมีการประชุมไตรภาคีระหว่างบริษัทผู้ทำแผนพนักงานทีพีไอ และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือถึงข้อเรียกร้องของพนักงานทีพีไอ หากผู้ทำแผนไม่ปฏิบัติตาม

เงื่อนไข ทางสภาพแรงงานที่พีไอสามารถหยุดงานและสั่งปิดโรงงานได้โดยไม่ผิดกฎหมาย โดยจะเริ่มที่โรงกลั่นน้ำมันที่ระยองเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นต่อพนักงานจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อขอความเป็นธรรม การปิดโรงกลั่นจะก่อให้เกิดความเสียหาย 350 ล้านบาทต่อวัน

สมาพันธ์พนักงานที่พีไอได้ส่งหนังสือชี้แจงถึงการชุมนุมไปยังสื่อต่าง ๆ ว่าถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลบางคนออกมาข่มขู่ว่ากำลังสร้างความวุ่นวายแก่ชาติบ้านเมืองด้วยการสร้างภาพว่าที่พีไอไม่ยอมอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายทำลายบรรยากาศการลงทุน จากต่างชาติ ประเทศชาติอาจเสียหายได้ ทั้งที่ความเดือดร้อนเกิดจากฝีมือของรัฐบาลที่พีไอในอดีตไม่เคยมีปัญหาในการดำเนินงาน แต่เมื่อรัฐบาลลดค่าเงินบาท ทำให้ที่พีไอมีหนี้เพิ่มขึ้นทันทีนับแสนล้านบาท และในหนังสือยังย้ำว่าการเคลื่อนไหวครั้งนี้เป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและสันติวิธี

ด้านนายสิปพนนท์ เกตุทัต ประธานกรรมการบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส กล่าวถึงการประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งนี้ว่า การประชุมที่สามารถหาข้อสรุปได้นั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีกระบวนการยุติธรรมที่ตรงไปตรงมาสามารถปฏิบัติได้ และ ถือเป็นสิ่งที่ดี

นายเดชา ตูลานันท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส ฝ่ายเจ้าหน้าที่รายใหญ่ เช่น ธนาคารกรุงเทพ กล่าวว่า ผลของการลงมติออกมาว่าเห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการ การโหวตรับแผนฟื้นฟูกิจการของทีพีไอ ถือเป็นสัญญาณที่ดีต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และน่าจะเรียกความเชื่อมั่นจากนักลงทุนต่างประเทศกลับมาได้ เพราะนักลงทุนต่างชาติจะมองระบบศาลไทยในทางที่ดีขึ้น หากทีพีไอยื่นอุทธรณ์และไม่ยึดเยื้อก็จะทำให้ธนาคารกรุงเทพสามารถปลดทีพีไอออกจากการเป็นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่มีประมาณ 3.9 หมื่นล้านบาท ได้ภายในไตรมาสแรกของปี 2544 และทำให้ธนาคารนำเงินที่สำรองหนี้รายนี้ไปแล้ว 100 % ตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยกลับมาเป็นกำไรและลดภาระการกันสำรองของธนาคารได้ ในขณะที่นายชาติรี ไสภณพนิช ประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพ จำกัดกล่าวว่า เรื่องทีพีไอยิ่งซ้ำ บริษัทยิ่งทำอะไรไม่ได้ ต้องเข้าใจว่าขณะนี้ทุกคนก็ขาดทุน ไม่มีใครคิดจะสูบกิจการ ถึงเวลาต้องเพิ่มทุนก็ต้องเพิ่ม

ส่วนนายไพโรจน์ วโรภาย รองผู้จัดการใหญ่ธนาคารกรุงไทย จำกัด ให้ความเห็นถึงกรณีขัดแย้งระหว่างบริษัททีพีไอ และบริษัทผู้ทำแผนว่าเชื่อว่าไม่มีเจ้าหน้าที่รายใดมีเจตนาที่จะเข้าไปยึดกิจการ หรือครอบงำกิจการของลูกค้านี้เนื่องจากหน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์คือให้บริการด้านการเงินและปล่อยสินเชื่อ ไม่มีเจ้าหน้าที่เป็นธนาคารพาณิชย์ใดที่ต้องการมีอุตสาหกรรมเป็นของตนเอง เพียงแต่ทำอย่างไรจะได้เงินกู้คืนให้มากที่สุดหลังจากกรมบังคับคดีได้ดำเนินการประชุมเจ้าหน้าที่ และที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีมติรับแผนฟื้นฟูแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รายงานผลการประชุมให้ศาลทราบเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ความขัดแย้งในการพิจารณาแผนของศาล

12 ธันวาคม 2543 นายไกรสร บารมีอวยชัย หัวหน้าคณะผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง ได้ออกนั่งบัลลังก์เพื่ออ่านคำสั่งศาลขอเลื่อนการพิจารณารับแผนฟื้นฟูของทีพีไอ ออกไปก่อน เนื่องจากนายประชัยได้ร้องคัดค้านขอความเป็นธรรมต่อประธานศาลฎีกา เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2543 ที่ผ่านมาให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้พิพากษาและคณะผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีทีพีไอทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องรอคำวินิจฉัยของนายสุนทร สิทธิเวชกิจ อธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางเกี่ยวกับ คำร้องคัดค้านของนายประชัยก่อน หลังจากนั้นจึงจะพิจารณาแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัทของทีพีไอ ต่อไป

ที่ปรึกษากฎหมายของกลุ่มบริษัททีพีไอเผยว่า การที่นายประชัยได้ยื่นขอความเป็นธรรมต่อประธานศาลฎีกาเพราะไม่สบายใจเกี่ยวกับความโปร่งใส เพราะที่ผ่านมาสืบถามคำร้องของบริษัททีพีไอเกือบทั้งหมดจึงเห็นว่าไม่เป็นธรรมสาเหตุที่บริษัททีพีไอขอเปลี่ยนคณะผู้พิพากษานายประวิทธิ สวัสดิโกษา ทนายความของบริษัททีพีไอกล่าวว่า เนื่องจากในสมัยที่นายประชัยเป็นวุฒิสมาชิก เคยมีการโต้แย้งกับหนึ่งในคณะผู้พิพากษาคดีนี้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติล้มละลาย ในประเด็นที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นจึงเกรงว่าการพิจารณาคดีครั้งนี้บริษัทลูกหนึ่งจะไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกทั้งยังกล่าวหาว่าหนึ่งในคณะผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเคยขอทุนบริษัท เบเคอร์ แอนด์ แมคเคนซี่ ในสมัยเรียนกฎหมาย (บริษัทดังกล่าวที่เป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทเอฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส) นอกจากนี้ภรรยายังทำงานอยู่ที่บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แมคเคนซี่ อีกด้วย จึงมองว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นอกจากขอเปลี่ยนแปลงคณะผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนี้แล้ว ในวันที่ 13 ธันวาคม 2543 นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ยังได้ยื่นคัดค้านและขอเปลี่ยนตัวคณะผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางทั้งศาลล้มละลายกลาง รวม 18 คน โดยเหตุผลที่อ้างในการยื่นคัดค้านเนื่องจากศาลล้มละลายกลางได้เข้ายึดของบริษัทกรุงเทพประกันภัย ซึ่งเป็น บริษัทลูกของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าหนี้หรือคู่ความของบริษัททีพีไอ ซึ่งเข้าข่ายว่า เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับคู่ความของบริษัทลูกหนึ่ง และอาจส่งผลต่อการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นกลาง

คำคัดค้านของนายประชัยส่งผลให้ศาลล้มละลายต้องระงับการวินิจฉัย คำร้องที่นายประชัยยื่นคัดค้านคณะผู้พิพากษาศาลล้มละลายที่พิจารณาคดีทีพีไอและบริษัทในเครือ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2540 รวมทั้งหยุดพิจารณาแผนฟื้นฟูในเมื่อวันนัดพิจารณาของศาลล้มละลายกลาง ก็เช่นเดียวกับในการประชุมเจ้าหนี้กล่าวคือ มีการชุมนุมของบรรดาพนักงานของบริษัททีพีไอที่ไม่ต้องการให้ศาลพิจารณารับแผนฟื้นฟูในที่สุดศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2543 เห็นชอบด้วยแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอ โดยมีบริษัท เอฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส เป็น

ผู้บริหารแผน

การแก้ไขความขัดแย้งในการทำแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอ ได้ดำเนินการเรื่อยมาในทุกขั้นตอน ทั้งในชั้นของการประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณารับแผนฟื้นฟู และในชั้นศาล และสามารถทำให้ความขัดแย้งที่มีนั้นไม่ขยายตัวจนกลายเป็นความรุนแรงกรณีดำเนินการในขั้นตอนการทำแผนที่เกิดความขัดแย้งได้ผ่านพ้นไปได้ทั้งขั้นตอนการประชุมเจ้าหน้าที่และการพิจารณาของศาล แต่ปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งยังคงมอยุ่นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ยังคงดำเนินการต่าง ๆ ต่อไปเพื่อไม่ให้แผนฟื้นฟูที่เขาไม่เห็นชอบด้วยฉบับนี้ได้ดำเนินการกับบริษัททีพีไอนอกจากอุทธรณ์สั่งศาลล้มละลายกลางต่อศาลฎีกา ซึ่งขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแล้ว บริษัททีพีไอยังได้ยื่นฟ้องบริษัทเอฟเฟคทีฟ แพลนเนอร์ส กับพวก ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2543 ว่าร่วมกันได้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่หรือผู้อื่นโดยมุ่งหมายที่จะให้ได้รับการสนับสนุนหรือการยอมรับของเจ้าหน้าที่ในการเลือกผู้ทำแผนหรือการยอมรับแผนหรือการแก้ไขแผน

ต่อมาเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2544 นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลางให้เพิกถอนบริษัท เอฟเฟคทีฟ แพลนเนอร์ส ออกจากการเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูของบริษัททีพีไอ ระบุว่าบริษัท เอฟเฟคทีฟ แพลนเนอร์ส ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นผู้บริหารแผน และไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะประกอบกิจการอื่นนอกจากกิจการที่ได้รับบัตรส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ศาลได้มีคำสั่งยกเลิกคำร้องของนายประชัย พร้อมกับชี้แจงว่าบริษัท เอฟเฟคทีฟ แพลนเนอร์ส มีคุณสมบัติในการบริหารแผนได้ แม้ว่าจะได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการเฉพาะธุรกิจรับเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน แต่ข้อกฎหมายก็ไม่ได้ระบุว่าห้ามมิให้ดำเนินธุรกิจเป็นผู้บริหารแผนแต่อย่างใด นอกจากนี้ตามกฎหมายแล้วลูกหนี้ไม่มีสิทธิในการที่จะเพิกถอนผู้บริหารแผนดำเนินการของนายประชัย ในกรณีต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคต่อการทำงานตามแผนฟื้นฟูกิจการเป็นอย่างยิ่ง ทั้งที่แผนได้รับการเห็นชอบมาแล้ว และเมื่อผลการประกอบการของบริษัททีพีไอในปี 2543 ปรากฏว่าขาดทุนเพิ่มขึ้นจากปี 2542 จำนวนมากถึง 8,313 ล้านบาท

บริษัท เอฟเฟคทีฟ แพลนเนอร์ส ได้ออกคำสั่ง ระบุให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของทีพีไอ และ 6 บริษัทในเครือ ห้ามปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับเรื่องคดีความต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ งานใด ๆ หรือหน้าที่ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ และงานใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือนิติบุคคลใด เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตเป็นการเฉพาะ พนักงานใดทำตามคำสั่งนายประชัยหรือกรรมการอื่นใดหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ จะไม่ได้รับการผ่อนผันยกเว้นการพิจารณาโทษ และพนักงานที่ได้รับคำสั่งดังกล่าวจะต้องรายงานให้บริษัท

เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส ทราบในทันที การฝ่าฝืนข้อห้ามถือว่าเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งตามกฎหมายของนายจ้าง (รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์, 2544, หน้า 18)

ความขัดแย้งระหว่างบริษัททีพีโอ โดยนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ และบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส โดยนายแอนโทนี่ เจ นอร์แมน ในเรื่องแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีโอ ยังจะคงมีอยู่ต่อไป

หลังจากนั้นวันที่ 21 เมษายน 2546 นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลางให้เพิกถอนบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส ออกจากการเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูของบริษัท ทีพีโอ ระบุว่าบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นผู้บริหารแผน และไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ได้แก่ไม่มีหนังสือรับรองการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเพราะบริษัทไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทยแต่จัดที่ประเทศลาวในนามบริษัทเฟอร์เรียร์ฮอดจัน และยังได้สร้างความเสียหายให้กับลูกหนี้อย่างมากโดยไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จะต้องจำหน่ายทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินหลักและนำเงินจากการขายทรัพย์สินนั้นมาชำระหนี้ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2544 แต่ไม่สามารถทำได้จึงสร้างความเสียหายให้กับลูกหนี้อีกประการหนึ่งทำให้การขาดทุนเพิ่มขึ้นแผนผลิตน้ำมันและสินค้าไม่ได้ตามแผนโดยการลดกำลังการผลิตซึ่งต่ำกว่าจุดคุ้มทุนจึงทำให้เกิดการขาดทุนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้นี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารแผนไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จึงสร้างความเสียหายให้แก่ลูกหนี้เป็นจำนวนมากทั้งนี้ผู้บริหารแผนยังได้กระทำความผิดซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยศาลจึงมีคำสั่งให้ บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัด พ้นจากตำแหน่งผู้บริหารแผนและให้แต่งตั้งลูกหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้บริหารแผนชั่วคราวจนกว่าที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติเลือกผู้บริหารแผนคนใหม่ได้ (ชรินทร์ แซ่มสาคร, 2550, หน้า 82)

ต่อมาในวันที่ 2 มิถุนายน 2546 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ เพื่อเลือกผู้บริหารแผนใหม่อีกครั้ง ที่ประชุมเจ้าหนี้ได้มีมติเลือกบริษัท ผู้บริหารแผนไทย จำกัดเป็นผู้บริหารแผนรายใหม่ (ศาลล้มละลายกลาง, 2546, หน้า 1) นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นผู้บริหารของลูกหนี้ได้ยื่นคำร้องคัดค้านว่าการประชุมเจ้าหนี้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงไม่สมควรตั้งผู้บริหารแผนรายใหม่จึงขอให้ศาลพิจารณาไม่เห็นชอบในการแต่งตั้งผู้บริหารแผนรายใหม่และขอให้ตั้งผู้แทนลูกหนี้ 7 คนผู้แทนเจ้าหนี้ 7 คนและผู้แทนรัฐบาล 1 คนเป็นผู้บริหารแผนรายใหม่ตามข้อเสนอของรัฐบาล

ส่วนทางด้านเจ้าหนี้อย่างใหญ่ นำโดยธนาคารซีทีบีแบงก์ สาขากรุงเทพมหานคร ธนาคารเครดิตอันเซดัลท์ พูร์ วิเดอร์เอาพีเบาวิ บริษัทการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารส่งออก และนำเข้าแห่งอเมริกาและธนาคารกรุงเทพจำกัด(มหาชน) ได้ยื่นคำแถลงว่าบริษัทผู้บริหารแผนไทยจำกัด ซึ่ง

มีพลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา เป็นประธานคณะกรรมการบริษัท นายสุวธรรม วลัยเสถียร นายมังกร เกียรติวัฒนา และหม่อมหลวงวัลลวีวรรณ วรวรรณ เป็นกรรมการบริษัทที่มีบริษัทที่ปรึกษาทางการเงิน และการฟื้นฟู ซึ่งเป็นผู้เหมาะสมและสามารถฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ได้จึงขอให้แต่งตั้งบริษัท ผู้บริหารแผนไทย จำกัดเป็นผู้บริหารแผนรายใหม่ (คำแถลงการณ์ของเจ้าหนี้ ฉบับลงวันที่ 10 มิถุนายน 2546)

เมื่อศาลได้พิจารณาและวิเคราะห์แล้วว่ายังมีความขัดแย้งกันอยู่ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ โดยไม่มีความไว้วางใจระหว่างกัน และเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะความ มั่นคงจากการทำงานของพนักงานในบริษัท 8,000 คนอันจะส่งผลถึงเศรษฐกิจมหภาคและสร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติได้อย่างรุนแรงเพราะบริษัทที่พีไอ เป็นบริษัทขนาดใหญ่ ศาลจึงไม่ แต่งตั้งบริษัทผู้บริหารแผนไทย จำกัดและไม่ดำเนินการตามคำร้องขอของผู้บริหารลูกหนี้ เป็น ผู้บริหารแผนรายใหม่และได้แจ้งเชิญไปยังกระทรวงการคลังให้เข้ามาเป็นผู้บริหารแผนรายใหม่ โดยเสนอในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งที่สองกระทรวงการคลังตอบรับและยินดีเข้ามาเป็นผู้บริหารแผน โดยทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างสนับสนุนให้กระทรวงการคลังเข้ามาเป็นผู้บริหารแผน (ศาลล้มละลาย กลาง, 2546, หน้า1)

2.2 ผู้บริหารแผนฟื้นฟูจากกระทรวงการคลัง

เมื่อมีผู้บริหารแผน ที่ทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ยอมรับคือกระทรวงการคลังเนื่องจาก กระทรวงการคลังเป็นองค์กรของรัฐไม่สามารถเข้าไปบริหารและแทรกแซงกิจการของเอกชนได้ กระทรวงการคลังได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแผนขึ้นมาบริหารแทนทั้งหมด 5 คน ซึ่งประกอบไปด้วย พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ (อดีตผู้บัญชาการทหารบกและประธานบอร์ดธนาคารกรุงไทย) เป็นประธาน ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา (อดีตรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย พลละ สุขเวช (อดีตผู้เชี่ยวชาญการผลิตปิโตรเคมีและการกลั่นน้ำมัน) ทนง พิทยะ(อดีตรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง) และอารีย์ วงศ์อารยะ (อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทยและกรรมการ บริหารบริษัทที่พีไอ)โดยจะเข้ามาบริหารตามแนวทางที่กระทรวงการคลังเห็นชอบ (ศาลล้มละลายกลาง, 2546, หน้า 1)

หลังจากที่ได้รับการแต่งตั้งและเข้ามาบริหารได้เข้ามาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติออกมา 4 ประการได้แก่

1. บริษัทจะต้องดำเนินกิจการต่อไปอย่างมั่นคง
2. พนักงานทั้ง 8000 คนต้องไม่ตกงาน
3. เจ้าหนี้ต้องได้รับเงินคืน
4. ลูกหนี้ต้องได้รับความเป็นธรรม (มงคล อัมพรพิสิฏฐ์, 26 เมษายน2560, สัมภาษณ์)

เป็นการประกาศนโยบายที่ได้ลดกระแสความขัดแย้งลงอย่างมากโดยเฉพาะกับพนักงานที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในเรื่องความมั่นคงในอาชีพและหมายถึงความมั่นคงของครอบครัวอีกด้วยทำให้การบริหารจัดการของฝ่ายบริหารง่ายและสะดวกขึ้นมาระดับหนึ่งซึ่ง มงคล อัมพรพิสิฏฐ์ กล่าวว่าในประเด็นความขัดแย้งนั้นถ้าตัวเราอยู่ในกลุ่มด้วยก็จะมองไม่เห็นประเด็นความขัดแย้งที่ชัดเจนและไม่สามารถมองเห็นปัญหาและวิธีแก้ปัญหาก็ได้ ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาของบริษัททีพีโอให้ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องถอยออกจากกลุ่มความขัดแย้งนั้นก่อนหนึ่งก้าวเพื่อจะได้มองเห็นปัญหานั้นทั้งหมด (มงคล อัมพรพิสิฏฐ์, 26 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

หลังจากประกาศนโยบายแล้วผู้บริหารแผนจึงดำเนินการสร้างความเชื่อมั่น โดยหาที่ปรึกษาที่เป็นที่ยอมรับมาช่วยดำเนินงานสนับสนุนการแก้ไขและฟื้นฟูซึ่งประกอบไปด้วย

1. บริษัทตลาดหลักทรัพย์ไทยพาณิชย์จำกัดและมอร์แกนสแตนลีย์ ดินวิทเตอร์เอเชีย เป็นที่ปรึกษาด้านการเงิน
2. บริษัทเอบีบี จำกัด เป็นที่ปรึกษาทางเทคนิควิเคราะห์ด้านการผลิต
3. บริษัทเคมีคัล มาร์เกต แอดไวเซอร์ จำกัด เป็นที่ปรึกษาการตลาด
4. บริษัทอนันต์ ราที แอดไวเซอร์ (ประเทศไทย) จำกัด เป็นที่ปรึกษาทบทวนระบบข้อมูลทางการเงิน
5. บริษัท นอร์ตัน โรส (ไทยแลนด์) จำกัดเป็นที่ปรึกษากฎหมายด้านการแก้ไขแผนฟื้นฟู (จรินทร์ แซ่มสาคร, 2550, หน้า 10)

จากนั้นผู้บริหารแผนที่กระทรวงการคลังแต่งตั้ง ดำเนินการหาผู้ร่วมทุนเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ให้กับเจ้าหนี้โดยวิธีการขายหุ้นซึ่งก็มีความขัดแย้งกันในเรื่องราคาที่จะขายและข้อกำหนดของผู้ที่จะเข้ามาซื้อก่อนหลังโดยให้กระทรวงการคลังกำหนดแต่กระทรวงการคลังแจ้งว่า

กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของภาครัฐไม่มีอำนาจเข้ามาจัดกิจการและทรัพย์สินธุรกิจของเอกชนและไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปแทรกแซงได้ หน้าที่จัดหาผู้ร่วมทุนจึงต้องเป็นของผู้บริหารแผน

หลังจากเข้าไปบริหารไม่นานผู้บริหารแผนถูกร้องจากลูกหนี้ว่าผู้บริหารแผนได้ใช้เงินไปกับการจ้างที่ปรึกษา ค่าตอบแทนผู้บริหาร ค่าเช่าอาคารที่ทำการใหม่เนื่องจากที่ทำการเดิมอยู่ที่อาคารสำนักงานของผู้บริหารลูกหนี้ ซึ่งผู้บริหารแผนแจ้งว่าผู้บริหารลูกหนี้ไม่มีสิทธิ์ร้องเพราะว่าตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 90/20 มาตรา 90/25 มาตรา 90/59 แสดงให้เห็นว่าอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารแผนของลูกหนี้ ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ได้สิ้นสุดลงตั้งแต่ศาลสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ ศาลจึงมีคำสั่งยกคำร้องของผู้บริหารลูกหนี้ (ศาลล้มละลายกลาง, 2548, หน้า 1)

ความขัดแย้งในการบริหารกิจการดูแล้วยังไม่สิ้นสุดแต่ผู้บริหารแผนได้ดำเนินการบริหารองค์กรต่อไปจนถึงวันที่ 19 สิงหาคม 2548 ผู้บริหารแผนได้ยื่นคำร้องว่าเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน

2548 ลูกหน้าทำสัญญาซื้อขายหุ้นกับกลุ่มผู้ร่วมทุนซึ่งประกอบไปด้วย บริษัท ปตท จำกัด(มหาชน) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ธนาคารออมสิน กองทุนรวมวายุภักษ์หนึ่ง ผู้ซื้อเพื่อกระจายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิม และเจ้าหนี้ ซึ่งผู้ซื้อได้รับการคัดเลือกโดยกระทรวงการคลังและมีคุณสมบัติตามแผนฟื้นฟูที่กำหนดโดยใช้พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ที่เปิดโอกาสให้รัฐวิสาหกิจเข้าไปลงทุนในบริษัทมหาชนได้ (พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542, 2542, หน้า 1-11) ซึ่งเป็น การสะสมทุนโดยการกระจายตัวของทุนเข้าไปยังทุนอื่นเพื่อคูดกลืนทุนและเข้าไปควบคุมกิจการของ ทุนเหล่านั้นสอดคล้องกับ อาทิตรา ซูเออิโร (2529 อ้างถึงใน ไว จามรมาน และสุรัชย์ ธรรมทวีริกุล, หน้า 47)

ในการบริหารกิจการภายใต้ผู้บริหารแผนยังคงดำเนินต่อไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ สามารถประกอบการค้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้จนอยู่ในสถานะความมั่นคงแล้วจึงดำเนินการ ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อเลือกผู้บริหารชุดใหม่เข้ามาทำหน้าที่แทน การบริหารบริษัทที่พีไอต่อไปซึ่งถือ ได้ว่าประสบความสำเร็จในการบริหารและจัดการ จึงเสนอให้ศาลพิจารณาให้มีคำสั่งให้ยกเลิกการ ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในวันที่ 26 เมษายน 2549 และได้เปลี่ยนชื่อบริษัทเป็นบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) (ศาลล้มละลายกลาง, 2548, หน้า 1)

เมื่อออกจากแผนฟื้นฟูแล้วจึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อเลือกกรรมการบริหารในชุดแรก นั้นผู้ที่ได้รับเลือกเป็นชุดเดียวกับผู้บริหารแผนฟื้นฟูบริหารต่อไปจนถึงมีการประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อ เลือกกรรมการบริหารชุดใหม่ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2549 ปตท.ที่เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่มีอำนาจในการ บริหารบริษัทไออาร์พีซี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ บริษัท ปตท. โดยได้แต่งตั้ง ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร เป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่ คนแรกหลักจากออกจากแผนฟื้นฟูใน ปี พ.ศ. 2550

ความขัดแย้งทางด้านการแย่งอำนาจในการบริหารสิ้นสุดไปตาม กฎหมายและคำสั่งศาล แต่ความขัดแย้งในเรื่องการแบ่งทรัพย์สินยังไม่สิ้นสุดยังมีการฟ้องร้องกันไปมาระหว่างบริษัทไอ อาร์พีซี กับเจ้าของกิจการเดิม(ทีพีไอ)จนถึงปี พ.ศ. 2557 ต้นปี เนื่องจากในการดำเนินการทางคดีได้ มอบหมายให้ทนายความของแต่ละฝ่ายเป็นผู้ดำเนินการแต่ยังไม่มีช่องทางว่าจะสิ้นสุด

ตารางที่ 6 ตัวอย่างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบริษัท ไออาร์พีซีกับกลุ่มเลี้ยวไพรด์น

ลำดับ	ศาล	คดีคำ	คดีแดง	โจทก์/ผู้ร้อง	จำเลย	รายละเอียด
1	ล้มละลาย กลาง	ฟ2/2543	ฟ8/2543 ตอน 24	นายประชัย เลี้ยวไพรด์น	กระทรวงการ คลัง	คดีขอให้ผู้บริหารแผนคืนเงิน 422 ล้านบาท นายประชัย เลี้ยวไพรด์นร้องต่อศาลล้มละลายกลางเพื่อขอให้ผู้บริหารแผนคืนเงินในการบริหารแผนที่ได้ใช้ไปในการฟื้นฟู บ.ทีพีโอแต่ศาลแจ้งเงินดังกล่าวเป็นไปตามแผนฟื้นฟู ประชัยขออนุญาตยื่นอุทธรณ์ศาลฎีกา
2	ล้มละลาย กลาง	ฟ2/2543	ฟ8/2543 ตอน 26	นายประชัย เลี้ยวไพรด์น ผู้บริหารลูกหนี้	กระทรวงการ คลัง	คดีคำร้องขอถอนถอนกระทรวงการคลัง นายประชัย เลี้ยวไพรด์นร้องต่อศาลเพื่อขอถอนถอนกระทรวงการคลังจากการเป็นผู้บริหารแผนโดยอ้างว่าจ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนโดยไม่สุจริตและดำเนินการโดยไม่ขออนุญาตศาลก่อนแต่ศาลเห็นว่าถูกต้องแล้ว ประชัยขออนุญาตยื่นอุทธรณ์ศาลฎีกา
3	อาญา	2375/25 48	อ. 3416/49	บ.ทีพีโอ นายประชัย เลี้ยวไพรด์น นายประมวล เลี้ยวไพรด์น	กระทรวงการ คลัง กับพวก 9คน	คดีอาญาว่าด้วยความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามกระบวนการฟื้นฟูกิจการหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีคำสั่งยกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์
4	อาญา	3097/25 49	4117/25 50	พนักงานอัยการ	นายประทีป และพวก 6คน	คดีร้องเรียนกล่าวโทษ กรณีทำสัญญาเช่าอาคารที่พีไอ 90 ปี ต่อ กลด โดยสัญญาเช่ากับ บ. พรชัยวิสาหกิจซื้อเป็นบริษัทในกลุ่มเลี้ยวไพรด์น โดยทุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนตัวให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับไปดำเนินการสอบสวนและให้อัยการส่งฟ้องอาญา
5	ล้มละลาย กลาง		ฟ8/2548	นายประชัย เลี้ยวไพรด์น	กระทรวงการ คลัง ผู้บริหารแผน	คดีขายหุ้นที่พีไอ นายประชัย เลี้ยวไพรด์นยื่นคำร้องคัดค้านการประมูลขายหุ้นบริษัททีพีไอโดยกระทรวงการคลังไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง โจทก์ยื่นอุทธรณ์ศาลฎีกา
6	จังหวัด ระยอง	3582//25 49	3068/25 49	บ.ทีพีโอ	บ.ไออาร์พีซี	คดีพิพาทเรื่องทางเข้าออกโรงงาน จำเลยห้ามพนักงานของโจทก์รวมทั้งผู้มาติดต่องานเข้าออกบริเวณพื้นที่ของจำเลยซึ่งเป็นพื้นที่เข้าออกทางเดียวคดีมีการเจรจาและตกลงกันได้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	ศาล	คดีดำ	คดีแดง	โจทก์/ผู้ร้อง	จำเลย	รายละเอียด
7	แรงงานภาค 2 ระยอง	รย258- 259/255 0		นายประชัย เลี้ยว ไพรัตน์ที่ 1 กับ นางอรพิน เลี้ยว ไพรัตน์	บ.ไออาร์พีซี	คดีแรงงาน โจทก์ฟ้องเรียกร้องค่าชดเชยกรณีเลิกจ้างไม่ เป็นธรรมเป็นเงิน 1, 344.31 ล้านบาท คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์
8	แพ่ง กรุงเทพ ใต้	11141- 11143/2 549		บ.ไออาร์พีซี	นายประชัย และพวก 6 คน	คดี 60, 000 ล้านบาท โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากจำเลยทั้ง 6 กระทำผิดพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ.2535พระราชบัญญัติหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2539 ตัวแทน ติดตามเอาทรัพย์สิน คดีรอประธานศาลฎีกาวินิจฉัยเรื่องเขต อำนาจศาล
9	จังหวัด ระยอง			บ.ไออาร์พีซี	บ.ทีพีไอ โพลี ลีน	คดีเอทิลีน โจทก์ฟ้องว่าให้จำเลยเช่าที่ดิน ประกอบด้วยโรงงาน LDPE และถังก๊าซ ETHYLENE เป็นระยะเวลา 30 ปีโดยโจทก์มี สิทธิใช้ต่อลำเลียงและสิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ร่วมกับจำเลยโดยไม่เก็บเงิน จากโจทก์และจำเลยกระทำความผิดสัญญาโดยไม่ ยอมให้โจทก์ใช้งานได้ทำให้โจทก์เกิดความ เสียหายจึงขอให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย รอ การเจรจา
10	อาญา	3544/25 50	อ. 3598/25 51	นายประชัย เลี้ยว ไพรัตน์	พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ กับพวก	คดีเช่าตึก ชั้น ทางเวอร์ส เป็นสำนักงาน โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเป็นกรรมการบริษัท มหาชนร่วมกันกระทำเพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ที่มิควรได้
11	แพ่ง กรุงเทพ ใต้	3961/25 51		บ.ไออาร์พีซี	นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์	คดีเรียกค่าเช่าตึก 90 ปีและเงินกินเปล่า โจทก์ฟ้องว่าจำเลยไม่ปฏิบัติตาม พรบ บริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ.2535 ตัวแทนติดตามเอา ทรัพย์สินเรียกค่าเสียหาย

บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) (2553, หน้า 147 – 177)

จากตารางที่ 6 เป็นตัวอย่างคดีที่ฟ้องร้องกันระหว่างบริษัท ไออาร์พีซีและกระทรวงการคลังกับตระกูลเลียวไพร์ตันจำนวนไม่ต่ำกว่า 50 คดีทำให้เกิดความเสียหายทั้งสองฝ่ายและไม่มีแนวโน้มว่าจะสิ้นสุด

จากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่าตระกูลเลียวไพร์ตันคงวิเคราะห์คดีต่าง ๆ แล้วว่าโอกาสที่จะเอาชนะคงลำบากและต้องใช้เวลาต่อสู้กันในชั้นศาลเป็นเวลานานจนกว่าคดีต่างจะสิ้นสุดเสียโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมของตระกูล ประสบกับมีการประสานจากคู่กรณีเพื่อขอเจรจาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งยังไม่มีโอกาสในการเจรจากันโดยที่ผ่านมาจะเจรจาผ่านทางทนายความของแต่ละฝ่าย จนในที่สุดผู้ขัดแย้งก็ได้ดำเนินการนัดเจรจากันเองโดยไม่ผ่านทนายความ

ซึ่งนายสุกฤษฎ์ สุรบถโสภณ กรรมการผู้จัดการใหญ่ แจ้ง ว่าประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง ไออาร์พีซีกับกลุ่มเลียวไพร์ตัน ซึ่งตอนนี้ได้มีการตกลงบันทึกข้อตกลงยุติข้อพิพาทที่กลุ่มไออาร์พีซีกับกลุ่มเลียวไพร์ตันมีต่อกันยาวนานเป็นมหากาพย์ทั้งหมดทุกคดี ซึ่งนับเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเจรจา ด้วยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทำให้ลดภาระและเพิ่มความเชื่อมั่นให้ผู้ถือหุ้นและนักลงทุนซึ่งจะส่งเสริมให้ไออาร์พีซีสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคงยั่งยืนต่อไปในอนาคตเป็นอันสิ้นสุดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (สุกฤษฎ์ สุรบถโสภณ, 17 ธันวาคม 2557, สัมภาษณ์) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Kenneth and Ralph (2010, pp. 2-4) ได้ศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการความขัดแย้งพบว่า จำแนกได้เป็น 5 แนวทางคือ การเอาชนะ (Competition) การยอมให้ (Accommodation) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) การร่วมมือ (Collaboration) การประนีประนอม (Compromising) ซึ่งคู่ขัดแย้งเลือกที่จะประนีประนอมและร่วมมือกัน ที่มุ่งขจัดความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย และเป็นความพยายามที่จะให้คู่กรณีได้รับความพอใจส่วนหนึ่ง และต้องยอมเสียสละอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะ “ชนะ – ชนะ” (win - win)

จึงพอที่จะสรุปได้ว่าความขัดแย้งระหว่างบริษัทที่พีโอกับเจ้าหนี้และผู้บริหารแผนฟื้นฟูมีสาเหตุหลัก ๆ อยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. เนื่องจากมีการลอยตัวของค่าเงินบาทในปี พ.ศ. 2540 ทำให้บริษัทที่พีโอซึ่งทำการกู้ยืมมาลงทุน เมื่อมีการลอยตัวค่าเงินบาททำให้บริษัทเป็นหนี้เพิ่มขึ้น 100 เปอร์เซ็นต์จากเงินที่กู้มาทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน จึงต้อง หยุดชำระหนี้

2. เจ้าหนี้ ได้ดำเนินการขอเข้าไปเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูบริษัททีพีไอโดยจ้างบริษัท บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส แต่เจ้าของกิจการไม่ยอมรับจึงดำเนินการเสนอตัวเข้าไปเป็นผู้บริหารแผนด้วยจึงเกิดความขัดแย้งกันในการแย่งอำนาจเข้าไปบริหารบริษัททีพีไอ

3. และในขณะที่ศาลสั่งเปลี่ยนผู้บริหารแผนฟื้นฟูที่เป็นตัวแทนจากกระทรวงการคลังเข้าบริหารก็ยังมี ความขัดแย้งกับเจ้าของกิจการเดิม ในเรื่องการทวงคืนบริษัททีพีไอ

ความขัดแย้งภายในองค์กรระหว่างนายทุนกับแรงงาน

จากเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในบริษัทที่ผ่านมาสืบสร้างแรงกดดันจากข่าวลือต่าง ๆ กดดันพนักงานเป็นอย่างมากในขณะนั้นเช่นเรื่องที่ว่าผู้บริหารแผนจะลดพนักงานทำให้มีการตักงานหรือขายกิจการ ประกอบกับเจ้าของบริษัทเดิมต้องการให้พนักงานเข้าไปช่วยในการประท้วงซึ่งพนักงานไม่ต่ำกว่า 90 % เห็นด้วยแต่ถ้าเป็นไปได้ทางออกที่ดีที่สุดคือ การก่อตั้งสหภาพแรงงานซึ่งผู้ก่อการในการตั้งสหภาพแรงงานให้การสัมภาษณ์กล่าวตอนหนึ่งว่า

“ในการตั้งสหภาพในครั้งแรกนั้น เราได้วางกลยุทธ์ไว้หลายอย่างหลายขั้นตอน โดยสามารถนำสิ่งที่วางนี้มาใช้ประโยชน์ได้จนถึงปัจจุบันนี้ในขณะนั้นสิ่งที่วางไว้คือทำอะไรจึงจะให้พนักงานเข้ามาร่วมกับเราให้มากที่สุดคำตอบคือตั้งสหภาพแรงงานซึ่งในการตั้งครั้งนั้นมีทั้งหมด 10 สหภาพซึ่งเป็นบริษัทในเครือทีพีไอ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแยกการบริหารจัดการแต่ทำงานร่วมกันตลอดการนำเสนอข้อเรียกร้องให้แยกเสนอสุดท้ายก็สามารถนำข้อเรียกร้องมาใช้ร่วมกันแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือได้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสหภาพแรงงานอื่นทั้งของรัฐวิสาหกิจและของภาคเอกชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

ในที่สุดก็ได้ก่อตั้งสหภาพแรงงานของบริษัททีพีไอและบริษัทในเครือขึ้นในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2543 โดยผู้บริหารบริษัททีพีไอเป็นแกนนำในการก่อตั้งในครั้งนี้ และให้ ดร.ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นผู้บริหารและเจ้าของกิจการ เป็นประธานสหภาพแรงงานและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในช่วงที่มีความขัดแย้งกับผู้บริหารแผน (บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส) และในเวลาต่อมา วิจิต นิตยานนท์ ก็ได้รับการไว้วางใจจากพนักงานได้รับเลือกให้ ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพและต้องเป็นผู้นำแรงงานในการปกป้องสิทธิของแรงงานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (วิจิต นิตยานนท์, 15 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์)

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรเป็นความขัดแย้งที่ไม่มีความรุนแรงโดยสหภาพแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของพนักงานเป็นผู้ตรวจสอบการบริหารงานของคณะผู้บริหารแทนพนักงาน ซึ่ง

สมาชิกมองว่าเป็นเพียงความขัดแย้งในลักษณะไม่เห็นด้วยในเรื่องความคิดเห็นและการปฏิบัติไม่ตรงกับแผนซึ่งทำให้องค์กรอาจเกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อพนักงานได้เช่น

1. ความขัดแย้งจากการใช้แรงงานและสวัสดิการ

นับตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมโดยการเริ่มต้นนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตแทนแรงงานคน ทำให้โรงงานไม่เหมือนโรงงานแบบดั้งเดิมอีกต่อไป คนงานถูกขูดรีดแรงงานหนักขึ้น ทำงานซ้ำซากแบบเดิม ๆ ทุกวัน ส่งผลให้การปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุคแรก ต้องเผชิญกับปัญหา เช่น การประท้วงของแรงงาน ในการหยุดงาน เผาโรงงานทำลายทรัพย์สิน กลุ่มนายทุนจึงหาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่เช่นนั้นการผลิตในระบบทุนนิยมอาจจะต้องล่มสลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกติกาขึ้นมาเพื่อให้ การขูดรีดแรงงานยังคงดำรงต่อไปได้ โดยให้แรงงานมีแรงในการทำงานต่อไปให้กับนายจ้างได้

บริษัททีพีไอตั้งขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2521 ในช่วงที่มีการค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ดำเนินการบริหาร โดยตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งในช่วงเปิดโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีนั้น อยู่ในช่วงที่อัตราการว่างงานของแรงงานมีมาก ได้ดำเนินการรับแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก แรงงานที่เข้ามาจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของบริษัทและเจ้าของกิจการอย่างเคร่งครัดจึงไม่มีการเรียกร้องสิ่งใดนอกจากการได้มีงานทำ

และต่อมาความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารและเจ้าของกิจการเริ่มเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2541 เมื่อพนักงานกลุ่มหนึ่งของบริษัทได้มีการเรียกร้องให้บริษัทมีการหยุดทำงานในวันเสาร์ เนื่องจากที่ผ่านมามีบริษัทให้พนักงานทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ ซึ่งขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 23 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ปี 2541 ความว่า

มาตรา 23 ให้นายจ้างประกาศเวลาทำงานตามปกติให้ลูกจ้างทราบ โดยกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการทำงานแต่ละวันของลูกจ้างได้ไม่เกินเวลาการทำงานของแต่ละประเภทงาน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่วันหนึ่งจะต้องไม่เกินแปดชั่วโมงและเมื่อรวมเวลาการทำงานทั้งสิ้นแล้ว สัปดาห์หนึ่งจะต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เว้นแต่งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะมีเวลาทำงานตามปกติวันหนึ่งต้องไม่เกิน เจ็ด ชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง

(พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541, 2541, หน้า 7)

กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541)ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ความว่า อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตร 23 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้งานทุกประเภทมีเวลาทำงานปกติวันหนึ่งไม่เกินแปดชั่วโมง

ข้อ 2 งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างได้แก่

2.1 งานที่ต้องทำใต้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือในที่อับอากาศ

2.2 งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี

2.3 งานเชื่อม โลหะ

2.4 งานขนส่งวัตถุอันตราย

2.5 งานผลิตสารเคมีอันตราย

2.6 งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือหรือเครื่องจักรซึ่งผู้ทำได้รับความสั่นสะเทือนอันอาจ

เป็นอันตราย

2.7 งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความร้อนจัด หรือความเย็นจัดอันอาจเป็นอันตราย

ทั้งนี้โดยสภาพของงานมีความเสี่ยงอันตรายสูง หรือมีภาวะแวดล้อมในการทำงานเกินมาตรฐานความปลอดภัยที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 103 ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงแหล่งกำเนิดได้และต้องจัดให้มีการป้องกันที่ตัวบุคคล (กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541), 2541, หน้า 1-2)

จากกรณีดังกล่าวพนักงานที่ประท้วงได้ ยกข้ออ้างว่า โรงงานและงานที่ทำเป็นโรงงานปิโตรเคมีมีการผลิตสารที่อันตราย อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างได้ ซึ่งจะต้องทำงานวันหนึ่งต้องไม่เกิน เจ็ด ชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง แต่ นายจ้างมีความคิดเห็นแย้งกับลูกจ้างว่าไม่เป็นงานที่อันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง ยังคงให้ปฏิบัติงานตามปกติ

กลุ่มพนักงานไม่พอใจต่อผู้บริหารและนายจ้างจึงนัดหยุดงานประท้วง จนในที่สุดจึงมีการเจรจกันระหว่างแรงงานกับนายจ้างและผู้บริหาร จึงตกลงกันได้ที่ทำให้หยุดงานในวันเสาร์ครึ่งวันและประกาศใช้ระเบียบนี้ไปเป็นเวลา หนึ่งปี ซึ่งเมื่อรวมเวลาทำงานสัปดาห์ 44 ชั่วโมงยังเกินกฎหมายกำหนดอีก 2 ชั่วโมง แต่พนักงานก็ไม่ได้มีการเรียกร้องอีก จนในที่สุดบริษัทเห็นว่าอาจจะมีพนักงานฟ้องร้อง เรียกค่า ล่วงเวลาวันละ 2 ชั่วโมงเป็นเวลา 1 ปีที่บริษัทกระทำการกดขี่แรงงานโดยผิดกฎหมายและประกอบกับ โรงงานอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน หยุดงานในวันเสาร์และอาทิตย์เช่นกัน จึงตัดสินใจ ประกาศ วันเสาร์เป็นวันหยุดจนถึงปัจจุบัน

และหลังจากเหตุการณ์ที่ผ่านมา ทำให้พนักงานเกิดแนวคิดที่จะดูแลพนักงาน โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในโรงงานขึ้น เพื่อมาดูแลแรงงานไม่ให้เกิดการเอาเปรียบจากนายจ้าง โดยคณะกรรมการชุดนี้มองว่า เมื่อบริษัทมีกำไรจากผลประกอบการ ก็สมควรที่จะต้อง

แบ่งให้กับแรงงานซึ่งเป็นผู้ผลิต ตามสมควร เป็นในรูปของค่าแรง โบนัส ของขวัญและอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของกำไรในปีนั้น ๆ (วิทยา สุขศิริ , 8 กรกฎาคม 2560, สัมภาษณ์)

หลังจากมีการตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการของบริษัท ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 96 ความว่า ในสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ให้นายจ้างจัดให้มีคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ ประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายลูกจ้างอย่างน้อย ห้าคน (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541, 2541 หน้า 23) ทำหน้าที่ประชุมปรึกษากับนายจ้างเพื่อจัดสวัสดิการให้กับแรงงานตามความจำเป็นแก่พนักงาน โดยมีข้อเสนอสวัสดิการดังนี้

1.1 ข้อเรียกร้องจากสหภาพแรงงาน นอกเหนือจากกฎหมาย พ.ศ. 2543 – 2559

ตารางที่ 7 ข้อเรียกร้องจากสหภาพแรงงาน นอกเหนือจากกฎหมาย พ.ศ. 2543 – 2559

ข้อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
1. การจ่ายเงินโบนัสประจำปี	บริษัทจะพิจารณาการจ่ายเงิน โบนัสเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่พนักงานโดยคำนึงถึงผลประกอบการของบริษัทเป็นหลัก รวมทั้งข้อมูลการจ่ายโบนัสของบริษัทต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกันและความสามารถทางการเงินของบริษัทเป็นองค์ประกอบ โดยบริษัทจะประกาศผลการพิจารณาจ่ายเงินโบนัสภายในเดือนธันวาคมของทุกปี และจะจ่ายให้ภายในวันที่ 5 มกราคมของปีถัดไป ทั้งนี้บริษัทจะจ่ายโบนัสขั้นต่ำ 1 เดือนของเงินเดือนพื้นฐาน
2. การปรับเงินเดือนประจำปี	การขึ้นเงินเดือน ค่าจ้าง รวมทั้งประโยชน์อื่น ๆ บริษัทตกลงจะทบทวนอย่างเป็นเหตุเป็นผล ทั้งนี้ในมุมมองของความก้าวหน้าและอยู่ในมาตรฐานของอุตสาหกรรมเดียวกัน แม้ว่าบริษัทจะมีข้อจำกัดทางการเงินที่เป็นอยู่ โดยบริษัทจะประกาศค่าเฉลี่ยการขึ้นเงินเดือนประจำปีภายในเดือนมิถุนายนของทุกปี สำหรับปี พ.ศ.2544 - 2545 ปรับเงินเดือนประจำปีเฉลี่ย 6 %

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อเรียกเรื่องที่ได้รับความพิจารณา	รายละเอียด
3. การปรับฐานอัตราจ้างระดับ NON - MPT	บริษัทตกลงปรับฐานอัตราจ้างใหม่ของพนักงานระดับ NON - MPT (Technician, Operator, Clerk) จากอัตรา 7,000 บาท เป็น 8,000 บาท
4. เงินช่วยเหลือค่าเช่าบ้าน	บริษัทฯตกลงจัดที่พักของบริษัทฯ ให้พนักงานที่เข้าทำงานตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน 2550 เป็นต้นมา ได้พักอาศัย โดยไม่คิดค่าเช่า (เฉพาะพื้นที่ที่เคยมีค่าเช่าบ้าน)
5. ค่ากะดึก	บริษัทฯตกลงจ่ายเงินค่ากะดึกจากเดิม 160 บาทต่อวัน เป็น 200 บาทต่อวัน
6. ยกเลิกการจ่ายค่าครองชีพ	ทั้งสองฝ่ายตกลงยกเลิกการจ่ายค่าครองชีพตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ฉบับลงวันที่ 20 มิถุนายน 2544 ข้อ 9 โดยให้มีการชดเชยเงินจำนวน 2,000 บาท รวมเข้าไปในฐานเงินเดือน โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2554 เป็นต้นไป
7. พนักงาน NON - MPT มีสิทธิปรับเป็น MPT / นโยบายความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานและการจัดระดับและ ปรับระดับพนักงาน (PERSONAL GRADE)	บริษัท สนับสนุนและเปิดโอกาสให้พนักงานระดับ NON - MPT ที่มีความรู้ความสามารถ ให้ได้รับการปรับขึ้นเป็นพนักงานระดับ MPT โดยเป็นไปตามระเบียบหลักเกณฑ์ของบริษัทอย่างเท่าเทียมกัน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
8. การไม่นำวุฒิปริญญาตรีมาเป็นเงื่อนไขในการประกาศรับสมัครงานภายใน	บริษัทฯ ตกลงจะไม่นำวุฒิปริญญาตรีมาเป็นเงื่อนไขในการประกาศรับสมัครงานภายในสำหรับตำแหน่งงานว่างในกลุ่มงานสนับสนุน(Support)
9. เบี้ยขยัน รางวัลพิเศษ/ประกาศเกียรติคุณ	บริษัทฯ ตกลงจัดรางวัลพิเศษให้พนักงานซึ่งได้เบี่ยขยันติดต่อกันตลอดปีปฏิทิน และจะมอบประกาศ เกียรติคุณให้ด้วย
10. การลารับปริญญา	บริษัทฯ ตกลงให้พนักงานลารับปริญญา (ปริญญาตรี ,โท, เอก) ได้ 5วัน/ครั้ง
11. การปรับฐานเงินเดือนระดับต่ำกว่า SUPERVISOR และระดับ SUPERVISOR	บริษัทฯ พิจารณาปรับฐานเงินเดือนให้กับสมาชิกของสหภาพแรงงานพนักงานไออาร์พีซี คนละ 2,000 บาท และผลจากการพิจารณาร่วมกันในช่วงเวลานั้น บริษัทได้ประกาศข้อตกลงปรับฐานเงินเดือนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในขณะนั้นแก่พนักงานรายเดือนตั้งแต่ตำแหน่ง Asst. Supervisor จนถึงตำแหน่ง Technician, Operator, Clerk หรือเทียบเท่า คนละ 1,000 บาท
12. การลาสมรส	บริษัทฯ ตกลงให้พนักงานลาเพื่อเข้าพิธีสมรสของตัวพนักงานได้ตามความจำเป็น แต่ไม่เกิน 6 วัน โดยได้รับค่าจ้าง
13. สิทธิลาพักผ่อนประจำปี	พนักงานที่ไม่สามารถใช้สิทธิหยุดพักผ่อนประจำปีได้ครบตามสิทธิด้วยเหตุอันเกิดจากความจำเป็นของงาน พนักงานสามารถนำสิทธิการหยุดพักผ่อนประจำปีดังกล่าวไปใช้ในปีถัดไปได้ ซึ่งเมื่อนำวันหยุดพักผ่อนประจำปีสะสมของปีที่ผ่านมาบวกกับวันหยุดพักผ่อนประจำปีของปีปัจจุบันแล้วจะต้องไม่เกิน 24 วันทำงาน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
14. การเข้าร่วมงานศพญาติชั้นต้น	ในกรณีที่บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายของพนักงานเสียชีวิต บริษัทตกลงอนุญาตให้พนักงานลาเพื่อจัดพิธีศพตามลัทธิศาสนาได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม
15. ประกันอุบัติเหตุกรณีเสียชีวิต/ทุพพลภาพ	บริษัทตกลงจัดให้พนักงานได้มีการประกันชีวิตและประกันทุพพลภาพเนื่องจากอุบัติเหตุ ในวงเงิน 150,000 บาท โดยบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบชำระเบี้ยประกัน
16. การแลกกะ 2 ครั้งต่อเดือน	บริษัทตกลงอนุญาตให้ลูกจ้างสามารถปฏิบัติงานทดแทนกัน (แลกกะ) ได้เดือนละ 2 ครั้ง โดยต้องได้รับการอนุมัติจากผู้จัดการแผนก
17. การเข้าร่วมกิจกรรมสหภาพ โดยได้รับค่าจ้าง	บริษัทตกลงอนุญาตให้กรรมการ อนุกรรมการ และสมาชิกของสหภาพแรงงานฯ ลาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมอันเกี่ยวกับแรงงานสัมพันธ์ โดยได้รับค่าจ้างและไม่ถือเป็นวันลา ทั้งนี้ให้มีการใช้สิทธิได้รวมกันปีละไม่เกิน 70 วัน
18. เงินกู้ฉุกเฉิน	บริษัทตกลงขยายวงเงินกู้ฉุกเฉินจากสูงสุดไม่เกิน 5,000 บาท เป็นไม่เกิน 10,000 บาทต่อราย
19. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	อายุงาน เงินสะสมของพนักงาน (%) เงินสมทบของบริษัท (%)
	120 วันขึ้นไปแต่ไม่ถึง 5 ปี 5
	5 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 10 ปี 7
	10 ปีขึ้นไป 10 10

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
20. เงินช่วยเหลือพนักงานเสียชีวิต	<p>กรณีพนักงานเสียชีวิตด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน บริษัทจะจ่ายเงินช่วยเหลือ 1,000,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ว่า การเสียชีวิตต้องไม่เกิดจากการกระทำอันวิบัติกรรม หรือต้องไม่เกิดจากการกระทำผิดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของบริษัท หรือจงใจกระทำให้ตนเองประสบอุบัติเหตุจนถึงขั้นเสียชีวิตในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้โดยให้ยึดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของ พรบ. กองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537 เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา</p> <p>กรณีพนักงานเสียชีวิตด้วยสาเหตุอันไม่เนื่องมาจากการทำงาน บริษัทจะจ่ายเงินช่วยเหลือ 500,000 บาท โดยมีเงื่อนไขว่าการเสียชีวิตต้องไม่เกิดจากการกระทำอันวิบัติกรรม หรือการเสียชีวิตนั้นต้องไม่เกิดจากการดื่มสุรา หรือการกระทำผิดกฎหมาย ทั้งนี้โดยให้ยึดถือหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของ พรบ.กองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2542 เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา</p>
21. เงินช่วยเหลือพนักงานทุพพลภาพ	<p>กรณีพนักงานทุพพลภาพด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน บริษัทจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้โดยคำนวณตามสูตร $1.5 \times \text{เงินเดือนมูลฐาน} \times \text{อายุงาน}$ (คำนวณเป็นปีไม่นับเศษเดือน) ขั้นต่ำ 1,000,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ว่าการทุพพลภาพนี้ต้องไม่เกิดจากการตั้งใจ หรือจงใจทำร้ายตนเอง หรือเกิดจากการกระทำผิดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของบริษัท ทั้งนี้โดยให้ยึดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของ พรบ. กองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537 เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา</p>
22. ฌาปนกิจสงเคราะห์พนักงาน/ญาติขั้นต้นเสียชีวิต	<p>กรณีพนักงานเสียชีวิต บริษัทฯช่วยเหลือเป็นเงิน 50,000 บาท</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
23.ประกันสุขภาพหมู่	
1. ผู้ป่วยใน (IPD)	
1.1 ค่าห้องและค่าอาหาร/ วัน (สูงสุด 31 วัน/ ครั้ง) ค่าห้อง ไอ.ซี.ยู.(สูงสุด 10 วัน/ ครั้ง)	3,500 บาท
1.2 ค่ารักษาพยาบาลทั่วไป รวมค่าการพยาบาล / ครั้ง	7,000 บาท
1.3 ค่าผ่าตัด/ ครั้ง (จ่ายตามจริง)	55,000 บาท
1.4 ค่าแพทย์เยี่ยมไข้/ วัน (สูงสุด 31 วัน/ ครั้ง)	55,000 บาท
1.5 ค่าปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค/ ครั้ง (รวมอยู่ในข้อ 1.2,1.3 แล้วแต่กรณี)	2,500 บาท
1.6 ค่ารักษาพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินภายใน 24 ชม. แบบผู้ป่วยนอก/ ครั้ง (รวมอยู่ในข้อ 1.2)	4,500 บาท
1.7 ค่าเอ็กซ์เรย์ - แล็บ/ ปี	4,500 บาท
24. เงินช่วยเหลือพนักงานทุพพลภาพ	กรณีพนักงานทุพพลภาพด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน บริษัทจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้โดยคำนวณตามสูตร 1.5 x เงินเดือนมาตรฐาน x อายุงาน ขั้นต่ำ 1,000,000 บาท โดยมีหลักเกณฑ์ว่าการทุพพลภาพนี้ต้องไม่เกิดจากการตั้งใจ หรือจงใจทำร้ายตนเอง หรือเกิดจากการกระทำผิดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของบริษัท ทั้งนี้โดยให้ยึดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของ พรบ. กองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537 เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา
25. ประกันสุขภาพภาพหมู่ครอบครัว	บริษัทฯ ตกลงเพิ่มประกันสุขภาพครอบครัวจาก 1 คน เป็น 2 คน
26. ของที่ระลึกตามอายุงาน (อายุงานครบ 10 ปี, 20 ปี, 30 ปี)	บริษัทตกลงจัดทำแหวนทองคำหนัก 50 สตางค์ มอบเป็นรางวัลพิเศษให้กับพนักงานทุกคนที่มีอายุงาน ครบ 10 ปี 1 บาท ครบ 20 ปี 1.50 บาท ครบ 30 ปี

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อเรียกร้องที่ได้รับพิจารณา	รายละเอียด
27. เงินช่วยเหลือการศึกษามิตรพนักงาน	บริษัทฯตกลงให้เงินช่วยเหลือการศึกษามิตรพนักงานภายใต้งบประมาณ 1,000,000 บาทต่อปี
28. ทูนเรียนต่อระดับปริญญาตรี	บริษัทฯตกลงมอบทุนการศึกษาสำหรับพนักงานให้ได้ทุนเรียนต่อในระดับปริญญาตรี เฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นที่บริษัทฯกำหนด
29. รถรับส่งพนักงาน รัศมี 50 กิโลเมตร	บริษัทฯตกลงปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดรถรับ - ส่ง พนักงานระยองให้เพียงพอและเหมาะสมในรัศมี 50 กิโลเมตร และจัดที่จอดรถให้เพียงพอ
30. การส่งเสริมการออกกำลังกาย	บริษัทฯจะส่งเสริมการออกกำลังกายตามความเหมาะสม
31. แนวปฏิบัติเรื่องการจ่ายเงินช่วยเหลือสวัสดิการค่าเช่าบ้าน และค่าต่างจังหวัด กรณีพนักงานโอนย้ายระหว่างพื้นที่ปฏิบัติงาน	พนักงานระดับ 11 ขึ้นไป ได้รับเงินช่วยเหลือเป็นเงิน 8,000 บาท/ เดือน พนักงานระดับ 7 – 10 ได้รับเงินช่วยเหลือเป็นเงิน 6,000 บาท/ เดือน พนักงานระดับ 6 ลงมา ได้รับเงินช่วยเหลือเป็นเงิน 4,000 บาท/ เดือน

(นิพนธ์ ชัยประเสริฐ, 2555, หน้า 1 - 27)

นอกจากข้อเรียกร้องดังกล่าว ยังมีข้อเรียกร้องที่ดำเนินการเจรจากับนายจ้างแล้ว แต่นายจ้างไม่สามารถให้ได้ซึ่งสภาพแรงงานได้ถอนข้อเรียกร้องนั้นออก มีดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อเรียกร้องจากสหภาพแรงงานที่ไม่ได้รับการพิจารณา

ข้อเรียกร้องที่ไม่ได้รับการพิจารณา	รายละเอียด
1. การจ่ายโบนัสประจำปีไม่ต่ำกว่า 5 เท่าของเงินเดือน	ขอให้บริษัทจ่ายโบนัสประจำปีไม่ต่ำกว่า 5 เท่าของเงินเดือนซึ่งบริษัทแจ้งว่าในการจ่ายโบนัสประจำปีไม่มีกำหนดในกฎหมายหลักของการจ่ายโบนัสขึ้นอยู่กับผลประกอบการหรือรายได้ของบริษัทในปีนั้น ๆ
2. การปรับระดับกระบอกของเงินเดือน	ให้บริษัทขยายระดับกระบอกเงินเดือนเพิ่มขึ้น โดยบริษัทแจ้งว่าระดับกระบอกเงินเดือนของบริษัทเป็นระดับที่สูงสุดแล้วในประเภทธุรกิจเดียวกัน

(นิพนธ์ ชัยประเสริฐ, 2555, หน้า 1- 27)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 เกิดการตั้งสหภาพแรงงานขึ้นในบริษัททีพีไอ จึงมีการยุบคณะกรรมการ สวัสดิการในสถานประกอบกิจการ โดยให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการลูกจ้างซึ่งอยู่ในสหภาพแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 96 วรรค 3 ความว่า ในกรณีที่สถานประกอบกิจการใดของนายจ้าง มีคณะกรรมการลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์แล้ว ให้คณะกรรมการลูกจ้างทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ ตามพระราชบัญญัตินี้

สหภาพแรงงานได้มาโดยการเลือกตั้งจากสมาชิก จึงเป็นตัวแทนของแรงงานทั้งหมดที่เข้าไปดูแล และคุ้มครองแรงงานไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง โดยในแต่ละปีคณะกรรมการสหภาพแรงงานจะนำเสนอข้อเรียกร้องไปยังผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการแล้วมีการประชุมกันระหว่างฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง ถ้าข้อเรียกร้องสามารถตกลงกันได้ก็นำไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานแรงงานจังหวัดถ้าเรื่องใดไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ยื่นเป็นข้อพิพาท (ขัดแย้ง) ให้กับแรงงานจังหวัด โดยแรงงานจังหวัดจะต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย จนกว่าจะสำเร็จถ้าไม่สำเร็จต้องค้างข้อพิพาทนั้นไว้โดยจะต้องนำขึ้นสู่ศาลแรงงานเพื่อตัดสินคดีต่อไป

ทั้งนี้สหภาพแรงงานของบริษัททีพีไอยังได้เข้าไปเป็นสมาชิกสหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทยเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือการทำงานของสหพันธ์แรงงานในทุกด้านตามที่สมาชิกของสหพันธ์ได้มีการร้องขอเช่นสนับสนุนการอบรมแรงงาน สนับสนุนทางการเงินในการจัดกิจกรรมให้กับแรงงานและอื่น ๆ

จากข้อเรียกร้องดังกล่าวเป็นข้อเรียกร้องที่ได้มีการตกลงกับนายจ้างเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยนำไปจดทะเบียนไว้กับสำนักงานแรงงานจังหวัดและทางนายจ้างได้ประกาศใช้ข้อตกลงนี้เรียบร้อยแล้วซึ่งในข้อเรียกร้องแต่ละข้อที่นอกเหนือจากข้อกำหนดของกฎหมาย สหภาพแรงงานได้ยื่นข้อเรียกร้องและขอจากนายจ้างมากกว่าที่ได้รับตามประกาศเช่น นายจ้างต้องจ่ายโบนัสประจำปีให้ลูกจ้างไม่น้อยกว่า 3 เท่าของเงินเดือนพื้นฐานแต่นายจ้างไม่ยอมรับโดยให้เหตุผลว่า โบนัสเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่ได้อยู่ในข้อกำหนดของกฎหมาย การที่นายจ้างจะจ่ายโบนัสขึ้นอยู่กับผลประกอบการของนายจ้างถ้ามีกำไรมากจะได้มากถ้าขาดทุนอาจไม่มีโบนัสและข้อเรียกร้องอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่มีความขัดแย้งกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ซึ่งวิชา สุขศิริ กล่าวว่า หลักและวิธีการเรียกร้องต้องเรียกร้องให้มากเกินความเป็นจริงไว้ก่อน จากนั้นก็ดำเนินการเจรจาต่อรองกับนายจ้าง ซึ่งปกตินายจ้างก็ต้องร้องทุกข้อยกเว้นเรื่องที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และบางข้อเรียกร้องนายจ้างไม่อาจจะทำได้สหภาพแรงงานทราบดี แต่ต้องยื่นข้อเรียกร้องไปเพื่อใช้ในการต่อรองเช่น บริษัทต้องจัดพื้นที่จอดรถให้กับพนักงานทุกคนที่นำรถมาทำงาน ซึ่งบริษัทไม่สามารถทำได้เนื่องจากพนักงานมีจำนวนมากเกินกว่าจะดำเนินการได้ เมื่อมีการเจรจาต่อรองสหภาพแรงงานยินดีที่ให้นายจ้างตัดเรื่องนี้ออกเพื่อแลกกับข้ออื่น ๆ ที่สำคัญกว่า ซึ่งจะต้องใช้กลยุทธ์ และยุทธวิธี ในการเจรจา เพราะนายจ้างได้จัดจ้างแรงงานจนร่ำรวยถึงเวลาที่นายจ้างต้องแบ่งผลประโยชน์ที่ได้รับคืนลูกจ้างตามความเหมาะสม (สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2560)

2. ความขัดแย้งจากการบริหารแผนฟื้นฟู

หลังจากบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูไประยะหนึ่งปรากฏว่า การบริหารงานของผู้บริหารแผนไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฟื้นฟูกิจการ มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้บริหารแผนลูกหนี้และพนักงานของบริษัทโดยฝ่ายพนักงานมีความเชื่อมั่นว่าถ้าบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ที่เป็นผู้บริหารแผนยังดำเนินการบริหารและกลยุทธ์เพื่อยึดกิจการของทีพีไอและมีแนวโน้มว่าการฟื้นฟูกิจการโดยภาพรวมอาจจะล้มเหลวและนำไปสู่การล้มละลาย พนักงานโดยการนำของสหภาพแรงงานจึงมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับไล่บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ส ให้ออกจากการบริหารแผนโดยมีเหตุผลว่า

2.1 การบริหารขาดทุนไม่เป็นไปตามแผน

ในกระบวนการบริหารแผนก่อนที่จะเข้ามาบริหารแผนฟื้นฟู ผู้บริหารแผนต้องดำเนินการส่งแผนให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และนำเสนอต่อคณะกรรมการเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาอนุมัติแผนที่ทำไว้เมื่อกรรมการเจ้าหนี้เห็นชอบแล้วจึงนำเสนอให้ศาลล้มละลายกลางเห็นชอบจึงจะนำแผนนั้นมาบริหารจัดการได้ซึ่งในแผนดังกล่าวได้กำหนดไว้หลายประเด็นแต่ประเด็นที่บริหาร

ไม่เป็นไปตามแผนมีดังนี้ พนักงานที่พีไอได้เห็นแนวทางการบริหารของผู้บริหารแผนบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ว่าไม่ได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อาจจะทำให้บริษัทเกิดความเสียหายได้ วันที่ 8 สิงหาคม 2545 สหภาพแรงงานในเครือที่พีไอได้ยื่นหนังสือลงลายมือชื่อ 4,500 คนต่อ คณะกรรมการเข้าหนี้เพื่อให้พิจารณาถอดถอนบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัดออกจาก การเป็นผู้บริหารแผนและต่อมาวันที่ 21 เมษายน 2546 ประชัช เลี้ยวไพรัตน์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาล ล้มละลายกลางให้พิทักษ์ถอนบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ออกจากการเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูของ บริษัทที่พีไอ ระบุว่าบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นผู้บริหารแผน และไม่มี สิทธิตามกฎหมาย ได้แก่ไม่มีหนังสือรับรองการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเพราะบริษัทนี้ไม่ได้ จดทะเบียนในประเทศไทยแต่จัดที่ประเทศลาวในนามบริษัทเฟอร์เรียร์ฮอดจัน และยังได้สร้าง ความเสียหายให้กับลูกหนี้อย่างมากโดยไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จะต้องจำหน่าย ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินหลักและนำเงินจากการขายทรัพย์สินนั้นมาชำระหนี้ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2544 แต่ไม่สามารถทำได้จึงสร้างความเสียหายให้กับลูกหนี้อีกประการหนึ่งทำให้มีการ ขาดทุนเพิ่มขึ้นแผนผลิตน้ำมันและสินค้าไม่ได้ตามแผนโดยการลดกำลังการผลิตซึ่งต่ำกว่า จุดคุ้มทุนจึงทำให้เกิดการขาดทุนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้นี้ และยังทำให้ที่พีไอมีหนี้สิน เพิ่มขึ้นจาก 127,700 ล้านบาทในปี 2544 เป็น 131,000 ล้านบาทในปี 2545 และมีดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นอีก 5700 ล้านบาท (วิจิต นิตยานนท์, 15 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์)

2.2 ประเด็นการการขายทรัพย์สินรอง จากประเด็นบริหารไม่เป็นไปตามแผนทำให้เกิดแนวคิดการขายทรัพย์สินรองเพื่อนำเงินมาใช้หนี้และดำเนินกิจการของบริษัทจึงทำให้ บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัดจำเป็นต้องขายทรัพย์สินรองอันประกอบไปด้วย โรงงานผลิต ไฟฟ้า ท่าเรือและที่ดินอีกเป็นจำนวนมากทำให้พนักงานและสหภาพแรงงานมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ ถูกต้องถึงจะมีค่ากล่าวอ้างว่าขอมตัดแขนตัดขาเพื่อรักษาชีวิตก็ตาม เช่น โรงงานผลิตไฟฟ้าซึ่งเป็น ปัจจัยหลักในการนำพลังงานไฟฟ้ามาใช้ในกระบวนการผลิตและโรงงานอุตสาหกรรมถ้าขายไป ต้องไปซื้อพลังงานไฟฟ้าจากที่อื่นเข้ามาต้นทุนจะสูงขึ้น หรือแม้แต่ท่าเรือขนถ่ายสินค้าทั้งสินค้า เหลวและสินค้าประเภทอื่น ๆ ก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการขนน้ำมันดิบและแก๊สเข้ามาใช้ใน กระบวนการผลิตปิโตรเคมีตั้งแต่ต้นน้ำ จึงได้ดำเนินการคัดค้านจนนำไปสู่การปลดบริษัท เอ็ฟเฟ็ค ทีฟ แพลนเนอร์ จำกัดออกจากแผนฟื้นฟู (วิจิต นิตยานนท์, 15 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์)

2.3 ทำลายระบบการบริหารวัฒนธรรมองค์กรและเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง จากกรณี ประกาศแต่งตั้งพนักงานขึ้นดำรงตำแหน่งโดยไม่ได้ผ่านระบบ ระเบียบ วิธีการของการบริหารงานบุคคล โดยผู้บริหารแผน ดร.ทองฉัตร หงส์ถาวรภักดิ์ และ วชิรพันธุ์ พรหมประเสริฐ ซึ่งทางพนักงานและสหภาพแรงงานมองว่า ผู้บริหารทั้งสองท่านไม่ได้ดำเนินการ

ตามกฎระเบียบเงื่อนไขและกติกาของการบริหารงานบุคคล พนักงานระดับผู้จัดการแผนกจึงรวมตัวกันทักท้วงผู้บริหารทั้งสองคน ได้มีการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารงานของลูกหนี้ และบริษัทในเครือเป็นจำนวนมากทำให้ไม่เป็นไปตามระเบียบวิธีการของการบริหารงานบุคคลจึงทำให้ขวัญและกำลังใจของพนักงานเกิดวิกฤติศรัทธาต่อผู้บริหารแผนกภายหลังจากการร้องเรียนจึงได้มีคำสั่งชะลอไว้ก่อนแต่ผู้ที่ได้เสนอตำแหน่งใหม่ที่ประกาศไปแล้วไม่ยินยอมต้องระงับด้วยการปรับเงินเดือนย้อนหลังให้ตั้งแต่นั้นมีประกาศแต่งตั้งจนถึงวันเจรจา ซึ่งทำให้บริษัทต้องเสียบประมาณในเรื่องนี้ไปโดยไม่จำเป็น

2.4 ประเด็นนี้ซึ่งงบประมาณในการบริหารมากเกินไปจนเกินความจำเป็น ผู้บริหารแผนกเบิกค่าใช้จ่ายอื่นไม่จำเป็นต่อการดำเนินการค้าตามปกติของลูกหนี้และไม่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่ได้ระบุไว้ในแผนฟื้นฟูและไม่ได้ขออนุญาตจากเจ้าหนี้และจากศาลก่อนโดยมีค่าใช้จ่ายในการบริหารแผน ปี พ.ศ. 2544 รวม 1,005 ล้านบาททั้งที่ในแผนระบุว่าสามารถใช้ได้ปีละเพียง 250 ล้านบาท

2.5 ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่น การกลั่นน้ำมัน โดยลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวันซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผนคงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ลูกหนี้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารแผนไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จึงสร้างความเสียหายให้แก่ลูกหนี้เป็นจำนวนมากจึงนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างหนัก ทั้งนี้ผู้บริหารแผนยังได้กระทำผิดซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยศาลล้มละลายกลางจึงมีคำสั่งให้ บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัด พ้นจากตำแหน่งผู้บริหารแผน โดยระบุว่า การดำเนินงานของผู้บริหารแผนมีแนวโน้มอย่างแน่ชัดว่าจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามแผน และเนื่องจากบริษัทที่พีไอเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากซึ่งหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ต้องล้มละลายย่อมส่งผลกระทบต่อ เจ้าหนี้ ประชาชนผู้ถือหุ้น รวมทั้งพนักงานของลูกหนี้และบุคคลในครอบครัวที่ต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วยและอาจทำให้นักลงทุนต่างประเทศไม่มีความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาโดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยมีเหตุผลที่สำคัญประกอบคำตัดสินซึ่งสอดคล้องกับข้อกล่าวหาของพนักงานที่พีไอ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Harvey (2003, pp.137-182) ได้กล่าวถึง Accumulation by dispossession ไว้ในหนังสือ The New Imperialism by Dispossession ว่าการสะสมทุนโดยการริบหรือแย่งเอาตามแนวของ มาร์กซิสม์ (Marxist) ซึ่งกลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ ของชาติตะวันตกได้มีแนวคิดที่เป็นสมัยใหม่ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการซึ่งในกรณีนี้ใช้วิธีขายทรัพย์สินเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ได้ใช้

ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นและนำไปสู่รายได้ที่ลดลงไม่สามารถใช้หนี้ได้ตามกำหนดและมีความเป็นไปได้ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกยึดโดยเจ้าหนี้ทันที

3. ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหาร

จากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในบริษัทที่พีไอตั้งแต่เกิดวิกฤติทางการเงินปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งคาร์ล มาร์ค กล่าวว่าความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงยาก และจากนั้นก็จะเป็นไปสู่อุบัติเหตุทางสังคมและยังเชื่อว่าความขัดแย้งนั้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากความขัดแย้งของบริษัทที่พีไอ ระหว่างเจ้าของกิจการเดิมกับผู้บริหารแผนทั้งที่มาจากตัวแทนเจ้าหนี้และตัวแทนจากกระทรวงการคลัง ทำให้สถานการณ์ของบริษัทไม่ราบรื่นในการบริหารและกระบวนการผลิตเนื่องจากขาดงบประมาณในการลงทุน เช่นการซื้อวัตถุดิบในการผลิต การบำรุงรักษาเครื่องจักร ซึ่งไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้จึงทำให้รายได้ลดลง ส่งผลกระทบต่อเงินเดือนและสวัสดิการของแรงงานและมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวของแรงงานจึงเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างพนักงานกับผู้บริหาร เนื่องมาจากผู้บริหารซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มทุนโดยมีเป้าหมายคือทำกำไรสูงสุด โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อครอบครัวซึ่งจะเห็นว่าผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายมีความแตกต่างกันหรือตรงข้ามกัน แต่จะต้องอยู่และทำงานร่วมกันเพื่อให้องค์การนั้นอยู่รอดและดำเนินกิจการผลิตต่อไปได้ (Reproduction)

สภาพแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของพนักงานร่วมกับพนักงานได้คำนึงถึงความมั่นคงในการทำงานรวมถึงครอบครัวของพนักงานทุกคนด้วยเหตุผลว่าถ้าผู้บริหารใหม่เข้ามา จะมีการลดจำนวนพนักงานลงจึงทำให้พนักงานที่ถูกปลดออกได้รับความเดือดร้อนรวมถึงมีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องสิทธิ์ของพนักงานผ่านทางกติการะเบียบและกฎหมายแรงงานรวมถึงการปกป้ององค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องต่อผู้บริหารประเทศ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยดูแลบริษัทที่พีไอในขณะนั้นและยังเรียกร้องให้ผู้บริหารดำเนินการลงสู่ระดับในการเข้ามาบริหารซึ่งผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลัง นำโดย พลเอกมณฑล อัมพรพิสิฐกุล และคณะหลังจากที่ได้รับการแต่งตั้งและเข้ามาบริหารได้เข้ามาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติออกมา 4 ประการได้แก่

1. บริษัทจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างมั่นคง
2. พนักงานทั้ง 8000 คนต้องไม่ตกงาน
3. เจ้าหนี้ต้องได้รับเงินคืน
4. ลูกหนี้ต้องได้รับความเป็นธรรม

และหลังจาก ผู้บริหารดำเนินการลงสัปดาห์ในการเข้ามาบริหารแล้วก็เข้ามาดำเนินการบริหารงานไปจนสามารถนำพาบริษัทออกจากแผนฟื้นฟูได้ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลังก็ยังไม่สิ้นสุด จึงดำเนินการเจรจา ในเรื่องสภาพการจ้าง เงินเดือนและสวัสดิการต่อไป

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ ซึ่งนายประชัยเลี้ยวไพรรัตน์ เป็นผู้บริหารและเจ้าของกิจการ ได้มีความสัมพันธ์อันดีกับ ชิน โสภณพนิช เจ้าของธนาคารกรุงเทพมาตั้งแต่บรรพบุรุษเนื่องจากเป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทยด้วยกัน และจากความสัมพันธ์อันดีนี้จึงได้ใช้ธนาคารกรุงเทพเป็นแหล่งเงินทุนในการขยายกิจการของบริษัททีพีไอ โดยเฉพาะการเพิ่มการผลิตสินค้า ตามทฤษฎีแนวมาร์คซิสต์ ซึ่งมาร์คได้อธิบายให้เห็นความสำคัญของการขยายตัวของทุนนั้นมีความสัมพันธ์กับการผลิตอย่างชัดเจน จนทำให้เกิดการขยายตัวของทุนและเกิดความขัดแย้งในการสะสมทุน จากวงจรการหมุนเวียนของทุนจึงอธิบายได้ว่า

$$M - C \dots P \dots C' \dots M' \begin{cases} \text{MP} \\ \text{LP} \end{cases}$$

1. ความขัดแย้งที่เกิดจากทุนกับแรงงาน (LP) ซึ่งจากทฤษฎีของ James O'Connor ได้กล่าวไว้ว่าจะมีความขัดแย้งกันในเรื่องแรงงาน ค่าจ้าง ที่ไม่เป็นธรรมและสมดุลกับค่าแรงที่ได้ใช้ไป และยังมีความสัมพันธ์กับกำไรที่เกิดขึ้นของกลุ่มทุน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ได้แสดงออกโดยสภาพแรงงานที่มีการเรียกร้องกับกลุ่มทุน O'Connor เรียกว่าความขัดแย้งแรกเริ่ม (Martin, 2000, pp. 81-109)

2. การนำวัตถุดิบมาใช้ในกระบวนการผลิตและการใช้ทรัพยากร (MP) ซึ่งมาร์คได้อธิบายไว้ว่าการนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตที่ไปกระทบกับการทำให้เกิดวิกฤติทางระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญซึ่งการขยายตัวของทุนและการสะสมทุน จะเกิดปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง เช่นการรุกรานชายทะเลเพื่อทำท่าเรือขึ้นสินค้าเป็นการบุกรุกพื้นที่ทำมาหากิน อาชีพประมงชายฝั่งของประชาชน ฯลฯ (Hideki kudo, 2006, p87)

และยังมีความขัดแย้งในการเป็นเจ้าของ (Owner ship) และการเข้าไปควบคุมกิจการซึ่งทั้งเจ้าของกิจการเดิมที่พยายามปกป้องกิจการของตนจากการเข้ามาควบคุมกิจการของกลุ่มทุนด้วยกันเพื่อให้ความเป็นเจ้าของนั้นเปลี่ยนไป เมื่อต่างฝ่ายต่างใช้กลยุทธ์และพลังของตนเองที่มีอยู่เข้าไปต่อสู้กัน ความขัดแย้งเลยเกิดขึ้น

ซึ่งในเรื่องความขัดแย้งของสังคมอุตสาหกรรม ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ (2548, หน้า 290) ได้วิพากษ์ไว้ในเรื่องทฤษฎีชนชั้นกลาง ว่าในการวิเคราะห์สังคมแบบอุตสาหกรรมนิยม เช่น โลกอุตสาหกรรมตะวันตก ถ้าเรามองด้วยโลกทัศน์กระแสหลัก เราจะเห็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไปด้วยความสะดวกสบาย แต่ถ้าเรามองด้วยโลกทัศน์อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเราเรียกว่า “แบบวิพากษ์” เราก็จะเห็นภาพอีกภาพหนึ่ง ซึ่งแตกต่างออกไปอย่างมากเราจะพบว่าในสังคมอุตสาหกรรม มีความเหลื่อมล้ำดำรงอยู่มาก ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ บางกลุ่มมีรายได้และทรัพย์สิน (รถยนต์ หุ่น ที่ดิน ฯลฯ) มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ บางกลุ่มมีทรัพยากรทางการเมือง การบริหารและการจัดการมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มที่ครอบครองทรัพยากรที่สำคัญ ๆ เหล่านี้มักจะมีอำนาจมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ด้วย เราอาจกล่าวได้ว่าสังคมใหม่คนกลุ่มหนึ่งร่ำรวย มีอำนาจมาก และสามารถครอบงำคนกลุ่มอื่น ๆ ได้ก็เพราะคนกลุ่มอื่น ๆ ขาดจน ขาดไร่ และมีชีวิตอยู่เพื่อถูกครอบงำ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอำนาจและทรัพยากรไม่เท่ากันจึงเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญของสังคมสมัยใหม่ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการแย่งอำนาจและทรัพยากร

สรุปท้ายบท

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริษัททีพีไอ นั้นเริ่มต้นด้วยการที่บริษัททีพีไอดำเนินการขยายบริษัทให้เจริญ และเติบโตขึ้นจึงจำเป็นต้องหาทุนมาลงทุน โดยการกู้ยืมมา 2700 ล้านบาท โดยรัฐบาลแบ่งเป็นเจ้าของนี้ไทย 1200 ล้านบาท ต่างประเทศ 1500 ล้านบาท ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าเงินบาทเมื่อ กรกฎาคม 2540 จึงทำให้บริษัทประสบปัญหาทางการเงินอย่างรุนแรง และนำไปสู่การประกาศหยุดพักชำระหนี้จนเจ้าหนี้มีการฟ้องศาลล้มละลายกลางซึ่งนำไปสู่การฟื้นฟูกิจการความขัดแย้งเริ่มเกิดขึ้นในกระบวนการแต่งตั้งผู้บริหารแผนจนในที่สุดบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่เจ้าหนี้เสนอมา เข้ามาทำหน้าที่บริหารก็เกิดความขัดแย้งอีกครั้งระหว่างผู้บริหารแผนกับเจ้าของกิจการเดิมและระหว่างผู้บริหารแผนกับสหภาพแรงงานของบริษัทที่มีการฟ้องร้องกันไปมาจนในที่สุดบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้บริหารขณะนั้นศาลมีคำสั่งให้ออกจากการเป็นผู้บริหารแผนจากหลักฐานในการบริหารจัดการไม่เป็นไปตามแผนและความไม่โปร่งใสทางการใช้งบประมาณการบริหาร

ซึ่งก่อนที่จะเกิดวิกฤติทางการเงินของบริษัททีพีไอ มีความขัดแย้งจากการสะสมทุนของบริษัทในเรื่องของการเกิดมลพิษจากกระบวนการผลิตจนทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่รอบบริษัททีพีไอ ถึงขั้นเกิดการประท้วงของประชาชน

ต่อมาผู้บริหารแผนใหม่จากกระทรวงการคลังเข้ามาบริหารแผน โดยกระทรวงการคลัง แต่งตั้งตัวแทน 5 คนเข้ามาบริหารและบริหารไปจนเกิดความมั่นคงขึ้นจึงได้ดำเนินการขอยกจาก แผนฟื้นฟูสภาพพิจารณาแล้วว่าสามารถอยู่รอดได้แล้วจึงอนุญาตให้ออกจากแผนในเวลาต่อมาและ เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ไออาร์พีซี

ในขณะที่ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังดำเนินการบริหารก็เกิดความ ขัดแย้งกับเจ้าของกิจการเดิมอยู่ตลอดการบริหาร โดยประชัยยื่นร้องต่อศาลเพื่อขอซื้อหุ้นคืน โดยศาล ให้นำเงินมาวางตามจำนวนซื้อและกำหนดเวลาไว้โดยประชัยแจ้งว่ามีผู้ร่วมทุนแล้ว พอถึงกำหนด ประชัยไม่สามารถนำเงินมาวางได้ ต่อมาผู้บริหารแผนได้ตัดสินใจขายหุ้นให้กับ ปตท และกลุ่ม พันธมิตร รัฐวิสาหกิจอื่น ๆ เข้ามาลงทุน โดยใช้พระราชบัญญัติ ทุนรัฐวิสาหกิจในการลงทุน

หลังจากที่กลุ่มพันธมิตรของ ปตท เข้ามาบริหารก็ยังคงเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มเจ้าของ กิจการเดิมมีการฟ้องร้องกันในศาลไม่ต่ำกว่า 50 คดีและในที่สุดต่างฝ่ายต่างเห็นข้อเสียมากกว่าข้อดี เลยเจรจายอมความกันได้โดยทั้งสองฝ่ายถอนแจ้งความกันทุกคดีแล้ว ต่างก็ดำเนินกิจการของ ตนเองต่อไป

บทที่ 6

ผลที่เกิดจากความขัดแย้งในการสะสมทุน

ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ ผู้วิจัยได้นำเสนอ ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลกระทบภายนอกบริษัท
2. ผลกระทบภายในบริษัท
3. มาตรการการแก้ไข

ผลกระทบภายนอกบริษัท

การย้ายถิ่นและการเปลี่ยนแปลงของเมืองระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมการเติบโตของเมือง เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ลักษณะหนึ่ง ที่เปลี่ยนแปลงคือเมืองจะเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตในยุคสมัยของการปฏิวัติ อุตสาหกรรมในประเทศพัฒนา และเกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนา ในปัจจุบันด้วย อัตราเพิ่มของ ประชากรเมืองที่สูงมากนี้ ย่อมมิใช่เป็นผลของการเพิ่มตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผล ของการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง

บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) สำนักงานจังหวัดระยองตั้งอยู่ที่ 299 หมู่ 5 ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีพื้นที่ จำนวน 6,400 ไร่ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีอาณาเขตติดกับเทศบาล 4 แห่งประกอบไปด้วย อบต. เชิงเนิน อบต. บ้านแลง อบต. ตะพง และเทศบาลนครระยอง เป็นบริษัท ขนาดใหญ่ ที่มีความต้องการแรงงานที่มีฝีมือเป็นจำนวนมากจึงทำให้ผู้ใช้แรงงานย้ายถิ่นหลั่งไหล เข้ามาทำงานมาก ส่งผลให้พื้นที่บริเวณรอบเขตประกอบการทีพีไอซึ่งเดิมทีจะมีชุมชนอยู่จำนวน น้อยครึ้วเรื้อน จนกลายเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานซึ่งอยู่ไม่ไกลจากสถานที่ทำงาน สะดวก จากนั้นก็เกิดมีกลุ่มธุรกิจเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มต้นจากการค้าโดยเฉพาะอาหารซึ่งเป็น สิ่งจำเป็น ที่อยู่อาศัย มีการปลูกบ้านขายและให้เช่าจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ เมื่อมาอยู่รวมกันมาก รายได้ก็มากขึ้นรายจ่ายก็เพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดระยองดีขึ้น การค้าขายดีมีเงินไหลเวียน เข้าระบบเศรษฐกิจมากจนมีรายได้ประชากรต่อหัวเพิ่มขึ้นซึ่งมีผลมาจากการอพยพเข้ามาทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเมือง

จากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดรายได้ประชากรในจังหวัดเพิ่มขึ้นแต่ก็ ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมลพิษสิ่งแวดล้อมตามมาเช่นกันหลังจากมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม

ของบริษัททีพีไอ ก็มีการขัดแย้งในเรื่องมลพิษตลอดเวลา จากการก่อสร้างและการผลิตจึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันจนกลายมาเป็นความขัดแย้ง เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนและผู้ได้รับผลกระทบทำการประท้วงบริษัททีพีไอทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ผลกระทบที่เห็นเป็นรูปธรรมเป็นเรื่องมลพิษและระบบนิเวศทั้งนี้ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการอุตสาหกรรมทีพีไอและบุคคลอื่น ๆ

นางพยุง มีสบาย ชาวบ้านหมู่ที่ 3 บ้านหนองพญา ซึ่งเป็นแกนนำในการเรียกร้องความเป็นธรรมในเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า บ้านหนองพญาเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับโรงงานทีพีไอเก่าซึ่งอดีตเปลี่ยนชื่อเป็น ไออาร์พีซี แล้ว ได้สร้างผลกระทบให้กับชาวบ้านมายาวนาน รุนแรงและต่อเนื่องทั้งสุขภาพทางจิตใจและร่างกายจากกระบวนการผลิตที่มีต่อเนื่อง โดยไม่มีวันหยุด จึงทำให้เกิดผลกระทบกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างมาก เช่นเรื่องควันทัน เสียงดัง แสงสว่างกลางคืน เหมือนกลางวัน กลิ่น จนทำให้นอนไม่หลับและเกรงว่าจะเป็นมลภาวะและมลพิษในที่สุด

ตนเองและชาวบ้านรวมกลุ่มกันออกมาร้องเรียน และเคยต่อสู้กับเรื่องนี้มาหลายปีหลายปัญหาได้รับการแก้ไขและหลายปัญหาไม่เคยได้รับการแก้ไข ตนเองไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายทำได้เพียงหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมากมายรวมถึงรัฐบาลด้วยแต่ไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างที่ควรจะเป็นจึงไม่ทราบว่าจะหันหน้าไปพึ่งใครได้ โดยทุกครั้งที่ไปยื่นหนังสือร้องเรียนจะถูกถามว่า “เรียกร้องอะไร” จึงได้ตอบไปว่าต้องการให้บริษัทมีการแก้ไข แต่เราไม่สามารถไปสั่งเขาได้จึงขอให้รัฐที่มีอำนาจช่วยสั่งการให้

อย่างไรก็ตามนางพยุง มีสบายกล่าวว่า ตนและชาวบ้านยังยืนยันที่จะต่อสู้กับผลกระทบที่ได้รับจากโรงงานต่อไปและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อเรียกร้องต่าง ๆ จะได้รับการแก้ไขแล้วชุมชนกับโรงงานจะได้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (พยุง มีสบาย, 20 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์)

จากการตรวจสอบข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ สรุปผลกระทบได้ตามลำดับดังนี้

1. ผลกระทบด้านมลพิษทางเสียง

ศูนย์วิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2543, หน้า 25) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า มลพิษทางเสียง ว่าเป็นเสียงที่รบกวนและเกิดขึ้นบ่อยอย่างต่อเนื่องหรือเกิดขึ้นบ่อยย่อมเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์โดยก่อให้เกิดผลเสียทางร่างกายและจิตใจ เช่น หูหนวก หูตึง ความดันโลหิตสูง ปวดศีรษะ อารมณ์เครียด หงุดหงิด นอนไม่หลับ รำคาญ สาเหตุของมลพิษทางเสียงที่สำคัญมาจากเสียงเครื่องยนต์ เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998, p. 187) กล่าวว่า เสียงที่เกิดอันตรายหมายถึงเสียงที่ดังเกิน 85 เดซิเบล เมื่อสัมผัสเกิน 1 ชั่วโมง

ซึ่งสมาน มากศิริ อาศัยอยู่เทศบาลนครระยอง กล่าวว่า ในช่วงแรกที่มีการสร้างและขยายโรงงานมีการทำงานกันทั้งกลางวันและกลางคืนคงจะเพื่อให้งานเสร็จตามเวลาทำให้เกิดเสียงดังตลอดเวลาโดยเฉพาะช่วงกลางคืนทำให้นอนไม่หลับโดยเฉพาะเสียงที่มาจากปล่องไฟ (สมาน มากศิริ, 9 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) และสันติ จันทรวงศ์ อาศัยอยู่ อบต บ้านแลง กล่าวว่า ผมทำงานตอนกลางคืน ในตอนกลางวันจะต้องพักผ่อน แต่นอนไม่หลับเพราะเสียงดังรบกวน ทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดีนักผมเลยจำเป็นต้องย้ายออกไปอยู่ที่อื่น (สันติ จันทรวงศ์, 22 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

พอสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นมาดังนี้ ทำให้หูตึง หูอื้อชั่วคราว เสียงรบกวนต่อการนอนทำให้นอนหลับไม่สนิท เกิดความรำคาญ หงุดหงิด ประสิทธิภาพการทำงานลดลง มีอาการป่วยทางร่างกาย เช่น หัวใจเต้นแรง ป่วยทางจิต เกิดอารมณ์เครียด

2. ผลกระทบด้านมลพิษทางน้ำ

สุธิลา ตูลยะเสถียร, โภศล วงศ์สุวรรณค์ และสถิต วงศ์สุวรรณค์ (2544, หน้า 262-267) กล่าวว่า น้ำเสียก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตรวมทั้งเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศชาติ ก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการ

ซึ่งบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้น้ำและปล่อยน้ำทิ้งเป็นจำนวนมากจากกระบวนการผลิตและเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่อง น้ำ สุพัฒน์ พร้อมเพรียง อาชีพ ทำประมงชายฝั่งสืบทอดมาจากครอบครัว กล่าวว่าเมื่อก่อนที่จะมีโรงงานอุตสาหกรรมชาวประมงบริเวณนี้ต่างออกไปล่าชายฝั่งได้ตลอดแนวพอมีการสร้างท่าเรือเขาก็ไม่ให้เราเข้าไปในบริเวณนั้นทั้งที่พวกเราเคยทำมาหากินมาก่อนที่เขาจะมาสร้างโรงงานด้วยซ้ำไป เรามองว่าทะเลน่าจะเป็นของคนทุกคน และปัญหาที่เกิดขึ้นอีกอย่างคือชายฝั่งจะพบปัญหาคราบน้ำมันมาเกาะอยู่ตามพื้นชายหาดบ่อยครั้งก็ไม่ทราบว่าจะคราบน้ำมันเหล่านี้มาจากไหน (สุพัฒน์ พร้อมเพรียง, 4 มีนาคม 2560, สัมภาษณ์) ส่วนนายคำ (นามสมมุติ) อาศัยอยู่เทศบาลนครระยอง อาชีพประมงกล่าวว่า ปัจจุบันนี้ปลาและสัตว์หายากขึ้นมากการใช้อุปกรณ์จับปลาและสัตว์ทะเลก็เหมือนเดิมแต่กว่าจะได้อาหารวันเช้าถึงเย็นได้ไม่ถึง ห้ากิโลกรัมซึ่งผิดจากแต่ก่อนลงทะเลไม่ถึงครึ่งวันได้แล้วอย่างนี้ สิบกิโลกรัมสามารถขนานมาเลี้ยงครอบครัวได้แบบสบายไม่เดือดร้อนไม่มั่นใจว่าน้ำทะเลไปผสมกับสารเคมีจากน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมแล้วปลาก็หนีไปอยู่ที่อื่น ๆ หมด (นายคำ (นามสมมุติ), 6 พฤษภาคม 2560, สัมภาษณ์) และ สรญา วงษ์อยู่ อาศัยอยู่เทศบาลเชิงเนิน อาชีพแม่บ้าน กล่าวว่า เมื่อก่อนที่บ้านมีบ่อน้ำอยู่หลังบ้านใช้สำหรับอุปโภค บริโภคได้ แต่ตอนนี้ไม่มีสีที่แปลกไปคล้ายสนิมเหล็กและมีกลิ่น จึงไม่กล้านำมาใช้เหมือนเมื่อก่อนเพียงแค่ว่ารดน้ำต้นไม้และล้างรถ (สรญา วงษ์อยู่, 18 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

และ พิธิษฐ สวัสดิ์สัน อาศัยอยู่ อบอุ่น ตะพง อาชีพ ทำสวนผลไม้ กล่าวว่า ปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่สำคัญมากคือช่วงหน้าแล้งน้ำจะไม่พอใช้งานโดยเฉพาะชาวสวนที่ต้องการน้ำเป็นอย่างมากเพื่อให้ผลไม้อยู่รอดได้เมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมา ปัญหา การแย่งน้ำกับชาวบ้าน และชาวสวนก็เกิดขึ้นเพราะชาวบ้านมองว่า โรงงานอุตสาหกรรมใช้น้ำเยอะจึงดึงน้ำจากธรรมชาติไปใช้หมด (พิธิษฐ สวัสดิ์สัน, 8 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

จึงพอสรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการที่ฟิไอเช่น ไม่สามารถใช้น้ำได้ดินในการอุปโภคบริโภคได้เนื่องจากมีกลิ่นมีคราบคล้ายน้ำมัน เกิดปัญหาการแย่งน้ำตามธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง บึง ระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนชาวสวนและเกษตรกร ชาวประมงชายฝั่งทำประมงไม่ได้ รายได้ลด ปลาตาย ปัญหาการท่องเที่ยวชายทะเลมีคราบน้ำมัน ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศตามมา

3. ผลกระทบด้านมลพิษทางอากาศ ฝุ่น คิววันและกลิ่น

ศูนย์วิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2543, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของมลพิษทางอากาศ ไว้ว่า มลพิษทางอากาศเป็นมลพิษที่เกิดจากการที่อากาศมีสิ่งเจือปนในปริมาณมากจนถึงระดับที่เป็นอันตรายต่อ มนุษย์ สัตว์ พืชและทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น ก๊าซ ฝุ่นละออง เขม่า คิววันและกัมมันตภาพรังสีซึ่งสูติลา ตูลยะเสถียร, โกศล วงศ์สวรรค์และสถิต วงศ์สวรรค์ (2544, หน้า 95 -97) ได้แยกแหล่งกำเนิดของมลพิษไว้ว่า เกิดจากการคมนาคม เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม การกำจัดขยะมูลฝอย เกิดจากแหล่งชุมชน เกิดจากการเผาพืชไร่ ทั้งนี้ ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2525, หน้า 113-114) กล่าวว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการได้รับมลพิษทางอากาศจะทำให้ระคายเคืองต่อระบบประสาทที่รับรู้ความรู้สึกของร่างกายเช่น แสบจมูก เจ็บคอเจ็บหรือระคายเคืองตา นอกจากนี้ยังมีกลิ่นเหม็นหายใจไม่ปกติ ถ้าได้รับและสัมผัสนาน ๆ และบ่อยอาจนำไปเกิด โรคมะเร็งปอดหรือโรคเรื้อรังได้ พิธิษฐ สวัสดิ์สัน อาชีพ ทำสวน กล่าวว่าบริษัทได้ปล่อยฝุ่นคิววันมาในช่วงที่ผลไม้กำลังออกดอกทำให้ฝุ่นคิววันซึ่งเมื่อจับคู่แล้วเหมือนหรือคล้ายกับน้ำมันมาเกาะติดกับดอกผลไม้ทำให้ดอกร่วงไป ผลไม้ไม่ออกลูกซึ่งบางคนก็แจ้งว่าน่าจะเป็นที่ฝุ่นครบน้ำมันมาเกาะที่ดอกผลไม้จนทำให้แมลงต่าง ๆ ไม่มาตอมดอกจึงไม่มีการผสมพันธุ์จึงไม่มีลูกซึ่งเป็นความคิดแบบชาวบ้าน ไม่ได้คิดซับซ้อนอะไรมาก (พิธิษฐ สวัสดิ์สัน, 8 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) และ พยุง มีสบาย อาศัยอยู่ อบอุ่น บ้านแดง กล่าวว่าด้วยเหตุที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทำให้ชาวสวนในพื้นที่นี้มีรายได้ลดลงมากเนื่องจากต้องลงทุนสูงขึ้นจากการที่ต้องจ้างแรงงานมาล้างคราบ ฝุ่นที่ติดผลไม้หรือแม้แต่หลังคาบ้านยังต้องล้างเพราะมันมีคราบฝุ่นมากแต่ก็ไม่ได้ผลมากมายนักผลไม้ออกน้อย (พยุง มีสบาย, 20 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

สมจิตร จันทรจำ อาศัยอยู่ อบต. บ้านแลง อาชีพธุรกิจส่วนตัว กล่าวว่า เมื่อก่อนนี้บริเวณ หมู่บ้านแถวนี้อากาศเย็นเพราะอยู่ไม่ห่างจากทะเลมากนักทำให้ลมทะเลพัดเข้ามาเย็นสบาย ตั้งแต่มีการสร้างโรงงานขึ้น ก็ยังมีลมเย็นเย็นอยู่แต่มีกลิ่นแปลก ๆ มากับลมตลอดเวลาและบ่อยครั้งบางที่ถึงขั้นแสบจมูกจนในที่สุดต้องซื้อแอร์มาติดที่บ้าน บางครั้งถึงขั้นต้องไปพบแพทย์ด้วยอาการแสบจมูกและคอยขอให้โรงงานช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ให้เรียบร้อยด้วย (สมจิตร จันทรจำ, 5 กุมภาพันธ์ 2560, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ เรณู เวชรัชต์พิมล อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้วิจัยเรื่อง DNA ของคนระยองและศึกษามลพิษในระยองมากกว่า 3 ปี โดยผลการตรวจ DNA ได้ตอกย้ำว่าคนระยองเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งมากซึ่งไปสอดคล้องกับสถิติผู้ป่วยโรคมะเร็งของจังหวัดระยองในปี 2544 – 2549 สถิติผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดระยองสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดเดียวกัน 3 – 5 เท่าและเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ แล้ว ในเขตอำเภอเมืองระยอง มีสถิติผู้ป่วยมะเร็งสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดเจน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2553, หน้า 44 -47)

4. ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชนซึ่งประกอบ อารีราษฎร์ อาชีพ ประธานชุมชนสวนวัดอาศัยอยู่ที่เทศบาล นครระยอง กล่าวว่า ต้องการให้บริษัททำกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์ (CSR) ให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนไม่ใช่เพียงเพื่อไปร่วมกิจกรรมทำบุญ งานประเพณีต่าง ๆ กับชุมชนหรือบริจาคทำบุญเท่านั้นสิ่งที่จะใช้ชุมชนยั่งยืนได้คือการรวมกลุ่มของโรงงานแล้วตั้งเป็นสหกรณ์ให้กับชุมชนโดยให้ชุมชนสามารถนำเอาผลิตภัณฑ์เข้ามาขายในสหกรณ์นั้นได้เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนนั้นมีรายได้

ซึ่งสอดคล้องกับ อิทธิพล สิงห์สำราญ อาชีพทำสวนเกษตร อาศัยอยู่ที่ อบต. นาตาขวัญ กล่าวว่า ต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมอาชีพและหาพื้นที่ให้กับชุมชนในการวางจำหน่ายสินค้าเช่นในปั้มน้ำมันของบริษัทในกลุ่ม ปตท หรือพิจารณานำสินค้าของชุมชนไปจำหน่ายในร้านของปั้มน้ำมันของบริษัทในกลุ่ม ปตท ทั่วประเทศ (อิทธิพล สิงห์สำราญ, 5 กุมภาพันธ์ 2560, สัมภาษณ์) และทั้งนี้ สมบัติ ตั้งชนไพบูลย์ อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว อาศัยอยู่ที่เทศบาล นครระยองกล่าวว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ได้สร้างผลกระทบให้กับชุมชนมาก การแก้ปัญหาที่ดีคือจะต้องไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องดูแลชุมชนบ้างโดยต้องการให้บริษัทดำเนินการรับพนักงานที่เข้าไปทำงานโดยให้พิจารณาบุคคลในท้องถิ่นรอบเขตประกอบการเป็นกรณีพิเศษและเปิดโอกาสให้บุตรหลานของประชาชนในท้องถิ่นเข้าไปฝึกงานตามวิชาที่เรียนมา (สมบัติ ตั้งชนไพบูลย์, 5 กุมภาพันธ์ 2560, สัมภาษณ์)

ซึ่งอิรวดี ช่างเยาว์ พนักงานบริษัทไออาร์พีซี กล่าวว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาซึ่งหมายถึงบริษัทที่พีไอในขณะนั้นได้รับแรงงานท้องถิ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะช่างฝีมือแรงงานเช่นช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า และอื่น ๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ เช่นค่าที่พักได้ลงมากและเป็น การป้องกันการลดผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีการว่าจ้างแรงงาน ท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อชุมชน (อิรวดี ช่างเยาว์, 26 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ จารุพงษ์ อุทปา อาชีพ รับจ้าง อาศัยอยู่ที่ อบต. เจริญนิ กล่าวว่า ในช่วงที่โรงงานเริ่มก่อสร้างมีแรงงานต่างถิ่นต่างอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ใกล้ กับ โรงงานมากขึ้นมีความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้ธุรกิจบ้านเช่าหรือขายดีขึ้น ประชาชนก็มีอาชีพเพิ่มขึ้นเช่นการขายอาหารหรือบริการอื่น ๆ สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น (จารุพงษ์ อุทปา, 10 มิถุนายน 2560, สัมภาษณ์)

และสมาน มากศิริ ประธานชุมชน สองพี่น้อง อบต. เจริญนิ กล่าวว่า ชุมชนมีข้อห่วง กังวลจากแรงงานต่างถิ่นและต่างชาติเข้ามาอาศัยในชุมชนเป็นจำนวนมากจึงเกิดปัญหาความแออัด ของชุมชนในเรื่องประชากร การจราจร ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างจากเชื้อชาติ ทั้งนี้ยัง รวมถึงความปลอดภัยทางด้านชีวิตและทรัพย์สินจากการที่มีคนแปลกหน้าเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นเป็น จำนวนมากและยังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน อนามัยสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่ (สมาน มากศิริ, 9 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้สาธิต ปิตุเตชะ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในจังหวัดระยองเป็นปัญหาที่สะสมกันมา นานตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดภาคตะวันออกซึ่งในการเกิดขึ้นนั้นเริ่มต้นมาจาก ภาครัฐที่ไม่ได้มีการวางแผนผังเมืองให้รัดกุมกำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนหรือแม้แต่กำหนดแล้วยังมีการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขตลอดเวลาเลยทำให้เขตอุตสาหกรรมไปทับเขตชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยทำให้เมื่อ มีการผลิตสินค้าของโรงงานก็เกิดมลพิษตามมาและนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างโรงงาน อุตสาหกรรมกับชุมชนและภาครัฐ กระแสคัดค้าน โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จนบางครั้งก็ เกินกว่าเหตุในการคัดค้าน รัฐบาลก็มีเจตนาในการเกิดอุตสาหกรรมเพื่อต้องการให้มีการจ้างงาน เพิ่มมากขึ้นแรงงานในประเทศมีงานทำและประเด็นหลักคือส่งออกสินค้านำเงินเข้าประเทศทำให้ GDP สูงขึ้น

ทั้งนี้ภาครัฐสมควรที่จะต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้มีโอกาสรับรู้และมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจว่ายังต้องการหรือไม่ และถ้ามีการเกิดปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อมแล้ว โรงงานอุตสาหกรรมจะแก้ปัญหานั้นหรือไม่และมีการเยียวยาให้กับผู้ที่ได้รับ ผลกระทบอย่างไร การบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดหรือไม่ อุตสาหกรรมก็จำเป็นแต่ประชาชนก็

สำคัญ จะทำอย่างไรจึงให้ชุมชนและอุตสาหกรรมอยู่ร่วมกันได้ (สาธิต ปิตุเตชะ, 29 พฤษภาคม 2560, สัมภาษณ์)

จากปัญหาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่อยู่ในชุมชนสร้างมลพิษให้กับชุมชนเป็นอย่างมากเช่นมลพิษทางอากาศเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยรอบ โรงงานอุตสาหกรรม ในวงกว้างเนื่องจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถฟุ้งกระจายไปได้ในอากาศ โดยเฉพาะเรื่องกลิ่น ฝุ่นละออง เขม่า ประกอบกับชุมชนได้อาศัยอยู่ทางทิศเหนือของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ทิศทางการพัดของลมจากทิศใต้ซึ่งเป็นทะเล ไปยังทิศเหนือพื้นที่ที่เป็นชุมชนจึงได้รับผลกระทบตลอดเวลา และเมื่อเขม่าลง ไปผสมกับแหล่งน้ำก็จะทำให้เกิดมลพิษทางน้ำต่อไป ชาวบ้านจึงไม่สามารถนำน้ำมาอุปโภคบริโภคได้เมื่อขาดน้ำที่จะนำมาใช้แล้วยังส่งผลกระทบต่ออาชีพเช่นการเลี้ยงปลา เกษตรกรรม การประมง เนื่องจากคุณภาพน้ำเสื่อมลง เมื่อการประกอบอาชีพไม่ได้ผลเท่าที่ควรปัญหาทางด้านเศรษฐกิจก็ตามมาเพราะไปกระทบกับการประกอบอาชีพ รายได้ ทรัพย์สิน และค่าใช้จ่าย ซึ่งชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องเปลี่ยนอาชีพ จากเกษตรกรไปทำงานรับจ้างทั่วไป รายได้จากการจับสัตว์น้ำลดลง บางรายขาดรายได้เนื่องจากอ่อนเพลียเป็นไข้ ไม่สามารถไปทำงานได้ รายจ่ายเริ่มสูงขึ้นจากค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาลรวมถึงค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เช่น ต้องติดแอร์ที่บ้านเพราะมีกลิ่นแรง ฝุ่นละอองมาก ค่าน้ำ และค่าไฟ ฯลฯ

ซึ่งหลังจากมีการสร้างโรงงานประชาชนบางคนมีการย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น บางคนที่ไม่สามารถย้ายได้ก็จำเป็นต้องอยู่ต่อไปซึ่งเป็นที่มาของโรคที่เป็นกันมากคือ โรคทางเดินหายใจ แน่นจมูก ไอ เป็นโรคภูมิแพ้ นอนไม่หลับ หงุดหงิดง่าย ปวดศีรษะ

ชาวบ้านมองว่ารู้สึกสิ้นหวังกับการแก้ปัญหาจนกลายเป็นคนชินชากับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มองเป็นสิ่งที่ไม่มีทางแก้ ชาวบ้านบางส่วนลดความศรัทธาในตัวผู้นำ เพราะคิดว่าผู้นำได้ผลประโยชน์จึงจะมีการเคลื่อนไหวและบางชุมชนบอกว่าในการเคลื่อนไหวประท้วงแต่ละที่มีทั้งเสียเวลาและค่าใช้จ่ายแต่ผลที่ได้รับไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร

และจากการตรวจสอบข้อมูลการเข้ามารักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลสุขภาพตำบลพบว่า มีประชาชนเข้ามารักษาโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจมากที่สุด และจากผลการวิจัย DNA ของคนระยองพบว่าคนระยองเสี่ยงต่อโรคมะเร็งมากที่สุด

ผลกระทบภายในบริษัท

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้บริษัทได้รับผลกระทบหลายประการแบ่งออกได้ดังนี้

1. กระบวนการผลิต ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่นการกลั่นน้ำมัน โดยลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผนคงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน ทั้งนี้ได้รวมถึงการผลิตเม็ดพลาสติกด้วย

2. ความปลอดภัยจากการผลิตในช่วงที่มีความขัดแย้งกันกำลังการผลิตชะลอตัวหรือลดลงเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตไม่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขมิโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลาในช่วงเวลานั้น

3. ความมั่นคงในอาชีพ นายวิจิต นิตยานนท์กล่าวว่า ในช่วงที่มีการเรียกร้องและปกป้องบริษัทไม่ให้ตกไปอยู่กับนายทุนต่างชาติ นั้นพนักงานทุกคนได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม เพราะได้รับความเดือดร้อน

4. รายได้ เมื่อกระบวนการผลิตไม่เต็มกำลังการผลิตสินค้าจากการผลิตก็น้อยลงขายได้น้อยตามลำดับบริษัทจึงมีรายได้ที่น้อยลงการนำเงินไปปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือเพิ่มกำลังการผลิตจึงไม่สามารถทำได้

5. งบประมาณการแก้ไขปัญหา -กลั่น-เขม่าควัน ฝุ่นถ่านหินในการแก้ปัญหาเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในช่วงที่เกิดความขัดแย้งบริษัทไม่มีการแก้ไขปัญหาลำนี้เลยเนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการแก้ไขมีจำนวนสูงมากในภาวะที่อยู่ในช่วงของการฟื้นฟูหาเงินมาใช้หนี้แก่เจ้าหนี้จึงทำให้ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

จากประเด็นต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบภายในบริษัทจนไม่สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงสมบูรณ์ และมาเกิดผลกระทบต่อบริษัท พนักงานและมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนรอบเขตประกอบการอุตสาหกรรม จนมาสามารถที่จะดำเนินการสะสมทุนโยยวิธีการผลิตซ้ำได้ (Re-production) ได้จึงเกิดภาวะซบเซาของการสะสมทุนซึ่งเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

มาตรการการแก้ไข

1. การยุติ ความขัดแย้งระหว่างองค์กร

1.1 จากประเด็นการยุติความขัดแย้งระหว่างบริษัทกลุ่มทีพีไอกับ ผู้บริหารแผนตัวแทนกระทรวงการคลังมาจนถึงการเปลี่ยนชื่อบริษัทเป็น ไออาร์พีซี นั้น โดยการใช้วิธีเจรจา ระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจของทั้งสองบริษัท โดยไม่ผ่านคนกลางเช่นทนายความ เกี่ยวกับคดีที่

มีการฟ้องร้องกันไปมาของทั้งสองฝ่ายมากกว่า ห้าสิบคดีในระยะเวลา สิบปี ยุติลงได้ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ดังนี้

1.1.1 ในการฟ้องร้องกันไปมาในช่วงแรกเนื่องจากต่างฝ่ายต่างมองว่าเป็นการเสียผลประโยชน์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปกป้องผลประโยชน์

1.1.2 เมื่อมีการฟ้องร้องกันเกิดขึ้นเสถียรภาพในการบริหารจัดการลดลง เนื่องจากบางประเด็นติดเงื่อนไขบางประเด็นของกฎหมาย เช่นรอสถาปพิจารณาจะไม่สามารถดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้หรือการขอคุ้มครองชั่วคราวจากศาลซึ่งหมายถึงสามารถบริหารจัดการได้

1.1.3 ทั้งสองบริษัทเกิดแรงกดดันจาก ลูกค้า ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยุติความขัดแย้งให้เร็วที่สุดเพื่อการบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น สร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.1.4 สถานที่ตั้ง (Location factor) เนื่องจากบริษัทที่พีไอกับบริษัทไออาร์พีซีซึ่งอดีตเคยเป็นบริษัทเดียวกันเมื่อมีการแบ่งแยกทรัพย์สินเปลี่ยนชื่อบริษัทใหม่เรียบร้อยแล้วทรัพย์สินบางประเภทยังคงต้องใช้ร่วมกันอยู่ ซึ่งมองว่าเป็นโครงสร้างผลประโยชน์แบบพึ่งพากันและกัน (Interdependence) ซึ่งมีลักษณะกายภาพที่ยอมรับกันได้เช่น

ตารางที่ 9 การใช้ทรัพย์สินร่วมกันระหว่างบริษัท ทีพีไอและบริษัทไออาร์พีซี

ลำดับ	สถานที่ใช้ร่วมกัน	ทรัพย์สินของไออาร์พีซี	ทรัพย์สินของทีพีไอ
1	ถังเก็บวัตถุดิบ(ก๊าซธรรมชาติ)		△
2	ระบบไฟฟ้าและน้ำในโรงงาน	△	
3	ท่าเรือขนสินค้า	△	
4	โรงอาหาร	△	
5	ลานจอดรถ	△	
6	งานธุรการ(ถนน,สวนหย่อม,ขยะ)	△	
7	งาน ระบบ Safety	△	
8	ที่ดินส่วนที่ตั้งโรงงาน	△	

จากสี่ประเด็นหลักจึงทำให้ผู้มีอำนาจทั้งสองบริษัทตัดสินใจที่จะยุติข้อขัดแย้งกันทุกคดี โดยดำเนินการแบ่งปันผลประโยชน์กันตามข้อตกลงร่วมกันและทำให้ทั้งสองบริษัทดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ถือเงินเดิมพัน (Stakeholder) ได้ซึ่งตรงการ

หลักการแก้ปัญหาความขัดแย้งของ Kenneth and Ralph (2010, pp. 2-4) ที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการความขัดแย้งพบว่า

1. การเอาชนะ (Competition) หลายต่อหลายครั้งที่คนเราใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการเอาชนะ โดยมุ่งเน้นชัยชนะของตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้น วิธีนี้จึงมีการพยายามใช้อิทธิพลกลวิธี หรือช่องทางต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คู่กรณียอมแพ้ รวมไปถึงบางฝ่ายหรือทั้ง 2 ฝ่ายอาจใช้วิธีสกปรกเพื่อเอาชนะกันก็ได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะ “ชนะ – แพ้” ซึ่งแน่นอนที่สุดต้องมีความสูญเสียเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. การยอมให้ (Accommodation) เป็นวิธีการที่เน้นการเอาใจผู้อื่น อยากรู้อยากเห็นที่ยอมรับและได้รับความรัก มุ่งสร้างความพอใจแก่คู่กรณี โดยที่ตนเองจะต้องยอมเสียสละ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบ “ชนะ – แพ้” เช่นกัน

3. การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีการจัดการในลักษณะไม่สู้ปัญหา ไม่รวมมือในหารแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น พยายามวางตัวหนีปัญหา แนวทางนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมักเป็นแบบ “แพ้ – แพ้” เป็นส่วนใหญ่

4. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งขจัดความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะ “ชนะ – ชนะ” (win - win)

5. การประนีประนอม (Compromising) เป็นความพยายามที่จะให้คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความพอใจบ้าง และต้องยอมเสียสละบ้าง แต่แนวทางนี้เมื่อใช้ไปก็อาจนำไปสู่วิธีแรกก็ได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นแบบ “แพ้ – แพ้” หรือ “ชนะ – แพ้” ก็ได้

จาก วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้คู่ขัดแย้งสามารถที่จะหยุดความขัดแย้งไปได้และหันมาร่วมมือและช่วยเหลือกันในที่สุด

1. ปัญหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

นายถิรวุฒิ ช่างเยาว์ พนักงานบริษัท ทำงานในบริษัทจนถึงปัจจุบัน 35 ปีได้ กล่าวว่า บริษัทได้ดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องของมลพิษสิ่งแวดล้อมมาตลอดเพื่อไม่ให้ไปกระทบกับความ เป็นอยู่ของประชาชนรอบเขตประกอบการทั้งนี้ได้มีแนวทางป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือชุมชนตามสมควรดังนี้

1.1 บริษัทได้ดำเนินการแก้ปัญหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมโดยการลงทุนด้านการป้องกันเช่นการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันกลิ่น (Regenerative Thermo Oxidizer: RTO) ที่เกิดจากการผลิต การ โดยวิธีดูดกลิ่นแล้วนำไปเผาทิ้งทำให้ไม่มีกลิ่นออกมาจากการผลิต หรือการ เปลี่ยนแปลง

วิธีการจัดเก็บถ่านหินที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตไฟฟ้าโดยไม่ให้เกิดฝุ่นถ่านหินเช่นการฉีดละอองน้ำเพื่อไม่ให้เกิดฝุ่น

1.2 บริษัทได้ลงทุนซื้อเครื่องตรวจวัดฝุ่นละอองจำนวน 5 เครื่องเพื่อนำไปตรวจวัดตามชุมชนต่าง ๆ รอบเขตประกอบการทีพีไอ และให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบทุกครั้งพร้อมรายงานให้ทางหน่วยงานราชการและชุมชนทราบ โดยทั่วกัน

1.3 เปิดช่องทางการร้องเรียนจากภายนอกและไปตรวจสอบความจริง พร้อมทั้งการนำเสนอการแก้ไขให้กับบริษัท เพื่อแก้ไขต่อไป

1.4 ระบบการบำบัดน้ำเสียทางบริษัทได้ดำเนินการบำบัดน้ำที่ใช้แล้วจากกระบวนการผลิตและอื่น ๆ ในโรงงานเข้าบำบัดจนได้ค่าปกติของน้ำแล้วจึงปล่อยทิ้งลงแหล่งน้ำธรรมชาติ

1.5 ดำเนินการทำโครงการตรวจสุขภาพและรักษาโรคให้กับประชาชนรอบเขตประกอบการทุกปีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ทั้งนี้บริษัทยังได้มีโครงการสนับสนุนให้กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐอีกหลายโครงการ เช่น

2.1 โครงการหนึ่ง โรงงานอุตสาหกรรม สนับสนุนหนึ่ง โรงเรียนในฝัน โดยที่บริษัทต้องเข้าไปสนับสนุนและดูแลโรงเรียนในพื้นที่เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมทางด้านการศึกษาอย่างสมบูรณ์โดยให้บรรลุผลทางด้านการศึกษาของนักเรียน เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา การให้ทุนการศึกษา การรับทุนเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยของบริษัท

2.2 โครงการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนตามความเหมาะสมเช่นงานประเพณีต่าง ๆ

2.3 โครงการสนับสนุนอาชีพต่าง ๆ ของชุมชน

2.4 โครงการรับคนในชุมชนเข้าทำงานในบริษัทตามความเหมาะสม

2.5 โครงการปลูกป่าชายเลนและป่าบก

2.6 โครงการอื่น ๆ

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนและเป็นการตอบปัญหาจากข้อร้องเรียนต่าง ๆ รวมถึง เพื่อลดปัญหากระประท้วงและความขัดแย้งระหว่างบริษัทกับชุมชนรอบเขตประกอบการอุตสาหกรรมทีพีไอ (ดิรุฉมิ ช้างเขาวัว, 26 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับผลกระทบในเขตรอบโรงงานอุตสาหกรรมได้กล่าวว่า ในการแก้ปัญหาของบริษัทเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุดทั้งหมดแต่อย่างน้อยก็เป็นการแก้ไขได้ในระดับหนึ่งส่วนการสนับสนุนให้ชาวบ้านหรือชุมชนได้มีโอกาสทางอาชีพเช่นการรับประชาชนเข้าทำงาน การหาอาชีพให้คนในชุมชนหรือแม้แต่การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนเข้า

ไปเยี่ยมชมโรงงาน ศึกษางานเพื่อให้กระบวนการที่ทำให้เกิดมลพิษดูการแก้ไขว่าเป็นไปตามที่
 ประชาสัมพันธ์หรือไม่ เป็นสิ่งที่ดีชุมชนและโรงงานจะได้อยู่ร่วมกันได้

2. การยุติความขัดแย้งภายในองค์กร

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารองค์กรกับ
 แรงงานในองค์กรซึ่งเป็นเรื่องการกดขี่แรงงานและสวัสดิการแรงงานที่นายจ้างจัดสรรให้ ซึ่ง
 สภาพแรงงานของบริษัทพีไอซึ่งเป็นตัวแทนของแรงงานทั้งหมดได้เรียกร้องต่อนายจ้างเรื่องการ
 ชูตรีดแรงงานของแรงงานมากเกินไปที่กฎหมายได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน
 พ.ศ. 2541 มาตรา 23 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 ปี 2541 เรื่องเวลาการทำงานในสถานประกอบการ
 ที่อาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง ต้องไม่เกิน 7 ชั่วโมงต่อวันหรือ
 สัปดาห์ละไม่เกิน 42 ชั่วโมงและยังรวมถึงการเรียกร้องเรื่องสวัสดิการที่แรงงานพึงได้รับตาม
 กฎหมายและนอกเหนือจากกฎหมาย

ในส่วนของฝ่ายบริหารก็ได้ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานตาม
 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน และได้พิจารณาให้ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานทุกอย่างอย่าง
 เกรงครัดส่วนการเรียกร้องที่นอกเหนือจากกฎหมายให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างขึ้นมาเพื่อ
 นำเสนอให้นายจ้างพิจารณาร่วมกันเพื่อจะพิจารณาสวัสดิการตามความเหมาะสมทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับ
 ผลประกอบการของบริษัทเป็นหลัก

ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับแรงงานเมื่อมีการบริหาร การจัดที่ดี มีธรรม
 มาภิบาล ข้อขัดแย้งดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยการเจรจาซึ่งตรงกับหลักการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
 ของ Kenneth and Ralph (2010, pp. 2-4) เรื่องการประนีประนอมและให้ความร่วมมือกันจึงทำให้
 หยุดความขัดแย้งไปได้

สรุปท้ายบท

ความขัดแย้งมักเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีอยู่ภายในองค์กรและระบบ
 ขนาดใหญ่เช่นสังคม มีการกล่าวไว้ในด้านหนึ่งของเหรียญคือความขัดแย้งเป็น ตัวแปรสำคัญที่
 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ความขัดแย้งในองค์กรนำไปสู่การสร้าง กฎระเบียบ และ
 การพัฒนากระบวนการบริหารในระดับต่าง ๆ แต่ในขณะที่มีด้านดีของเหรียญ ด้านที่เป็นด้านลบก็
 เป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้เพราะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อองค์กรและความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่
 สำคัญคือต่อระบบการบริหารจัดการอันประกอบด้วย เงื่อนไข ระเบียบ สังคม เศรษฐกิจและค่านิยม
 องค์กรที่มีการพัฒนาแล้วจะต้องมีการจัดระเบียบขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิก
 ในองค์กรนั้น ละมีความชอบธรรม สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้ เมื่อใดก็ตามที่ปัญหาคความ

ขัดแย้งไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยระเบียบเงื่อนไข กติกาที่มีอยู่ ไม่สามารถแก้ไขได้ ก็จำเป็นต้องอย่างยั้ง
 ต้องมีการปฏิรูประเบียบกฎ กติกานั้น มิฉะนั้นความขัดแย้งจะดำเนินต่อไปในลักษณะการคาบคั่ง ซึ่ง
 จะทำให้ฝืนใจขององค์กร เปราะบางและขาดวินัยเมื่อเวลาผ่านไป จนถึงจุดที่ไม่สามารถจะนำมาปะผุ
 หรือใช้ประโยชน์ได้ก็จะหมดทางเลือก อันตรายที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะมองข้ามได้
 ความไม่ไว้วางใจกันในกลุ่มองค์กร ผู้นำ ชนชั้นปัญญาชน นักปราชญ์ ราชบัณฑิต หันเหตความภักดี
 จากองค์กรที่เป็นอยู่ และที่สำคัญระบบเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาไปได้อย่างดีเกิดความชะงักงันและ
 ทรุดต่ำลง ปัญหาความขัดแย้งของบริษัท ทีพีไอเป็นปัญหาหนึ่งที่สามารถหาข้อยุติได้โดยการเจรจา
 ให้ความร่วมมือกัน เพื่อให้ความขัดแย้งและปัญหาที่มีอยู่บรรเทาลงหรือสิ้นสุด การจัดระเบียบ
 องค์กรหรือการตกลงความร่วมมือระหว่างผู้บริหารองค์กรกับพนักงานหรือแรงงานในองค์กรให้
 เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในองค์กร มีความชอบธรรมของ การจัดระเบียบขึ้นใหม่นี้ ไม่จำเป็นต้องมี
 การทำลายระเบียบขององค์กรเก่า ที่มีอยู่ในอดีต หากแต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานะและกิจกรรม
 ในบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุคโลกาภิวัตน์ และที่สำคัญเพื่อให้
 สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมนั้น ๆ อันมีผลมาจากกระบวนการระดมทุนทางสังคม
 (Social mobilization)

บทที่ 7

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสะสมทุนของเครือข่ายธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก : กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) โดยใช้วิธีการ 2 แบบ คือ การศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากเว็บไซต์ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสะสมทุนและนำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ เจ้าของบริษัททีพีไอเดิม พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ผู้บริหารแผนกตัวแทนกระทรวงการคลัง นายวิจิต นิตยานนท์ ประธานสหภาพแรงงาน บริษัททีพีไอ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เพื่อนำมาสรุปเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นในการแก้ไข สรุปการนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. อภิปรายผลจากการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปผลออกมาให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ การสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษาปัจจัย และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในการสะสมทุน ของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)

ข้อค้นพบจากการศึกษาการสะสมทุนของเครือข่ายธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) สามารถนำประเด็นมาสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อค้นพบจากการศึกษาพัฒนาการ การสะสมทุนของบริษัทที่พีไอ จำกัด (มหาชน) ในการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 5 ช่วงดังนี้

1.1 ช่วงเริ่มต้นการสะสมทุนการค้า

ตระกูล เลี้ยวไพรัตน์เป็นตระกูลที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน มาอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ที่จังหวัดสระบุรีในปี พ.ศ. 2459 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง โดยการเปิดร้านขายของชำหรือโชห่วย หลังจากนั้นได้เปิดกิจการร้านค้าแบบซื้อมาขายไปโดยเฉพาะข้าวเมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นจึงขยายกิจการ เช่น โรงสีข้าว โรงฆ่าสัตว์ โรงเหล้า โรงยาฝิ่น พร เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นลูกชายคนโตก็รับมรดกตกทอดมาเป็นทุนจากนั้นจึงเริ่มต่อยอดกิจการที่ได้รับมรดกมา ทั้งนี้ นายพร เลี้ยวไพรัตน์ ยังมีความสัมพันธ์อันดีและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนข้าราชการของซอราชครุซึ่งเป็นข้าราชการชั้นสูงของประเทศเช่นผู้นำทางทหารซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในขณะนั้น ตรงกับงานวิจัยของ อากิรา ซูเออิโร กล่าวว่าในการสะสมทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยซึ่งมีหลายตระกูล เจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะมีผู้มีอำนาจในรัฐบาลนั้น ๆ สนับสนุน โดยเฉพาะทหารเช่นตระกูลโสภณพนิชเจ้าของธนาคารกรุงเทพฯ ตระกูลสิริวัฒนภักดี เจ้าของกิจการสุรา ตระกูลภิรมย์ภักดีเจ้าของกิจการเบียร์และอีกหลายตระกูลในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับตระกูล ซาลิม กรู๊ป ในประเทศอินโดนีเซีย ที่ธุรกิจเติบโตขึ้นมาได้เพราะมีความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจทางทหารและรัฐบาลสมัยประธานาธิบดี ซูฮาร์โตเป็นบริษัทหนึ่งที่บริหารโดยครอบครัวที่ใหญ่ที่สุดมีพื้นที่และมีอิทธิพลมากที่สุด โดย นายลิ้ม จิว เหลียง ผู้เป็นเจ้าของกิจการซึ่งเสียชีวิตกระแกว่าเป็นชาวจีนอพยพ มาอยู่ในอินโดนีเซีย มาทำการค้าขาย จุดเปลี่ยนที่ทำให้นายลิ้มมีโอกาสร่ำรวยคือนายลิ้มได้ช่วยส่งเสบียงให้กับกองกำลังทหารภูชาติที่ต่อสู้กับชาวคัตซ์เพื่อเอกราชของอินโดนีเซียและมีความสัมพันธ์กับอดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โต ขณะนั้นยังเป็นนายทหารชั้นผู้น้อยเมื่อ ซูฮาร์โต ได้เป็นประธานาธิบดี นายลิ้ม ก็ได้สิทธิการค้าหลายประเภทหลายชนิด โดยสินค้าที่ทำให้เกิดร่ำรวยในยุคแรกได้แก่กานพลู ค้าบุหรี่ยูคาตนาเข้ารถยนต์ ปูนซีเมนต์ ธุรกิจอาหาร โดยเฉพาะบะหมี่สำเร็จรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลก โรงงานเหล็กและธนาคารและยังได้ซื้อทรัพย์สินและบริษัทอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นจำนวนมากโดยได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐ จึงเป็นการผูกขาดทางธุรกิจการค้าของสินค้าเกือบทุกชนิดในอินโดนีเซีย (Ampalavanar, 2006, pp. 8-40)

ทั้งนี้ นายพร ได้แสดงบทบาทในการเข้าไปช่วยรัฐบาลพุงราคาข้าวเปลือกที่ตกต่ำมากหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนประสบผลสำเร็จทำให้ได้รับความไว้วางใจอย่างมากจากผู้นำรัฐบาล พรจึงหาโอกาสที่จะขายกิจการค้าโดยเปิดโรงสีไฟขนาดใหญ่ทำให้ธุรกิจค้าข้าวรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ดิดอันดับหนึ่งในห้าของประเทศในขณะนั้น ส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่ได้รับมาของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ส่วนใหญ่ได้มาจากการค้าข้าว แล้วนำไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ

1.2 ช่วงการขยายเป็นทุนเป็นทุนอุตสาหกรรม

หลังจากที่ประสบผลสำเร็จจากการค้าข้าว นายพร เลี้ยวไพรัตน์ ตัดสินใจที่จะเปิดโรงงานทอผ้า โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานทอกระสอบ เพราะมองว่าโรงงานดังกล่าวเหล่านี้เป็นโรงงานที่ผลิตสินค้ามาเพื่อใช้เองโดยไม่ต้องซื้อ เช่นกระสอบไว้ใส่ข้าว ใส่อาหารสัตว์ ส่วนเกินจากการใช้งานก็นำไปขาย ต่อมาเมื่อ ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ เข้ามารับช่วงธุรกิจของครอบครัวต่อจากนายพร ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ทำให้สังคมนักธุรกิจค้าข้าวต้องจดจำกับการประมูลข้าว ครั้งใหญ่ ๆ ได้ติดต่อกันหลายปีบางปีก็สามารถส่งออกไปขายได้ถึง 500,000 ตัน โดยนำไปขายให้กับตะวันออกกลางและอเมริกาซึ่งยังไม่มีพ่อค้าคนไหนทำได้มาก่อน และยังดำเนินการเปิดบริษัท เลี้ยวไพรัตน์ วิชาหกิจ การดำเนินธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ยังคงดำเนินการไปจน ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สามของนายพร ได้เรียนจบปริญญาเอกสาขา ปิโตรเคมี จึงได้นำเสนอแนวคิดการดำเนินการธุรกิจปิโตรเคมีและได้สร้างบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ขึ้นมาเพื่อผลิตปิโตรเคมีและการกลั่น ประกอบไปด้วยธุรกิจปิโตรเคมี ประเภทเม็ดพลาสติก ธุรกิจปิโตรเลียม ประกอบไปด้วยโรงกลั่นน้ำมัน ธุรกิจท่าเรือขนถ่ายสินค้าทางเรือ ธุรกิจการบริหารจัดการทรัพย์สิน เช่นที่ดิน โรงไฟฟ้า โรงเรียน

1.3 ช่วงการขยายทุนเป็นทุนการเงิน

มาลินี เลี้ยวไพรัตน์ บุตรสาวคนโตของนายพร เลี้ยวไพรัตน์ จบปริญญาตรีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา จบออกมาทำหน้าที่ดูแลงานด้านการเงินและไฟแนนซ์ ในปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเซย์ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทบางกอกสหประกันภัยทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงินและประกันภัย โดยมีเป้าหมายช่วงแรกจะดูแลการเงินของบริษัทในกลุ่ม เลี้ยวไพรัตน์ ทั้งหมด

1.4 กลยุทธ์การขยายตัวของการสะสมทุน

1.4.1 ด้านการเงิน ในช่วงแรกของการสะสมทุนที่จังหวัดสระบุรี เป็นการขายสินค้าที่ซื้อเข้ามาและขายไป ประเภทสินค้าทางการเกษตร และต่อมาจึงมีการขยายเป็นโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีแหล่งที่มาของเงินทุนการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม 3 ทาง

1.4.1.1 เงินทุนที่มาจากการค้าตั้งแต่เริ่มต้นการค้าซึ่งมีกำไรมหาศาลจากการเป็นตัวแทนรัฐบาลในการรวบรวมข้าวไปขายต่างประเทศโดยเฉพาะในทวีป แอฟริกา และประเทศอื่น ๆ

1.4.1.2 เงินทุนที่มาจากผู้เข้าร่วมทุน ซึ่งมีหลายบริษัทที่ตระกูลได้มีการร่วมทุนกับบุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นทั้งนี้ตระกูลเลียวไพร์ตันยังเป็นหุ้นส่วนใหญ่ทั้งสิ้น

1.4.1.3 การกู้ยืมเงินมาจากแหล่งเงินทุนเช่นธนาคารทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากเมื่อมีโอกาสในการขยายทุนอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของธุรกิจปิโตรเคมีให้ทันกับคู่แข่งในตลาดโลกจึงจำเป็นต้องพัฒนาและขยายธุรกิจดังกล่าวต้องใช้เงินลงทุนจึงต้องอาศัยเงินทุนจากการกู้ยืม

1.4.2 การใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ในแต่ละด้านมาสนับสนุนและบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ โดยกลุ่มนี้เรียกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ซึ่งบริษัททีพีโอได้มีกลุ่มนี้เป็นจำนวนมากหลากหลายสาขา ที่เข้ามาดูแลกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งข้าราชการระดับสูงของประเทศ นักการเมืองและนักบริหารระดับแนวหน้าของประเทศ รวมถึงพี่น้องในตระกูลที่มีการศึกษาและชำนาญในแต่ละด้านของการทำธุรกิจ เช่นการบัญชี การเงิน วิศวกรรม และปิโตรเคมี จึงทำให้บริษัทมีการเจริญเติบโตได้รวดเร็ว

1.4.3 การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการใช้เทคโนโลยีในช่วงที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีของบริษัททีพีโอ ประชัช เลียวไพร์ตันได้นำเทคโนโลยีการผลิตและทันสมัยที่สุดจากประเทศเยอรมันเช่น โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกแห่งแรกในประเทศและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โรงกลั่นน้ำมันที่มีขนาดเล็กและสามารถกลั่นได้มากในระยะเวลาที่เท่ากัน ทั้งนี้ในการควบคุมการจัดเก็บและระบบบัญชีของบริษัทด้วยโปรแกรมที่ทันสมัยสามารถนำเสนอและวิเคราะห์ต่อผู้บริหารได้อย่างรวดเร็วและสะดวกในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและได้เปรียบในการค้า

1.4.4 การมีความสัมพันธ์กับทางการเมืองและนักธุรกิจ ระดับแนวหน้าของประเทศ ดังที่กล่าวมาแล้ว ตระกูลเลียวไพร์ตัน ได้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจในประเทศตั้งแต่เริ่มต้นทำการค้า โดยเฉพาะกับกลุ่มราชครู ตั้งแต่ทำการค้าที่จังหวัดสระบุรีซึ่งประกอบไปด้วย ผิน ชุณหะวัณ เผ่า ศรียานนท์ ประมาณอดิเรกสาร ชาติชาย ชุณหะวัณ และสิริ สิริโยธิน ซึ่งเป็นกลุ่มทุนที่มีอิทธิพลมากในเศรษฐกิจไทยในยุคนั้นและยังมีกลุ่มสฤยดี ธนะรัตน์ที่เข้ามาจับบทบาทในช่วงต่อไป โดยมีการดูแลและควบคุม กลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เช่นธนาคารกรุงเทพ กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอาศัยบารมีจากกลุ่มเหล่านี้ดูแลจนถึงปัจจุบันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากนโยบายรัฐที่มีอยู่หรือเสนอสร้างขึ้นมาใหม่

ต่อมาประชัช เลียวไพร์ตัน ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และเป็นวุฒิสมาชิก เพื่อเข้าไปดูแลด้านนโยบายของรัฐ ทั้งนี้ยังได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลังจากประชัช เลียวไพร์ตัน สูญเสียอำนาจการบริหารทีพีโอไปจึงได้มีแนวคิดที่จะตั้ง

พรรคการเมืองขึ้นมาโดยหวังว่าการเป็นนักการเมืองมีโอกาสที่จะใช้แนวทางหรือวิธีการเมืองหรือผ่านทางตัวแทนหรือผู้แทนราษฎรเพื่อสร้างนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อการบริหารจัดการโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ป้องกันการยึดครองจากต่างชาติ เช่น กฎหมายการฟื้นฟูกิจการที่ต้องให้ลูกหนี้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ เป็นต้นฯ โดยการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองต่าง ๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงถอยออกจากการเมือง (แม่บุญ คุณวิชัย, 2550, หน้า 11)

ดังที่กล่าวมา ทำให้เห็นว่าธุรกิจครอบครัวตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ได้ดำเนินการสร้างธุรกิจตั้งแต่ระดับครอบครัวจนกลายเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้โดยมีการขยายตัวของวงจรกิจการค้า ซึ่งได้แผ่ตัวออกไปเป็นวงจรกิจการเงินและทุนอุตสาหกรรม และมีทุนการค้าซึ่งเป็นเสาหลักในการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสะสมทุนแนว มาร์กซิสม์

1.5 กลุ่มธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์

ตารางที่ 10 การขยายตัวของธุรกิจตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ (พ.ศ.2489 - 2543)

ปี พ.ศ.	การขยายตัว
2489	ร้านค้า โรงสีข้าว
2501	ค้าขายผ้า
2503	โรงงานทอผ้า
2512	บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเซย์ไฟแนนซ์จำกัด(มหาชน)
2516	โรงงานอาหารสัตว์เบทาโกร บริษัท เลี้ยวไพรัตน์วิสาหกิจ
2517	โรงงานทอกระสอบสหชัยพืช
2521	บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัดหรือ ทีพีไอ
2525	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก LDPE
2529	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก HDPE
2530	บริษัททีพีไอ โพลีน ผลิตปูนซีเมนต์ตรา TPI บริษัทบางกอกสหประกันภัย จำกัด(มหาชน)
2531	บริษัทไทยอินคัสเทรียลเอสเตท จำกัด บริษัทไทยพลาสติกโปรดักส์ จำกัด
2532	บริษัทไทยพลาสติกฟิล์ม จำกัด

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	การขยายตัว
2533	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PP โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก ABS โรงงานไนเตรทไทย(ปุ๋ย)
2534	บริษัททีพีไอคอนกรีต จำกัด บริษัททีพีไอ โพลีนเพาเวอร์ จำกัด
2535	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก EPS
2537	โรงงานผลิตไฟฟ้า TPI โรงกลั่นน้ำมัน ท่าเรือน้ำลึก โรงงานไฟฟ้าขึ้นมีกำลังไฟฟ้าขนาด 110 เมกะวัตต์
2538	วิทยาลัยเทคโนโลยี ทีพีไอ(สถาบันการศึกษา) โรงกลั่นน้ำมันขนาด 65,000 บาเรล ต่อวัน(โรง1) โรงงานโมโนเมอร์ชนิด(EBSM)
2540	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PS โรงงานน้ำมันหล่อลื่นพื้นฐาน(LUBE) โรงแยกก๊าซด้วยความร้อน(ETP) โรงแยกก๊าซด้วยตัวเร่งปฏิกิริยา(DCC)
2543	โรงกลั่นน้ำมันขนาด 150,000 บาเรล ต่อวัน(โรง2)

จากตารางพบว่า ในการขยายตัวของทุนตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา ได้มีการขยายตัวมาตลอดโดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ตั้งแต่มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทยจำกัดหรือทีพีไอ เป็นต้นมาได้มีการขยายและต่อยอดโรงงานอุตสาหกรรมประเภทเคมี โดยเริ่มตั้งแต่การผลิตจากต้นน้ำอันประกอบไปด้วยการกลั่นน้ำมัน ไปสู่เม็ดพลาสติกและมีการสร้างส่วนที่ต้องสนับสนุนการผลิตขึ้นมาเป็นจำนวนมากเช่น ท่าเรือขนถ่ายวัตถุดิบ โรงงานไฟฟ้า การประกันภัย โรงเรียนผลิตบุคลากรและอีกมาก เพื่อนำไปสู่การเป็นบริษัทปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. ข้อค้นพบจากการศึกษาปัจจัย และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง 2 ประเด็นหลักดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างองค์กรแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง

1.1 ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับภาคประชาชนใน เรื่องมลพิษทางสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หลังจากที่มีการสร้างโรงงานทีพีไอ เรียบร้อยแล้วเริ่มมีกระบวนการผลิตทำให้เกิดมลภาวะกับประชาชนในช่วงแรกโดยเฉพาะเรื่องเสียงของเครื่องจักร และกลิ่นของสารเคมีและพลาสติกจึงได้มีการร้องเรียนจากหน่วยงานภาคประชาชนไปยังผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดการร้องเรียนต่อยังหน่วยงานของรัฐที่จะดำเนินการช่วยแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ให้ไปกระทบกับประชาชน แต่การร้องเรียนในช่วงแรกไม่เกิดผลอาจเกิดจาก ภาครัฐยังไม่เข้าใจกระบวนการผลิตจึงมีความลังเลที่จะดำเนินการตรวจสอบหรือถือเป็นเรื่องปกติยังไม่มีการรับผลกระทบจำนวนมากหรือกลัวที่จะได้รับผลกระทบจากการตรวจสอบเนื่องจากบริษัทมีความสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการระดับสูงและผู้มีอำนาจระดับประเทศ ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวยังเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารบริษัทด้วย เช่น นายอารีย์ วงศ์อารยะ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจสูงสุดของข้าราชการประจำกระทรวงมหาดไทยที่มีหน้าที่ทางการปกครองและพัฒนาซึ่งบริษัท ทีพีไอ ในขณะที่กำลังเข้าสู่การพัฒนาขยายกิจการเป็นจำนวนมาก นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในหลายด้านผ่านประสบการณ์จากการเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นเอกอัครราชทูตหลายประเทศเป็นรัฐมนตรีหลายสมัยเป็นอาจารย์สอนตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือแม้แต่พลเอกสืบ อักษรานูเคราะห์อดีตรองผู้บัญชาการทหารบกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะเติมเต็มให้กับบริษัททีพีไอให้ยิ่งใหญ่ขึ้นมาได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2537)

จากปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนมองว่าเกิดจากบริษัททีพีไอซึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการประกอบกิจการหลายประเภทเช่นการกลั่นน้ำมัน ผลิตเม็ดพลาสติก โรงไฟฟ้า ทำเรือขนถ่ายสินค้า รถขนส่งสินค้า ทำให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมของบริษัททีพีไอ ส่งผลกระทบต่อไปยังประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการของบริษัททีพีไอ จึงมีการร้องเรียนและประท้วงโรงงานขึ้นด้วยสาเหตุปัจจัยและสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่อง เสียง ที่รบกวนและเกิดขึ้นบ่อยอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบมองว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์โดยก่อให้เกิดผลเสียทางร่างกายและจิตใจ เช่น หูหนวก หูตึง ความดันโลหิตสูง ปวดศีรษะ อารมณ์เครียด หงุดหงิด สาเหตุของมลพิษทางเสียงที่สำคัญมาจากเสียงเครื่องยนต์ เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง

2. ปัญหาเรื่อง น้ำ ประชาชนมองว่าน้ำที่จากโรงงานเป็นน้ำที่ไม่สะอาด อาจเจ็บป่วยด้วยสารเคมี สารพิษจนทำให้ น้ำทะเลบริเวณริมฝั่งบางครั้งมีคราบน้ำมันบนผิวน้ำและชายหาด ส่งผลให้ปลาตาย ริมชายหาดบ่อยครั้ง จำนวนประชากรปลา ปู หอย กุ้งเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน อุณหภูมิ น้ำใกล้โรงงานมีอุณหภูมิที่สูงขึ้น อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปลาตายและย้ายถิ่นไปอาศัยที่อื่น รวมทั้งการรุกรานพื้นที่ชายทะเลทำท่าเรือเป็นสาเหตุที่ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการไหลเวียนของน้ำทะเลเปลี่ยนทิศทาง การไหลกัดเซาะพื้นที่สาธารณะถนน และที่ดินส่วนบุคคล

3. ปัญหาเรื่อง ฝุ่น ควันและกลิ่น โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยควันและฝุ่นละอองออกมา มากโดยเฉพาะควันที่มา มีกลิ่นตามมาด้วย ทำให้หายใจแล้วแสบจมูกบ่อยครั้งทั้งนี้ฝุ่นละอองสีดำไปเกาะกับต้นไม้ เาะ ทุเรียนและสวนผลไม้อื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านสันนิษฐานว่าเพราะฝุ่นเหล่านี้ ๆ ทำให้ผลไม้ไม่ออกผล บางครั้งเขม่าควันดำร่วงลงมาทำให้หลังคาบ้านดำจากที่เคยใช้น้ำฝนอุปโภคบริโภคก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้

จะเห็นได้ว่า โรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อป่ยังคน สัตว์ สิ่งมีชีวิต ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงงานและผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิต

1.2 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนในเรื่องการแย่งอำนาจบริหาร

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2540 – 2546หลังจากที่รัฐบาลลดค่าเงินบาทจนทำให้บริษัททีพีไอ จำกัด(มหาชน)เป็นหนี้จากการกู้เงินมาลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการขัดแย้งระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้จนนำไปสู่กระบวนการบริหารแผนฟื้นฟู และสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้น จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบลอยตัวหรือลดค่าเงินบาทเมื่อ กรกฎาคม 2540 ทำให้ค่าเงินบาทได้อ่อนตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการที่กู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนจึงมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นมากเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์เนื่องมาจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเมื่อเทียบกับเงินบาท ทำให้บริษัททีพีไอซึ่งเป็นบริษัทหนึ่งที่ทำธุรกิจยืมเงินทั้งในและต่างประเทศมาลงทุนได้รับผลกระทบอย่างมากจากการที่มีหนี้สินเพิ่มจึงทำให้ยากในการชำระหนี้สิน

เจ้าหนี้รายใหญ่ทั้ง 5 รายอันประกอบไปด้วยธนาคารกรุงเทพจำกัด(มหาชน) บริษัทการเงินระหว่างประเทศ (IFC) ธนาคารแห่งอเมริกา ธนาคารซิติแบงก์ และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งสหรัฐอเมริกา (US EXIM) ได้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอโดยบริษัทเอฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ เป็นบริษัทลูกของบริษัท เฟอร์เรียร์ ฮอดจสัน ทำธุรกิจอยู่ในวงการบัญชีปรับโครงสร้างทางการเงิน การฟื้นฟูและพัฒนาธุรกิจในประเทศออสเตรเลีย โดยมีนายแอนโทนี่ เจ นอร์แมนเป็นกรรมการผู้จัดการ เสนอตัวเป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการของทีพีไอ

ทั้งนี้ทางบริษัททีพีโอแพลนเนอร์โดยประชัย เลี้ยวไพรัตน์ เจ้าของกิจการเดิมขอเข้ามีส่วนร่วมในการทำแผนเพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมมีความรับผิดชอบที่จะทุ่มเทความสามารถและความพยายามเท่าที่มีทั้งหมดเพื่อให้บริษัททีพีโอดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่จะเป็นด้วยหลักวิธิตัดและมุมมองที่ต่างกันระหว่างลูกหนึ่กับผู้บริหารแผน อีกทั้งยังไม่มีควมไว้นือเชื่อใจกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งในช่วงเวลาในการพิจารณาแผนในที่ประชุมเจ้าหนึ่และในการพิจารณาแผนของศาลล้มละลายกลาง โดยลูกหนึ่ขอแก้ไขแผนฟื้นฟูจำนวน 20 ข้อและให้ดำเนินการทำเอกสารแผนฟื้นฟูในบางส่วนที่ไม่ใช่ภาษาไทยให้เป็นภาษาไทยทั้งนี้ยังมีประเด็นที่ลูกหนึ่ยกขึ้นมาแย้งคือค่าตอบแทนของผู้ทำแผนมีจำนวนสูงมากเฉพาะในช่วง 5 เดือนของการทำแผนรวมเป็นเงินสูงถึง 195,308,679.99 บาทซึ่งนายประชัย เห็นว่าสูงเกินไปจนกลายเป็นผลเสียแก่ลูกหนึ่ อีกทั้งยังกล่าวถึงการจัดทำแผนว่า ผู้ทำแผนไม่เคยรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะใด ๆ จากลูกหนึ่

ความขัดแย้งในการบริหารแผนฟื้นฟูระหว่างลูกหนึ่กับผู้บริหารแผนและเจ้าหนึ่เริ่มที่จะขยายวงกว้างขึ้นเมื่อพนักงานกลุ่มบริษัททีพีโอได้ยื่นหนังสือร้องเรียนและขอความเป็นธรรมต่ออธิบดีศาลล้มละลายกลาง โดยอ้างว่าผู้ทำแผนได้จัดทำแผนและสมคบคิดกับเจ้าหนึ่รายใหญ่ไม่กี่รายโดยกำหนดให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการผลักดันให้แผนผ่าน จึงขอให้เลื่อนการลงมติไปจนกว่าจะมีการแก้ไขแผนให้เกิดความเป็นธรรมนอกจากนี้ยังดำเนินการไปร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเงินการคลังของวุฒิสภาในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ยังทำหนังสือถึงคณะกรรมการเจ้าหนึ่โดยระบุว่าแผนฟื้นฟูมีรายละเอียดผิดพลาดหลายประการไม่ถูกต้องตามกฎหมายเช่นในแผนไม่มีการตัดหนึ่ (Hair cut) แต่กลับกลับต้องชำระดอกเบี้ยในราคาสูง การแปลงหนึ่เป็นทุนต่ำกว่าราคาตามมูลค่าบัญชี (Book value) การตัดสินใจบนเจ้าหนึ่เพื่อให้เห็นชอบกับแผนและให้เป็นผู้บริหารแผนต่อไป ซึ่งผลจากการนี้ทำให้ผู้ทำแผนได้ค่าตอบแทนจากค่าบริหารแผนไม่ต่ำกว่าปีละ 300 ล้านบาทรวมทั้งค่านายหน้าในการนำทรัพย์สินของบริษัททีพีโอออกเสนอขาย พนักงานทีพีโอ จังหวัดระยองกว่า 5,000 คน ได้ชุมนุมประท้วงอยู่หน้าที่ทำกรนายแอน โทนี่ เจ นอร์แมน ได้ออกไปชี้แจงถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่พนักงานไม่พอใจจึงเดินทางเข้าตัวเมืองระยอง ปักหลักประท้วงอยู่ที่บริเวณกลางเมือง พนักงานบริษัททีพีโอ ได้ยื่นเงื่อนไข 7 ข้อเรียกร้องดังนี้

1. ขอให้มีการขบวนการจัดทำและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานต่อแผนฟื้นฟูกิจการ
 2. ขอเรียกร้องไม่ให้มีการตัดและขายหรือโอนกิจการของบริษัทใด ๆ ทั้งสิ้น หากมีความจำเป็นต้องตัดขายหรือโอนกิจการจะต้องขายให้คนไทยเท่านั้น
 3. ห้ามมิให้มีการเลิกจ้างพนักงานหรือลดเงินเดือน
 4. ให้ระบุไว้ในแผนว่า คณะผู้บริหารเดิมของบริษัทมีส่วนร่วมในการบริหารของบริษัท
- เช่นเดิม

5. ให้พิจารณารับคำร้องขอแก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการที่บริษัทยื่นเสนอต่อศาล 20 วัน
6. ขอยกเวลาในการพิจารณาโหวตแผนฟื้นฟูออกไปอีก
7. ห้ามมิให้อาผิดกับพนักงานที่ร่วมชมนุมนี้

นายสุชน ชาลีเครือ ประธานกรรมการการคลัง การธนาคาร และ สถาบันการเงิน วุฒิสภา ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ดูแลติดตามงานด้านการคลัง โดยพนักงานบริษัททีพีไอ ได้ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ไว้ ได้มาร่วมหารือและรับอาสาจะเจรจาให้มีการเลื่อนลงมติ เนื่องจากกลัวปัญหาจะบานปลาย สมาพันธ์พนักงานทีพีไอได้ส่งหนังสือชี้แจงถึงการชุมนุมไปยังสื่อต่าง ๆ ว่าถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลบางคนออกมาข่มขู่ว่ากำลังสร้างความวุ่นวายแก่ชาติบ้านเมืองด้วยการสร้างภาพว่า ทีพีไอไม่ยอมอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายทำลายบรรยากาศ การลงทุน จากต่างชาติ ประเทศชาติอาจเสียหายได้ ทั้งที่ความเดือดร้อนเกิดจากฝีมือของรัฐบาล ทีพีไอในอดีตไม่เคยมีปัญหาในการดำเนินงาน แต่เมื่อรัฐบาลลดค่าเงินบาท ทำให้ทีพีไอมีหนี้เพิ่มขึ้นทันทีนับแสนล้านบาท และในหนังสือยังย้ำว่าการเคลื่อนไหวครั้งนี้เป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและสันติวิธี

ในที่สุดบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟแพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่เจ้าหน้าที่เสนอมา เข้ามาทำหน้าที่บริหารก็เกิดความขัดแย้งอีกครั้งระหว่างผู้บริหารแผนกับเจ้าของกิจการเดิมและระหว่างผู้บริหารแผนกับสหภาพแรงงานของบริษัทมีการฟ้องร้องกันไปมาจนในที่สุดบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟแพลนเนอร์ จำกัด ศาลมีคำสั่งให้ออกจากการเป็นผู้บริหารแผนจากหลักฐานในการบริหารจัดการไม่เป็นไปตามแผนและความไม่โปร่งใสทางการใช้งบประมาณการบริหาร

ต่อมาได้มีการเรียกประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อเลือกผู้บริหารแผนใหม่โดยมีการนำเสนอบริษัทที่จะเข้ามาบริหารแผนทั้งฝ่ายลูกหนี้และเจ้าหน้าที่ในที่สุดศาลได้สั่งให้กระทรวงการคลังเข้ามาบริหารแผนโดยกระทรวงการคลังแต่งตั้งตัวแทน 5 คนซึ่งประกอบไปด้วย พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ (อดีตผู้บัญชาการทหารบกและประธานบอร์ดธนาคารกรุงไทย) เป็นประธาน, ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา (อดีตรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย), พลเส สุขเวช (อดีตผู้เชี่ยวชาญการผลิตปิโตรเคมีและการกลั่นน้ำมัน), ทนง พิทยะ (อดีตรัฐมนตรีกระทรวง การคลัง) และอารีย์ วงศ์อารยะ (อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทยและกรรมการ บริหารบริษัททีพีไอ) โดยจะเข้ามาบริหารตามแนวทางที่กระทรวงการคลังเห็นชอบ เข้ามาบริหารและบริหาร ไปจนเกิดความมั่นคงขึ้นจึงได้ดำเนินการขอยกจากแผนฟื้นฟูศาลพิจารณาแล้วว่าสามารถอยู่รอดได้แล้วจึงอนุญาตให้ออกจากแผนในเวลาต่อมาและเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ไออาร์พีซี

ในขณะที่ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังดำเนินการบริหารก็เกิดความขัดแย้งกับเจ้าของกิจการเดิมอยู่ตลอดเวลาการบริหาร โดยประชัยยื่นร้องต่อศาลเพื่อขอซื้อหุ้นคืน

โดยศาลให้นำเงินมาวางตามจำนวนซื้อและกำหนดเวลาไว้โดยประชันแข่งว่ามีผู้ร่วมทุนแล้ว พอถึงกำหนดประชันไม่สามารถนำเงินมาวางได้ ต่อมาผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลังได้ตัดสินใจขายหุ้นให้กับ ปตท. และกลุ่มพันธมิตร รัฐวิสาหกิจอื่น ๆ เข้ามาลงทุนโดยใช้พระราชบัญญัติ ทุนรัฐวิสาหกิจในการลงทุน

หลังจากที่กลุ่มพันธมิตรของ ปตท. เข้ามาบริหารก็ยังคงเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มเจ้าของกิจการเดิมมีการฟ้องร้องกันในศาลไม่ต่ำกว่า 50 คดีและในที่สุดต่างฝ่ายต่างเห็นข้อเสียมากกว่าข้อดีเลยเจรจายอมความกันได้โดยทั้งสองฝ่ายถอนแจ้งความกันทุกคดีแล้ว ต่างก็ดำเนินกิจการของตนเองต่อไปและจากประเด็นการยุติความขัดแย้งระหว่างบริษัทกลุ่มทีพีไอซึ่งเป็นเจ้าของกิจการเดิมกับ ผู้บริหารแผนตัวแทนกระทรวงการคลังมาจนถึงการเปลี่ยนชื่อบริษัทเป็น ไออาร์พีซี นั้นโดยการใช้วิธี เสรจาระหว่างผู้มีอำนาจการตัดสินใจของทั้งสองบริษัทโดยไม่ผ่านคนกลางเช่นนายความเกี่ยวกับคดีที่มีการฟ้องร้องกันไปมาของทั้งสองฝ่ายมากกว่า ห้าสิบคดีในระยะเวลาที่ สิบปี ยุติลงได้

2. ความขัดแย้งภายในองค์กรระหว่างนายทุนกับแรงงาน แบ่งออกเป็น 3 เรื่อง

2.1 ความขัดแย้งด้านแรงงานและสวัสดิการ นับตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมโดยการเริ่มต้นนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตแทนแรงงานคน ทำให้โรงงานไม่เหมือนโรงงานแบบดั้งเดิมอีกต่อไป คนงานถูกขูดรีดแรงงานหนักขึ้นทำงานซ้ำซากแบบเดิม ๆ ทุกวัน ส่งผลให้การปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุคแรก ต้องเผชิญกับปัญหาเช่นการประท้วงของแรงงาน ในการหยุดงาน เผาโรงงานทำลายทรัพย์สิน กลุ่มนายทุนจึงหาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่เช่นนั้นการผลิตในระบบทุนนิยมอาจจะต้องล่มสลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกติกาขึ้นมาเพื่อให้ การขูดรีดแรงงานยังคงดำรงต่อไปได้ โดยให้แรงงานมีแรงในการทำงานต่อไปให้กับนายจ้างได้

บริษัท ทีพีไอ ตั้งขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2521 ดำเนินการบริหารโดยตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งในช่วงเปิดโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีนั้น อยู่ในช่วงที่อัตราการว่างงานของแรงงานมีมาก ได้ดำเนินการรับแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก แรงงานที่เข้ามาจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของบริษัทและเจ้าของกิจการอย่างเคร่งครัดจึงไม่มีการเรียกร้องสิ่งใดนอกจากการได้มีงานทำ และต่อมาความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารและเจ้าของกิจการเริ่มเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2541 เมื่อพนักงานกลุ่มหนึ่งของบริษัทได้มีการเรียกร้องให้บริษัทมีการหยุดทำงานในวันเสาร์ เนื่องจากที่ผ่านมารบริษัทให้พนักงานทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ ซึ่งขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 23 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ปี 2541 ว่าลูกจ้างจะต้องทำงานวันหนึ่งต้องไม่เกินแปดชั่วโมงและเมื่อรวมเวลาการทำงานทั้งสิ้นแล้ว สัปดาห์หนึ่งจะต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เว้นแต่งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของ

ลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะมีเวลาทำงานตามปกติวันหนึ่งต้องไม่เกิน เจ็ด ชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง ซึ่งในกฎกระทรวง ข้อ 2 งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง บริษัทที่พีไอมีงานตามกฎกระทรวงข้อ 2 เช่น งานที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือในที่อับอากาศ งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี งานเชื่อมโลหะ งานขนส่งวัตถุอันตราย งานผลิตสารเคมีอันตราย งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือหรือเครื่องจักรซึ่งผู้ทำได้รับความสั่นสะเทือนอันอาจเป็นอันตราย งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความร้อนจัด หรือความเย็นจัดอันอาจเป็นอันตราย

และหลังจากที่นายจ้างได้ยอมรับเงื่อนไขตามกฎหมายแล้วจึงได้ประกาศวันเสาร์เป็นวันหยุดงานอีกหนึ่งวันแล้วได้ดำเนินการก่อตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบการขึ้น เพื่อเป็นคณะกรรมการที่ดูแลสวัสดิการให้กับพนักงานทั้งตามข้อบังคับของกฎหมายและ นอกเหนือจากกฎหมายที่ลูกจ้างพึงได้รับจากการใช้แรงงานในการผลิตและให้ดูตามผลประกอบการของบริษัท

2.2 ความขัดแย้งจากการบริหารของผู้บริหารแผน ในขณะที่บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอรัส ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูไประยะหนึ่งปรากฏว่า การบริหารงานของผู้บริหารแผนไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฟื้นฟูกิจการ มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้บริหารแผนลูกหนี้และพนักงานของบริษัทโดยฝ่ายพนักงานมีความเชื่อมั่นว่าถ้าบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอรัส ที่เป็นผู้บริหารแผนยังดำเนินการบริหารและกลยุทธ์เพื่อยืดอกกิจการของทีพีไอและมีแนวโน้มว่าการฟื้นฟูกิจการโดยภาพรวมอาจจะล้มเหลวและนำไปสู่การล้มละลายพนักงานโดยการนำของสหภาพแรงงานจึงมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับไล่บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอรัส ให้ออกจากการบริหารแผนโดยมีเหตุผลว่า

2.2.1 การบริหารขาดทุนไม่เป็นไปตามแผน ในกระบวนการบริหารแผนก่อนที่จะเข้ามาบริหารแผนฟื้นฟู ผู้บริหารแผนต้องดำเนินการส่งแผนให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และนำเสนอต่อคณะกรรมการเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาอนุมัติแผนที่ทำไว้เมื่อกรรมการเจ้าหนี้เห็นชอบแล้วจึงนำเสนอให้ศาลล้มละลายกลางเห็นชอบจึงจะนำแผนนั้นมาบริหารจัดการได้ซึ่งในแผนดังกล่าวได้กำหนดไว้หลายประเด็นแต่ประเด็นที่บริหารไม่เป็นไปตามแผนมีดังนี้ พนักงานทีพีไอได้เห็นแนวทางการบริหารของผู้บริหารแผนบริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอรัส ว่าไม่ได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อาจจะทำให้บริษัทเกิดความเสียหายได้

2.2.2 ประเด็นการการขายทรัพย์สิน จากประเด็นบริหารไม่เป็นไปตามแผนทำให้เกิดแนวคิดการขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้หนี้และดำเนินกิจการของบริษัทจึงทำให้ บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอรัส จำกัดจำเป็นต้องขายทรัพย์สินอันประกอบไปด้วย โรงงานผลิตไฟฟ้า

ทำเรือและที่ดินอีกเป็นจำนวนมากทำให้พนักงานและสภาพแรงงานมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องถึงจะมีค่ากล่าวอ้างว่ายอมตัดแขนตัดขาเพื่อรักษาชีวิตก็ตาม เช่น โรงงานผลิตไฟฟ้าซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการนำพลังงานไฟฟ้ามาใช้ในกระบวนการผลิตและโรงงานอุตสาหกรรมถ้าขายไปต้องไปซื้อพลังงานไฟฟ้าจากที่อื่นเข้ามาต้นทุนจะสูงขึ้น หรือแม้แต่ทำเรือขนถ่ายสินค้าทั้งสินค้าเหลวและสินค้าประเภทอื่น ๆ ก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการซื้อน้ำมันดิบและแก๊สเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตปิโตรเคมีตั้งแต่ต้นน้ำ

2.2.3 ทำลายระบบการบริหารวัฒนธรรมองค์กรและเอื้อประโยชน์ให้กับ

พวกพ้อง จากกรณี ประกาศแต่งตั้งพนักงานขึ้นดำรงตำแหน่งโดยไม่ได้ผ่านระบบ ระเบียบวิธีการของการบริหารงานบุคคล โดยผู้บริหารแผน ดร.ทองฉัตร หงส์ลดารมภ์ และ วชิรพันธุ์ พรหมประเสริฐ ซึ่งทางพนักงานและสภาพแรงงานมองว่า ผู้บริหารทั้งสองท่านไม่ได้ดำเนินการตามกฎระเบียบเงื่อนไขและกติกาของการบริหารงานบุคคล พนักงานจึงรวมตัวกันทักท้วงผู้บริหารทั้งสองคน ได้มีการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารงานของลูกหนี้และบริษัทในเครือเป็นจำนวนมากทำให้ไม่เป็นไปตามระเบียบวิธีการของการบริหารงานบุคคลจึงทำให้ขวัญและกำลังใจของพนักงานเกิดวิกฤตศรัทธาต่อผู้บริหารแผน (เอกสารการร้องเรียน, 2546, หน้า 1)

2.2.4 ใช้งบประมาณในการบริหารมากเกินไปเกินความจำเป็น ผู้บริหารแผนเบิกค่าใช้จ่ายอันไม่จำเป็นต่อการดำเนินการค้าตามปกติของลูกหนี้และไม่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่ได้ระบุไว้ในแผนฟื้นฟูและไม่ได้ขออนุญาตจากเจ้าหนี้และจากศาลก่อน โดยมีค่าใช้จ่ายในการบริหารแผน ปี พ.ศ. 2544 รวม 1,005 ล้านบาททั้งที่ในแผนระบุว่าสามารถใช้ได้ปีละเพียง 250 ล้านบาท

2.2.5 ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่นการกลั่นน้ำมัน โดยลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวันซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผนคงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ลูกหนี้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน

2.3 ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารแผน สภาพแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของพนักงานร่วมกับพนักงานได้คำนึงถึงความมั่นคงในการทำงานรวมถึงครอบครัวของพนักงานทุกคนด้วยเหตุผลว่าถ้าผู้บริหารใหม่เข้ามา จะมีการลดจำนวนพนักงานลงจึงทำให้พนักงานที่ถูกปลดออกได้รับความเดือดร้อนรวมถึงครอบครัว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องสิทธิของพนักงานผ่านทางกติการะเบียบและกฎหมายแรงงานรวมถึงการปกป้ององค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องต่อผู้บริหารประเทศ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยดูแลบริษัททีพีไอในขณะนั้นและยังเรียกร้องให้ผู้บริหารดำเนินการลงสักระยะบันในการเข้ามาบริหาร จนในที่สุดผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลัง นำโดย พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ และคณะหลังจากที่

ได้รับการแต่งตั้งและเข้ามาบริหารได้เข้ามาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติออกมา 4 ประการได้แก่

1. บริษัทจะต้องดำเนินกิจการต่อไปอย่างมั่นคง
2. พนักงานทั้ง 8000 คนต้องไม่ตกงาน
3. เจ้าหนี้ต้องได้รับเงินคืน
4. ลูกหนี้ต้องได้รับความเป็นธรรม

และหลังจาก ผู้บริหารดำเนินการลงสัปดาห์ในการเข้ามาบริหารแล้วก็เข้ามาดำเนินการบริหารงานไปจนสามารถนำพาบริษัทออกจากแผนฟื้นฟูได้ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลังก็สิ้นสุดลง

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้ ผู้บริหารแผนฟื้นฟูจากกระทรวงการคลัง และสภาพแรงงานบริษัทที่ฟิไอซึ่งพอที่สรุปได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เนื่องจาก ในการประชุมคณะกรรมการ เจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยลูกหนี้อ้างว่าปัญหาการลดค่าเงินบาทที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ความผิดของลูกหนี้จึงขอให้เจ้าหนี้ช่วยประวิงเวลาในการจ่ายหนี้ด้วยพร้อมทั้งช่วยลดดอกเบี้ยและเงินต้นให้ด้วยแต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับพร้อมต้องการที่ขอหนี้ทั้งหมดคืนลูกหนี้จึงหยุดพักการชำระหนี้ จึงนำไปสู่การฟ้องร้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู

2. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้ กับ ลูกหนี้เนื่องจาก ลูกหนี้ต้องการที่จะเป็นผู้บริหารแผนเช่นเดียวกันแต่ไม่ได้รับเลือกจากศาลจึงมีความผิดหวัง จึงจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารแผนที่มาจากเจ้าหนี้ และพบว่าผู้บริหารแผนดังกล่าวมีการทำผิดกฎหมายมีว่าด้วยการบริหารแผนหลายประเด็นที่สำคัญคือการบริหารแผนไม่ปฏิบัติตามแผนที่ระบุไว้ทำให้ลูกหนี้เสียผลประโยชน์จากการบริหารเช่นการผลิตสินค้าได้น้อยลงทำให้ไม่มีเงินไปจ่ายหนี้ที่ค้างได้ทันตามกำหนด และการบริหารมีการใช้งบประมาณเกินกว่าแผนที่กำหนดไว้ และได้ไปร้องต่อศาลจึงมีคำสั่งให้ออกจากการเป็นผู้บริหารแผน

3. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้ กับสภาพแรงงาน เนื่องจากทางสภาพแรงงานได้คำนึงถึงความมั่นคงของการทำงานการปล่อยให้ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้เข้ามาบริหารแล้วทำให้บริษัทขาดทุนขาดความเชื่อมั่นจากลูกค้า จึงไม่สามารถทำให้บริษัทเกิดความมั่นคงได้รวมถึงการบริหารที่ไม่มีธรรมาภิบาลโดยเฉพาะการทุจริต จึงต้องฟ้องร้องให้ผู้บริหารแผนดังกล่าวพ้นจากการการเป็นผู้บริหารแผน

4. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังกับลูกหนี้ ซึ่ง ลูกหนี้มีความปรารถนาแรงกล้าที่ต้องการนำบริษัทต่าง ๆ ทั้งหมดของตนเองที่ได้สร้างมา กลับคืน

มายังตระกูลเดียวไพร่ครั้งอีกครั้ง โดยใช้กระบวนการทางศาล โดยมีการฟ้องร้องกันไปมาไม่ต่ำกว่า 50 คดี จนในที่สุดได้เจรจากัน โดยได้คำนึงถึงการบริหารขาดความเชื่อมั่นของลูกค้ายิ่งทำให้กิจการไม่มีความมั่นคงและกิจการก้าวหน้าไม่ได้ จึงตกลงกันถอนคดีที่มีอยู่ในศาลทั้งหมดออกแล้วเจรจายอมความกันทุกคดีและต่างบริษัทก็ดำเนินกิจการของตนเองต่อไป

5. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลัง กับสหภาพแรงงาน หรือกับพนักงาน โดยภาพรวมแล้วจะเป็นเรื่องความมั่นคงในการประกอบอาชีพแรงงาน เรื่องค่าจ้างและสวัสดิการซึ่งมีการเจรจากันและในที่สุดก็สามารถยอมรับเงื่อนไขที่ตกลงกัน

6. ความขัดแย้งระหว่างบริษัททีพีไอ กับ ภาคประชาชนรอบเขตประกอบการซึ่งโดยรวมแล้วจะเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและกระบวนการผลิตทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการทีพีไออันประกอบไปด้วยมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษเสียง

3. ข้อค้นพบจากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

3.1 ผลกระทบภายนอกบริษัท

จากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดรายได้ประชากรในจังหวัดเพิ่มขึ้น แต่ก็ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมลพิษสิ่งแวดล้อมตามมา เช่นกันหลังจากมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัททีพีไอ ก็มีการขัดแย้งในเรื่องมลพิษตลอดเวลา จากการก่อสร้างและการผลิตจึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันจนกลายมาเป็นความขัดแย้ง เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนและผู้ได้รับผลกระทบทำการ ประท้วงบริษัททีพีไอทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ผลกระทบที่เห็นเป็นรูปธรรมเป็นเรื่องมลพิษและระบบนิเวศทั้งนี้ได้ดำเนินการสอบถามถึงผลกระทบ ของประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการอุตสาหกรรมทีพีไอและบุคคลอื่น ๆ ได้สร้างผลกระทบให้กับชาวบ้านมายาวนานรุนแรงและต่อเนื่องทั้งสุขภาพทางจิตใจและร่างกายจากกระบวนการผลิตที่มีต่อเนื่อง โดยไม่มีวันหยุด จึงทำให้เกิดผลกระทบกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างมาก เช่นเรื่อง ควันดำ เสียงดัง แสงสว่างกลางคืนเหมือนกลางวัน กลิ่น ก่อความรำคาญทำให้นอนไม่หลับและเกรงว่าจะเป็นมลภาวะและมลพิษ รวมถึงการใช้น้ำตามธรรมชาติ โดยโรงงานอุตสาหกรรม แย่งน้ำตามธรรมชาติไปใช้ในกระบวนการผลิต จนชาวสวน ไม่มีน้ำจะทำกรเกษตรและวิถีชีวิตตามปกติได้ กระทบกับการทำประมงชายฝั่งไม่มีปลาให้จับ ปลาตายชายฝั่งทะเล ปัญหาการท่องเที่ยวชายทะเลมีคราบน้ำมันเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทำให้ประชาชนขาดรายได้หรือรายได้ลดลงและเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

นอกจากนี้จากงาน วิจัยเรื่อง DNA ของคนระยองและศึกษามลพิษในระยองมากกว่า 3 ปี โดยผลการตรวจ DNA ได้ตอกย้ำว่าคนระยองเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งมากซึ่งไปสอดคล้องกับ สถิติผู้ป่วยโรคมะเร็งของจังหวัดระยองในปี 2544 – 2549 สถิติผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวของ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สูงกว่าอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดเดียวกัน 3 – 5 เท่าและเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ แล้ว ในเขตอำเภอเมืองระยอง มีสถิติผู้ป่วยมะเร็งสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ อย่างเห็นได้ ชัดเจนซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาจากมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ, 2553, หน้า 44 -47)

3.2 ผลกระทบภายในบริษัท

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้บริษัทได้รับผลกระทบหลายประการโดยแบ่งออกได้ ดังนี้

3.2.1 กระบวนการผลิต ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่นการกลั่นน้ำมัน โดย ลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผน คงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน ทั้งนี้ได้รวมถึง การผลิตเม็ดพลาสติกด้วย

3.2.2 ความปลอดภัยจากการผลิตในช่วงที่มีความขัดแย้งกันกำลังการผลิตชะลอตัว หรือลดลงเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตไม่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขมีโอกาที่จะ เกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลาในช่วงเวลานั้น

3.2.3 ความมั่นคงในอาชีพ นายวิจิต นิตยานนท์กล่าวว่า ในช่วงที่มีการเรียกร้อง และปกป้องบริษัทไม่ให้ตกไปอยู่กับนายทุนต่างชาติ นั้นพนักงานทุกคนได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อความ เป็นธรรมเพราะได้รับความเดือดร้อน

3.2.4 รายได้ เมื่อกระบวนการผลิตไม่เต็มกำลังการผลิตสินค้าจากการผลิตก็น้อยลง ขายได้น้อยตามลำดับบริษัทจึงมีรายได้ที่น้อยลงการนำเงินไปปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือเพิ่ม กำลังการผลิตจึงไม่สามารถทำได้

3.2.5 งบประมาณการแก้ไขปัญหา -กลั่น-เขม่าควัน ฝุ่นถ่านหินในการแก้ไขปัญหา เรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในช่วงที่เกิดความขัดแย้งบริษัทไม่มีการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เลยเนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการแก้ไขมีจำนวนสูงมากในภาวะที่อยู่ในช่วงของการฟื้นฟูหาเงิน มาใช้หนี้แก่เจ้าหนี้จึงทำให้ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

จากประเด็นต่าง ๆ ของการสะสมทุนไม่ได้เป็นเรื่องของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่มองเรื่องกำไรและขาดทุนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่จะให้ความสำคัญกับสังคม สิ่งแวดล้อมและ การเมืองไปด้วยกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในบริษัทจนไม่สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคง

สมบูรณ์ เกิดผลกระทบต่อพนักงาน และมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อประชาชน รอบเขตประกอบการอุตสาหกรรม จนมาสามารถที่จะดำเนินการสะสมทุน โดยวิธีการผลิตซ้ำ (Re-production) ได้จึงเกิดภาวะชงก้นของการสะสมทุนซึ่งเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

อภิปรายผลจากการศึกษา

การวิเคราะห์ขององค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้อธิบายเปรียบเทียบระหว่าง ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ สอง ดังนี้

การวิเคราะห์เกี่ยวกับการสะสมทุนของเครือข่ายธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการ พัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัทพีไอ จำกัด (มหาชน) ที่ได้มีองค์ความรู้ อยู่ในวงวิชาการนั้นให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีแนว มาร์กซิสต์ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีการสะสมทุนแนวมาร์กซิสต์ ได้กล่าวว่า กฎเกณฑ์ของระบบทุนนิยมมีสาระที่สำคัญซึ่ง ประกอบไปด้วย

การสะสมทุนเป็นหัวใจสำคัญของทุนนิยมถ้าหากทุนไม่สามารถสร้างผลกำไรเพื่อนำมาลงทุนอีกในรอบต่อ ๆ ไปก็ย่อมเกิดการชงก้น ทุนนิยมก็จะเกิดชบเซาหรืออาจถึงกับเกิดวิกฤติได้ ทั้งนี้ก็เพราะในระบบทุนนิยม ก่อนอื่นจะต้องมีทุนเงินตราก่อน และทุนเงินตราจะเปลี่ยนเป็นทุนการผลิต และทุนการผลิตก็จะเปลี่ยนเป็นทุนสินค้าครั้นแล้วทุนสินค้าก็จะเปลี่ยนเป็นเงินลงทุนอีกครั้ง ซึ่งการหมุนเวียนดังกล่าวนี้ก็จะมิพบาทก่อก่อให้เกิดการเพิ่มงอก (Valorization) ของทุนขึ้น

การหมุนรอบ (Turnover) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยม การลงทุนใด ๆ ถ้าทุนที่ลงไปแล้วนั้นไม่หมุนกลับก็ต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและจะมีทุนบางประเภทและบางกิจการมีการหมุนรอบที่เร็วกว่ากิจการอื่น

และแนวคิดของคาร์ล มากซ์ เรื่องความขัดแย้ง เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง เป็นของคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม การวิเคราะห์ของคาร์ล มากซ์ ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีฐานคติสำคัญ 3 ประการ

1. องค์การทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นผู้กำหนดรูปแบบขององค์กรอื่น ๆ ในสังคม

2. องค์การทางเศรษฐกิจของสังคมใด ๆ ย่อมเป็นต้นกำเนิดการขัดแย้งเชิงปฏิวัติระหว่างชนชั้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

3. การขัดแย้งมีลักษณะเป็น 2 หลักประกอบด้วย ชนชั้นที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และชนชั้นที่มีอำนาจและเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ซึ่งแนวมาร์กซ์ซิสต์ มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของทุกสังคมจะมีขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของพลังการผลิต (Forces of production) ซึ่งประกอบด้วยแรงงานและเครื่องมือในการผลิต และความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social relation of production) ซึ่งได้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิตและคนงานที่ทำหน้าที่ผลิตแต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้แรงงานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่างมีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการผันแปร และเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Super structure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยม ทศนคติ และบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งพอที่จะสรุปได้ว่าความขัดแย้งดังกล่าวนี้จะมีอยู่ในทุกบริบทของสังคม และเป็นเงื่อนไขสำคัญอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบ

Harvey (2003) ได้กล่าวถึง Accumulation by dispossession ว่าการสะสมทุนโดยการยึดหรือแย่งเอามาตามแนวของ มาร์กซ์ซิสต์ ซึ่งกลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ ของชาติตะวันตกได้มีแนวคิดที่เป็นสมัยใหม่ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการเช่นบริษัทหรือที่ดินซึ่งจะใช้วิธีการทางการเงินสมัยใหม่หรือธนาทุน (Financialization) การเงินสมัยใหม่เริ่มขึ้น โดยรัฐบาลเป็นผู้สร้างระบบการเงินขึ้นมาใหม่โดยเป็นศูนย์กลางในการควบคุมและดำเนินกิจกรรมเองเช่นการเปิดให้มีหุ้นการซื้อขายหุ้น ซึ่งเป็นการทำลายโครงสร้างทรัพย์สินผ่านระบบทางการเงินทำให้เงินเพื่อสินทรัพย์ต่าง ๆ ไม่มีราคาหรือราคาถูก จากนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการรวบรวมกิจการหรือซื้อกิจการนั้นหรือเข้าไปซื้อหุ้นส่วนมากและเข้าไปครอบครองกิจการ โดยอาศัยความจริงที่ว่าปริมาณของเงินที่ไหลในระบบ ระดับความต้องการเงิน และระดับของราคาถูกควบคุมโดยเจ้าของเงินหรือเจ้าของธนาคาร หัวใจของการสะสมทุนโดยการยึดหรือแย่งเอามาเป็นหลักการของการควบคุมปริมาณของเงินที่จะนำออกมาแล้วสามารถจัดการกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมาน้อยเพียงไร

และข้อค้นพบในวิทยานิพนธ์นี้พบว่า การสะสมทุนของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ เริ่มมาจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากการเปิดร้านขายของชำห่วย จนกลายมาเป็นโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำทายและกล้าหาญในการปฏิวัติอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศไทยในช่วงนั้น และช่วงแรกการบริหารจัดการเป็นไปตามประเพณีของชาวจีนแบบ “แบบกงสี”

ในการพัฒนาธุรกิจของครอบครัวใช้แนวคิดตามทฤษฎี การสะสมทุน และการหมุนรอบของทุน แนว มาร์กซิสต์ โดยเริ่มจากทุนการค้า ทุนการเงิน และทุนอุตสาหกรรม โดยให้ทุนมีการหมุนรอบตามหลักการค่า ส่วนทุนส่วนเกินที่เกิดขึ้น ก็นำไปลงทุนต่อเข้าไปหมุนเวียนหลาย ๆ รอบ เป็นการขยายธุรกิจให้เจริญเติบโตขึ้น

ซึ่งพร เลี้ยวไพรัตน์ ได้มีการวางแผนขยายธุรกิจซึ่งต้องใช้คนที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยให้คนในครอบครัว (บุตร) ส่งไปศึกษาต่างประเทศตามความนิยมและความต้องการของนักธุรกิจ จีนในสมัยนั้นเพื่อหวังจะให้บุตรหลานนำความรู้สมัยใหม่จากต่างประเทศ มาใช้ในบริษัท โดยให้บุตรเรียนในสาขาต่างกัน เช่น บัญชี วิศวกรรม ปีโตรเคมี เพื่อหวังว่าเมื่อสำเร็จมาแล้วจะได้เข้ามาขยายกิจการของบริษัทได้ ทั้งนี้ยังได้ดำเนินการเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้านมาเป็นที่ปรึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงผู้ร่วมทุนเพื่อมาเสริมส่วนต่างที่บริษัทยังไม่มีหรือมีน้อย กลุ่มคนเหล่านี้เรียกว่าผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค มาขับเคลื่อนธุรกิจของครอบครัวในกลุ่มเลี้ยวไพรัตน์ ถึงแม้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค เหล่านี้จะเกษียณการทำงานไปแล้ว แต่ ตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ยังให้ทำงานต่อ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้รุ่นสู่รุ่นต่อไป

ในการขยายธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ นอกจากการนำเงินส่วนเกินหรือกำไรจากธุรกิจอื่น ๆ มาขยายธุรกิจใหม่แล้วยังดำเนินการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เป็นจำนวนมากทั้งภายใน ประเทศและต่างประเทศ ในช่วงที่มีการเปิดการค้าเสรี รวมถึงเสรีของการเงินการคลัง ในสมัยรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน ในปี 2534 – 2535 จึงเป็นการเปิดโอกาสให้บริษัทที่เป็นธุรกิจครอบครัวได้มีเงินทุน เข้ามาลงทุนและขยายกิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อากิรา ชูเออิโร ว่า การลงทุนขยายกิจการของธุรกิจครอบครัวไทยนั้นเติบโตได้ด้วยการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ หรือใช้วิธีการ ร่วมทุน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งต่างกับการขยายธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจครอบครัวโดยเฉพาะในต่างประเทศ โดยจะใช้หลักการ แนว มาร์กซิสต์ คือใช้เงินส่วนเกินจากการทำธุรกิจมาดำเนินการ ซึ่งถ้าไม่มีทุนข้ามชาติการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องใช้เวลานาน

ในช่วงนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เปิดเสรีทุกอย่าง เพราะเชื่อมั่นว่าการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทยเจริญอย่างรวดเร็ว และเมื่อเปิดเสรีทางการเงิน เงินทุนจากต่างประเทศที่ร่ำรวยจะหลั่งไหลเข้ามาลงทุนในประเทศ ทุกอุตสาหกรรมและการบริการเปิดมากขึ้น ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง สถาบันทางการเงินขยายสาขา เพิ่มขึ้นทั่วประเทศเพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินให้ทันกับโลกาภิวัตน์ เมื่อเงินจากนอกประเทศเข้ามาฝากเป็นจำนวนมากธนาคารจึงต้องปล่อยเงินกู้ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ง่ายขึ้น เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเข้าเป้าหมายแผนการทำลายของต่างชาติก็เริ่มขึ้นด้วยการ

โจมตีค่าเงินบาทในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในปี พ.ศ. 2540 รวมถึงการถอนเงินฝากกลับประเทศ ขยายทั้งตลาดหุ้น แล้วหันไปลงทุนกับประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาต่อไปในรูปแบบที่คล้ายกันและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และด้วยเหตุนี้ทำให้บริษัททีพีไอ ซึ่งมีการกู้เงินจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงได้รับผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน จนนำไปสู่การเข้าแผนฟื้นฟู และความขัดแย้งในการแย่งอำนาจในการบริหารแผนฟื้นฟู ซึ่งและการเปิดเสรีทางการค้าและการเงินครั้งนี้ ทำให้บริษัททีพีไอได้รับผลกระทบทางด้านการค้า ซึ่งขณะที่มีการผลิตปิโตรเคมีเพียงรายเดียวในประเทศและรายเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะนั้น การเปิดเสรีเริ่มมีคู่แข่งจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้แผนการขายไม่เป็นไปตามต้องการซึ่งรัฐไม่ได้มีมาตรการการปกป้องกลุ่มทุนธุรกิจของไทย ซึ่งแข่งกับ อากิรา ชูเฮอิโร (2529) อ้างถึงใน ไว จามรมาน และสุรัชย์ ธรรมทวีริกุล, หน้า 47) กล่าวว่ารัฐไทยได้มีมาตรการการปกป้องกลุ่มทุนธุรกิจของไทย

จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของบริษัททีพีไอในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมโดยอาศัยทุนและเทคโนโลยีจากต่างชาติ ทำให้บริษัทต้องพึ่งพาต่างชาติมากขึ้น และบริษัทข้ามชาติที่บริษัททีพีไอ ไปกู้เงินมา สามารถกำหนดและสร้างเงื่อนไขเพื่อเอาเปรียบได้มากยิ่งขึ้นจากกรณีเกิดวิกฤติลดค่าเงินบาท ทำให้บริษัททีพีไอ ขาดทุนอัตราการแลกเปลี่ยนเงินเกือบ 100% เจ้าหนี้ทั้งหมดถือโอกาสขอเงินกู้คืนจนทำให้ทีพีไอต้องเข้าแผนฟื้นฟูและเสียชีวิตสิ้นไปในที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของ Harvey โดยใช้วิธีการทางการเงินสมัยใหม่เปิดให้กู้ถึงเวลาเรียกคืนไม่มีจ่ายจึงดำเนินการเข้าไปแทรกแซงโดยการเปลี่ยนหนี้เป็นทุนหรือซื้อหุ้นแล้วเข้าไปครอบครองทรัพย์สินหรือกิจการนั้น ทั้งนี้ ประชัช เลี้ยวไพรัตน์ ไม่ได้ทำประกันความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินดอลลาร์ จึงทำให้มีความเสี่ยงเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจทางการเงินในประเทศไทยในปี 2540

ในขณะที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดความขัดแย้งกับชุมชนในเรื่องของสิ่งแวดล้อมซึ่งประชาชนมองว่าโรงงานทีพีไอทำการก่อสร้าง กระบวนการผลิต ระบบการขนส่งและอื่น ๆ ทำให้เกิดมลพิษ เช่น มลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองจากถ่านหิน กลิ่นเหม็น มลพิษทางน้ำ โดยเฉพาะน้ำทิ้งหลังจากใช้ในการผลิต น้ำใต้ดิน การแย่งน้ำระหว่างโรงงานกับชุมชนเกษตรกรรม มลพิษทางเสียงเสียงดัง จะเกิดในช่วงการซ่อมแซมและการสร้างโรงงานใหม่เพิ่มเติม จากเหตุการณ์เหล่านี้ ประชาชนรอบโรงงานได้รับผลกระทบในเรื่องสุขภาพอนามัย เกิดโรคต่าง ๆ การรุกรานชายทะเลเพื่อสร้างท่าเรือทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศการไหลส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ การสัญจรไม่สะดวกจึงเกิดการประท้วงขึ้นของประชาชนซึ่งทำให้เกิดภาพที่ไม่ดีแก่บริษัท ซึ่งทางบริษัททีพีไอได้ดำเนินการเข้าไปช่วยเหลือตามความเหมาะสมและดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้ดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องของมลพิษสิ่งแวดล้อมมาตลอดเพื่อไม่ให้ไปกระทบกับความเป็นอยู่ของประชาชนรอบเขตกระออบการทั้งนี้ ได้มีแนวทางป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือชุมชนตามสมควร

ดังนี้

1. บริษัทได้ดำเนินการแก้ปัญหาทางด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมโดยการลงทุนด้านการป้องกัน เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันกลิ่น Regenerative Thermo Oxidizer (RTO) ที่เกิดจากการผลิต การโดยวิธีดูดกลิ่นแล้วนำไปเผาทิ้งทำให้ไม่มีกลิ่นออกมาจากการผลิต หรือการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดเก็บถ่านหินที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตไฟฟ้าโดยไม่ให้เกิดฝุ่นถ่านหิน เช่น การฉีดละอองน้ำเพื่อไม่ให้เกิดฝุ่น

2. บริษัทได้ลงทุนซื้อเครื่องตรวจวัดฝุ่นละอองจำนวน 5 เครื่องเพื่อนำไปตรวจวัดตามชุมชนต่าง ๆ รอบเขตประกอบการที่ฟิไอ และให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบทุกครั้ง พร้อมรายงานให้ทางหน่วยงานราชการและชุมชนทราบ โดยทั่วกัน

3. เปิดช่องทางการร้องเรียนจากภายนอกและไปตรวจสอบความจริง พร้อมทั้งการนำเสนอการแก้ไขให้กับบริษัท เพื่อแก้ไขต่อไป

4. ระบบการบำบัดน้ำเสียทางบริษัทได้ดำเนินการบำบัดน้ำที่ใช้แล้วจากกระบวนการผลิตและอื่น ๆ ในโรงงานเข้าทำการบำบัดจนได้ค่าปกติของน้ำแล้วจึงปล่อยทิ้งลงแหล่งน้ำธรรมชาติ ดำเนินการทำโครงการตรวจสอบสุขภาพและรักษาโรคให้กับประชาชนรอบเขตประกอบการทุกปีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ทั้งนี้บริษัทยังได้มีโครงการสนับสนุนให้กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐอีกหลายโครงการเช่น

1. โครงการหนึ่งโรงงานอุตสาหกรรม สนับสนุนหนึ่งโรงเรียนในพื้นที่โดยที่บริษัทต้องเข้าไปสนับสนุนและดูแลโรงเรียนในพื้นที่เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์โดยให้บรรลุผลทางการศึกษาของนักเรียน เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา การให้ทุนการศึกษา การรับทุนเข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยของบริษัท

2. โครงการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนตามความเหมาะสม เช่น งานประเพณีต่าง ๆ

3. โครงการสนับสนุนอาชีพต่าง ๆ ของชุมชน

4. โครงการรับคนในชุมชนเข้าทำงานในบริษัทตามความเหมาะสม

5. โครงการปลูกป่าชายเลนและป่าบก

6. โครงการอื่น ๆ

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนและเป็นการตอบปัญหาจากข้อร้องเรียนต่าง ๆ รวมถึง เพื่อลดปัญหากระประท้วงและความขัดแย้งระหว่างบริษัทกับชุมชนรอบเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ฟิไอ

ในการแก้ปัญหาของบริษัทเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องภาพลักษณ์ขององค์กรโดยมีแนวทาง

ไม่ให้เกิดการประท้วง เช่น รัฐบาล หลานของแก่นนำประท้วงเข้าทำงานจึงเลิกประท้วง เข้าไป
 ประมูลงานของบริษัทได้ เลิกประท้วง ขายที่ดินให้กับโรงงานได้ เลิกประท้วงและเลิกประท้วง
 เพราะแก่นนำการประท้วงได้รับผลประโยชน์จากบริษัท จึงเลิกจากการเป็นแก่นนำ กระบวนการ
 ตรวจสอบของภาคประชาชนจึงไม่มี ทำให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศมากขึ้น
 สะท้อนถึงความล้มเหลวของการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล ทำให้ชุมชน
 และท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้เกิดมลพิษขึ้นเป็นจำนวนมากจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะความ
 ไม่มีธรรมาภิบาลของเจ้าของกิจการและถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งจะพบว่า การที่บริษัทที่พีไอได้เข้า
 มาสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่กว่า หกพันไร่ก็ทำให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่และท้องถิ่นเป็น
 จำนวนมากเช่นกันซึ่งได้แก่ เกิดการจ้างงานคนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ภาษีจากการผลิตภาษี
 โรงเรือน เกิดธุรกิจต่าง ๆ ตามมาจำนวนมาก เช่น ร้านค้า บ้านเช่า ฯลฯ จึงทำให้ผลประโยชน์
 ร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงงานอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ยังมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนายจ้างหรือเจ้าของกิจการกับลูกจ้างหรือผู้ใช้
 แรงงานในการผลิต ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างซึ่งเป็นเจ้าของกิจการทั้งเรื่องเวลาการทำงาน
 และสวัสดิการอื่น ๆ ที่ลูกจ้างพึงจะได้รับ จนนำไปสู่ความขัดแย้งเกิดการประท้วงนายจ้างและมีการ
 ตั้งสหภาพแรงงานขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของแรงงานทั้งบริษัทในการยื่นข้อเรียกร้องให้นายจ้างปฏิบัติ
 ตามกฎหมายแรงงานและให้มีสวัสดิการที่นอกเหนือจากกฎหมายกำหนดตามความเหมาะสมและ
 ตามผลประโยชน์ของบริษัท

จะเห็นว่าหลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมโดยการนำเครื่องจักรเข้ามาทำงานแทนคน
 การขาดแรงงานของระบบทุนนิยม ยังดำรงคงอยู่แต่ก็ต้องพบกับปัญหาจากแรงงานอยู่ตลอดเวลา
 กลุ่มนายทุนก็หาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ เพื่อไม่ให้เกิดการผลิตในระบบทุนนิยมล่มสลาย จึงจำเป็นต้องตั้ง
 กติกาและการเจรจากับสหภาพแรงงานและเพื่อให้ระบบการขาด กติกา ยังคงอยู่ การแบ่งปัน
 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตระหว่างนายทุนอุตสาหกรรมและผู้ใช้แรงงานยังไม่ได้ได้รับความ
 เป็นธรรมเท่าที่ควรสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานยังต้องลำบากในความเป็นอยู่ สวัสดิการต่าง ๆ ยัง
 ไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายจึงต้องมีการก่อตั้งสหภาพแรงงานขึ้นเพื่อช่วยเหลือแรงงาน โดยการ
 เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ให้กับแรงงาน

เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิทางสวัสดิการของแรงงานมีมากกว่าที่กลุ่มทุนจะให้ได้ หรือ
 กลุ่มทุนมีกำไรค่อนข้างน้อยเกินกว่าที่จะยอมรับได้ ทุนนิยมเหล่านี้จึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้
 เช่น การใช้เทคโนโลยี ใหม่ประเภทเครื่องจักร มาทำงานแทนคน หรือย้ายฐานการผลิตไปที่อื่น
 ไปขาดและกีดกันแรงงานที่อื่นต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด

บทบาทของกระทรวงการคลังในการบริหารแผนฟื้นฟู

เมื่อกระทรวงการคลังซึ่งเป็นองค์กรของรัฐต้องเข้ามาจัดการเรื่องความขัดแย้งของภาคเอกชนและเข้ามาบริหารแผนฟื้นฟูบริษัททีพีไอ ซึ่งตามกฎหมายแล้วรัฐไม่สามารถกระทำได้แต่รัฐยังมีพระราชบัญญัติ ทุนรัฐวิสาหกิจ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงการคลังเป็นเครื่องมือในการเข้าไปลงทุนในเอกชนได้ บริษัททีพีไอที่กู้เงินจากสถาบันการเงินทั้งในและต่างประเทศมาลงทุนจนเกิดวิกฤตการเงินปี 2540 (ต้มยำกุ้ง) ทำบริษัทไม่สามารถส่งเงินคืนเจ้าหนี้ได้ซึ่งเจ้าหนี้ประกอบไปด้วย

ตารางที่ 11 หนี้กู้ยืมมาลงทุนของบริษัท ทีพีไอ

ชื่อผู้ให้กู้	วงเงินกู้ (ล้านเหรียญสหรัฐ)	เปอร์เซ็นต์
ธนาคารกรุงเทพ	ภายในประเทศ 1,200	44
ธนาคารนครหลวง		
IFC	ต่างประเทศ 1,500	56
US EXIM		
Deutsche Bank		
อื่น ๆ		

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าเงินกู้ส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศมากกว่าในประเทศ (ไตรทิพย์ ศิวะกฤษณ์กุล, 2543, หน้า 306)

และจากการประกาศการหยุดชำระหนี้ ของบริษัท ทีพีไอ โดยนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ทำให้เจ้าหนี้เกิดความไม่มั่นใจว่าจะมีโอกาสได้เงินคืนจากบริษัท ทีพีไออย่างไร จึงดำเนินการฟ้องร้องเรียกเงินคืน ที่ศาลล้มละลายกลาง เพื่อบังคับให้บริษัททีพีไอ ชำระเงินคืนโดยการล้มละลาย ยึดทรัพย์สินขายทอดตลาดตามพระราชบัญญัติ ล้มละลายกลาง พ.ศ. 2483 เมื่อเข้ากระบวนการล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิมากกว่าลูกหนี้โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อต้องการให้ลูกหนี้ชดใช้ต่อจำนวนหนี้ที่เกิดขึ้น(มีหนี้ต้องชดใช้) ด้วยเหตุนี้ลูกหนี้จึงมีสิทธิที่จะล้มละลายได้ พนักงานจำนวน 8,000 คน ต้องตกงานรวมถึงสมาชิกในครอบครัวไม่ต่ำกว่า 20,000 คนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงดำเนินการเรียกร้องไปยังกระทรวงแรงงาน วุฒิสภา และรัฐบาลเพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือบริษัทและแรงงานในบริษัททีพีไออย่างเร่งด่วน แต่ไม่ได้รับการตอบรับจากทุกฝ่ายด้วยข้อชี้แจงจากรัฐบาลว่าเมื่อศาลยังไม่ได้สั่งให้บริษัทล้มละลาย จึงไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปช่วยเหลือได้ ทางสหภาพแรงงานจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างกลยุทธ์ สร้างกระแสโดยการให้สมาชิกสหภาพแรงงานจำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน ต่อครั้งเรียกร้อง ประท้วง ไปยังเป้าหมายที่คิดว่าเป็นยุทธศาสตร์และ

ปลูกกระแสได้เช่น ธรรมเนียมรัฐบาล ธนาคารกรุงเทพฯ ศาล ในแต่ละครั้งรวมถึงในจังหวัดระยอง โดยใช้เงื่อนไขว่า บริษัททีพีไอ อาจถูกศาลล้มละลายกลางสั่งให้ ล้มละลาย พนักงานและครอบครัว จะต้องได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้างไม่มีงานทำ ระบบเศรษฐกิจของระยองอาจซบเซาได้ และเจ้าหน้าที่ขายทรัพย์สินทอดตลาดอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นกระแสที่เผยแพร่ไปทั้งในและต่างประเทศ (วิชิต นิตยานนท์, 26 เมษายน 2560, สัมภาษณ์)

ประกอบกับเจ้าหน้าที่ต่างประเทศได้นำเรื่องดังกล่าวไปร้องต่อ World Bank ว่าประเทศไทยโดยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ไม่สามารถควบคุมระบบการเงินการคลังระหว่างประเทศได้ อาจจำเป็นต้องลดอันดับความเชื่อมั่น ของประเทศไทย (มงคล อัมพรพิสิฐ, 26 เมษายน 2560, สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นการใช้ความเหนือกว่าของทุน เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และอิทธิพลทางการเมือง ผ่านกลไกต่าง ๆ ขององค์กรระหว่างประเทศมาบีบให้ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ของประเทศที่มีก้ำก้ำหน้ากว่า ภายใต้แนวคิด “การค้าเสรี” ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทั่วโลกกำลังตกเป็นเหยื่อของลัทธินี้ โดยรัฐบาล และกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศกำลังพัฒนาได้กลายเป็นเครื่องมืออย่างไม่รู้ตัวหรือด้วยความสมยอม

ด้วยเหตุทั้งสองประการนี้จึงทำให้รัฐบาล เกิดความชอบธรรมในเรื่องการช่วยเหลือบริษัท ทีพีไอ แรงงาน และป้องกันการลดอันดับความเชื่อมั่น จาก World Bank เพราะเชื่อว่าบริษัท ทีพีไอ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ (ทุน, แรงงาน และพื้นที่) หากต้องล้มละลายจะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและคนไทยจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะผู้ถือหุ้น พนักงานและครอบครัว ทั้งยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ทำให้นักลงทุนต่างชาติไม่เชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาของรัฐบาล รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้อาจจะทำให้สถาบันการเงินและธนาคารขนาดใหญ่ต้องล้มไปด้วย โดยการให้กระทรวงการคลังจัดตัวแทนเข้าไปเป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอโดยให้ พลเอกมงคล อัมพรพิสิฐ เป็นประธานผู้บริหารแผน นายปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา ดูแลทางด้านการเงิน นาย พล สุขเวช ดูแลด้านปฏิบัติการ โรงงาน ดร.ทอง พิทยะ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ นายอารีย์ วงศ์อารยะ ตัวแทนจากลูกหนี้

ในขณะที่ผู้บริหารแผนจากกระทรวงการคลังเข้าบริหารกิจการของบริษัท ทีพีไอ เกิดความขัดแย้งกับลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการเดิมมีการฟ้องร้องกันไปมาเกินกว่า 50 คดี ระหว่างผู้บริหารแผนจากกระทรวงการคลังกับ นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์เจ้าของกิจการเดิม ไปจนถึงผู้บริหารจาก ปตท.ที่เข้าไปซื้อกิจการ ดังคดีต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในบทที่ 5 ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต่างมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ยกมาต่อสู้กันในชั้นศาล ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ ดังนี้

ด้านประชัย เลี่ยวไพรัตน์ (ลูกหนี้เจ้าของกิจการเดิม)

1. กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะให้ผู้บริหารแผนจากกระทรวงการคลังหมดความชอบธรรมในการบริหารแผนฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอเพื่อเปิดโอกาสให้ประชายังได้มีโอกาสเข้ามาบริหารแผนแทน เช่น
 - 1.1 ร้องต่อศาลเรื่องให้ผู้บริหารแผนคืนเงิน 422 ล้านบาท อ้างไม่ปฏิบัติตามแผนฟื้นฟู
 - 1.2 ร้องต่อศาลการใช้เงินในการบริหารของผู้บริหารแผนโดยไม่ขออนุญาตศาลก่อน
2. การดำเนินการที่ทำให้ผู้บริหารแผนเกิดความไม่สะดวกในการบริหาร
 - 2.1 ไม่ให้ความสะดวกในการใช้สำนักงานอาคารทีพีไอ เทาว์เวอร์ซึ่งเป็นสำนักงานของลูกหนี้ ซึ่งมีสัญญาเช่าอยู่ 90 ปีโดยการล้อมรั้วบรุ๊กโดยการนำแผงเหล็กขึ้น ก่ออิฐปิดทางเข้าทำงานของโจทก์
 - 2.2 ร้องต่อศาลเรื่องการเช่าอาคารชั้นทาวเวอร์ส เพื่อทำสำนักงานบริหารของผู้บริหารแผนที่ย้ายออกมาจากอาคารทีพีไอ เทาว์เวอร์ทำให้บริษัทเสียหายจากค่าเช่าที่แพงและนายประชายังเองเกิดความเสียหายจากการทำสัญญาเช่าอาคารทีพีไอเทาว์เวอร์
 - 2.3 คดีพิพาทเรื่องทางเข้าออกโรงงาน ประชาย์ เลี้ยวไพรัตน์ร้องต่อศาลว่า บริษัท ไออาร์พีซี ห้ามพนักงานของบริษัททีพีไอ โพลีนซึ่งเป็นบริษัทของประชาย์ เลี้ยวไพรัตน์รวมทั้งผู้มาติดต่องานเข้าออกบริเวณพื้นที่ของบริษัททีพีไอ โพลีนซึ่งต้องผ่านบริษัท ไออาร์พีซี เป็นพื้นที่เข้าออกทางเดียว ได้มีการเจรจาและตกลงกันได้
3. การประวิงเวลาในบางคดีที่มีแนวโน้มว่าไม่ประสบผลสำเร็จในการร้องต่อศาลโดยเตรียมที่จะยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาทุกคดีที่ดำเนินการได้

ด้านผู้บริหารแผน และปตท.

 1. ขอเจรจา กับผู้ฟ้องเพื่อไม่ให้คดีไปสู่ศาล
 - 1.1 การร้องต่อศาลของนายประชาย์และคุณอรพิน เลี้ยวไพรัตน์ เรื่องการเลิกจ้างไม่เป็นธรรมโดยบริษัท ไออาร์พีซีเลิกจ้างนายประชาย์และนางอรพิน เลี้ยวไพรัตน์ คดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์
 2. ร้องต่อศาลในเรื่องที่ไม่มีมูลความจริงตอบโต้โดยแจ้งความเท็จหรือตอบโต้โดยไม่เปิดประเด็นใหม่
 3. ร้องต่อศาลในประเด็นที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญา
 - 3.1 คดีขอค่าเช่าอาคารทีพีไอทาวเวอร์ คืนเนื่องจากเช่าอยู่ไม่ครบตามสัญญาเช่า 90 ปี

จากการดำเนินการทางกลยุทธ์ของทั้งด้านประชััย เลี้ยวไพรด์นั้และด้านผู้บริหารแผนต่างก็มองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากอีกฝ่ายหนึ่งจึงนำไปสู่การร้องต่อศาลมากกว่า 50 คดี จึงมีการประเมินความเสี่ยงของทั้งสองฝ่ายดังนี้

ตารางที่ 12 การประเมินความเสี่ยงของการต่อสู้ในชั้นศาล

(ความเสี่ยง)			
มาก	7	8	9
ปานกลาง	4	5	6
น้อย	1	2	3

น้อย ปานกลาง มาก (ความรุนแรง)

มีหัวข้อที่จะนำมาประเมินมีดังนี้

1. ผู้คดีในชั้นศาลแล้วผลที่ออกมา แพ้ หรือ ชนะ
2. ถ้าแพ้หรือชนะคดี จะมีผลอย่างไรบ้าง
3. ผลกระทบที่จะได้รับรุนแรงระดับใด
4. ระยะเวลาในการสู้คดีมีผลอย่างไร
5. ความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มีต่อบริษัท
6. โอกาสในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร

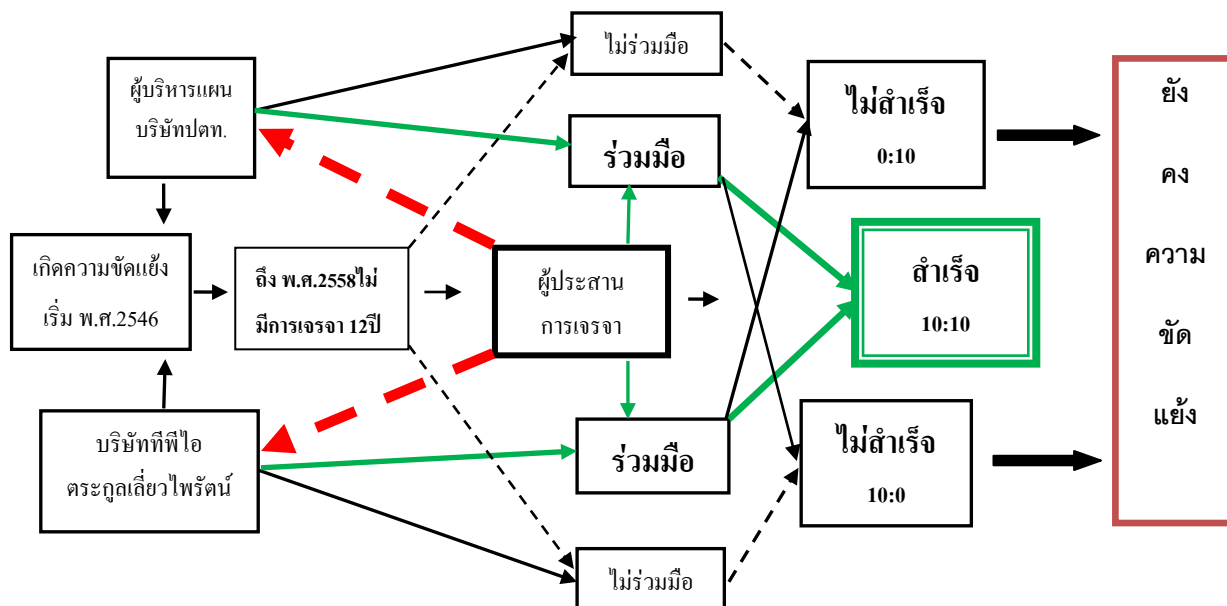
โดยประเมินรายชื่อทั้งแนว ความเสี่ยง และความรุนแรง มีคะแนนตามตาราง 1-9 และเอาคะแนนรวมของการประเมินทุกข้อรวมกันหารด้วยจำนวนข้อ ถ้ามีคะแนน 1- 3 โอกาสเสี่ยงน้อย 4 – 6 ความเสี่ยงปานกลาง 7 – 9 ความเสี่ยงสูง

จากการประเมินทางด้านบริษัทที่พีไอหรือตระกูลเลี้ยวไพรด์นั้ซึ่งจากที่ผ่านมามีการฟ้องร้องผู้บริหารแผนของบริษัทที่พีไอตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ.2558 โดยผ่านกระบวนการทางทนายความของบริษัทและว่าจ้างทนายความมาดำเนินการซึ่งบางครั้งมีความมิอายุความยาวนานและมีแนวโน้มว่าจะแพ้คดีความเช่นคดีการกู้ยืมเงินจากบริษัทในกลุ่มที่เข้าแผนฟื้นฟูไปยังบริษัทในกลุ่มที่ไม่เข้าแผนฟื้นฟูทำให้ตระกูลเลี้ยวไพรด์นั้เป็นหนี้กับบริษัทที่เข้าแผนฟื้นฟูผู้บริหารแผนฟื้นฟูจึงต้องเข้ากระบวนการฟ้องร้องเพื่อเอาเงินคืนตามหนี้ประมาณ 6000 กว่าล้านบาท ทั้งนี้ยังสร้างความเสียหายให้กับบริษัทตระกูลเลี้ยวไพรด์นั้ ขาดเงินลงทุนและหมุนเวียน รวมถึงความเชื่อมั่นในตลาดหลักทรัพย์และคู่ค้าจะลดลง รวมถึงคดีอื่น ๆ ในรูปแบบเดียวกัน จึง

จำเป็นที่จะต้องเข้าเจรจายอมความ

ทางด้านผู้บริหารแผนฟื้นฟูและบริษัท ในกลุ่ม ปตท. ที่เข้ามาซื้อหุ้นจำนวนมากไว้และเข้ามาบริหารกิจการซึ่งใช้วิธี เจริญเป็นเบื้องต้น โดยไม่มีการฟ้องร้อง แต่บางคดีที่ต้องฟ้องร้องต่อตระกูลเลี้ยวไพรัตน์เนื่องจากกลุ่ม ปตท. มีความเสียหายเช่นเงินกู้ 6000 กว่าล้านบาท และคดีอื่น ๆ อีกหลายคดีจึงต้องการเจรจา

ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะมีการประเมินความเสี่ยง ผลการประเมินจะออกมาในรูปแบบของการสูญเสียทั้งสองฝ่าย จึงมีวิธีการลดการสูญเสียและให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งสองฝ่ายโดยการใช้วิธีเจรจาโดยตรงจากผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายโดยไม่ผ่านคนกลางเช่นทนายความหรือตัวแทนเหมือนที่ผ่านมาโดยนายชาญศิลป์ ตรีนุชกรซึ่งเป็นผู้บริหารบริษัท ปตท. ในขณะนั้นและยังเคยเป็นผู้บริหารในบริษัทไออาร์พีซีก่อนนี้จึงมีองค์ความรู้ขององค์กรที่เกิดความขัดแย้งทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างดีพร้อมด้วยทีมงาน เป็นผู้ประสานให้เกิดการเจรจาในครั้งนี้(ชาญศิลป์ ตรีนุชกร,สัมภาษณ์,15 ตุลาคม 2558.) และคดีเงินกู้ 6,000 กว่าล้านบาท ทางตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ยินดีที่จะจ่ายเป็นที่ดิน ที่เป็นชื่อของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ในเขตอุตสาหกรรมที่ฟิไอแทนเงิน ซึ่งทางกลุ่ม ปตท. ยินดีที่จะรับที่ดินแทนเงิน และรวมถึงการยกฟ้องในคดีอื่น ๆ ที่มีอยู่ไม่น้อยกว่า 50 คดี ทั้งสองฝ่าย และเมื่อนำโครงสร้างรูปแบบของทฤษฎีเกมส์มาดัดแปลงประยุกต์ใช้จะมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 6 การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้โครงสร้างทฤษฎีเกมมาดัดแปลงประยุกต์
ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีเกม ของ McCain (2004)

จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นแต่ละฝ่ายต่างใช้พลังอำนาจของตนเองในการผลักดันให้ฝ่ายตนเองชนะเป็นระยะเวลาจนถึง 12 ปีแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จนในที่สุดมีคนกลางประสานงานโดยการเจรจาและให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย แบ่งปันผลประโยชน์เท่าเทียมกัน ทำให้คู่ขัดแย้งเลือกที่จะประนีประนอมและร่วมมือกัน ที่มุ่งขจัดความขัดแย้งโดยต้องการให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย และเป็นความพยายามที่จะให้คู่กรณีได้รับความพอใจส่วนหนึ่ง และต้องยอมเสียสละอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะ “ชนะ – ชนะ” (win- win) ตามแนวทางทฤษฎีของ Kenneth and Ralph (2010, p. 54) และตัวเลขในการประเมินนั้นกำหนดให้เลข 0 หมายถึง การไม่ให้ความร่วมมือ หมายเลข 10 หมายถึง การให้ความร่วมมือ ถ้าได้คะแนนเท่ากับ 10 ทั้งหมดของกลุ่มขัดแย้ง โอกาสการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง สำเร็จมากที่สุด

หลังจากที่บริษัทในกลุ่มรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังถือหุ้น เช่น ปตท. ธนาคารกรุงไทยได้ดำเนินการเข้าไปซื้อหุ้นที่พีไอ เพื่อควบกลืนทุนนั้น เป็นการสะสมทุนรูปแบบการกระจายทุนเข้าไปยังทุนอื่น (Take over) ตามแนวทางการขยายตัวของทุน และเข้ามาบริหารจัดการส่วนความขัดแย้งในการแย่งอำนาจการบริหารนั้นระหว่างเจ้าของกิจการเดิมกับผู้บริหารแผนได้ ดำเนินไปตามแนวทางของกฎหมายแต่การแก้ปัญหของบริษัทที่พีไอซึ่งใช้กฎหมายเข้ามาต่อสู้กัน นานกว่า 10 ปี จบลงโดยไม่ต้องใช้ กฎหมาย ซึ่งใช้การเจรจากันแบ่งปันผลประโยชน์เท่าเทียมกัน ความขัดแย้งทั้งหมดจบสิ้นไป

การเปรียบเทียบและวิเคราะห์การสะสมทุนนิยมครอบครัวยุคใหม่กับทุนที่ไม่ใช่ทุนนิยมครอบครัวยุคใหม่ พบว่า การสะสมทุน มีความแตกต่างในบางประเด็น บริษัทที่เป็นทุนครอบครัวไทยดำรงอยู่ได้หรืออยู่ไม่ได้ จากบริบทของธุรกิจครอบครัวไทยสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจและการเมืองไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจครอบครัว ธุรกิจครอบครัวที่มีผลการดำเนินงานที่เติบโตที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจจะซบเซาและมีความไม่แน่นอนทางการเมือง แต่ปัจจัยที่กระทบต่อการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญยิ่งกว่า นั่นคือการขาดแผนสืบทอดกิจการเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงการทำธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ธุรกิจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จที่ยั่งยืนได้ การวางแผนสืบทอดกิจการที่รองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในระยะยาว ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการอยู่รอดของกิจการ

การใช้เทคโนโลยีปัจจุบัน เทคโนโลยี ถือเป็นหนึ่งในความสำคัญ ที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจ ไม่เว้นแม้กระทั่งธุรกิจครอบครัว การปรับตัวของธุรกิจครอบครัวให้ทันกับเทคโนโลยี เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันระหว่างคนสองรุ่น ด้วยความเข้าใจและแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยทายาทธุรกิจมักประสบปัญหาในการโน้มน้าวให้คนรุ่นก่อนหันมาให้ความสำคัญในการนำ

เทคโนโลยีมาจับเคลื่อนองค์กร และจากบริษัทไพร์ซอฟต์เอร์เฮาส์คูเปอร์ ได้ทำการสำรวจ ธุรกิจครอบครัวพบว่า มีธุรกิจครอบครัวเพียง 12 % เท่านั้นที่สามารถยื่นหยัด สืบทอดกิจการต่อเนื่องไปได้จนถึงรุ่นที่ 3 ขณะที่มีเพียง 3 % เท่านั้นที่สามารถส่งต่อกิจการไปสู่รุ่นที่ 4 ได้ และมีบางครอบครัวเลือกที่จะขายทอดกิจการ เพราะไม่สามารถถ่ายโอนกิจการไปสู่รุ่นต่อไปได้สำเร็จ

จากผลการศึกษาการสะสมทุนธุรกิจครอบครัวตระกูลเลียวไพร์ตัน พอที่จะสรุปได้ว่าการสะสมทุนให้ประสบผลสำเร็จและมีความเจริญก้าวหน้าได้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การบริหารจัดการที่เป็นสากลใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทั่วโลกยอมรับ ต้องบริหารจัดการให้เกิดการหมุนเวียนของทุนให้ครบทั้งสามทุนประกอบไปด้วยทุนการค้า ทุนการเงินและทุนอุตสาหกรรม ทั้งนี้ถ้าเป็นการลงทุนที่ผู้ขาดทางการค้าจะทำกำไรได้ดีและรวดเร็ว ซึ่งต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้และความสามารถในด้านต่าง ๆ เข้ามาช่วยบริหารจัดการ การมีความใกล้ชิดและมีสัมพันธ์อันดีกับผู้มีอำนาจทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นเกราะป้องกันและสนับสนุนยิ่งทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีงบประมาณเพียงพอในการลงทุน ไม่ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ โดยในการลงทุนนั้นต้องไม่มีผลกระทบในด้านมลพิษชีวอนามัยสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และในการสืบทอดธุรกิจจากรุ่นสู่รุ่นต้องมียุทธศาสตร์การสืบทอดอำนาจอย่างดีและชัดเจน

อย่างไรก็ตามธุรกิจครอบครัวไทย ยังเป็นฟันเฟืองหลักที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ถึงแม้ว่าธุรกิจครอบครัวอาจล่มสลายไป จากการบริหารจัดการหรืออื่น ๆ แต่จะมีธุรกิจครอบครัวใหม่อื่นเข้ามาทดแทนตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

หลังจากวิจัยเรื่อง การสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวในประเทศไทย ยังมีอีกหลายธุรกิจที่ยังไม่มีการศึกษาจึงควรที่จะศึกษาการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวอื่น ๆ ในประเทศไทยเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- เกษม จันทร์แก้ว. (2545). *การจัดการของเสียและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กุญชรี คำชาย. (2560). *การบริหารความขัดแย้ง*. เข้าถึงได้จาก www.novabizz.com/NovaAce/Relationship/Conflict_Management.htm
- กรณีศึกษา ม่วงน้อย. (2560, 19 เมษายน). *อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง*. สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (คปร.). (2541). *รายงานผลวิเคราะห์และวินิจฉัย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจ*. ม.ป.ท.
- คริส เบเกอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- คำแถลงการณ์นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์กรณีสื่อโหวดแผนฟื้นฟูกิจการทีพีไอ. (2543). เข้าถึงได้จาก www.bangkokbiznews.com/news/detail/748864
- จตุรัส เอี่ยมวรินทร์. (2560, 13 พฤษภาคม). *ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ*. สัมภาษณ์.
- จารุพงษ์ อุทปา. (2560, 10 มิถุนายน). *ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ*. สัมภาษณ์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2549). แนวคิดชุมชนในประวัติศาสตร์ไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัย ธรรมาธิราช*, 1(1), 10-20.
- ชรินทร์ เข้มสาคร. (2550). *รวมคำสังสาลล้มละลายกลาง คดีทีพีไอ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2542). *โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมนอกภาคตะวันออก*. ม.ป.ท.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2545). *ความขัดแย้งในการจัดการปัญหากากพิษอุตสาหกรรมในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก: กรณีศึกษาเจน โก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2548). *มนุษย์กับการเมือง: เอกสารประกอบการสอนวิชา 224104*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2553). *การพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริหารจัดการที่ดี เพื่อสนับสนุน การพัฒนาขีดความสามารถแกนนำของขบวนการองค์กรชุมชนระดับจังหวัด กรณีจังหวัดตราด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2555). *การปฏิบัติการวิจัยทางสังคม*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ. (2550). *รายงานสถานการณ์มลพิษในเขตมาบตาพุดและศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. (2555). *โครงสร้างอำนาจและการสะสมทุนในจังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญศิลป์ ตรีนุชกร. (2558, 15 ตุลาคม). ผู้ประสานงานการเจรจาระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจบริษัท ทีพีไอและบริษัท ไออาร์พีซี. สัมภาษณ์.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ดำรงศักดิ์ ลีลาวิศาลวงศ์. (2560, 3 มิถุนายน). TPI Techno structure. สัมภาษณ์.
- เดชรัตน์ สุขานนิต, ศุภกิจ นันทะวรการ และวิภา ชื่นจิต. (2550). *มลพิษ สุขภาพ และอุตสาหกรรมที่มาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: มูลนิธินโยบายสุขภาวะ.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *รายงานงบการเงินของบริษัท ไออาร์พีซีที่นำส่งตลาดหลักทรัพย์*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ไตรรงค์ สุวรรณศิริ. (2557). *การบรรยายพิเศษนักศึกษาปริญญาโท*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า.
- ไทรทิพย์ ศิวะกฤษณ์กุล. (2543). บริษัทเอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอ์ จำกัด. *วารสารรู้ทันหนี้*, 26, 306.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ถวิล นิลโบ. (2552). *อดีตปัจจุบันและอนาคตของโลกทุนนิยม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ถิรวุฒิ ช้างเยาว์. (2560, 26 มิถุนายน). อดีตพนักงานบริษัท ทีพีไอ. สัมภาษณ์.
- ทศ ฅณาพร. (2560). *บริหารงานบริหารคนให้สุดยอด สไตล์ ธนินท์ เจียรนวนนท์*. กรุงเทพฯ: แสปปีบุ๊ก.
- ทิชานันท์ ทิพย์นาค. (2560, 5 พฤษภาคม). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.
- ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูรณ์. (2537). *26 เจ้าสัวผู้เยี่ยมวรยุทธ์*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สำนักพิมพ์.
- ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2543). *คำร้องศาลเรื่องขอเสนอรายชื่อผู้ทำแผนฟื้นฟูของเจ้าหนี้*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).
- ธัญลักษณ์ เหลืองวิสุทธิ. (2552). *แรงงานเกาหลี: วัฒนธรรมและการเมืองว่าด้วยการก่อตัวทางชนชั้น*. กรุงเทพฯ: วิทยา.
- ธุรกิจครอบครัวทักษิณ ชินวัตร. (2557). เข้าถึงได้จาก www.thansettakij.com/content/281015

เนตรนภา ไวกษ์เลิศศักดิ์. (2549). กลุ่มทุนและธุรกิจครอบครัวไทย ก่อนและหลังวิกฤต ปี 2540.

มติชนรายวัน, 29(10327), 4.

นวลน้อย ตรีรัตน์. (2549). การสะสมทุนในประเทศไทย ศึกษากรณีธุรกิจสุรา. ม.ป.ท.

นิพนธ์ ชัยประเสริฐ. (2555). ข้อตกลงสภาพการจ้างพนักงานบริษัททีพีไอ – ไออาร์พีซี. กรุงเทพฯ:

ไออาร์พีซีจำกัด (มหาชน).

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). ปากไก่และใบเรือ: ว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์-วรรณกรรมต้น

รัตน โกสินทร์. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.

บันลือ สันถวไมตรี. (2545). รายงานผลการปฏิบัติงานของสภาที่ปรึกษาพัฒนาแห่งชาติชุดที่ 11.

กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงาน.

บริษัท สหพัฒน์พิบูล จำกัด (มหาชน). (2558). บริษัทต่าง ๆ ในเครือสหพัฒน์. กรุงเทพฯ: สหพัฒน์

พิบูล.

บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลป์ไทย จำกัด (มหาชน). (2543). คำร้องศาลเรื่องขอเสนอรายชื่อ

ผู้ทำแผนฟื้นฟูของลูกหนี้. กรุงเทพฯ: อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลป์ไทย.

บริษัท ทีพีไอ. (2542). ประวัติบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลป์ไทยจำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ:

ทีพีไอ.

บริษัท ทีพีไอ. (2554). ประวัติบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลป์ไทยจำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ:

ทีพีไอ.

บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ ประเทศไทย. (2559). ผลสำรวจ *Great Expectation: The next*

Generation of family business leaders. กรุงเทพฯ: ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์.

บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน). (2558). สรุปผลการดำเนินงานของบริษัท ประจำปี 2557.

กรุงเทพฯ: ไออาร์พีซี.

บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน). (2553). เบื้องลึกคดี ไออาร์พีซี. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

บันลือศักดิ์ ปุสสะรังสี. (2555). วิเคราะห์เศรษฐกิจ กองทุน และตลาดหุ้นไทย. กรุงเทพฯ:

หลักทรัพย์ ซีไอเอ็มบี (ประเทศไทย).

บุญให้ โพธิ์ทอง. (2560, 7 มีนาคม). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

บุญศักดิ์ แสงระวี. (2550). บทนิพนธ์หมาเจ็ดดวงว่าด้วยปรัชญาและการใช้ปรัชญา. กรุงเทพฯ:

สุภาพใจ.

บุญเดช ภูริยากร. (2560, 10 มิถุนายน). TPI Techno structure. สัมภาษณ์.

ประกอบ อารีราษฎร์. (2560, 17 มิถุนายน). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

ประชัย เลี้ยวไพรัตน์. (2556, 7 สิงหาคม). สัมภาษณ์.

- ประทีป วัฒนศรีโรจน์. (2560, 10 มิถุนายน). TPI Techno structure. สัมภาษณ์.
- ปรัชญา สมะลาภา. (2560, 13 พฤษภาคม). อดีตประธานหอการค้าจังหวัดระยอง. สัมภาษณ์.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. (2548). *ทฤษฎีชนชั้นกลาง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. (2529). *โลกชีวิตและระบบ: มิติใหม่ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: บีเคเฟลด์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). *โครงสร้างและพลวัตทุนไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ*. *มติชนรายวัน*, 29 (10337), 70.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2555). *ความไม่เป็นธรรมทางสังคม ในมุมมองเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พยุง มีสบาย. (2560, 20 มีนาคม). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.
- พรนพ พุกกะพันธุ์. (2544). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์.
- พรรณี บัวเล็ก. (ม.ป.ป.). *พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://research.krirk.ac.th/การพัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย.pdf/>
- พนักงานกลุ่มบริษัท ทีพีไอ. (2543). *หนังสือร้องขอความเป็นธรรมจากอหิชาลล์มัลละลายกลาง*. ม.ป.ท.
- พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 128 ก ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2542. หน้า 1-11
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. (2541). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 115 ตอนที่ 8 ก ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541. หน้า 7
- พิสิษฐ์ สวัสดิ์คีลิน. (2560, 8 เมษายน). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.
- ฟอร์บส์ประเทศไทย. (2558). *การจัดอันดับตระกูลที่รวยที่สุดในประเทศไทย*. ม.ป.ท.
- มงคล อัมพรพิสิฎฐ์, พลเอก. (2558, 8 กันยายน). *ผู้บริหารแผนจากกระทรวงการคลัง*. สัมภาษณ์.
- มาตยา อิงคนารถ. (2530). *ประวัติศาสตร์ละตินอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เมธี เอี่ยมวรา. (2542). *ว่าด้วยทุน เล่ม 1, 2*. กรุงเทพฯ: ชีรธรรมสน์.
- แม่บุญ คุณวิชัย. (2550). *ประชัย เลี่ยวไพรัตน์ บุคคลนี้ไม่ธรรมดา*. กรุงเทพฯ: เฮาส์แอนด์โฮม
- มงคล อัมพรพิสิฎฐ์, พลเอก. (2560, 26 เมษายน). *ประธานผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลัง*. สัมภาษณ์.
- ยงยุทธ ป้อมเย็น. (2560, 3 มิถุนายน). TPI Techno structure. สัมภาษณ์.

- รวีวรรณ สาลีผล. (2555). *ประวัติของเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่ 2475*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2536, 8 ตุลาคม). คอลัมน์จากทำพระจันทร์ถึงสนามหลวง. *ผู้จัดการรายวัน*, หน้า 3.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2537, 14 มกราคม). คอลัมน์จากทำพระจันทร์ถึงสนามหลวง. *ผู้จัดการรายวัน*, หน้า 3.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2537, 13 พฤษภาคม). คอลัมน์จากทำพระจันทร์ถึงสนามหลวง. *ผู้จัดการรายวัน*, หน้า 3.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2537, 17 มิถุนายน). คอลัมน์จากทำพระจันทร์ถึงสนามหลวง. *ผู้จัดการรายวัน*, หน้า 3.
- ลิขิต ชีรเวทิน. (2546). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต ชีรเวทิน. (2553). *ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- วิจิต นิตยานนท์. (2560, 15 มีนาคม). อดีตประธานสหภาพแรงงาน. สัมภาษณ์.
- วิทยา สุขศิริ. (2560, 8 กรกฎาคม). อดีตประธานสหภาพแรงงาน. สัมภาษณ์.
- วอลเดน เบลโล. (2545). *Global capitalism versus global community*. ม.ป.ท.
- ไว จามรمان และสุรัชย์ ธรรมทวีริกุล. (2529). การสะสมทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 4(1), 44-90.
- ศาลล้มละลายกลาง. (2543, 20 เมษายน). *ความล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ)*. คดีหมายเลขดำที่ ฟ.2/2543 และคดีหมายเลขแดงที่ ฟ.8/2543
- ศาลล้มละลายกลาง. (2543, 13 มิถุนายน). *ความล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ)*. คดีหมายเลขดำที่ ฟ.2/2543 และคดีหมายเลขแดงที่ ฟ.8/2543.
- ศาลล้มละลายกลาง. (2543, 11 กรกฎาคม). *ฟื้นฟูกิจการ (ชั้นพิจารณาตั้งผู้บริหารแผนคนใหม่)*. คดีหมายเลขดำที่ ฟ.2/2543 และคดีหมายเลขแดงที่ ฟ.8/2543.
- ศาลล้มละลายกลาง. (2543, 8 เมษายน). *ฟื้นฟูกิจการ (ชั้นคัดค้านการกระทำของผู้บริหารแผนและขอให้ผู้บริหารแผนพ้นจากตำแหน่ง)*. คดีหมายเลขดำที่ ฟ.2/2543 และคดีหมายเลขแดงที่ ฟ.8/2543.
- ศาลล้มละลายกลาง. (2549, 26 เมษายน). *ฟื้นฟูกิจการ (ชั้นขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ)*. คดีหมายเลขดำที่ ฟ.2/2543 และคดีหมายเลขแดงที่ ฟ.8/2543.
- สมจิตร จันทร์จำ. (2560, 5 กุมภาพันธ์). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

สมนึก จงมีวศิน. (2560, 20 เมษายน). ร่างกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *ประชาไท*, หน้า 11.

สมบัติ ตั้งชนไพบูรณ์. (2560, 5 กุมภาพันธ์). นักรูทิจ. สัมภาษณ์.

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2545). แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง. *รัฐประศาสนศาสตร์*, 1(3), 9-45

สมาน มากศิริ. (2560, 9 เมษายน). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

สรญา วงษ์อยู่. (2560, 18 เมษายน). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

สันติ จันทวงศ์. (2560, 22 เมษายน). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

สุกฤษฎ์ สุรบถโสภณ. (2557, 17 ธันวาคม). กรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัทไออาร์พีซี. สัมภาษณ์.

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์. (2535). *การวิเคราะห์เชิงระบบโลก*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

สุธิลา ตูลยะเสถียร โกศล วงศ์สุวรรณค์ และสจิต วงศ์สุวรรณค์. (2544). *มลพิษสิ่งแวดล้อมปัญหาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาสน์ (1997).

สุพัฒน์ พร้อมเพรียง. (2560, 10 พฤษภาคม). ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ. สัมภาษณ์.

สาริต ปิตุเดชะ. (2560, 29 พฤษภาคม). นักการเมือง. สัมภาษณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2526). *ชายฝั่งทะเลตะวันออก: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรม*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 20, 3.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2553). *ยังมีวันที่มาบตาพุดถอดบทเรียนกระบวนการภาคประชาชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2543). *โครงการสำรวจความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยรอบข้างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการ.

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2556). *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.

อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2547, 27 สิงหาคม). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยทุนและการสะสมทุน. *กรุงเทพธุรกิจ*, หน้า 1.

เอกสารการร้องเรียน. (2546). *หนังสือการร้องเรียนของคณะผู้บริหารระดับผู้จัดการแผนก*. กรุงเทพฯ: ทีพีไอ.

เอกชัย บุญยาศิษฐาน. (2555). *การบริหารความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

อัมมาร สยามวาลา. (2549, 29 มิถุนายน). *โครงสร้างและพลวัตทุนไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ*. *มติชนรายวัน*, หน้า 29.

อิทธิพล สิงห์สำราญ. (2560, 18 เมษายน). *นักรูทิจการเกษตร*. สัมภาษณ์.

- อัชชา โกมลกาญจน และมาตยา อิงคนารถ. (2525). *ประวัติศาสตร์ละตินอเมริกา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Anderson, R. C. & Reeb, D. M. (2003). Family ownership and firm performance: Evidence from the S&P 500. *Journal of Finance*, 1, 1301.
- Ampalavanar, B. R. (2006). *The rise of the corporate economy in Southeast Asia*. New York: St. Martin's Press.
- Barnard, C. L. (1954). *The functions of executive*. Cambridge: Harvard University Press.
- Catalin, M. (2015). The Technostructure in John Kenneth Galbraith, s vision. *SEA-Practical Application of Science Volume III*, 2(8), 77-81
- Galbraith, J. K. (1967). *The power of the technostructure*. Boston: Houghton Mifflin.
- Gottheil, F. M. (1966). *Marx's Ec predictions*. Evanston: Northwestern University.
- Harvey, D. (2003). *The new imperialism*. New York: Oxford University
- Hideki, K. (2006). *Marx and the environmental problem*. French: Oxon.
- Kenneth, G. J. (1967). *The power of the technostructure*. Retrieved from <http://www.economictheories.org/2008/08/galbraith-power-of-Technostructure>.
- Karl, M. (1967). *Capital*. New York: International Publishers
- Kenneth, W. T. & Ralph, H. K. (2010). *Thomas–Kilmann conflict mode instrument*. New York: CPP.
- Liao, C. (2009). *The governance structures of Chinese firms*. New York: Springer Dordrecht Heidelberg.
- Lewis, A. C. (1956). *The function of social conflict*. New York: The Free Press.
- Leung, D. & Tjosvold, K. (1998). *Conflict management in the Asia Pacific: Assumptions and Approaches in diverse cultures*. n.p.
- Luxemburg, R. (2003). *The accumulation of capital in Southern Africa*. London: Routledge.
- Martin, S. (2000). *Capital and class*. n.p.
- McCain, R. (2004). *Game theory, Non - technical introduction to the analysis of strategy*. New York: Thomson – South – Wastem Press.
- Owen, R. G. (1991). *Organizational behavior in education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Sawyer, M. C. (1985). *The economics of industries and firms. theories, evidence and policy*. London: Macmillan.

Scott, J. (1997). *Corporate business and capitalist classes*. New York: Oxford University Press.

Sills, D. L. (1968). *International encyclopedia of the social sciences*. New York: Macmillan.

Shankar, M. C. & Astrakhan, J. H. (1996). Myths and realities: Family Businesses contribution to the U.S. economy – A framework for assessing family business Statistics. *Family Business Review*, 16, 211-219.

Suehiro, A. & Wailerdsak, N. (2004). Family business in Thailand – Its management, governance, and future challenges. *ASEAN Economics Bulletin*, 2(1), 81.

World Health Organization. (1998). *Report of the international Conference on Primary Health*. Retrieved from www.pwc.com/fambissurvey

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
พระราชบัญญัติทุนวิสาหกิจ 2542

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ทุนรัฐวิสาหกิจ

พ.ศ. ๒๕๕๒

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

เป็นปีที่ ๕๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒”

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“รัฐวิสาหกิจ” หมายความว่า รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณที่ไม่ใช่บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

“บริษัท” หมายความว่า บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

“พนักงาน” หมายความว่า พนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ และให้หมายความรวมถึง ผู้ว่าการ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ เลขาธิการ และบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกันกับตำแหน่งดังกล่าวด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖/ตอนที่ ๑๒๕ ก/หน้า ๑/๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๔ ในกรณีที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของ
รัฐวิสาหกิจใดมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทให้กระทำได้ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย
นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินสิบห้าคน
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินหก
คนเป็นกรรมการ ให้ปลัดกระทรวงการคลังเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้แทน
กระทรวงการคลังเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๖ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ
สองปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้ง
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้
แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่

มาตรา ๗ การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ ให้แต่งตั้งโดยระบุตัว
บุคคล

มาตรา ๘ นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา
๕ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙

มาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม
ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๒) ได้รับหรือเคยได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็น
โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๓) เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น
ผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของ
พรรคการเมือง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๔) เป็นหรือภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันได้รับแต่งตั้งเคยเป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุนหรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๐ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนได้ และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๑ กรรมการตามมาตรา ๕ ที่ไม่ใช่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ถ้าเป็นหรือภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันที่ได้รับแต่งตั้งเคยเป็นผู้ถือหุ้นหรือกรรมการหรือผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาการเงิน ที่ปรึกษาการจัดการจำหน่ายหุ้น หรือผู้ทำหน้าที่จัดจำหน่ายหุ้น หรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุน หรือมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัท ให้แจ้งกรณีดังกล่าวต่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเป็นหนังสือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตนเข้าปฏิบัติหน้าที่หรือนับแต่วันที่มามีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๒ ภายในระยะเวลาสามปีนับแต่พ้นจากตำแหน่ง กรรมการตามมาตรา ๕ จะเป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นกรรมการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ ที่ปรึกษาการเงิน หรือที่ปรึกษาการจัดการจำหน่ายหุ้นหรือผู้ทำหน้าที่จัดจำหน่ายหุ้น หรือได้รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ เป็นพิเศษ นอกเหนือจากธุรกิจหรือการงานตามปกติของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุน หรือบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีของข้าราชการประจำที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นและการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทตามที่คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทเสนอตามมาตรา ๒๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๓) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลในด้านนโยบายของบริษัทที่จะจดทะเบียนจัดตั้งตาม (๒)

- (๔) เสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๖
- (๕) กำกับดูแลให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามพระราชบัญญัตินี้
- (๖) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้
- (๗) พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ การประชุมคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสีย กรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุมในเรื่องนั้น แต่ถ้าที่ประชุมขอให้ผู้นั้นชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นก็ให้อยู่ในที่ประชุมได้เพื่อการนั้นเท่านั้น ในระหว่างที่กรรมการผู้นั้นต้องออกจากที่ประชุมให้ถือว่าคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจประกอบด้วยกรรมการทุกคนที่ไม่ใช่ผู้ที่ต้องออกจากที่ประชุม

มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจมีอำนาจเชิญผู้แทนจากหน่วยงานหรือบุคคลใดทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นได้

มาตรา ๑๖ เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจให้เป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทแล้ว ให้มีคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงหรือทบวงที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือทบวงนั้น เป็นผู้กำกับดูแลรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า* ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจนั้น ผู้แทนพนักงานของรัฐวิสาหกิจนั้นหนึ่งคน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสามคน ซึ่งจะแต่งตั้งตามความเหมาะสมของการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นเป็นกรรมการ และผู้แทนกระทรวงการคลังเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้ประธานกรรมการและกรรมการโดยตำแหน่งตามวรรคหนึ่งพิจารณาแต่งตั้งกรรมการซึ่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนพนักงาน โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะต้องแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านการเงินและการบัญชี และในกิจการหรือการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นอย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ส่วนผู้แทนพนักงานนั้นจะต้องแต่งตั้งจากนายกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจนั้นเสนอในกรณีที่รัฐวิสาหกิจนั้นไม่มีสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทแต่งตั้งบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเลขานุการ
ตามที่เห็นสมควร

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า ผู้ว่าการ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้อำนวยการ หรือบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกันกับตำแหน่งดังกล่าว
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๑๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๑) ตาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒) ลาออก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๓) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๔) คณะกรรมการมีมติให้ออก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๕) มีลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕

มาตรา ๑๘ ให้นำมาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทโดยอนุโลม
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แล้วแต่กรณี แต่ข้อห้ามมิให้เป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นกรรมการหรือผู้มีอำนาจในการจัดการในบริษัทที่
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทตามมาตรา ๑๒ มิให้ใช้บังคับ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กับกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจหรือผู้แทนพนักงานของ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รัฐวิสาหกิจ

มาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทมีหน้าที่เสนอแนะ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รายละเอียดเกี่ยวกับบริษัทที่จะจัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้น
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตามหลักการและแนวทางที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติตามมาตรา ๑๓ (๑) ทั้งนี้ โดยให้
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ดำเนินการดังต่อไปนี้

สำนักงาน (๑) กำหนดกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ส่วนที่
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะโอนให้แก่บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้น และส่วนที่จะให้ตกเป็นของกระทรวงการคลัง

สำนักงาน (๒) กำหนดพนักงานที่จะให้เป็นลูกจ้างของบริษัท

สำนักงาน (๓) กำหนดทุนเรือนหุ้นหรือทุนจดทะเบียนสำหรับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวนหุ้นและมูลค่าของหุ้นแต่ละหุ้น ตลอดจนรายการต่างๆ ที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น

สำนักงาน (๔) กำหนดชื่อของบริษัท

สำนักงาน (๕) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานบริษัท รายชื่อกรรมการบริษัท และผู้สอบ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา บัญชีในวาระเริ่มแรก

สำนักงาน (๖) จัดทำหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท

สำนักงาน (๗) จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๖

สำนักงาน (๘) จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดเงื่อนไขเวลาขุบเลิกรัฐวิสาหกิจ ในกรณี
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีการโอนกิจการของรัฐวิสาหกิจไปทั้งหมด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๙) จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบที่คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๑๐) พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจมอบหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นและจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้ และในกรณีที่จะมีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของหลายบริษัทนั้น จะกระทำในคราวเดียวกันหรือไม่ก็ได้ หรือรวมกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนของหลายรัฐวิสาหกิจมาจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้ สำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทจัดทำขึ้นให้เปิดเผยต่อสาธารณชน เว้นแต่กรณีที่อยู่ในระหว่างดำเนินการและอาจทำให้รัฐเสียประโยชน์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน ๒๐ คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนก็ได้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน คณะอนุกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับกรรมการกฤษฎีกา ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ และให้นำมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับแก่คณะอนุกรรมการโดยอนุโลม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน ๒๑ ให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทตามมาตรา ๑๙ ต่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อพิจารณา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจอาจแก้ไขเพิ่มเติมข้อเสนอของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทได้ตามที่เห็นสมควร แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นและจัดตั้งบริษัทต่อไป สำนักงาน

สำนักงาน ๒๒ เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจใดเป็นหุ้นและจัดตั้งบริษัทแล้วให้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด แล้วแต่กรณี จดทะเบียนบริษัทนั้นตามรายละเอียดที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน การจดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใด ๆ อันเกี่ยวแก่การนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน ให้หุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่งเป็นหุ้นที่มีการชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว และให้กระทรวงการคลังถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน การจดทะเบียนตามวรรคหนึ่งมิให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพและการจัดตั้งบริษัทมาใช้บังคับ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงาน เมื่อมีการจดทะเบียนบริษัทตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้การดำเนินกิจการของบริษัทเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด แล้วแต่

สำนักงาน กรณีนี เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ และให้รายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้มีผลบังคับใช้ได้ต่อไป จนกว่าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๒๓ ในระหว่างที่กระทรวงการคลังยังมีได้อोनหุ้นที่ถืออยู่ให้แก่บุคคลอื่นมิให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดในส่วนที่ว่าด้วยจำนวนผู้ถือหุ้นและจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะพึงถือไว้ได้มาใช้บังคับ และให้ถือว่าความเห็นของกระทรวงการคลังอันเกี่ยวกับบริษัทนั้นเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ความเห็นของกระทรวงการคลังที่แจ้งไปยังนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือนายทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๒๔ ในวันที่จดทะเบียนบริษัทตามมาตรา ๒๒ ให้บรรดากิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบและสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติโอนไปเป็นของบริษัทหรือเป็นของกระทรวงการคลัง แล้วแต่กรณี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในกรณีนี้ที่โอนไปเป็นของบริษัทตามวรรคหนึ่ง เป็นหน้าที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้้นั้นต่อไป โดยอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการค้ำประกันก็ได้ เว้นแต่จะมีการตกลงกับเจ้าหนี้ให้ลดหรือปลดเปลื้องภาระการค้ำประกันของกระทรวงการคลังนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สิทธิตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงสิทธิตามสัญญาเช่าที่ดินที่เป็นที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจมีอยู่ในวันจดทะเบียนบริษัทนั้นด้วย
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ส่วนสิทธิในการใช้ที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจเคยมีอยู่ตามกฎหมายที่ราชพัสดุหรือกฎหมายอื่น ให้บริษัทมีสิทธิในการใช้ที่นั้นต่อไปตามเงื่อนไขเดิม แต่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายได้แผ่นดินตามที่กระทรวงการคลังกำหนด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๒๕ ในวันที่จดทะเบียนบริษัทตามมาตรา ๒๒ ให้บรรดาพนักงานตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติเป็นลูกจ้างของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้พนักงานตามวรรคหนึ่งได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม กับให้ถือว่าเวลาการทำงานของพนักงานดังกล่าวในรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นเวลาการทำงานในบริษัทโดยไม่ถือว่าการเปลี่ยนสภาพจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทนั้นเป็นการเลิกจ้าง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานของรัฐวิสาหกิจเดิมที่เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทยังคงอยู่ต่อไป โดยให้บริษัทมีฐานะเป็นนายจ้างร่วมกับรัฐวิสาหกิจเดิมหรือแทนรัฐวิสาหกิจเดิม แล้วแต่กรณี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทหรือกฎหมายอื่นมีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐวิสาหกิจดำเนินการใด ๆ ต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิทธิของบุคคล หรือมีบทบัญญัติให้การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการใด หรือได้รับยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด หรือมีบทบัญญัติให้สิทธิพิเศษแก่รัฐวิสาหกิจนั้นเป็นกรณีเฉพาะ หรือมีบทบัญญัติคุ้มครองกิจการพนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ให้ถือว่าบทบัญญัตินั้นมีผลใช้บังคับต่อไป โดยบริษัทมีฐานะอย่างเดียวกับรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายดังกล่าว แต่อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ที่ว่านั้นอาจจำกัดหรืองดได้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและอาจกำหนดในพระราชกฤษฎีกาให้อำนาจนั้นเป็นของคณะกรรมการคณะหนึ่งคณะใดตามที่กำหนด หรือจะให้แต่งตั้งโดยคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ และให้นำมาตรา ๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการดังกล่าวด้วยโดยอนุโลม

ในกรณีตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกาให้บริษัทซึ่งมีอำนาจสิทธิ หรือประโยชน์เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การควบคุมให้การใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้อง และการรักษาประโยชน์ของรัฐประกอบด้วย โดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติหรือให้กรณีใดจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งก่อนก็ได้ และคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจต้องเสนอแนะให้ทบทุนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจประเภทนั้นอยู่เสมอ

ในกรณีที่รัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทได้ทำสัญญาที่มีข้อกำหนดให้บุคคลผู้เป็นคู่สัญญาได้มีสิทธิในการดำเนินกิจการใด ให้ถือว่าคู่สัญญาดังกล่าวมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินกิจการตามสัญญานั้นต่อไป จนกว่าสัญญาจะสิ้นสุด แม้ต่อมากจะมีกฎหมายกำหนดให้กิจการนั้นต้องจัดให้มีการแข่งขันโดยเสรีก็ตาม

อำนาจของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง อำนาจของรัฐมนตรีผู้กำกับดูแล อำนาจสิทธิ หรือประโยชน์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสามเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อมีการตรากฎหมายว่าด้วยการดำเนินกิจการที่บริษัทตามวรรคหนึ่งหรือคู่สัญญาตามวรรคสามดำเนินการอยู่ โดยกิจการของบริษัทหรือของคู่สัญญาดังกล่าว แล้วแต่กรณี ต้องอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามหลักการแห่งความเท่าเทียมกันอย่างเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจและในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กิจการนั้นต้องได้รับอนุญาตหรือสัมปทาน หรือต้องดำเนินการใด ๆ ถ้าบริษัทหรือคู่สัญญาดังกล่าวมีคำขอก็ให้อนุญาตหรือให้สัมปทานหรือให้ดำเนินการดังกล่าวได้ สำหรับกรณีของคู่สัญญาให้มีสิทธิดังกล่าวได้เท่าระยะเวลาที่เหลืออยู่ตามสัญญา เว้นแต่คู่สัญญาจะยินยอมสละสิทธิดังกล่าว หรือคณะรัฐมนตรีมีมติให้สิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงโดยชดเชยค่าเสียหายให้ตามความเป็นธรรม

อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ตามวรรคหนึ่งให้สิ้นสุดลงเมื่อบริษัทนั้นสิ้นสภาพการเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มีอำนาจวางหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการใช้อำนาจต่าง ๆ ของบริษัทที่เกิดจากการเปลี่ยนทุนรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของ บริษัทได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง รวมทั้งวาง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเพื่อให้การดำเนินการของบริษัทมีคุณภาพและอัตราค่าบริการหรือราคาที่เป็น ธรรมแก่ทุกฝ่ายทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค

ให้รัฐมนตรีผู้กำกับดูแลตามมาตรา ๑๓ (๓) มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้รักษาการตาม กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง และมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทที่ เกิดจากการเปลี่ยนทุนรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทให้เป็นไปตามกฎหมาย ตลอดจนหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยคณะกรรมการตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใด ให้ถือว่ากฎหมาย จัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการ นั้น

ในกรณีที่บริษัทใดมีอำนาจ ได้รับยกเว้น มีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา ๒๖ ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่ถูกยกเลิกคงใช้บังคับต่อไป ตามระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๖

มาตรา ๒๙ เมื่อได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ ให้รัฐบาลรายงานสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ หรือมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ประกอบกับ มาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๑ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย
นายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐตามที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่งโดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิมรวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการและเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำโดยสะดวก เมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว โดยการกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและการบริหารจัดการในกิจการที่รัฐวิสาหกิจเดิมดำเนินการอยู่ได้ต่อไปในอนาคต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ดวงใจ/แก้ไข

๑๙ ธ.ค. ๕๕

A+B (C)

ทรงยศ/สรายุทธ์

จัดทำ ๑๙/๕/๒๕๕๖

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๕๕ พ.ศ. ๒๕๕๕^๒

มาตรา ๖๒ ในพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้แก้ไขคำว่า “อธิบดีกรมทะเบียนการค้า” เป็น “อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตาม

สำนักงาน กฤษฎีกานั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการ
 เปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับ
 การโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัด
 โอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว
 ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระ
 ราชกฤษฎีกานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา **สุมลรัตน์/อรรณชัย/มณฑาทิพย์/แก้ไข**
 ๑๑/๐๗/๒๕๖๖

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา **สุนันทา/แก้ไข**

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา **๑๙ เมษายน ๒๕๔๗**

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา **ฐิติพงษ์/ผู้จัดทำ**
 ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๘

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา **วาทีณี/ปรับปรุง**
 ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภาคผนวก ข

พรบ. คู่มือครองแรงงาน พ.ศ. 2541

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

หน้า ๑
ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองแรงงาน

พ.ศ. ๒๕๔๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

เป็นปีที่ ๕๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๓

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือ
ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้มีให้ใช้บังคับแก่

(๑) ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

นอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง จะออกกฎกระทรวงมิให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่นายจ้างประเภทหนึ่งประเภทใดก็ได้

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้ และหมายความรวมถึง

(๑) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง

(๒) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย

(๓) ในกรณีที่ผู้ประกอบการได้ว่าจ้างด้วยวิธีเหมาค่าแรง โดยมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดรับช่วงไปควบคุมดูแลการทำงานและรับผิดชอบจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างอีกทอดหนึ่งก็ดี มอบหมายให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้จัดหาลูกจ้างมาทำงานอันมิใช่การประกอบธุรกิจจัดหางานก็ดี โดยการทำงานนั้นเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดในกระบวนการผลิตหรือธุรกิจในความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้ถือว่าผู้ประกอบการเป็นนายจ้างของลูกจ้างดังกล่าวด้วย

“ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร

“ผู้ว่าจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงว่าจ้างบุคคลอีกบุคคลหนึ่งให้ดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของงานใดเพื่อประโยชน์แก่ตน โดยจะจ่ายสินจ้างตอบแทนผลสำเร็จแห่งการงานที่ทำนั้น

“ผู้รับเหมาขั้นต้น” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับจะดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของงานใดจนสำเร็จประโยชน์ของผู้ว่าจ้าง

“ผู้รับเหมาช่วง” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำสัญญากับผู้รับเหมาขั้นต้นโดยรับจะดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของงานใดในความรับผิดชอบของผู้รับเหมาขั้นต้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้าง และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งทำสัญญากับผู้รับเหมาช่วงเพื่อรับช่วงงานในความรับผิดชอบของผู้รับเหมาช่วง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะรับเหมาช่วงกันกี่ช่วงก็ตาม

“สัญญาจ้าง” หมายความว่า สัญญาไม่ว่าเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาระบุชัดเจน หรือเป็นที่เข้าใจโดยปริยายซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่านายจ้างและนายจ้างตกลงจะให้ค่าจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้

“วันทำงาน” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ลูกจ้างทำงานตามปกติ

“วันหยุด” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ลูกจ้างหยุดประจำสัปดาห์ หยุดตามประเพณี หรือหยุดพักผ่อนประจำปี

“วันลา” หมายความว่า วันที่ลูกจ้างลาป่วย ลาเพื่อทำหมั้น ลาเพื่อกิจธุระอันจำเป็น ลาเพื่อรับราชการทหาร ลาเพื่อการฝึกอบรมหรือพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือลาเพื่อคลอดบุตร

“ค่าจ้าง” หมายความว่า เงินที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันจ่ายเป็นค่าตอบแทนในการทำงาน ตามสัญญาจ้างสำหรับระยะเวลาการทำงานปกติเป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือระยะเวลาอื่น หรือจ่ายให้โดยคำนวณตามผลงานที่ลูกจ้างทำได้ในเวลาทำงานปกติของวันทำงาน และให้หมายความรวมถึงเงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างในวันหยุดและวันลาที่ลูกจ้างมิได้ทำงาน แต่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับตามพระราชบัญญัตินี้

“ค่าจ้างในวันทำงาน” หมายความว่า ค่าจ้างที่จ่ายสำหรับการทำงานเต็มเวลาการทำงานปกติ

“อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ” หมายความว่า อัตราค่าจ้างที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

“อัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน” หมายความว่า อัตราค่าจ้างที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

“การทำงานล่วงเวลา” หมายความว่า การทำงานนอกหรือเกินเวลาทำงานปกติหรือเกินชั่วโมงทำงานในแต่ละวันที่นายจ้างลูกจ้างตกลงกันตามมาตรา ๒๓ ในวันทำงานหรือวันหยุด แล้วแต่กรณี

“ค่าล่วงเวลา” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นการตอบแทนการทำงานล่วงเวลาในวันทำงาน

“ค่าทำงานในวันหยุด” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นการตอบแทนการทำงานในวันหยุด

“ค่าล่วงเวลาในวันหยุด” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นการตอบแทนการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด

“ค่าชดเชย” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อเลิกจ้าง นอกเหนือจากเงินประเภทอื่นซึ่งนายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

“ค่าชดเชยพิเศษ” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อสัญญาจ้างสิ้นสุดลงเพราะมีเหตุกรณีพิเศษที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

“เงินสะสม” หมายความว่า เงินที่ลูกจ้างจ่ายเข้ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

หน้า ๔

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

“เงินสมทบ” หมายความว่า เงินที่นายจ้างจ่ายสมทบให้แก่ลูกจ้างเพื่อส่งเข้าสมทบกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

“พนักงานตรวจแรงงาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานตรวจแรงงาน กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การแต่งตั้งพนักงานตรวจแรงงาน จะกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และเงื่อนไขในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยก็ได้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗ การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ลูกจ้างพึงได้ตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๘ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อมีอำนาจฟ้องคดีหรือแก้ต่างคดีแรงงานให้แก่ลูกจ้างหรือทนายโดยธรรมชาติซึ่งถึงแก่ความตาย และเมื่อกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ก็ให้มีอำนาจกระทำการได้จนคดีถึงที่สุด

มาตรา ๙ ในกรณีที่นายจ้างไม่คืนเงินประกันตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง หรือไม่จ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๙๐ หรือค่าชดเชยตามมาตรา ๑๑๘ ค่าชดเชยพิเศษตามมาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๒๒ ให้นายจ้างเสียดอกเบี้ยให้แก่ลูกจ้างในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละสิบห้าต่อปี

ในกรณีที่นายจ้างจงใจไม่คืนหรือไม่จ่ายเงินตามวรรคหนึ่งโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เมื่อพ้นกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ถึงกำหนดคืนหรือจ่ายให้นายจ้างเสียเงินเพิ่มให้แก่ลูกจ้างร้อยละสิบห้าของเงินที่ค้างจ่ายทุกระยะเวลาเจ็ดวัน

ในกรณีที่นายจ้างพร้อมที่จะคืนหรือจ่ายเงินตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และได้นำเงินไปมอบไว้ แก่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเพื่อจ่ายให้แก่ลูกจ้าง นายจ้างไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหรือเงินเพิ่มตั้งแต่วันที่นายจ้างนำเงินนั้นไปมอบไว้

มาตรา ๑๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๑ วรรคสอง ห้ามมิให้นายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันการทำงานหรือเงินประกันความเสียหายในการทำงานจากลูกจ้าง เว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานที่ทำนั้นลูกจ้างต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินของนายจ้าง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่นายจ้างได้ ทั้งนี้ ลักษณะหรือสภาพของงานที่ให้เรียกหรือรับเงินประกันจากลูกจ้างได้ ตลอดจนจำนวนเงินและวิธีการเก็บรักษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ในกรณีที่นายจ้างเรียกหรือรับเงินประกัน หรือทำสัญญาประกันกับลูกจ้างเพื่อชดเชยความเสียหายที่ลูกจ้างเป็นผู้กระทำ เมื่อนายจ้างเลิกจ้าง หรือลูกจ้างลาออก หรือสัญญาประกันสิ้นอายุให้นายจ้างคืนเงินประกันพร้อมดอกเบี้ย ถ้ามี ให้แก่ลูกจ้างภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายจ้างเลิกจ้างหรือวันที่ลูกจ้างลาออก หรือวันที่สัญญาประกันสิ้นอายุ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๑ หนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด ค่าชดเชย ค่าชดเชยพิเศษ เงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่มให้ลูกจ้างหรือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน แล้วแต่กรณี มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของนายจ้างซึ่งเป็นลูกหนี้ในลำดับเดียวกับบุริมสิทธิในค่าภาษีอากรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่นายจ้างเป็นผู้รับเหมาช่วง ให้ผู้รับเหมาช่วงถัดขึ้นไป หากมีตลอดสายจนถึงผู้รับเหมาชั้นต้นร่วมรับผิดชอบกับผู้รับเหมาช่วงซึ่งเป็นนายจ้างในค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด ค่าชดเชย ค่าชดเชยพิเศษ เงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่ม

ให้ผู้รับเหมาชั้นต้น หรือผู้รับเหมาช่วงตามวรรคหนึ่งมีสิทธิไต่เบี่ยเงินที่ได้จ่ายไปแล้วตามวรรคหนึ่งคืนจากผู้รับเหมาช่วงซึ่งเป็นนายจ้าง

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่กิจการใดมีการเปลี่ยนแปลงตัวนายจ้างเนื่องจากการโอน รับมรดกหรือด้วยประการอื่นใด หรือในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคล และมีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง โอน หรือควบกับนิติบุคคลใด สิทธิต่างๆ ที่ลูกจ้างมีอยู่ต่อนายจ้างเดิมเช่นใดให้ลูกจ้างมีสิทธิเช่นว่านั้นต่อไป และให้นายจ้างใหม่รับไปทั้งสิทธิและหน้าที่อันเกี่ยวกับลูกจ้างนั้นทุกประการ

มาตรา ๑๔ ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๕ ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงาน เว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้

มาตรา ๑๖ ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก

มาตรา ๑๗ สัญญาจ้างข้อมลสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดระยะเวลาในสัญญาจ้างโดยมิต้องบอกกล่าวล่วงหน้า

ในกรณีที่สัญญาจ้างไม่มีกำหนดระยะเวลา นายจ้างหรือลูกจ้างอาจบอกเลิกสัญญาจ้างโดยบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นหนังสือให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ในเมื่อถึงหรือก่อนจะถึงกำหนดจ่ายค่าจ้างคราวหนึ่ง คราวใด เพื่อให้เป็นผลเลิกสัญญากันเมื่อถึงกำหนดจ่ายค่าจ้างคราวถัดไปข้างหน้าก็ได้ แต่ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้าเกินสามเดือน

ในกรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญาจ้าง ถ้านายจ้างไม่ได้ระบุเหตุผลไว้ในหนังสือบอกเลิกสัญญาจ้าง นายจ้างจะยกเหตุตามมาตรา ๑๑๕ ขึ้นอ้างในภายหลังไม่ได้

การบอกเลิกสัญญาจ้างตามวรรคสอง นายจ้างอาจจ่ายค่าจ้างให้ตามจำนวนที่จะต้องจ่ายจนถึงเวลาเลิกสัญญาตามกำหนดที่บอกกล่าวและให้ลูกจ้างออกจากงานทันทีได้ และให้ถือว่าการจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างตามวรรคนี้ เป็นการจ่ายสินจ้างให้แก่ลูกจ้างตามมาตรา ๕๘๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การบอกกล่าวล่วงหน้าตามมาตรา ๑๗ ไม่ใช้บังคับแก่การเลิกจ้างตามมาตรา ๑๑๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา ๕๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้นายจ้างต้องแจ้งการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อพนักงานตรวจแรงงาน ให้นายจ้างแจ้งด้วยตนเอง แจ้งโดยทางไปรษณีย์ หรือแจ้งโดยทางโทรสาร แล้วแต่กรณี ณ สถานที่ที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๙ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณระยะเวลาการทำงานของลูกจ้างตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นับวันหยุด วันลา วันที่นายจ้างอนุญาตให้หยุดงานเพื่อประโยชน์ของลูกจ้าง และวันที่นายจ้างสั่งให้ลูกจ้างหยุดงานเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง รวมเป็นระยะเวลาการทำงานของลูกจ้างด้วย

มาตรา ๒๐ การที่ลูกจ้างไม่ได้ทำงานติดต่อกันโดยนายจ้างมีเจตนาที่จะไม่ให้ลูกจ้างนั้นมีสิทธิใดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่านายจ้างจะให้ลูกจ้างทำงานในหน้าที่ใด และการจ้างแต่ละช่วงมีระยะเวลาห่างกันเท่าใดก็ตาม ให้นับระยะเวลาการทำงานทุกช่วงเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการได้สิทธิของลูกจ้างนั้น

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้นายจ้างต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้นายจ้างเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเพื่อการนั้น

มาตรา ๒๒ งานเกษตรกรรม งานประมงทะเล งานบรรทุกหรือขนถ่ายสินค้าเรือเดินทะเล งานที่รับไปทำที่บ้าน งานขนส่ง และงานอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาจะกำหนดในกฎกระทรวงให้มีการคุ้มครองแรงงานกรณีต่างๆ แตกต่างไปจากพระราชบัญญัตินี้ได้

หมวด ๒

การใช้แรงงานทั่วไป

มาตรา ๒๓ ให้นายจ้างประกาศเวลาทำงานปกติให้ลูกจ้างทราบ โดยกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการทำงานแต่ละวันของลูกจ้างได้ไม่เกินเวลาทำงานของแต่ละประเภทงาน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่วันหนึ่งต้องไม่เกินแปดชั่วโมงและเมื่อรวมเวลาทำงานทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เว้นแต่งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะมีเวลาทำงานปกติวันหนึ่งต้องไม่เกินเจ็ดชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทำงานทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง

ในกรณีที่นายจ้างไม่อาจประกาศกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการทำงานแต่ละวันได้เนื่องจากลักษณะหรือสภาพของงาน ให้นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันกำหนดชั่วโมงทำงานแต่ละวันไม่เกินแปดชั่วโมง และเมื่อรวมเวลาทำงานทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาในวันทำงาน เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากลูกจ้างก่อนเป็นคราวๆ ไป

ในกรณีที่ลักษณะหรือสภาพของงานต้องทำติดต่อกันไปถ้าหยุดจะเสียหายแก่งาน หรือเป็นงานฉุกเฉิน หรือเป็นงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาได้เท่าที่จำเป็น

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด เว้นแต่ในกรณีที่ลักษณะหรือสภาพของงานต้องทำติดต่อกันไป ถ้าหยุดจะเสียหายแก่งาน หรือเป็นงานฉุกเฉิน นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดได้เท่าที่จำเป็น

นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดได้สำหรับกิจการโรงแรม สถานมหรสพ งานขนส่ง ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม สโมสร สมาคม สถานพยาบาล หรือกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เพื่อประโยชน์แก่การผลิต การจำหน่าย และการบริการ นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงาน นอกจากที่กำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองในวันหยุดเท่าที่จำเป็น โดยได้รับความยินยอมจากลูกจ้างก่อน เป็นคราวๆ ไป

มาตรา ๒๖ ชั่วโมงทำงานล่วงเวลาตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่งและชั่วโมงทำงานในวันหยุด ตามมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม เมื่อรวมแล้วจะต้องไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา ๒๗ ในวันที่มีการทำงาน ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างมีเวลาพักระหว่างการทำงานวันหนึ่ง ไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงหลังจากที่ลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่เกินห้าชั่วโมงติดต่อกัน นายจ้างและลูกจ้าง อาจตกลงกันล่วงหน้าให้มีเวลาพักรื้อหนึ่งน้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงได้ แต่เมื่อรวมกันแล้ววันหนึ่งต้อง ไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง

ในกรณีที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันกำหนดเวลาพักระหว่างการทำงานตามวรรคหนึ่งเป็นอย่างอื่น ถ้าข้อตกลงนั้นเป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง ให้ข้อตกลงนั้นใช้บังคับได้

เวลาพักระหว่างการทำงานไม่ให้นับรวมเป็นเวลาทำงาน เว้นแต่เวลาพักที่รวมกันแล้วในวันหนึ่ง เกินสองชั่วโมง ให้นับเวลาที่เกินสองชั่วโมงนั้นเป็นเวลาทำงานปกติ

ในกรณีที่มีการทำงานล่วงเวลาต่อจากเวลาทำงานปกติไม่น้อยกว่าสองชั่วโมง นายจ้างต้องจัดให้ ลูกจ้างมีเวลาพักไม่น้อยกว่าสี่สิบนาทีก่อนที่ลูกจ้างเริ่มทำงานล่วงเวลา

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสี่มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ลูกจ้างทำงานที่มีลักษณะ หรือสภาพของงาน ต้องทำติดต่อกันไปโดยได้รับความยินยอมจากลูกจ้างหรือเป็นงานฉุกเฉิน

มาตรา ๒๗ ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดประจำสัปดาห์ สัปดาห์หนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน โดยวันหยุดประจำสัปดาห์ต้องมีระยะห่างกันไม่เกินหกวัน นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงกันล่วงหน้า กำหนดให้มีวันหยุดประจำสัปดาห์วันใดก็ได้

ในกรณีที่ลูกจ้างทำงานโรงแรม งานขนส่ง งานในป่า งานในที่ทุรกันดาร หรืองานอื่นตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงกันล่วงหน้าสะสมวันหยุดประจำสัปดาห์และ เลื่อนไปหยุดเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องอยู่ในระยะเวลาสี่สัปดาห์ติดต่อกัน

มาตรา ๒๘ ให้นายจ้างประกาศกำหนดวันหยุดตามประเพณีให้ลูกจ้างทราบเป็นการล่วงหน้า ปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสิบสามวันโดยรวมวันแรงงานแห่งชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ให้นายจ้างพิจารณากำหนดวันหยุดตามประเพณีจากวันหยุดราชการประจำปี วันหยุดทางศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งท้องถิ่น

ในกรณีที่วันหยุดตามประเพณีวันใดตรงกับวันหยุดประจำสัปดาห์ของลูกจ้าง ให้ลูกจ้างได้หยุดชดเชยวันหยุดตามประเพณีในวันทำงานถัดไป

ในกรณีที่นายจ้างไม่อาจให้ลูกจ้างหยุดตามประเพณีได้ เนื่องจากลูกจ้างทำงานที่มีลักษณะหรือสภาพของงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้นายจ้างตกลงกับลูกจ้างว่า จะหยุดในวันอื่นชดเชยวันหยุดตามประเพณีหรือนายจ้างจะจ่ายค่าทำงานในวันหยุดให้ก็ได้

มาตรา ๓๐ ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันมาแล้วครบหนึ่งปีมีสิทธิหยุดพักผ่อนประจำปีได้ปีหนึ่งไม่น้อยกว่าหกวันทำงานโดยให้นายจ้างเป็นผู้กำหนดวันหยุดดังกล่าวให้แก่ลูกจ้างล่วงหน้าหรือกำหนดให้ตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน

ในปีต่อมานายจ้างอาจกำหนดวันหยุดพักผ่อนประจำปีให้แก่ลูกจ้างมากกว่าหกวันทำงานก็ได้
นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงกันล่วงหน้าให้สะสมและเลื่อนวันหยุดพักผ่อนประจำปีที่ยังมิได้หยุดในปีนั้นรวมเข้ากับปีต่อ ๆ ไปได้

สำหรับลูกจ้างซึ่งทำงานยังไม่ครบหนึ่งปี นายจ้างอาจกำหนดวันหยุดพักผ่อนประจำปีให้แก่ลูกจ้างโดยคำนวณให้ตามส่วนก็ได้

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุดในงานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๓๒ ให้ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้เท่าที่ป่วยจริง การลาป่วยตั้งแต่สามวันทำงานขึ้นไป นายจ้างอาจให้ลูกจ้างแสดงใบรับรองของแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งหรือของสถานพยาบาลของทางราชการ ในกรณีที่ลูกจ้างไม่อาจแสดงใบรับรองของแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งหรือของสถานพยาบาลของทางราชการได้ ให้ลูกจ้างชี้แจงให้นายจ้างทราบ

ในกรณีที่นายจ้างจัดแพทย์ไว้ ให้แพทย์นั้นเป็นผู้ออกใบรับรอง เว้นแต่ลูกจ้างไม่สามารถให้แพทย์นั้นตรวจได้

วันที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำงาน และวันลาเพื่อคลอดบุตรตามมาตรา ๔๑ มิให้ถือเป็นวันลาป่วยตามมาตรา นี้

มาตรา ๓๓ ให้ลูกจ้างมีสิทธิลาเพื่อทำหมันได้และมีสิทธิลาเนื่องจากการทำหมันตามระยะเวลาที่แพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งกำหนดและออกใบรับรอง

มาตรา ๓๔ ให้ลูกจ้างมีสิทธิลาเพื่อกิจธุระอันจำเป็นได้ตามข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน

มาตรา ๓๕ ให้ลูกจ้างมีสิทธิลาเพื่อรับราชการทหารในการเรียกพลเพื่อตรวจสอบ เพื่อฝึกวิชาทหาร หรือเพื่อทดลองความพร้อมตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

มาตรา ๓๖ ให้ลูกจ้างมีสิทธิลาเพื่อการฝึกอบรมหรือพัฒนาความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานยก แบก หาม หาบ ทูน ลาก หรือเข็นของหนักเกินอัตราน้ำหนักตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๓

การใช้แรงงานหญิง

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) งานเหมืองแร่หรืองานก่อสร้างที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือปล่องในภูเขา เว้นแต่ลักษณะของงานไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้างนั้น
- (๒) งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
- (๓) งานผลิตหรือขนส่งวัตถุระเบิดหรือวัตถุไวไฟ
- (๔) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงมีครรภ์ทำงานในระหว่างเวลา ๒๒.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา ทำงานล่วงเวลา ทำงานในวันหยุด หรือทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) งานเกี่ยวกับเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ที่มีความสั่นสะเทือน
- (๒) งานขับเคลื่อนหรือติดไปกับยานพาหนะ
- (๓) งานยก แบก หาม หาบ ทูน ลาก หรือเข็นของหนักเกินสิบห้ากิโลกรัม
- (๔) งานที่ทำในเรือ
- (๕) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานระหว่างเวลา ๒๔.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา และพนักงานตรวจแรงงานเห็นว่างานนั้นอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของหญิงนั้น ให้พนักงานตรวจแรงงานรายงานต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งให้นายจ้างเปลี่ยนเวลาทำงาน หรือลดชั่วโมงทำงานได้ตามที่เห็นสมควร และให้นายจ้างปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

หน้า ๑๑

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

มาตรา ๔๑ ให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงมีครรภ์มีสิทธิลาเพื่อคลอดบุตรครรภ์หนึ่งไม่เกินเก้าสิบวัน
วันลาตามวรรคหนึ่ง ให้นับรวมวันหยุดที่มีในระหว่างวันลาด้วย

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงมีครรภ์มิไบบรรองของแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง
มาแสดงว่าไม่อาจทำงานในหน้าที่เดิมต่อไปได้ ให้ลูกจ้างนั้นมีสิทธิขอให้นายจ้างเปลี่ยนงานในหน้าที่เดิม
เป็นการชั่วคราวก่อนหรือหลังคลอดได้ และให้นายจ้างพิจารณาเปลี่ยนงานที่เหมาะสมให้แก่ลูกจ้างนั้น

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงเพราะเหตุมีครรภ์

หมวด ๔

การใช้แรงงานเด็ก

มาตรา ๔๔ ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง

มาตรา ๔๕ ในกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเป็นลูกจ้างให้นายจ้างปฏิบัติดังนี้

(๑) แจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่
เด็กเข้าทำงาน

(๒) จัดทำบันทึกสภาพการจ้างกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเก็บไว้ ณ สถานประกอบ
กิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง พร้อมทั้งจะให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจได้ในเวลาทำการ

(๓) แจ้งการสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายในเจ็ดวัน
นับแต่วันที่เด็กออกจากงาน

การแจ้งหรือการจัดทำบันทึกตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๔๖ ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีเวลาพักวันหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง
ติดต่อกันหลังจากที่ลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่เกินสี่ชั่วโมง แต่ในสี่ชั่วโมงนั้นให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กได้มีเวลาพัก
ตามที่นายจ้างกำหนด

มาตรา ๔๗ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานในระหว่างเวลา
๒๒.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่ง
อธิบดีมอบหมาย

นายจ้างอาจให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีและเป็นผู้แสดงภาพยนตร์ ละครหรือการแสดง
อย่างอื่นที่คล้ายคลึงกันทำงานในระหว่างเวลาดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้น
ได้พักผ่อนตามสมควร

มาตรา ๔๘ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด

มาตรา ๔๙ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) งานหลอม เป่า หล่อ หรือรีดโลหะ
- (๒) งานบีบโลหะ
- (๓) งานเกี่ยวกับความร้อน ความเย็น ความสั่นสะเทือน เสียง และแสงที่มีระดับแตกต่างจากปกติ อันอาจเป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๔) งานเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๕) งานเกี่ยวกับจุลชีวันเป็นพิษซึ่งอาจเป็นเชื้อไวรัส แบคทีเรีย รา หรือเชื้ออื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๖) งานเกี่ยวกับวัตถุมีพิษ วัตถุระเบิด หรือวัตถุไวไฟ เว้นแต่ในงานในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๗) งานขยับหรือบังคับรถยกหรือบันจันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๘) งานใช้เลื่อยเดินด้วยพลังไฟฟ้าหรือเครื่องยนต์
- (๙) งานที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ อุโมงค์ หรือปล่องในภูเขา
- (๑๐) งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๑๑) งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องจักรกำลังทำงาน
- (๑๒) งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
- (๑๓) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๐ ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานในสถานที่ดังต่อไปนี้

- (๑) โรงฆ่าสัตว์
- (๒) สถานที่เล่นการพนัน
- (๓) สถานเดินรำ รำวง หรือร้องเงิง
- (๔) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการ โดยมีผู้บ่าวหรือสำหรับปรนนิบัติลูกค้า หรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอนหรือมีบริการนวดให้แก่ลูกค้า
- (๕) สถานที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๑ ห้ามมิให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างของลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กให้แก่บุคคลอื่น
ห้ามมิให้นายจ้างเรียกหรือรับเงินประกันเพื่อการใด ๆ จากฝ่ายลูกจ้างซึ่งเป็นเด็ก

ในกรณีที่นายจ้าง ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็ก บิดามารดาหรือผู้ปกครองของลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กจ่ายหรือรับเงินหรือประโยชน์ตอบแทนใด ๆ เป็นการล่วงหน้าก่อนมีการจ้าง ขณะแรกจ้างหรือก่อนถึงงวดการจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กในแต่ละคราว มิให้ถือว่าเป็นการจ่ายหรือรับค่าจ้างสำหรับลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้น และห้ามมิให้นายจ้างนำเงินหรือประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวมาหักจากค่าจ้างซึ่งต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กตามกำหนดเวลา

มาตรา ๕๒ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการทำงานของเด็กให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปี มีสิทธิลาเพื่อเข้าประชุม สัมมนา รับการอบรม รับการฝึกหรือลาเพื่อการอื่น ซึ่งจัดโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่อธิบดีเห็นชอบ โดยให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กแจ้งให้นายจ้างทราบล่วงหน้าถึงเหตุที่ลาโดยชัดแจ้ง พร้อมทั้งแสดงหลักฐานที่เกี่ยวข้องถ้ามี และให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลาแต่ปีหนึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน

หมวด ๕

ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด

มาตรา ๕๓ ในกรณีที่งานมีลักษณะและคุณภาพอย่างเดียวกันและปริมาณเท่ากัน ให้นายจ้างกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างเท่าเทียมกันไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะเป็นชายหรือหญิง

มาตรา ๕๔ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด และเงินผลประโยชน์อื่นเนื่องในการจ้าง บรรดาที่จ่ายเป็นเงินต้องจ่ายเงินตราไทย เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากลูกจ้างให้จ่ายเป็นตั๋วเงินหรือเงินตราต่างประเทศ

มาตรา ๕๕ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุดและเงินผลประโยชน์อื่นเนื่องในการจ้างให้แก่ลูกจ้าง ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง ถ้าจะจ่าย ณ สถานที่อื่นหรือด้วยวิธีอื่นต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง

มาตรา ๕๖ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานสำหรับวันหยุดดังต่อไปนี้

(๑) วันหยุดประจำสัปดาห์ เว้นแต่ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างรายวัน รายชั่วโมง หรือตามผลงาน โดยคำนวณเป็นหน่วย

(๒) วันหยุดตามประเพณี

(๓) วันหยุดพักผ่อนประจำปี

มาตรา ๕๗ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างในวันลาป่วยตามมาตรา ๓๒ เท่ากับอัตราค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ปีหนึ่งต้องไม่เกินสามสิบวันทำงาน

ในกรณีที่ลูกจ้างใช้สิทธิลาเพื่อทำหมั้นตามมาตรา ๓๓ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างในวันลาวันนั้นด้วย

มาตรา ๕๘ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างในวันลาเพื่อรับราชการทหารตามมาตรา ๓๕ เท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ปีหนึ่งต้องไม่เกินหกสิบวัน

มาตรา ๕๙ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงในวันลาเพื่อคลอดบุตรเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ไม่เกินสี่สิบห้าวัน

มาตรา ๖๐ เพื่อประโยชน์แก่การจ่ายค่าจ้างตามมาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๒ ในกรณีที่ลูกจ้างได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างในวันหยุดหรือวันลาเท่ากับค่าจ้างโดยเฉลี่ยในวันทำงานที่ลูกจ้างได้รับในงวดการจ่ายค่าจ้างก่อนวันหยุดหรือวันลาวันนั้น

มาตรา ๖๑ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาในวันทำงานให้นายจ้างจ่ายค่าล่วงเวลาให้แก่ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

มาตรา ๖๒ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ หรือมาตรา ๓๐ ให้นายจ้างจ่ายค่าทำงานในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างในอัตรา ดังต่อไปนี้

(๑) สำหรับลูกจ้างซึ่งมีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุด ให้จ่ายเพิ่มขึ้นจากค่าจ้างอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำหรือไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

(๒) สำหรับลูกจ้างซึ่งไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุด ให้จ่ายไม่น้อยกว่าสองเท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่าสองเท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

มาตรา ๖๓ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาในวันหยุด ให้นายจ้างจ่ายค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่าสามเท่าของอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่าสามเท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำได้ สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

มาตรา ๖๔ ในกรณีที่นายจ้างมิได้จัดให้ลูกจ้างหยุดงาน หรือจัดให้ลูกจ้างหยุดงานน้อยกว่าที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ให้นายจ้างจ่ายค่าทำงานในวันหยุดและค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างตามอัตราที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓ เสมือนว่านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด

มาตรา ๖๕ ลูกจ้างซึ่งมีอำนาจหน้าที่หรือซึ่งนายจ้างให้ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาตามมาตรา ๖๑ และค่าล่วงเวลาในวันหยุดตามมาตรา ๖๓ แต่ลูกจ้างซึ่งนายจ้างให้ทำงานตาม (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเท่ากับอัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ

(๑) ลูกจ้างซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการแทนนายจ้างสำหรับกรณีการจ้าง การให้บำเหน็จ การลดค่าจ้าง หรือการเลิกจ้าง

(๒) งานขบวนการจัดงานรถไฟ ซึ่งได้แก่งานที่ทำบนขบวนรถและงานอำนวยความสะดวกแก่การเดินรถ

(๓) งานเปิดปิดประตูน้ำหรือประตูระบายน้ำ

(๔) งานอ่านระดับน้ำและวัดปริมาณน้ำ

(๕) งานดับเพลิงหรืองานป้องกันอันตรายสาธารณะ

(๖) งานที่มีลักษณะหรือสภาพที่ต้องออกไปทำงานนอกสถานที่ และโดยลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจกำหนดเวลาทำงานที่แน่นอนได้

(๗) งานอยู่เวรเฝ้าดูแลสถานที่หรือทรัพย์สินอันมิใช่หน้าที่การทำงานตามปกติของลูกจ้าง

(๘) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ เว้นแต่นายจ้างตกลงจ่ายค่าล่วงเวลาหรือค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง

มาตรา ๖๖ ลูกจ้างตามมาตรา ๖๕ (๑) ไม่มีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุดตามมาตรา ๖๒ เว้นแต่นายจ้างตกลงจ่ายค่าทำงานในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง

มาตรา ๖๗ ในกรณีที่นายจ้างเลิกจ้างโดยลูกจ้างมิได้มีความผิดตามมาตรา ๑๑๕ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีในปีที่เลิกจ้างตามส่วนของวันหยุดพักผ่อนประจำปีที่ถูกจ้างพึงมีสิทธิ และรวมทั้งวันหยุดพักผ่อนประจำปีสะสมตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๖๘ เพื่อประโยชน์แก่การคำนวณค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ในกรณีที่ลูกจ้างได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน อัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานหมายถึงค่าจ้างรายเดือนหารด้วยผลคูณของสามสิบและจำนวนชั่วโมงทำงานในวันทำงานต่อวันโดยเฉลี่ย

มาตรา ๖๙ เพื่อประโยชน์แก่การคำนวณชั่วโมงทำงานล่วงเวลา ในกรณีที่นายจ้างกำหนดเวลาทำงานปกติเป็นสัปดาห์ ให้นับวันหยุดตามประเพณี วันหยุดพักผ่อนประจำปี และวันลา เป็นวันทำงาน

มาตรา ๗๐ ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้ถูกต้องและตามกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่มีการคำนวณค่าจ้างเป็นรายเดือน รายวัน รายชั่วโมงหรือเป็นระยะเวลาอย่างอื่นที่ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ให้จ่ายเดือนหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง

(๒) ในกรณีที่มีการคำนวณค่าจ้าง นอกจาก (๑) ให้จ่ายตามกำหนดเวลาที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน

(๓) ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้จ่ายเดือนหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้ง

ในกรณีที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้าง ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ตามที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับ ให้แก่ลูกจ้างภายในสามวันนับแต่วันที่เลิกจ้าง

มาตรา ๗๑ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างเดินทางไปทำงานในท้องที่อื่น นอกจากท้องที่สำหรับการทำงานปกติในวันหยุด ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานให้แก่ลูกจ้างซึ่งไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดตามมาตรา ๕๖ (๑) สำหรับการเดินทางนั้น

มาตรา ๗๒ ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างเดินทางไปทำงานในท้องที่อื่น นอกจากท้องที่สำหรับการทำงานปกติ ลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาตามมาตรา ๖๑ และค่าล่วงเวลาในวันหยุดตามมาตรา ๖๓ ในระหว่างเดินทาง แต่สำหรับการเดินทางในวันหยุดให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานให้แก่ลูกจ้างซึ่งไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดตามมาตรา ๕๖ (๑) ด้วย เว้นแต่นายจ้างตกลงจ่ายค่าล่วงเวลาหรือค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง

มาตรา ๗๓ ให้นายจ้างออกค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางตามมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒

มาตรา ๗๔ ในกรณีที่นายจ้างตกลงจ่ายค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ในอัตราสูงกว่าที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓ ก็ให้เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว

มาตรา ๗๕ ในกรณีที่นายจ้างมีความจำเป็นต้องหยุดกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว โดยเหตุหนึ่งเหตุใดที่มีสาเหตุสุดวิสัย ให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้างในวันทำงานที่ลูกจ้างได้รับก่อนนายจ้างหยุดกิจการตลอดระยะเวลาที่นายจ้างไม่ได้ให้ลูกจ้างทำงาน

ให้นายจ้างแจ้งให้ลูกจ้างและพนักงานตรวจแรงงานทราบล่วงหน้าก่อนวันเริ่มหยุดกิจการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้นายจ้างหักค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด เว้นแต่เป็นการหักเพื่อ

- (๑) ชำระภาษีเงินได้ตามจำนวนที่ลูกจ้างต้องจ่ายหรือชำระเงินอื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้
- (๒) ชำระค่าบำรุงสหภาพแรงงานตามข้อบังคับของสหภาพแรงงาน
- (๓) ชำระหนี้สินสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือสหกรณ์อื่นที่มีลักษณะเดียวกันกับสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือหนี้ที่เป็นไปเพื่อสวัสดิการที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้างฝ่ายเดียว โดยได้รับความยินยอมล่วงหน้าจากลูกจ้าง

(๔) เป็นเงินประกันตามมาตรา ๑๐ หรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ นายจ้าง ซึ่งลูกจ้างได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง โดยได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง

(๕) เป็นเงินสะสมตามข้อตกลงเกี่ยวกับกองทุนเงินสะสม

การหักตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) ในแต่ละกรณีห้ามมิให้หักเกินร้อยละสิบ และจะหักรวมกันได้ไม่เกินหนึ่งในห้าของเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับตามกำหนดเวลาการจ่ายตามมาตรา ๗๐ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง

มาตรา ๗๗ ในกรณีที่นายจ้างต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง หรือมีข้อตกลงกับลูกจ้างเกี่ยวกับการจ่ายเงินตามมาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ หรือการหักเงินตามมาตรา ๗๖ นายจ้างต้องจัดทำเป็นหนังสือและให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในการให้ความยินยอมหรือมีข้อตกลงกันไว้ให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะ

หมวด ๖

คณะกรรมการค่าจ้าง

มาตรา ๑๘ ให้มีคณะกรรมการค่าจ้างประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนฝ่ายรัฐบาลสี่คน ผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละห้าคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นเลขานุการ

หลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายลูกจ้างตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการค่าจ้างมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายค่าจ้าง

(๒) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ข้อเสนอแนะภาคเอกชนเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้าง และการปรับค่าจ้างประจำปี

(๓) กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน

(๔) กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ลูกจ้างควรได้รับตามความเหมาะสมแก่สภาพเศรษฐกิจและสังคม

(๕) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพัฒนาระบบค่าจ้าง

(๖) ให้คำแนะนำด้านวิชาการและแนวทางการประสานประโยชน์แก่หน่วยงานต่างๆ ในภาคเอกชน

(๗) รายงานเสนอรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละครั้งเกี่ยวกับภาวะค่าจ้างและแนวโน้มของค่าจ้าง ตลอดจนมาตรการที่ควรจะได้ดำเนินการ

(๘) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการค่าจ้างหรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการค่าจ้างจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาระบบรายได้ของประเทศด้วยก็ได้

มาตรา ๒๐ ให้กรรมการค่าจ้างซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการค่าจ้างซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการในประเภทเดียวกันเป็นกรรมการแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

ในกรณีที่กรรมการค่าจ้างซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่เข้ารับหน้าที่ ซึ่งต้องแต่งตั้งให้เสร็จสิ้นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กรรมการเดิมพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๘๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘๐ กรรมการค่าจ้างซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะขาดประชุมตามที่กำหนดสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘๒ การประชุมคณะกรรมการค่าจ้างต้องมีกรรมการเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยมีกรรมการฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างอย่างน้อยฝ่ายละหนึ่งคน จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐานหรืออัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามมาตรา ๗๕ จะต้องมีการประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยมีกรรมการฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างอย่างน้อยฝ่ายละสองคนจึงจะเป็นองค์ประชุม และต้องได้มติอย่างน้อยสองในสามของกรรมการที่เข้าประชุม

ในการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำคราวใด ถ้าไม่ได้องค์ประชุมตามที่กำหนดไว้ในวรรคสอง ให้จัดให้มีการประชุมอีกครั้งหนึ่งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นัดประชุมครั้งแรก การประชุมครั้งหลังนี้แม้จะไม่มีกรรมการซึ่งมาจากฝ่ายนายจ้างหรือฝ่ายลูกจ้างเข้าร่วมประชุม ถ้ามีกรรมการ

มาประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด ก็ให้ถือเป็นองค์ประชุม และต้องได้มติอย่างน้อยสองในสามของกรรมการที่เข้าประชุม

มาตรา ๘๓ ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๘๔ ให้คณะกรรมการค่าจ้างมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดังต่อไปนี้เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการได้

- (๑) คณะอนุกรรมการอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
- (๒) คณะอนุกรรมการอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจังหวัด
- (๓) คณะอนุกรรมการอื่นที่คณะกรรมการเห็นสมควรกำหนด

ให้คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดองค์ประชุมและวิธีดำเนินงานของคณะอนุกรรมการได้ตามความเหมาะสม

มาตรา ๘๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการค่าจ้าง หรือคณะอนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะอนุกรรมการมอบหมายมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (๑) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามความจำเป็น
- (๒) ให้หน่วยงานหรือบุคคลใดให้ความร่วมมือในการสำรวจกิจการใดๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจได้
- (๓) เข้าไปในสถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้างในเวลาทำการเพื่อศึกษา สัมภาษณ์ สืบค้น ตรวจสอบ หรือสอบถามข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้ในการพิจารณาตามมาตรา ๘๔ ในการนี้ ให้นายจ้างหรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ส่งหรือแสดงเอกสาร หรือให้ข้อเท็จจริง และไม่ขัดขวางการปฏิบัติการตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว

มาตรา ๘๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๘๕ ให้กรรมการค่าจ้าง อนุกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย แสดงบัตรประจำตัวหรือหนังสือมอบหมายแล้วแต่กรณี ต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวกรรมการค่าจ้างและอนุกรรมการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๘๗ ในการพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐานให้คณะกรรมการค่าจ้างศึกษาและพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับอยู่ประกอบกับข้อเท็จจริงอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดัชนีค่าครองชีพ อัตราเงินเฟ้อ มาตรฐานการครองชีพ ต้นทุนการผลิต ราคาของสินค้า ความสามารถของธุรกิจ ผลผลิตภาพแรงงาน ผลผลิตทั้งหมดมวลรวมของประเทศ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

การพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ จะกำหนดให้ใช้เฉพาะกิจการประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือทุกประเภทหรือในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งก็ได้

การพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต้องไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐานที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนด

ถ้าไม่มีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องถิ่นใดให้ถือว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐานเป็นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของท้องถิ่นนั้น

มาตรา ๘๘ เมื่อได้ศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๗ แล้ว ให้คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำพร้อมทั้งรายละเอียดต่างๆ ตามที่เห็นสมควรเสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๘๙ ประกาศกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามมาตรา ๘๘ ให้ใช้บังคับแก่นายจ้างและลูกจ้าง ไม่ว่านายจ้างและลูกจ้างนั้นจะมีสัญชาติ ศาสนา หรือเพศใด

มาตรา ๙๐ เมื่อประกาศกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำมีผลใช้บังคับแล้ว ห้ามมิให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างน้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

ให้นายจ้างที่อยู่ในข่ายบังคับของประกาศกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำปิดประกาศดังกล่าวไว้ในที่เปิดเผย เพื่อให้ลูกจ้างได้ทราบ ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง ตลอดระยะเวลาที่ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๙๑ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการค่าจ้างขึ้นในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำแผนงาน โครงการเสนอต่อคณะกรรมการค่าจ้างและคณะอนุกรรมการ

(๒) ประสานแผนและการดำเนินการของคณะกรรมการค่าจ้างและคณะอนุกรรมการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) รวบรวม ศึกษา วิจัย วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์เศรษฐกิจ แรงงาน ภาวะการครองชีพ การขยายตัวของตลาดแรงงาน ผลผลิตภาพแรงงาน การลงทุน การย้ายถิ่นฐาน และ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการค่าจ้างและคณะอนุกรรมการ

(๔) เสนอแนะผลการศึกษา และผลการพิจารณาข้อมูลทางวิชาการ และมาตรการเสริมอื่นๆ ต่อกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบ ค่าจ้างและรายได้

(๕) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามมติของคณะกรรมการค่าจ้าง

(๖) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

หมวด ๗

สวัสดิการ

มาตรา ๕๒ ให้มีคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคมเป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนฝ่ายรัฐบาลสี่คน กรรมการผู้แทนฝ่ายนายจ้างและ กรรมการผู้แทนฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และข้าราชการกรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นเลขานุการ

มาตรา ๕๓ คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แนวทางและมาตรการด้านสวัสดิการ แรงงาน

(๒) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบเกี่ยวกับการ จัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ

(๓) ให้คำแนะนำในการจัดสวัสดิการแรงงานสำหรับสถานประกอบกิจการแต่ละประเภท

(๔) ติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการต่อรัฐมนตรี

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๕๔ ให้นำมาตรา ๗๘ วรรคสอง มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๔ มาใช้บังคับกับคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานโดยอนุโลม

มาตรา ๕๕ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้นายจ้างต้องจัดสวัสดิการในเรื่องใดหรือกำหนดให้การจัดสวัสดิการในเรื่องใดต้องเป็นไปตามมาตรฐานได้

มาตรา ๕๖ ในสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปให้นายจ้างจัดให้มีคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ ประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายลูกจ้างอย่างน้อยห้าคน

กรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการให้มาจากการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่สถานประกอบกิจการใดของนายจ้างมีคณะกรรมการลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์แล้ว ให้คณะกรรมการลูกจ้างทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๗ คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ร่วมหรือกับนายจ้างเพื่อจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง
- (๒) ให้คำปรึกษาหารือและเสนอแนะความเห็นแก่นายจ้างในการจัดสวัสดิการสำหรับลูกจ้าง
- (๓) ตรวจสอบ ควบคุม ดูแล การจัดสวัสดิการที่นายจ้างจัดให้แก่ลูกจ้าง
- (๔) เสนอข้อคิดเห็น และแนวทางในการจัดสวัสดิการที่เป็นประโยชน์สำหรับลูกจ้างต่อ

คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน

มาตรา ๕๘ นายจ้างต้องจัดให้มีการประชุมหารือกับคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการอย่างน้อยสามเดือนต่อหนึ่งครั้ง หรือเมื่อกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการเกินกึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดหรือสภาพแรงงานร้องขอโดยมีเหตุผลสมควร

มาตรา ๕๙ ให้นายจ้างปิดประกาศการจัดสวัสดิการตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๕๕ หรือตามที่มีข้อตกลงกับลูกจ้างให้จัดขึ้นไว้ในที่เปิดเผยเพื่อให้ลูกจ้างได้ทราบ ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง

หมวด ๘

ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

มาตรา ๑๐๐ ให้มีคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนกรมอนามัย ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมโยธาธิการ และ

ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ เป็นกรรมการ กับผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละเจ็ดคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และข้าราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๑๐๑ คณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน หรือมาตรการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานของลูกจ้าง
- (๒) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (๓) ให้ความเห็นแก่หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของลูกจ้าง
- (๔) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๐๒ ให้นำมาตรา ๑๘ วรรคสอง มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๔ มาใช้บังคับกับคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๓ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานให้นายจ้างดำเนินการในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ในกรณีที่กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งกำหนดให้การจัดทำเอกสารหลักฐาน หรือรายงานใดต้องมีการรับรองหรือตรวจสอบโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด กฎกระทรวงนั้นจะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการขึ้นทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียน อัตราค่าธรรมเนียมการขึ้นทะเบียนไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และอัตราขั้นสูงของค่าบริการที่บุคคลดังกล่าวจะเรียกเก็บไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๑๐๔ ในกรณีที่พนักงานตรวจแรงงานพบว่า นายจ้างผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐๓ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้นายจ้างปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน อาคาร สถานที่ หรือจัดทำหรือแก้ไขเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ลูกจ้างต้องใช้ในการปฏิบัติงานหรือที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา ๑๐๕ ในกรณีที่พนักงานตรวจแรงงานพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน อาคาร สถานที่ เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ลูกจ้างใช้จะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ลูกจ้างหรือนายจ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานตามมาตรา ๑๐๔ เมื่อได้รับอนุมัติจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจสั่งให้นายจ้างหยุดการใช้เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวได้

ให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างซึ่งพนักงานตรวจแรงงานสั่งให้นายจ้างหยุดการใช้เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ตามวรรคหนึ่งเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลูกจ้างหยุดทำงาน ทั้งนี้ จนกว่า นายจ้างจะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานนั้นแล้ว

มาตรา ๑๐๖ คำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานตามมาตรา ๑๐๔ หรือมาตรา ๑๐๕ ให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานได้ภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการนั้นให้เป็นที่สิ้นสุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งย่อมไม่เป็นการทุเลาการปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงาน เว้นแต่คณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๐๗ ให้นายจ้างจัดให้มีการตรวจสุขภาพของลูกจ้าง และส่งผลการตรวจดังกล่าว แก่พนักงานตรวจแรงงาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๕

การควบคุม

มาตรา ๑๐๘ ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป จัดให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเป็นภาษาไทย และข้อบังคับนั้นอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับรายการดังต่อไปนี้

- (๑) วันทำงาน เวลาทำงานปกติ และเวลาพัก
- (๒) วันหยุดและหลักเกณฑ์การหยุด
- (๓) หลักเกณฑ์การทำงานล่วงเวลาและการทำงานในวันหยุด
- (๔) วันและสถานที่จ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด
- (๕) วันลาและหลักเกณฑ์การลา
- (๖) วินัยและโทษทางวินัย

(๗) การร้องทุกข์

(๘) การเลิกจ้าง ค่าชดเชย และค่าชดเชยพิเศษ

ให้นายจ้างประกาศใช้ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายจ้างมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป และให้นายจ้างจัดเก็บสำเนาข้อบังคับนั้นไว้ ณ สถานประกอบกิจการ หรือสำนักงานของนายจ้างตลอดเวลา และให้ส่งสำเนาข้อบังคับให้แก่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายในเจ็ดวันนับแต่วันประกาศใช้ข้อบังคับดังกล่าว

ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจสั่งให้นายจ้างแก้ไขข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานที่ขัดต่อกฎหมายให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด

ให้นายจ้างเผยแพร่และเปิดเผยข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานโดยเปิดเผย ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างได้ทราบและดูได้โดยสะดวก

มาตรา ๑๐๕ การร้องทุกข์ตามมาตรา ๑๐๘ (๗) อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ขอบเขตและความหมายของข้อร้องทุกข์

(๒) วิธีการและขั้นตอนการร้องทุกข์

(๓) การสอบสวนและพิจารณาข้อร้องทุกข์

(๔) กระบวนการยุติข้อร้องทุกข์

(๕) ความคุ้มครองผู้ร้องทุกข์และผู้เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๑๐ ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานให้นายจ้างประกาศข้อบังคับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศใช้ข้อบังคับที่แก้ไขเพิ่มเติม และให้นำมาตรา ๑๐๘ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑๑ เมื่อนายจ้างได้ประกาศใช้ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานตามมาตรา ๑๐๘ แล้ว แม้ว่าต่อมานายจ้างจะมีลูกจ้างลดต่ำกว่าสิบคนก็ตามให้นายจ้างยังคงมีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๐๘ และมาตรา ๑๑๐ ต่อไป

มาตรา ๑๑๒ ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่สิบคนขึ้นไปจัดทำทะเบียนลูกจ้างเป็นภาษาไทยและเก็บไว้ ณ สถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง พร้อมทั้งจะให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจได้ในเวลาทำการ

การจัดทำทะเบียนลูกจ้างตามวรรคหนึ่ง ให้นายจ้างจัดทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ลูกจ้างเข้าทำงาน

มาตรา ๑๑๓ ทะเบียนลูกจ้างนั้นอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อตัวและชื่อสกุล
- (๒) เพศ
- (๓) สัญชาติ
- (๔) วันเดือนปีเกิด หรืออายุ
- (๕) ที่อยู่ปัจจุบัน
- (๖) วันที่เริ่มจ้าง
- (๗) ตำแหน่งหรืองานในหน้าที่
- (๘) อัตราค่าจ้างและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้าง
- (๙) วันสิ้นสุดของการจ้าง

เมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนลูกจ้าง ให้นายจ้างแก้ไขเพิ่มเติมทะเบียนลูกจ้างให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ลูกจ้างได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงให้นายจ้างทราบ

มาตรา ๑๑๔ ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปจัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) วันและเวลาทำงาน
- (๒) ผลงานที่ทำได้สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย
- (๓) อัตราและจำนวนค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดที่ลูกจ้างแต่ละคนได้รับ

เมื่อมีการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในเอกสารตามวรรคหนึ่งไว้เป็นหลักฐาน

รายการในเอกสารตามวรรคหนึ่งจะอยู่ในฉบับเดียวกันหรือจะแยกเป็นหลายฉบับก็ได้

ในกรณีที่นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้าง โดยการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่น ให้ถือว่าหลักฐานการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของลูกจ้างเป็นเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายเงินดังกล่าว

มาตรา ๑๑๕ ให้นายจ้างเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้างไว้ไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันสิ้นสุดของการจ้างลูกจ้างแต่ละราย และให้นายจ้างเก็บเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างไว้ไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันจ่ายเงินดังกล่าว

หน้า ๒๘

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องตามหมวด ๑๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือมีข้อพิพาทแรงงาน ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ หรือมีการฟ้องร้องคดีแรงงาน ให้นายจ้างเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้าง และเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดไว้ จนกว่าจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

หมวด ๑๐

การพักผ่อน

มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่นายจ้างทำการสอบสวนลูกจ้างซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ห้ามมิให้นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างในระหว่างการสอบสวนดังกล่าว เว้นแต่จะมีข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการทำงานหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างให้อำนาจนายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างได้ ทั้งนี้ นายจ้างจะต้องมีคำสั่งพักงานเป็นหนังสือระบุความผิดและกำหนดระยะเวลาพักงานได้ไม่เกินเจ็ดวันโดยต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนการพักงาน

ในระหว่างการพักงานตามวรรคหนึ่ง ให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการทำงานหรือตามที่นายจ้างและลูกจ้างได้ตกลงกันไว้ในข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ทั้งนี้ อัตราดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้างในวันทำงานที่ลูกจ้างได้รับก่อนถูกสั่งพักงาน

มาตรา ๑๑๗ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ปรากฏว่าลูกจ้างไม่มีความผิด ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานนับแต่วันที่ลูกจ้างถูกสั่งพักงานเป็นต้นไป โดยให้คำนวณเงินที่นายจ้างจ่ายตามมาตรา ๑๑๖ เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้างตามมาตรา นี้พร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปี

หมวด ๑๑

ค่าชดเชย

มาตรา ๑๑๘ ให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างซึ่งเลิกจ้างดังต่อไปนี้

(๑) ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันครบหนึ่งร้อยสี่สิบวัน แต่ไม่ครบหนึ่งปี ให้จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายสามสิบวัน หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานสามสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

(๒) ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันครบหนึ่งปี แต่ไม่ครบสามปี ให้จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายเก้าสิบวัน หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานเก้าสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

(๓) ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันครบสามปี แต่ไม่ครบหกปี ให้จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานหนึ่งร้อยแปดสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

(๔) ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันครบหกปี แต่ไม่ครบสิบปี ให้จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายสองร้อยสี่สิบวัน หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานสองร้อยสี่สิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

(๕) ลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันครบสิบปีขึ้นไป ให้จ่ายไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายสามร้อยวัน หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานสามร้อยวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

การเลิกจ้างตามมาตรานี้ หมายความว่า การกระทำใดที่นายจ้างไม่ให้ออกจ้างทำงานต่อไปและไม่จ่ายค่าจ้างให้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุสิ้นสุดสัญญาจ้างหรือเหตุอื่นใด และหมายความรวมถึงกรณีที่ลูกจ้างไม่ได้ทำงานและไม่ได้รับค่าจ้างเพราะเหตุที่นายจ้างไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไป

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ลูกจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างไว้แน่นอนและเลิกจ้างตามกำหนดระยะเวลานั้น

การจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาตามวรรคสามจะกระทำได้สำหรับการจ้างงานในโครงการเฉพาะที่มีชัองานปกติของธุรกิจหรือการค้าของนายจ้างซึ่งต้องมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของงานที่แน่นอนหรือในงานอันมีลักษณะเป็นครั้งคราวที่มีกำหนดการสิ้นสุด หรือความสำเร็จของงาน หรือในงานที่เป็นไปตามฤดูกาลและได้จ้างในช่วงเวลาของฤดูกาลนั้น ซึ่งงานนั้นจะต้องแล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกินสองปี โดยนายจ้างและลูกจ้างได้ทำสัญญาเป็นหนังสือไว้ตั้งแต่เมื่อเริ่มจ้าง

มาตรา ๑๑๕ นายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างซึ่งเลิกจ้างในกรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง

(๒) จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย

(๓) ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๔) ผ่าฝืนข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานหรือระเบียบหรือคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรม และนายจ้างได้คัดเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีที่ร้ายแรงนายจ้างไม่จำเป็นต้องคัดเตือน

หนังสือเดือนให้มีผลบังคับได้ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ลูกจ้างได้กระทำผิด

(๕) ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลาสามวันทำงานติดต่อกันไม่ว่าจะมีวันหยุดคั่นหรือไม่ก็ตามโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(๖) ได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๒๐ ในกรณีที่นายจ้างย้ายสถานประกอบการไปตั้ง ณ สถานที่อื่น อันมีผลกระทบสำคัญต่อการดำรงชีวิตตามปกติของลูกจ้างหรือครอบครัว นายจ้างต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันย้ายสถานประกอบการ ในกรณี ถ้าลูกจ้างไม่ประสงค์จะไปทำงานด้วย ให้ลูกจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างได้โดยลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของอัตราค่าชดเชยที่ลูกจ้างพึงมีสิทธิได้รับตามมาตรา ๑๑๘

ในกรณีที่นายจ้างไม่แจ้งให้ลูกจ้างทราบการย้ายสถานประกอบการล่วงหน้าตามวรรคหนึ่ง ให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายสามสิบวัน หรือเท่ากับค่าจ้างของการทำงานสามสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยด้วย

ลูกจ้างมีสิทธิยื่นคำขอให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายจ้างย้ายสถานประกอบการว่า เป็นกรณีที่นายจ้างต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือลูกจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างโดยมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษตามวรรคหนึ่งหรือไม่

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานให้เป็นที่สุด เว้นแต่นายจ้างหรือลูกจ้างจะอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ในกรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายนำคดีไปสู่ศาล นายจ้างต้องวางเงินต่อศาลตามจำนวนที่ต้องจ่ายแก่ลูกจ้างที่ยื่นคำขอตามวรรคสาม จึงจะฟ้องคดีได้

การบอกเลิกสัญญาจ้างตามมาตรา ๑๒๐ นี้ ลูกจ้างต้องใช้สิทธิภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายจ้างย้ายสถานประกอบการ หรือนับแต่วันที่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานหรือคำพิพากษาของศาลเป็นที่สุด

มาตรา ๑๒๑ ในกรณีที่นายจ้างจะเลิกจ้างลูกจ้างเพราะเหตุที่นายจ้างปรับปรุงหน่วยงาน กระบวนการผลิต การจำหน่าย หรือการบริการ อันเนื่องมาจากการนำเครื่องจักรมาใช้หรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรหรือเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องลดจำนวนลูกจ้าง ห้ามมิให้นำมาตรา ๑๑๗ วรรคสอง มาใช้บังคับ และให้นายจ้างแจ้งวันที่จะเลิกจ้าง เหตุผลของการเลิกจ้างและรายชื่อลูกจ้างต่อพนักงานตรวจแรงงาน และลูกจ้างที่จะเลิกจ้างทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกสิบวันก่อนวันที่จะเลิกจ้าง

ในกรณีที่นายจ้างไม่แจ้งให้ลูกจ้างที่จะเลิกจ้างทราบล่วงหน้า หรือแจ้งล่วงหน้าน้อยกว่าระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง นอกจากจะได้รับค่าชดเชยตามมาตรา ๑๑๘ แล้ว ให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายหกสิบวัน หรือเท่ากับค่าจ้างของการทำงานหกสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วยด้วย

ในกรณีที่มีการจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าตามวรรคสองแล้ว ให้ถือว่านายจ้างได้จ่ายสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างตามมาตรา ๑๒๑ และลูกจ้างนั้นทำงานติดต่อกันเกินหกปีขึ้นไป ให้นายจ้างจ่ายค่าชดเชยพิเศษเพิ่มขึ้นจากค่าชดเชยตามมาตรา ๑๑๘ ไม่น้อยกว่าค่าจ้างอัตราสุดท้ายสิบห้าวันต่อการทำงานครบหนึ่งปี หรือไม่น้อยกว่าค่าจ้างของการทำงานสิบห้าวันสุดท้ายต่อการทำงานครบหนึ่งปีสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย แต่ค่าชดเชยตามมาตรา ๑๒๒ นี้รวมแล้วต้องไม่เกินค่าจ้างอัตราสุดท้ายสามร้อยหกสิบวัน หรือไม่เกินค่าจ้างของการทำงานสามร้อยหกสิบวันสุดท้ายสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย

เพื่อประโยชน์ในการคำนวณค่าชดเชยพิเศษ กรณีระยะเวลาทำงานไม่ครบหนึ่งปี ถ้าเศษของระยะเวลาทำงานมากกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ให้นับเป็นการทำงานครบหนึ่งปี

หมวด ๑๒

การยื่นคำร้องและการพิจารณาคำร้อง

มาตรา ๑๒๓ ในกรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเกี่ยวกับสิทธิได้รับเงินอย่างหนึ่งอย่างใดตามพระราชบัญญัตินี้และลูกจ้างมีความประสงค์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ลูกจ้างมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานแห่งท้องที่ที่ลูกจ้างทำงานอยู่หรือนายจ้างมีภูมิลำเนาอยู่ตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่เกี่ยวกับสิทธิได้รับเงินอย่างหนึ่งอย่างใดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าลูกจ้างถึงแก่ความตายให้ทายาทโดยธรรมมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานได้

มาตรา ๑๒๔ เมื่อมีการยื่นคำร้องตามมาตรา ๑๒๓ ให้พนักงานตรวจแรงงานสอบสวนข้อเท็จจริงและมีคำสั่งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

ในกรณีที่มีความจำเป็นไม่อาจมีคำสั่งภายในเวลาดามวรรคหนึ่งได้ ให้พนักงานตรวจแรงงาน ขอยยเวลาต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายพร้อมด้วยเหตุผล และอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย อาจพิจารณาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องมีระยะเวลาไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนด ดามวรรคหนึ่ง

เมื่อพนักงานตรวจแรงงานสอบสวนแล้วปรากฏว่าลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินอย่างหนึ่งอย่างใด ที่นายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่งให้นายจ้างจ่ายเงิน ดังกล่าวให้แก่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตาย ตามแบบที่อธิบดีกำหนดภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำสั่ง

ให้นายจ้างจ่ายเงินตามวรรคสามให้แก่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตาย ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง ในกรณีที่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายร้องขอ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจสั่งให้นายจ้างจ่ายเงินดังกล่าว ณ สำนักงานของพนักงานตรวจแรงงาน หรือสถานที่อื่นตามที่นายจ้าง และลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายตกลงกัน

ในกรณีที่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายไม่มารับเงินดังกล่าวภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่ง ให้พนักงานตรวจแรงงานนำส่งเงินนั้นเพื่อเก็บรักษา ในกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยฝากไว้กับธนาคาร ในกรณี ถ้ามีดอกเบียหรือดอกผลใดเกิดขึ้นเนื่องจาก การฝากเงิน ให้ตกเป็นสิทธิแก่ลูกจ้าง หรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายซึ่งมีสิทธิได้รับ เงินนั้น

ในกรณีที่พนักงานตรวจแรงงานเห็นว่าลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตาย ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามมาตรา ๑๒๓ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่งและแจ้งเป็นหนังสือให้นายจ้าง และลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายทราบ

มาตรา ๑๒๕ เมื่อพนักงานตรวจแรงงานได้มีคำสั่งตามมาตรา ๑๒๔ แล้ว ถ้านายจ้าง ลูกจ้าง หรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายไม่พอใจคำสั่งนั้น ให้นำคดีไปสู่ศาลได้ภายใน สามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง

ในกรณีที่นายจ้าง ลูกจ้าง หรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายไม่นำคดีไปสู่ศาล ภายในกำหนด ให้คำสั่งนั้นเป็นที่สุด

ในกรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายนำคดีไปสู่ศาล นายจ้างต้องวางเงินต่อศาลตามจำนวนที่ถึงกำหนด จ่ายตามคำสั่งนั้น จึงจะฟ้องคดีได้

เมื่อคดีถึงที่สุดและนายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินจำนวนใดให้แก่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตาย ให้ศาลมีอำนาจจ่ายเงินที่นายจ้างวางไว้ต่อศาลให้แก่ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายได้

หมวด ๑๓

กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

มาตรา ๑๒๖ ให้มีกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างออกจากงาน หรือตาย หรือในกรณีอื่นตามที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

มาตรา ๑๒๗ กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างประกอบด้วย

- (๑) เงินสะสมและเงินสมทบ
- (๒) เงินที่ตกเป็นของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามมาตรา ๑๓๓ และมาตรา ๑๓๖
- (๓) เงินเพิ่มตามมาตรา ๑๓๑
- (๔) เงินค่าปรับที่ได้รับจากการลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (๕) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
- (๖) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๗) เงินรายได้อื่น
- (๘) เงินดอกผลของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

ให้กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างจัดให้มีบัญชีประกอบด้วย

(๑) บัญชีเงินของสมาชิกซึ่งแสดงรายการเงินสะสม เงินสมทบ และดอกผลของเงินดังกล่าวของบรรดาสมาชิกแต่ละคน

(๒) บัญชีเงินกองกลางซึ่งแสดงรายการเงินอื่นนอกจาก (๑)

มาตรา ๑๒๘ การส่งเงินค่าปรับตามมาตรา ๑๒๗ (๔) เข้ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างและกำหนดเวลาส่งเงินดังกล่าว ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๒๙ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเงินและทรัพย์สินของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามมาตรา ๑๒๗ เป็นกรรมสิทธิ์ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

ให้มีคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ กับผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารและการจ่ายเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี
- (๒) พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาการออกกฎกระทรวงประกาศหรือระเบียบ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (๓) วางระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี
- (๔) วางระเบียบเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี
- (๕) จัดสรรเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างไม่เกินร้อยละสิบของดอกผลของกองทุนต่อปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง
- (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ให้นำมาตรา ๗๘ วรรคสอง มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๔ มาใช้บังคับกับคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๐ ให้ลูกจ้างสำหรับกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่สิบคนขึ้นไปเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กิจการที่นายจ้างได้จัดให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือจัดให้มีการสงเคราะห์แก่ลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างออกจากงานหรือตายตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในวรรคหนึ่งจะใช้บังคับแก่ลูกจ้างสำหรับกิจการที่มีลูกจ้างน้อยกว่าสิบคนเมื่อใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างอาจออกระเบียบเพื่อกำหนดให้ลูกจ้างสำหรับกิจการที่มีได้อยู่ภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างได้ เมื่อลูกจ้างประสงค์จะเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยความยินยอมของนายจ้าง และให้นายจ้างมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้เสมือนเป็นกิจการที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้

ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามวรรคหนึ่งยื่นแบบรายการแสดงรายชื่อลูกจ้างและรายละเอียดอื่นๆ เมื่อนายจ้างยื่นแบบรายการดังกล่าวแล้ว ให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานออกหนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนให้แก่นายจ้าง

ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อความในแบบรายการแสดงรายชื่อลูกจ้างที่ได้ยื่นไว้เปลี่ยนแปลงไปให้นายจ้างแจ้งเป็นหนังสือต่อกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเพื่อขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายการดังกล่าว

การยื่นขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายการแสดงรายชื่อลูกจ้าง และการออกหนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนให้แก่นายจ้าง ให้เป็นไปตามแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนด

ให้ถือว่าผู้ซึ่งยื่นแบบรายการ หรือแจ้งขอเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายการตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม ได้ปฏิบัติตามความในวรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ดของมาตรานี้แล้ว

มาตรา ๑๓๑ นับแต่วันที่ลูกจ้างเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง ทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างจ่ายเงินสะสม โดยให้นายจ้างหักจากค่าจ้างและนายจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง ทั้งนี้ ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินร้อยละห้าของค่าจ้าง

ถ้านายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลาที่ต้องจ่าย ให้นายจ้างมีหน้าที่นำส่งเงินสะสมและเงินสมทบโดยถือเสมือนว่ามีการจ่ายค่าจ้างแล้ว

ในกรณีที่นายจ้างไม่ส่งเงินสะสมหรือเงินสมทบหรือส่งไม่ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคสี่ ให้นายจ้างจ่ายเงินเพิ่มให้แก่กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในอัตราร้อยละห้าต่อเดือนของจำนวนเงินสะสมหรือเงินสมทบที่ยังมิได้นำส่งหรือที่ยังขาดอยู่นับแต่วันที่ต้องนำส่งเงินดังกล่าว สำหรับเศษของเดือนถ้าถึงสิบห้าวันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งเดือน ถ้าน้อยกว่านั้นให้ปัดทิ้ง ทั้งนี้ ห้ามมิให้นายจ้างอ้างเหตุที่ไม่ได้หักค่าจ้าง หรือหักไปแล้วแต่ไม่ครบจำนวนเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบที่ต้องนำส่งเงินดังกล่าว

การนำส่งเงินสะสม เงินสมทบ และเงินเพิ่มเข้ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนด

มาตรา ๑๓๒ ในกรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสะสมหรือเงินสมทบหรือนำส่งไม่ครบตามกำหนดเวลา ให้พนักงานตรวจแรงงานมีคำเตือนเป็นหนังสือให้นายจ้างนำเงินที่ค้างจ่ายมาชำระภายในกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือนั้น

ในการมีคำเตือนตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่อาจทราบจำนวนค่าจ้างได้แน่ชัด ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจประเมินเงินสะสมและเงินสมทบที่นายจ้างจะต้องนำส่งได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนด

มาตรา ๑๓๓ ในกรณีที่ลูกจ้างออกจากงาน ให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจ่ายเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในส่วนที่เป็นเงินสะสม เงินสมทบ และดอกผลจากเงินดังกล่าวให้แก่ลูกจ้าง

ในกรณีที่ลูกจ้างตาย ถ้าลูกจ้างมิได้กำหนดบุคคลผู้จะพึงได้รับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างไว้ โดยทำเป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดมอบไว้แก่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน หรือได้กำหนดไว้แต่บุคคลผู้นั้นตายก่อน ให้จ่ายเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามวรรคหนึ่งให้แก่บุตร สามี ภรรยา บิดา มารดา ที่มีชีวิตอยู่คนละส่วนเท่า ๆ กัน

ถ้าผู้ตายไม่มีบุคคลผู้มีสิทธิได้รับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามวรรคสอง ให้เงินดังกล่าวตกเป็นของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

มาตรา ๑๓๔ การจ่ายเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในกรณีอื่นนอกจากกรณีตามมาตรา ๑๓๓ ให้คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนดระเบียบการจ่ายเงินสงเคราะห์ อัตราเงินที่จะจ่ายและระยะเวลาการจ่าย โดยพิจารณาจากจำนวนเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างส่วนที่มีเงินที่จะต้องนำไปจ่ายตามมาตรา ๑๓๓

มาตรา ๑๓๕ ในกรณีที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้จ่ายเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่ลูกจ้างตามมาตรา ๑๓๔ แล้ว ให้กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างมีสิทธิเรียกให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องจ่ายเงินดังกล่าวให้แก่ลูกจ้างชดใช้เงินที่กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างได้จ่ายไปพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี

สิทธิเรียกร้องของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างให้มีอายุความสิบปีนับแต่วันที่กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างจ่ายเงินไปตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๓๖ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ยึด आयัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ไม่นำส่งเงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่ม หรือนำส่งไม่ครบจำนวน หรือเงินที่ต้องจ่ายตามมาตรา ๑๓๕

การมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้ส่งคำเตือนเป็นหนังสือให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายนำเงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่มที่ค้างจ่าย หรือเงินที่ต้องจ่ายตามมาตรา ๑๓๕ มาจ่ายภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับคำเตือนนั้น และไม่จ่ายภายในเวลาที่กำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้หักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการยึด อายัด และขายทอดตลาด และจ่ายเงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่มที่ค้างจ่าย หรือเงินที่ผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องจ่ายตามมาตรา ๑๓๕ ถ้ามีเงินเหลือให้คืนแก่ผู้นั้นโดยเร็ว โดยให้พนักงานตรวจแรงงานมีหนังสือแจ้งให้ทราบเพื่อขอรับเงินที่เหลือคืน โดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ถ้าไม่มาขอรับคืนภายในห้าปีให้ตกเป็นของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง

มาตรา ๑๓๗ สิทธิเรียกร้องเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างไม่อาจโอนกันได้และไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๑๓๘ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน ให้คณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างเสนอแบบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในปีที่ล่วงมาแล้วต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อตรวจสอบรับรองก่อนเสนอต่อรัฐมนตรี

แบบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินดังกล่าว ให้รัฐมนตรีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๑๔

พนักงานตรวจแรงงาน

มาตรา ๑๓๙ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ให้พนักงานตรวจแรงงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง และสถานที่ทำงานของลูกจ้างในเวลาทำการ เพื่อตรวจสภาพการทำงานของลูกจ้างและสภาพการจ้าง สอบถามข้อเท็จจริง ถ่ายภาพ ถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจ้าง การจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด และทะเบียนลูกจ้าง เก็บตัวอย่างวัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน และกระทำการอย่างอื่นเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในอันที่จะปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกนายจ้าง ลูกจ้าง หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งสิ่งของหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) มีคำสั่งเป็นหนังสือให้นายจ้างหรือลูกจ้างปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๔๐ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ของพนักงานตรวจแรงงานตามมาตรา ๑๓๕ (๑) ให้พนักงานตรวจแรงงานแสดงบัตรประจำตัวต่อนายจ้างหรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง และให้นายจ้างหรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกและไม่ขัดขวางการปฏิบัติการตามหน้าที่ของพนักงานตรวจแรงงาน

บัตรประจำตัวพนักงานตรวจแรงงานให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๔๑ ในกรณีที่นายจ้างหรือลูกจ้างได้ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานตามมาตรา ๑๓๕ (๓) ภายในระยะเวลาที่กำหนด การดำเนินคดีอาญาต่อนายจ้างหรือลูกจ้างให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๑๔๒ ในการตรวจสอบสถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง หรือสถานที่ทำงานของลูกจ้าง อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายอาจจัดให้แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเข้าไปในสถานดังกล่าวเพื่อให้ความคิดเห็น หรือช่วยเหลือแก่พนักงานตรวจแรงงานในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้นายจ้างหรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกและไม่ขัดขวางการปฏิบัติการตามหน้าที่ของแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้เชี่ยวชาญตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๑๕

การส่งหนังสือ

มาตรา ๑๔๓ ในการส่งคำสั่งหรือหนังสือของอธิบดีหรือพนักงานตรวจแรงงานซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือพนักงานตรวจแรงงานจะนำไปส่งเองหรือให้เจ้าหน้าที่นำไปส่ง ณ ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงานของนายจ้างในเวลาทำการของนายจ้าง ถ้าไม่พบนายจ้าง ณ ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงานของนายจ้าง หรือพบนายจ้างแต่นายจ้างปฏิเสธไม่ยอมรับ จะส่งให้แก่บุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วและอยู่หรือทำงานในบ้านหรือสำนักงานที่ปรากฏว่า เป็นของนายจ้างนั้นก็ได้ เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่านายจ้างได้รับคำสั่งหรือหนังสือของอธิบดีหรือพนักงานตรวจแรงงานนั้นแล้ว

หน้า ๓๕

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

ถ้าการส่งตามวรรคหนึ่งไม่สามารถกระทำได้ ให้ส่งโดยปิดคำสั่งหรือหนังสือของอธิบดีหรือพนักงานตรวจแรงงานในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สำนักงานของนายจ้าง สถานที่ทำงานของลูกจ้าง ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของนายจ้าง เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าว และเวลาได้ล่วงพ้นไปไม่น้อยกว่าสิบห้าวันแล้ว ให้ถือว่านายจ้างได้รับคำสั่งหรือหนังสือของอธิบดีหรือพนักงานตรวจแรงงานนั้นแล้ว

หมวด ๑๖

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๑๔๔ นายจ้างผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๗ มาตรา ๗๐ มาตรา ๗๑ มาตรา ๗๒ มาตรา ๗๖ มาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง กฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๕๕ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง ไม่จ่ายค่าชดเชยพิเศษตามมาตรา ๑๒๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง หรือมาตรา ๑๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ หรือมาตรา ๕๐ เป็นเหตุให้ลูกจ้างได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๕ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๑๔๖ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๕ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๗๓ มาตรา ๗๔ มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๗๗ มาตรา ๘๕ มาตรา ๑๐๕ วรรคสอง มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ หรือไม่บอกกล่าวล่วงหน้าตามมาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๒๑ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๓๕ (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๑๔๘ นายจ้างผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ หรือมาตรา ๔๔ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๙ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๒ มาตรา ๕๕ มาตรา ๖๕ วรรคสอง มาตรา ๕๐ วรรคสอง มาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวก ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ ตามหนังสือเรียกของคณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการค่าจ้าง หรือคณะกรรมการมอบหมาย หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานตรวจแรงงาน แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการค่าจ้างหรือคณะกรรมการมอบหมาย พนักงานตรวจแรงงาน แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานที่สั่งตามมาตรา ๑๒๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๒ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๑๕๓ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๔ นายจ้างผู้ใดไม่จัดทำเอกสารหลักฐานหรือรายงานตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐๓ หรือจัดทำเอกสารหลักฐานหรือรายงานโดยกรอกข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๕ ผู้ใดมีหน้าที่ในการรับรองหรือตรวจสอบเอกสารหลักฐาน หรือรายงานตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐๓ กรอกข้อความอันเป็นเท็จในการรับรองหรือตรวจสอบเอกสารหลักฐาน หรือรายงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๖ นายจ้างผู้ใดไม่ยื่นแบบรายการหรือไม่แจ้งเป็นหนังสือขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๓๐ หรือยื่นแบบรายการ หรือแจ้งเป็นหนังสือขอเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการตามมาตรา ๑๓๐ โดยกรอกข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดเปิดเผยข้อเท็จจริงใดเกี่ยวกับกิจการของนายจ้างอันเป็นข้อเท็จจริงตามที่ปกปิดวิสัยของนายจ้างจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผยซึ่งตนได้มาหรือล่วงรู้เนื่องจากการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองแรงงาน การแรงงานสัมพันธ์ หรือการสอบสวน หรือการพิจารณาคดี

มาตรา ๑๕๘ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย

มาตรา ๑๕๙ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ความผิดตามมาตรา ๑๕๗ ถ้าเจ้าพนักงานดังต่อไปนี้เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับโทษจำคุกหรือไม่ควรถูกฟ้องร้อง ให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้

- (๑) อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย สำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร
- (๒) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย สำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในจังหวัดอื่น

ในกรณีที่มีการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้อธิบดี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่บุคคลนั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมให้เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามวรรคสาม ให้ดำเนินคดีต่อไป

หน้า ๔๒

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๖๐ มิให้นำมาตรา ๔๔ มาใช้บังคับกับลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุตั้งแต่สิบสามปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบห้าปีบริบูรณ์ ที่นายจ้างรับเข้าทำงานตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๖๑ ให้นายจ้างแจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีที่นายจ้างรับเข้าทำงานตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๖๒ ให้คณะกรรมการค่าจ้าง คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๑๖๓ การจัดเก็บเงินสะสมและเงินสมทบเพื่อเป็นทุนสงเคราะห์ลูกจ้างตามบทบัญญัติว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในหมวด ๑๓ จะเริ่มดำเนินการเมื่อใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๖๔ คำร้องที่ยังไม่ถึงที่สุดหรือคดีที่ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามประกาศกระทรวงมหาดไทยหรือประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งออกตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ จนกว่าคำร้องหรือคดีนั้นๆ จะถึงที่สุด

มาตรา ๑๖๕ ผู้ใดมีสิทธิได้รับค่าจ้างหรือเงินอื่นจากนายจ้างตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงได้รับต่อไป

มาตรา ๑๖๖ บรรดาประกาศหรือคำสั่งที่ออกตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้ยังคงใช้ได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

หน้า ๔๓
ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

อัตราค่าธรรมเนียม

ค่าขึ้นทะเบียนการเป็นผู้รับรอง
หรือตรวจสอบเอกสารหลักฐานรายงาน

ปีละ ๕,๐๐๐ บาท

หน้า ๔๔

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๘ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางประการจึงไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ ในปัจจุบันประกอบกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานที่ออกตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวอยู่ในรูปของ ประกาศกระทรวง อันมีฐานะเป็นกฎหมายลำดับรอง จึงมีปัญหาในเรื่องการยอมรับ ดังนั้น เพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไป อย่างเป็นธรรม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปสมควรปรับปรุงบทบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการใช้แรงงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การให้อำนาจแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงเพื่อความคุ้มครองแก่การใช้ แรงงานบางประเภทเป็นพิเศษกว่าการใช้แรงงานทั่วไป การห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงเพราะเหตุมีครรภ์ การให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีสิทธิลาเพื่อศึกษาอบรม การให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทนการขาดรายได้ของลูกจ้างในกรณีที่ นายจ้างหยุดประกอบกิจการ การกำหนดเงื่อนไขในการนำหนี้บางประเภทมาหักจากค่าตอบแทน การทำงานของลูกจ้าง การจัดตั้งกองทุนเพื่อสงเคราะห์ลูกจ้างหรือบุคคลซึ่งลูกจ้างระบุให้ได้รับประโยชน์หรือในกรณีที่มีได้ระบุ ให้ทายาทได้รับ ประโยชน์จากกองทุนเพื่อสงเคราะห์ลูกจ้างของลูกจ้างที่ถึงแก่ความตาย ตลอดจนปรับปรุงอัตราโทษให้เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค
กฎกระทรวงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541

กฎกระทรวง

ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑)

ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

พ.ศ. ๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ และมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้งานทุกประเภทมีเวลาทำงานปกติวันหนึ่งไม่เกินแปดชั่วโมง

ข้อ ๒ งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง ได้แก่

(๑) งานที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือในที่อับอากาศ

(๒) งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี

(๓) งานเชื่อมโลหะ

(๔) งานขนส่งวัตถุอันตราย

(๕) งานผลิตสารเคมีอันตราย

(๖) งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือหรือเครื่องจักรซึ่งผู้ทำได้รับความสั่นสะเทือนอันอาจเป็นอันตราย

(๗) งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความร้อนจัดหรือความเย็นจัดอันอาจเป็นอันตราย

ทั้งนี้ โดยสภาพของงานมีความเสี่ยงอันตรายสูง หรือมีภาวะแวดล้อมในการทำงานเกินมาตรฐานความปลอดภัยที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๐๓ ซึ่งไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขที่แหล่งกำเนิดได้ และต้องจัดให้มีการป้องกันที่ตัวบุคคล

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ไตรรงค์ สุวรรณคีรี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

หน้า ๑๓

เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๔๕ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๑

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติว่า ให้นายจ้างประกาศเวลาทำงานปกติให้ลูกจ้างทราบ โดยกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการทำงานแต่ละวันของลูกจ้างได้ไม่เกินเวลาทำงานของแต่ละประเภทงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่วันหนึ่งต้องไม่เกินแปดชั่วโมงและเมื่อรวมเวลาทำงานทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เว้นแต่งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวงจะมีเวลาทำงานปกติวันหนึ่งต้องไม่เกินเจ็ดชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทำงานทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง สมควรกำหนดเวลาทำงานปกติของแต่ละประเภทงานและกำหนดงานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

ข้อ ที่	คำถาม	ผู้ให้สัมภาษณ์																
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
24	การบริหารของผู้บริหารแผน ขาดทุนไม่เป็นไปตามแผนเพราะ เหตุใด		/		/													
25	พนักงานบริหารบางท่านเปลี่ยน อุดมการณ์ไปเข้าข้างผู้บริหารแผน ท่านคิดอย่างไร		/		/													
26	ทำไมถึงมาประท้วงบริษัททีพีไอ													/	/	/	/	/
27	ผลกระทบที่ได้รับมีอะไรบ้าง	/	/	/	/	/							/	/	/	/	/	/
28	มีการเยียวยาหรือไม่ อย่างไร	/	/	/	/	/							/	/	/	/	/	/
29	ทำไมไม่ร้องเรียนกับภาครัฐแทนที่จะ มาประท้วง					/	/						/	/	/	/	/	/
30	การปิดถนนประท้วงทำให้ผู้อื่นที่ สัญจรเดือดร้อนคิดอย่างไร					/							/	/	/	/	/	/
31	ในสถานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญใน แต่ละสาขาท่านช่วยให้ทีพีไอ เจริญก้าวหน้า อย่างไรบ้าง								/	/	/	/	/					
32	ผลงานใดบ้างที่ท่านคิดว่าท่านทำได้ อย่างยอดเยี่ยมที่สุดในการทำงานที่ ทีพีไอ							/	/	/	/	/						
33	ท่านคิดว่าเจ้าของกิจการทีพีไอกรุ๊ป เป็นอย่างไร							/	/	/	/	/	/					
34	ท่านคิดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะ แก้ไขได้ หรือไม่ อย่างไร	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
35	งบประมาณในการแก้ปัญหามาก หรือไม่เช่น กลั่น ควัน ผุ่น	/	/	/	/			/	/	/	/	/						

หมายเหตุ

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1.นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์	ผู้บริหารเจ้าของบริษัททีพีไอ
2.พลเอกมงคล อัมพรพิสิทธิ์	ผู้บริหารตัวแทนกระทรวงการคลัง
3.นายวิจิต นิตยานนท์	ประธานสหภาพแรงงาน
4.นายสาริต ปิตุเตชะ	นักการเมือง
5.นายกรณ์ภักฐวิญญู ม่วงน้อย	อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง
6.นายขงยุทธ ป้อมเย็น	ผู้บริหาร/ Techno structure
7.นายดำรงศักดิ์ ลีลาวิศาลวงศ์	ผู้บริหาร/ Techno structure
8.นายบุญเดช ภูริยากร	ผู้บริหาร/ Techno structure
9.นายประทีป วัฒนศรีโรจน์	ผู้บริหาร/ Techno structure
10.นางพะยุง มีสบาย	แกนนำชุมชน
11.นายปรัชญา สมะลาภา	ประธานหอการค้าจังหวัดระยอง
12.นายถิรวุฒ ช้างเขาวัว	พนักงานบริษัท
13.ประชาชน ต.ตะพง 3 คน	ประชาชนเทศบาลตะพง
14 ประชาชน ต.บ้านแลง 3คน	ประชาชนเทศบาลบ้านแลง
15. ประชาชน ต.เชิงเนิน 3 คน	ประชาชนเทศบาลเชิงเนิน
16. ประชาชนเทศบาลนครระยอง 3 คน	ประชาชนเทศบาลนครระยอง